

Socialstyrelsen

Undervisnings- vejledning til grundkursus i at være plejefamilie

Til brug for socialtilsynenes
undervisning af ansøgere som
plejefamilie

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af

Socialstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk

Indholdet er udarbejdet af Socialstyrelsen og

Anja Wismann Bechgaard, tilsynskonsulent.

2. udgave er bearbejdet af Socialstyrelsen og
Anja Wismann Bechgaard.

Udgivet 20. maj 2021.

Download eller se rapporten på

www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

Digital ISBN: 978-87-94059-39-8

Indhold

Indledning	7
Del 1. Om grundkurset	9
1. Grundkursets formål	9
1.1. Ruste ansøgerne til opgaven.....	9
Læringsmål.....	10
Informationer til socialtilsynet om ansøgernes kompetencer	10
2. Grundkursets indhold	12
3. Tilrettelæggelse af undervisningen	14
3.1. Grundkursets opbygning og indhold.....	14
3.2. Undervisningsprincipper	15
Deltageraktivitet fremmer læringen	15
Forskellige læringsstile	16
Positivt læringsmiljø	16
At skabe et trygt læringsrum, når deltagerne samtidig vurderes	17
At undervise voksne	18
3.3. Undervisningsmetoder.....	18
Mundtlige oplæg	18
Øvelser	19
Film	19
3.4. Deltagere (ansøgere)	20
Holdstørrelse	20
3.5. Undervisere	20
Underviserkompetencer	21
Underviserressourcer	21
Samarbejde mellem underviserne.....	22
3.6. Evaluering af undervisningen	22
3.7. Praktiske forhold i tilrettelæggelsen	23
Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire dage	24
1. Grundkursusdag	25
Kursisternes forberedelse til dagen.....	25
Underviseres forberedelse til dagen	25

1.1. Velkomst til grundkurset og til dag 1	26
Grundkursets formål	28
Grundkursets indhold	31
Gensidig præsentation	32
Etiske spilleregler	33
Forventningsafstemning	34
Notesbogen	35
1.2. Emne: Den nye familie	37
Formål med emnet	37
Læringsmål	38
Dagens program	39
1.3. Emne: Hvad skal en plejefamilie kunne	41
Plejbørns perspektiver	41
Øvelse: Hvad er vigtigt for et plejebarn	42
Plejefamiliers perspektiver	46
Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver	46
Forskningsmæssige perspektiver	49
Lovgivningsmæssige rammer	51
Forskellige typer af plejefamilier	55
1.4. Emne: Forandringer for familien	60
Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik	62
Øvelse: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre	63
Forandringer for egne børn	66
Øvelse: Refleksion over forandringer for egne børn	67
At være en offentlig familie	70
Øvelse: Kald versus profession	72
Opsamling på dagens emne	75
1.5. Hjemmeopgave: <i>Familiepakken</i>	77
1.6. Afrunding af dagen	79
1.7. Litteratur til grundkursusdag 1	80
2. Grundkursusdag	83
Kursisternes forberedelse til dagen	83
Underviseres forberedelse til dagen	83
2.1. Velkomst til dag 2	84
Læringsmål	85
Program for dagen	86

2.2. Emne: Børns udvikling og identitetsdannelse	87
Formål med emnet	87
Øvelse: Tipskupon.....	88
Børns generelle udvikling	89
Børns udvikling i et moderne børnesyn.....	95
Børn er kompetente aktører i eget liv.....	96
Børns udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne	97
Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder	98
Den økologiske udviklingsteori.....	100
Øvelse: Opdragelsesstile	105
Risiko- og beskyttelsesfaktorer	110
Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor).....	115
Ressourceorienteret og anerkendende tilgang	119
Det særlige som potentiel ressource.....	120
2.3. Emne: Omsorgssvigt og udviklingstraumer	123
Formål med emnet	123
Omsorgssvigt.....	124
Skærpet underretningspligt	127
Udviklingstraumer.....	128
Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker	129
Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer	133
Et neuro-psykologisk blik.....	134
Øvelse: At drage omsorg for plejebarnet	138
Introduktion til hjemmeopgave: Egne/partners ressourcer og begrænsninger	141
2.4. Emne: Tilknytning og mentalisering	143
Formål med emnet	143
Tilknytning	145
Forskellige tilknytningsmønstre	151
Mentalisering	154
Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år	157
2.5. Afrunding af dagen	160
2.6. Litteratur til grundkursusdag 2	162
3. Grundkursusdag	166
Kursisternes forberedelse til dagen.....	166
Underviseres forberedelse til dagen	166
3.1. Velkomst og introduktion til dag 3	167
Læringsmål.....	168

Dagens program	169
3.2. Emne: Tab, sorg og krise	170
Formål med emnet	170
Tab, sorg og krise hos plejebørn	172
Tab, sorg og krise – reaktionsmønstre hos plejebørn	174
Tab, sorg og krise – omsorg for plejebørn	178
Øvelse: Om egne erfaringer med tab	182
3.3. Emne: Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde	185
Formål med emnet	185
Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt	186
Kontakt, samvær og samarbejde – fra plejebarnets perspektiv	188
Kontakt, samvær og samarbejde – forældres perspektiv	189
Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer	191
Former for samvær	192
Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde	195
Samarbejde med forældre omkring plejebarnet i hverdagen	197
Samarbejdets dilemmaer	200
Det første møde med forældrene	202
Øvelse: Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen	203
3.4. Emne: Inddragelse, selv- og medbestemmelse	206
Formål med emnet	206
Anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse	208
Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets perspektiv	214
3.5. Emne: Konfliktforståelse og kommunikation	217
Formål med emnet	217
Hvad er en konflikt	218
Forebyggelse og håndtering af konflikter	219
Skærpet bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser	222
At vælge sine kampe	222
Konfliktnedtrappende sprog	223
Reaktioner i konflikter	224
At skabe et godt samarbejde med plejebarnet	226
Øvelse: God kommunikation mellem voksen og barn	230
3.6. Emne: Understøttelse af plejebarnets skolegang	231
Formål med emnet	231
Betydningen af skolegang for anbragte børn og unge	232
Forskning om anbragte børn og unges skolegang	234

Anbragte børns perspektiver på skolegang	237
Hvordan kan plejeforældrene støtte plejebarnet i forhold til skolegang og uddannelse	239
3.7. Emne: Fællesskaber og relationer	242
Formål med emnet	242
Venskaber og fritidsaktiviteter	243
Støtte i forhold til venskaber:.....	245
Sociale medier.....	246
3.8. Opsamling på dagens emner	251
3.9. Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn	254
3.10. Afrunding af dagen	255
3.11. Litteratur til grundkursusdag 3.....	257
4. Grundkursusdag	263
Kursisters forberedelse til dagen.....	263
Underviseres forberedelse til dagen	263
Program (til undervisers eget brug).....	263
4.1. Velkomst og introduktion til dag 4	265
Opfølgning på hjemmeopgaven <i>Anbringelse af eget barn/egne børn</i>	266
Dagens læringsmål	267
Dagens program.....	268
4.2. Emne: Samarbejde med anbringende kommuner	269
Formål med emnet	269
Anbringende kommunes opgaver og ansvar	270
Gennemgang af en børnesag i kommunen.....	272
Handleplan	275
Barnets rettigheder i egen sag	278
Plejfamiliers tavshedspligt	279
Øvelse: Tavshedspligt.....	281
Den første henvendelse fra anbringende kommune	282
Øvelse: Mødet med kommunen	283
At bidrage konstruktivt til samarbejdet med sagsbehandler og familieplejekonsulent.....	286
Øvelse: Positioneringens kunst.....	288
4.3. Emne: Samarbejde med socialtilsynet	294
Formål med emnet	294
Om socialtilsynet	295
Kvalitetsvurdering	296

Godkendelse	298
Driftsorienteret tilsyn.....	300
4.4. Emne: Matchning	305
Formål med emnet	305
Det gode match	306
Præsentation af hjemmeopgaven - Familiepakken.....	308
Øvelse: Match mellem plejefamilie og barn	309
4.5. Opsamling på dagens emner	317
4.6. Afslutning på grundkurset.....	319
4.7. Litteratur til grundkursusdag 4.....	320

Indledning

Socialtilsynet skal tilbyde personer, der ansøger om godkendelse som plejefamilie, et grundkursus i at være plejefamilie. Formålet med grundkurset er at ruste ansøgerne til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer. Grundkurset i at være plejefamilie fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, jf. bilag 3.

Det fremgår bl.a. af bekendtgørelsen:

1. Grundkursus i at være plejefamilie

Socialtilsynet skal som led i godkendelsen tilbyde ansøgere et grundkursus i at være plejefamilie, jf. § 5 a, stk. 2, i lov om socialtilsyn. Formålet med grundkurset er at ruste ansøgere til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer.

Grundkurset skal have et omfang svarende til to gange to grundkursusdage.

De to gange to kursusdage skal afvikles adskilt, så ansøgerne har tid og mulighed for at reflektere over undervisningen og blandt andet inddrage egne børn i, hvad det indebærer at være plejefamilie.

Grundkurset skal som minimum omfatte følgende indhold:

- Familiens opgave med at drage omsorg for et plejebarns særlige behov og udvikling. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan de kan skabe trygge og stabile rammer samt at forstå, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken
- Børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, betydningen af tilknytning og mentalisering, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse
- Samarbejde med plejebarnets netværk og andre relationer. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om betydningen af at støtte barnet i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen samt støtte barnet i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer
- Samarbejde med offentlige myndigheder og fagpersoner. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen, hvilket blandt andet indebærer, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets samlede vurdering af ansøgers forudsætninger og forventede evne som plejefamilie.

Socialtilsynene indsamler således viden om ansøgerne under grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, kropssprog og sociale kompetencer observeret under gennemførelsen af grundkurset.

Med henblik på at understøtte en ensartet afvikling af grundkurset i at være plejefamilie på tværs af de fem socialtilsyn er der udarbejdet denne underviservejledning. Vejledningen understøtter endvidere, at grundkurset kan afvikles i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelsen, jf. ovenstående. Samtidig er materialet udarbejdet, så det er muligt at tilgodese lokale behov og forandringer over tid. Underviservejledningen fremgår også af Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk

Underviservejledningen består af to dele:

Del 1. Om grundkurset

I første del af underviservejledningen beskrives en række generelle forhold vedrørende formål og tilrettelæggelse af undervisningen.

Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire undervisningsdage

Anden del af underviservejledningen består af vejledning til gennemførelse af undervisningen for hver af de fire grundkursdage. Vejledningen indeholder:

- Instruktioner til undervisere i forhold til oplæg, øvelser, gruppedrøftelser mv.
- Dias – som er indeholdt i vejledningsmaterialet og findes i PowerPoint-format.
- Noter til dias med baggrundsviden til underviser, formuleret som centrale pointer, der skal formidles til ansøgerne.
- Relevant litteratur.

Del 1. Om grundkurset

1. Grundkursets formål

I det følgende beskrives formål og indhold i *Grundkursus i at være plejefamilie*. Først beskrives den ene del af formålet, som er at ruste ansøgerne til opgaven, herunder læringsmål og indhold i grundkurset. Derefter beskrives den anden del af formålet, som er, at grundkurset skal give socialtilsynet informationer om ansøgernes kompetencer. Afslutningsvist beskrives indholdet i grundkurset.

1.1. Ruste ansøgerne til opgaven

I forhold til at ruste plejefamilierne til opgaven, så peger forskning på, at det er vigtigt, at nye plejefamilier får viden om rollen som plejefamilie¹. Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet et trygt og godt hjem, men også skal fremme god adfærd i samspil med mange forskellige aktører. Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig. De skal også have viden om udsatte børn og redskaber til at støtte dem i en positiv udvikling. Børn i plejefamilier kommer fra mange forskellige baggrunde, og de har ofte oplevet traumatiserende hændelser og haft dårlige oplevelser ift. skole, hjem og/eller nærmiljø. Jo bedre forberedt plejefamilien er til at imødegå barnets behov, des større chance er der for, at barnets udvikler sig positivt.

Det er desuden vigtigt, at træningen bidrager til, at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie. Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og "præ-træning" hjælper dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at have et plejebarn, og hvilke forventninger der er til dem i forhold til at kunne samarbejde med barnets biologiske familie og med myndigheder.

Det fremhæves også, at træningen skal give *mulighed for aktivt at tilegne sig konkrete færdigheder*, så kommende plejeforældre fra starten kan få opbygget en god redskabskasse af kompetencer i forhold til at imødekomme plejebarnets behov. Undervisning, hvor *deltagerne inddrages aktivt og som giver mulighed for hands-on læringsaktiviteter*, og som indeholder *hjemmeopgaver, rollespil og øvelser*, hvor de har mulighed for konkret at afprøve det lærte, fx

¹ Strickler, A. Trunzo, A. C. (2016): "Why foster parent pre-service Training is so important: What foster parents gain from learning about foster care before a child enters their home". Journal Article. Published: March-April 2016. Fostering Families Today Vol. 16, No. 1, p. 12-13. Adoption Today and Fostering Families Today Magazines; Kaasbøll, J. Lassemo, E., Melby, L. (2018): "Modulbaseret oplæring for plejefamilier. En videnssammenstilling", SINTEF.

ift. egne børn, er mest effektive og bedre, end tilgange, hvor de mere passivt modtager information via oplæg, artikler, film mv.

Træningsprogrammer bør desuden, ifølge forskningen, give plejefamilierne mulighed for at træne/øve de nye færdigheder, via *observation og feedback* og *rollespil*, fordi plejeforældrene derigennem kan udforske deres følelser og reaktioner i støttende omgivelser og få gode råd til, hvordan de kan håndtere et barns adfærd.

Læringsmål

Der er opstillet 2-3 læringsmål for hver dag i grundkurset. Læringsmålene vedrører ansøgeres *viden om, indsigt i og forståelse for*. Det er blandt andet *viden om* teori og lovgivning, fx viden om omsorgssvigt og udviklingstraumers betydning for et plejebarn eller viden om lovgivning ift. barnets kontakt og samvær, *indsigt i* samarbejdsprocesser, roller og ansvarsfordeling, fx i samarbejdet med anbringende kommuner omkring matchning, og *forståelse for* noget, fx vigtigheden af at støtte et plejebarn i forhold til skolegang.

Færdigheder, forstået som at ansøgerne kan anvende det lærte og opnår konkrete færdigheder i forhold til at støtte et plejebarn, kræver, at det lærte kan overføres til nye situationer, eller problemer, som svarer til allerede kendte. Dette vil først ske, når ansøgerne får et plejebarn. I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at grundkurset har sammenhæng til den intensive støtte, som plejefamilier skal tilbydes, når de får et plejebarn.

I forbindelse med den intensive støtte vil ansøgerne få råd og vejledning ift., hvordan de i praksis, fx kan have en mentaliseringsbaseret tilgang til og støtte deres plejebarn i forhold til skolegang. Her vil de således kunne træne færdigheder.

Læringsmålene fremgår af vejledningen til afvikling af de enkelte kursusdage.

Informationer til socialtilsynet om ansøgernes kompetencer

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen som plejefamilie, hvilket indebærer, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets vurdering af ansøgerne. Socialtilsynet skal således indsamle viden om ansøgerne under grundkurset, som skal inddrages i den samlede vurdering af ansøgers forudsætninger og forventede evne som plejefamilie.

Intentionen er, at der er et brugbart tilbageløb af informationer om ansøgerne, der er nyttige for selve godkendelsen. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, kropssprog og sociale kompetencer, som er observeret under gennemførelsen af grundkurset.

Rammen for indhentning af oplysninger om ansøgerne fremgår af lov om socialtilsyn § 6, som angiver, at det er en betingelse for godkendelse, at plejefamilien har fornøden kvalitet. Det fremgår endvidere, af bekendtgørelse om socialtilsyn § 14, at socialtilsynet ved vurderingen af, om en plejefamilie har den fornødne kvalitet, skal anvende kvalitetsmodellen. De oplysninger, som socialtilsynet indsamler om ansøgerne fra deltagelse i grundkurset, skal således være relevante i forhold til at belyse kvalitetsmodellens temaer, kriterier og indikatorer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at viden fra grundkurset om ansøgers kompetencer er én af flere datakilder, der bidrager til socialtilsynets kvalitetsvurdering, og skal således

sammenholdes med de øvrige oplysninger, der indhentes om ansøgerne. Socialtilsynet indhenter således også viden om ansøgerne fra bl.a. interview med henblik på afdækning af mentaliseringsressourcer, observation af familiedynamik og afdækning af evt. hjemmeboende børns perspektiver på, hvordan det er at være barn i familien.

Oplysningerne om ansøgerne fra grundkurset kan desuden medvirke til at belyse forskellige dele af kvalitetsmodellen. Det vil sige, at fx viden om ansøgerne fra undervisningen på grundkursusdag 3 om betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse for anbragte børn og unge har en sammenhæng til at belyse, om ansøgerne kan støtte barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse, jf. kriterium 1 i kvalitetsmodellen.

I den samme undervisning kan socialtilsynet imidlertid også få viden om ansøgerne, som kan medvirke til at belyse, om ansøgerne fx kan bidrage aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i familien, jf. kriterium 4.

2. Grundkursets indhold

Det overordnede indhold, som grundkurset som minimum skal omfatte, fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3.

Dette overordnede indhold er konkretiseret i 13 emner, der kan undervises i på grundkurset. De konkrete emner har afsæt i *KRITH*² og er efterfølgende opdateret med ny viden fra blandt andet litteratur review, gennemgang af eksisterende uddannelseskoncepter til nye plejefamilier, primært i Danmark, Norge og Sverige, viden fra fagpersoner og input fra de fem socialtilsyn.

Materiale til grundkurset er baseret på et børnesyn, hvor børn betragtes som aktører og handlende subjekter, der præger og deltager i verdenen ud fra deres særlige forudsætninger. At de har ret til at blive hørt, respekteret og inddraget i forhold til det, der vedrører deres eget liv. Udgangspunktet er, at børn udvikler sig i samspil med omgivelserne, og at børns adfærd således ikke kan ses uafhængigt af den kontekst, som barnet er en del af.

Der tages ligeledes udgangspunkt i en ressourceorienteret tilgang, hvor der lægges vægt på at hjælpe ansøgere som plejefamilie til at have barnets perspektiv i centrum. Derudover at have øje for barnets særlige ressourcer og kompetencer med henblik på at skabe et positivt samspil med barnet.

I underviservejledningen til de fire grundkursusdage er det beskrevet, hvordan undervisningen i emnerne, på baggrund af ovenstående, gennemføres.

Nedenstående oversigt illustrerer sammenhængen mellem det overordnede indhold i grundkurset, jf. bekendtgørelsen, og fordelingen af de 13 emner på grundkursets fire dage.

Indhold, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3	Emner i grundkurset	Grundkursusdage			
		1	2	3	4
Familiens opgave med at drage omsorg for et plejebarns særlige behov og udvikling.	1. Den nye familie	X			

² KRITH. Vejledning til Undervisere - Grundkursus for kommende plejefamilier blev udgivet i en opdateret version af Socialstyrelsen i 2011 i forbindelse med, at der med indførelsen af *Barnets Reform* kom et krav, at grundkurset for ansøgere som plejefamilie som udgangspunkt skal være gennemført inden anbringelsen af barnet eller den unge i plejefamilien. Kursusmaterialet tager afsæt i det eksisterende RUGO-materiale, der i sin tid blev udviklet af Socialministeriet, Kommunernes Landsforening samt de centrale organisationer på området.

<p><i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan de kan skabe trygge og stabile rammer, samt at forstå, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.</i></p>					
<p>Børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt.</p> <p><i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, betydningen af tilknytning og mentalisering, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse.</i></p>	<p>2. Børns udvikling og identitetsdannelse</p> <p>3. Omsorgssvigt og udviklingstraumer</p> <p>4. Tilknytning og mentalisering</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>		
<p>Samarbejde med plejebarnets netværk og andre relationer.</p> <p><i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om betydningen af at støtte barnet i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen, samt støtte barnet i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer.</i></p>	<p>5. Tab, sorg og krise</p> <p>6. Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde</p> <p>7. Inddragelse, selv- og medbestemmelse</p> <p>8. Konfliktforståelse og kommunikation</p> <p>9. Understøttelse af plejebarnets skolegang</p> <p>10. Fællesskaber og relationer</p>			<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
<p>Samarbejde med offentlige myndigheder og fagpersoner.</p> <p><i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.</i></p>	<p>11. Samarbejde med anbringende kommuner</p> <p>12. Samarbejde med socialtilsynet</p> <p>13. Matchning</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p></p>	<p>X</p> <p>X</p> <p></p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>

3. Tilrettelæggelse af undervisningen

I det følgende afsnit beskrives en række forhold, som kan indgå i socialtilsynenes overvejelser over tilrettelæggelsen af undervisningen. Grundkursets opbygning og indhold samt undervisningsprincipper og undervisningsmetoder beskrives. Beskrivelserne tager dels udgangspunkt i KRITH, og dels i input fra de fem socialtilsyn. Derudover er der hentet inspiration ift. tilrettelæggelsen af undervisningen i underviservejledningen fra det svenske uddannelseskoncept for plejefamilier³.

En række forhold omkring deltagerne, herunder holdstørrelser, omkring undervisere (underviserressourcer og underviserkompetencer), løbende evaluering og i forhold til praktiske forhold omkring tilrettelæggelsen, bliver også beskrevet, som med fordel kan indgå i overvejelserne vedrørende tilrettelæggelsen af grundkurset. Disse baserer sig på socialtilsynenes erfaringer med afholdelsen af grundkurset og kan anvendes som inspiration i den lokale tilrettelæggelse af kurserne.

I kapitlet beskrives således overvejelser i forhold til:

- 3.1. Grundkursets opbygning og indhold
- 3.2. Undervisningsprincipper
- 3.3. Undervisningsmetoder
- 3.4. Deltagere
- 3.5. Undervisere
- 3.6. Evaluering af undervisningen
- 3.7. Praktiske forhold omkring tilrettelæggelsen.

3.1. Grundkursets opbygning og indhold

Formålet med grundkurset er at ruste ansøgerne til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer. Grundkurset skal, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3, have et omfang, der svarer til to gange to grundkursud dage.

De to gange to kursusdage skal afvikles adskilt, så ansøgerne har tid og mulighed for at reflektere over undervisningen, og så de mellem kursusdage blandt andet kan inddrage egne børn i, hvad det indebærer at være plejefamilie. Mellem de to kursusmoduler skal socialtilsynet også aflægge besøg i ansøgernes hjem. Det overordnede indhold i grundkurset fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3. Dette er konkretiseret i nærværende undervisningsvejledning, hvor det er beskrevet, hvilke konkrete emner grundkurset kan indeholde, og hvordan undervisningen på de fire kursusdage, på baggrund af ovenstående, kan gennemføres.

Kursusdagens indhold er følgende:

³ Et hem at växe i - Studiehandledning för familjehemsutbildare. Socialstyrelsen, 2017

- **Kursusdag 1:** Kursusdagen handler om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan ansøgerne kan skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn, og hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
- **Kursusdag 2:** På dagen er der fokus på børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, tilknytning og mentalisering.
- **Kursusdag 3:** Dagen handler om sorg, krise og tab, om at støtte et plejebarn i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer, kommunikation og konfliktforståelse, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- **Kursusdag 4:** På grundkursets sidste dag er der fokus på samarbejdet med anbringende kommuner og socialtilsynet samt matchning.

Hver kursusdag er som udgangspunkt tilrettelagt, så den svarer til en arbejdsdag på 7,4 timer, inklusive pauser. Derudover har ansøgerne forberedelse og hjemmeopgaver i forbindelse med grundkurset.

3.2. Undervisningsprincipper

Grundkurset bygger på et læringssyn, som er interaktionsbaseret og deltagerorienteret, hvor udgangspunktet er, at læring bedst sker gennem inddragelse og dialog. Det vil sige, at formidlingen og sproget skal være tilgængeligt og tage udgangspunkt i hverdagsbegreber. Den teoretiske viden skal formidles med eksempler fra hverdagssituationer, så indholdet knytter an til deltagerens oplevelser af egen hverdag.

Didaktisk arbejdes der med *transfer* i undervisningen, altså fokus på hvilke faktorer der fremmer, at det, der læres i undervisningen, efterfølgende kan anvendes i dagligdagen. Transfer beskæftiger sig med de individuelle forudsætninger for at lære, undervisningen og den kontekst, som læringen skal anvendes i. Det betyder bl.a., at den lærende kan opleve et behov for den viden, der undervises i. Det betyder også, at deltagerne skal medinddrages i undervisningen, og at undervisernes formidling af indholdet har stor betydning. Med dette udgangspunkt arbejdes der med eksemplarisk læring, hvilket indebærer brug af øvelser og cases om livet som plejefamilie, der kobles til eksempler fra hverdagslivet med centrale problemstillinger og begreber i undervisningen.

Jo flere eksempler, og jo mere varieret anvendelsen af eksemplerne er i forhold til anvendelsessituationen, des større muligheder for at ansøgerne kan forbinde praksis med teori og omsætte det tillærte til egen hverdag⁴. Samtidig med at det er vigtigt, at deltagerne kan se relevansen af materialet, og at dette formidles på en let tilgængelig måde. Så er der også en forventning om, at kursisterne kan tilegne sig ny viden og indgå i undervisning på et almindeligt fagligt niveau.

Deltageraktivitet fremmer læringen

Deltageraktivitet kan fremmes på forskellige måder ved at⁵:

- Præsentere stoffet på en engagerende og udfordrende måde.

⁴ Wahlgren, Bjarne, 2009: "Transfer mellem uddannelse og arbejde". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet, i KRITH

⁵ Wahlgren, Bjarne, 2014: "Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet.

- Tilrettelægge undervisningen, så den kræver bearbejdning af stoffet.
- Lade kursisterne deltage aktivt i planlægningen af kompetenceforløbet.
- Knytte an til deltageres forudsætninger og læringsstile.
- Anvende varierede undervisningsmetoder.
- Lade kursisterne arbejde i grupper med strukturerede planlagte opgaver.
- Lade kursisterne arbejde med relevante problemer i projektarbejde.

Forskellige læringsstile

I tilrettelæggelsen af undervisningen er det væsentligt at være opmærksom på, at deltagerne kan have forskellige læringsstile, og derfor indlærer på forskellige måder.

Dette kan være:

- Visuelt – man husker, hvad man ser (PowerPoint-billeder, flipcharts, video, filmoversigter, tabeller, billeder osv.).
- Auditiv – man lærer ved at høre (oplæg, historier, tekster mv.).
- Kinæstetisk – man lærer ved at bruge kroppen (rollespil, empatiøvelser, praktiske øvelser, drama mv.).
- Taktilt – man lærer ved at bruge hænderne.

De fleste mennesker bruger flere sanser til at lære, men man kan have forskellige præferencer. Enhver læringssituation bør give mulighed for at tilgå det ud fra de forskellige læringsstile. Ved at give deltagerne mulighed for at vælge den indgang til nyt stof, som passer bedst med den enkelte persons læringsstil, vil man kunne skærpe interessen for stoffet og give de lærende mulighed for succesoplevelser. Læringsudbyttet øges også ved at stimulere og bruge forskellige sanser. Det er således en fordel at bruge forskellige undervisningsmidler og -metoder.

Positivt læringsmiljø

Enhver læring er præget af læringsmiljøet. Læringsmiljøet er de sociale relationer, som indgår i undervisningen. Læringsmiljøet har betydning for deltageres engagement, deres villighed til at indgå aktivt i undervisningen – og dermed deres læringsudbytte. Det er derfor afgørende for læringen, at læringsmiljøet er positivt og tolerant.

Et godt læringsmiljø er karakteriseret ved følgende forhold:

- Respekt for den enkelte og de enkeltes forskelligheder.
- Tryk og tillidsfuld kommunikation mellem lærer og kursister og mellem kursisterne.
- Højt lærerengagement, hvor underviserne synes, at undervisningen er vigtig.
- Fælles forståelse mellem underviserne og kursister for det, der skal læres.
- Høj grad af deltagerinvolvering og deltageraktivitet.
- God planlægning og klar styring af undervisningen.
- Tydelige mål for undervisningen.
- Klare standarder for, hvad der forventes af deltagerne.
- Differentieret og løbende feedback og anerkendelse.
- Gruppetilhørsforhold blandt kursisterne.

Underviserne selv har afgørende betydning for læringsmiljøet. Et trygt læringsrum kan blandt andet understøttes ved, at underviserne bruger sig selv som rollemodel, er nysgerrige på deltageres perspektiver, er inviterende, viser engagement og byder ind med sig selv.

Desuden har de fysiske rammer betydning. I den forbindelse er det blandt andet væsentligt, at lokalerne er rare at være i, at der er lys og plads, og at lokalerne understøtter mulighed for at skabe de rette læreprocesser.

At skabe et trygt læringsrum, når deltagerne samtidig vurderes

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen. Dette indebærer blandt andet, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets samlede vurdering af, om ansøgerne kan godkendes som plejefamilie.

Socialtilsynene indsamler viden om ansøgerne fra deltagelsen i grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, og sociale kompetencer, som bliver observeret under gennemførelsen af grundkurset (bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3).

For at kunne skabe et trygt læringsrum under disse betingelser er det væsentligt, at der er tydelighed og åbenhed om formålet. Det er også vigtigt, at det er klart for ansøgerne, at socialtilsynet er forpligtet til at anvende den viden, som de indsamler om deltagerne, og hvordan denne viden anvendes og indgår i vurderingen af ansøgerne.

Det kan, i den sammenhæng, fremhæves over for deltagerne, at det er intentionen, at den viden, som socialtilsynet får om deltagerne via kurset, skal være med til at kvalificere vurderingen af ansøgenes kompetencer. I kraft af at socialtilsynene skal afvikle grundkurset, giver det socialtilsynet mere tid sammen med ansøgerne og mulighed for at opleve ansøgerne i flere forskellige sammenhænge, hvilket åbner op for at få et mere nuanceret billede af ansøgers kompetencer.

Det kan også fremhæves, at et væsentligt fokus for socialtilsynet er, sammen med ansøgeren, at vurdere, hvilken plejeopgave ansøgerne kan varetage – og ikke alene, om de kan godkendes som plejefamilie. Såfremt der er nogle særlige forhold, som socialtilsynet har hæftet sig ved under kurset, vil disse blive drøftet det med den enkelte ansøger/ familie i den videre godkendelsesproces.

Endvidere kan det fremhæves, at de observationer, som socialtilsynet gør sig om deltagerne på grundkurset, aldrig kan stå alene. De vil indgå som en af flere datakilder i den videre dialog om godkendelsen og i den samlede vurdering.

At undervise voksne

Inden for voksenuddannelse peges der på, at voksne lærer bedst, når de får medansvar for læringen, og når det, som de skal lære, er meningsfyldt for den enkelte deltager⁶.

I det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier *Et hem att växa i*⁷ fremhæves følgende vigtige principper for voksenuddannelse (egen oversættelse):

- Voksne skal forstå, hvorfor de skal lære.
- Voksne ser sig selv (og vil have andre til at se dem) som ansvarlige og selvstyrende og kan reagere stærkt, hvis dette ikke respekteres.
- Deltagernes erfaring er det største aktiv i voksenuddannelse. Øvelser, gruppediskussioner og rollespil fungerer bedre end kun teoretisk undervisning.
- Deltagernes parathed og interesse for at lære er tæt forbundet med at det, der undervises i, er umiddelbart brugbart i forhold til arbejdspladsen eller i livet.
- Voksne motiveres mest af indre forstærkere, såsom at blive bedre til deres arbejde, få et bedre selvværd, bedre livskvalitet mv.

På denne baggrund er det væsentligt at have fokus på følgende strategier, der kan understøtte undervisningen:

- Motivation – gøre indholdet i undervisningen meningsfuldt og vigtigt for dem.
- Aktivering – understrege, at deltagernes egen aktive deltagelse og bidrag er af stor betydning, både i undervisningen og i forhold til hjemmeopgaver.
- Konkretisering – gøre indholdet konkret og praksisnært.
- Individualisering – opmuntre deltagerne til at bidrage med oplevelser og refleksioner.

3.3. Undervisningsmetoder

For at stimulere refleksion og give indsigt i plejebørns og plejefamiliers situation, samt for at stimulere læring og variation – og for at nå så mange som muligt af kursusdeltagerne – bruges følgende forskellige undervisningsmetoder:

Mundtlige oplæg

Hvert emne indeholder korte mundtlige oplæg fra underviser, hvor der formidles viden fra forskning eller dokumenteret erfaring. Til brug for afviklingen af de mundtlige oplæg er der udarbejdet PowerPoints og undervisernoter. I noterne er der angivet væsentligste pointer og budskaber i oplægget. Såfremt der er mulighed for det, kan det også overvejes at invitere en plejefamilie med, fx på den sidste kursusdag, som fortæller om deres oplevelse af at være en plejefamilie.

⁶ Knud Illeris, *Voksenuddannelse som masseuddannelse – disciplinering til fleksibilitet* (2000)

⁷ Socialstyrelsen, 2012. *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.

Øvelser

Øvelserne i grundkurset er forskellige i indhold, form og formål. Fælles for øvelserne er, at de skal give deltagerne mulighed for at være aktive og deltagende i undervisningen og inddrage deres egne perspektiver og erfaringer. Formålet med øvelserne er desuden at fremme ansøgenes refleksioner i forhold til, hvad de som familie kan tilbyde et anbragt barn, og hvilken betydning det vil få for dem som familie, de voksne og børnene, at blive plejefamilie.

Underviserne faciliterer og er ansvarlige for gennemførelse af øvelserne. Det er vigtigt, at underviserne rammesætter øvelser og giver tydelige instruktioner, så det er klart for deltagerne, hvad der er formålet med øvelsen, og hvordan den skal udføres.

I grundkurset anvendes der både individuelle øvelser og gruppeøvelser:

- **Individuel refleksion:** Deltagerne opfordres til at reflektere individuelt. Formålet er, at ansøgerne reflekterer over egne oplevelser og følelser.
- **Gruppedrøftelser:** Det er et opmærksomhedspunkt, at nogle personer finder det vanskeligt at tale i større grupper og er mere tilpasse med at være i en mindre gruppe. Drøftelser i grupper kan understøtte, at alle kommer til orde. Gruppedrøftelser er også hensigtsmæssige, hvis der er flere forskellige spørgsmål, der skal fremhæves. I den forbindelse er det vigtigt at dele spørgsmålene op og give tydelige instruktioner.
- **Bikuber:** Denne type øvelse er nem at gennemføre og tager ikke så lang tid, da det ikke er nødvendigt, at deltagerne flytter sig. Øvelsen gennemføres ved, at deltagerne vender sig mod sidemanden og diskuterer et spørgsmål i nogle minutter.
- **Cases:** Cases anvendes som oplæg til ovenstående øvelser. Øvelsen indledes med, at underviser læser en case højt for deltagerne. Det kan handle om, at deltagerne skal leve sig ind i en situation, og cases kan også bruges som udgangspunkt for efterfølgende drøftelser.
- **Værdiansættelse:** I denne type øvelse skal deltagerne tage stilling til forskellige udsagn. En vigtig funktion ved værdiansættelsesøvelser er, at det giver deltagerne mulighed for at blive bevidste om deres holdninger.

Film

I undervisningen på grundkurset indgår der flere film og filmklip. Film kan udgøre et godt grundlag for refleksioner og diskussioner. De film, der indgår i grundkurset, skal understøtte, at deltagerne får indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie og drage omsorg for et plejebarn. Herunder skal filmene understøtte, at deltagerne får forståelse for, hvilke forandringer et plejebarn kan få for familiestrukturen og familiedynamikken.

De anvendte film kan downloades fra Socialstyrelsens hjemmeside. Filmen *Tilknytning til havs* er udviklet af Center for Mentalisering og kan downloades på centrets hjemmeside.

3.4. Deltagere (ansøgere)

Det forventes, at deltagerne på kurset – ansøgerne – erfaringsmæssigt vil være en meget sammensat gruppe. De fleste deltagere vil være uden erfaring som plejefamilie. Der kan dog være enkelte ansøgere, som tidligere har været plejefamilie.

Ansøgerne kan fx have mere eller mindre forudgående viden om børns udvikling, omsorgssvigt mv. og mere eller mindre erfaring med udsatte børn og unge. Underviserne skal have en opmærksomhed på, at ansøgerne således kan have meget forskellige kompetencer og viden.

Det er vigtigt, at underviserne tager højde for dette og fremhæver, at mangfoldigheden kan være en styrke; at der er brug for mange forskellige typer familier, og at, uanset erfaring og kompetencer, så er det nyt for alle deltagerne at skulle være plejefamilie.

Det er også vigtigt, at underviserne i starten af kursusforløbet skaber sig et overblik over, hvilken baggrund, erfaring og forventninger ansøgerne har til grundkurset. På den måde kan underviseren tage afsæt i deres forskellige forudsætninger og tilrettelægge undervisningen, så den bliver udbytterig og relevant for alle.

Holdstørrelse

Erfaringer fra de fem socialtilsyn peger på, at en holdstørrelse på 16 til 20 deltagere (max. 25) er mest hensigtsmæssig. Baggrunden for dette er primært, at en stor del af undervisningen er baseret på dialog og diskussioner. Holdstørrelsen har betydning for kursisternes mulighed for at komme til orde i disse sammenhænge og fx fremlægge deres refleksioner, hvilket er væsentligt, både i forhold til ansøgernes læringsproces og af hensyn til socialtilsynets mulighed for at få viden om deltagerne.

Som underviser kan det også være vanskeligt at etablere et trygt læringsmiljø, hvor alle deltagere kommer til orde. Dette kan særligt være en udfordring i forhold til deltagere, som ikke har deltaget i holdundervisning i mange år, og som kan have dårlige erfaringer fra fx deres egen skoletid.

Små holdstørrelser kan på den anden side medføre en begrænset dynamik, manglende synergi og sårbarhed. Ansøgerne kan fx have sværere ved at finde nogle, som de kan spejle sig i, erfaringsmæssigt, såvel som familiemæssigt. Ligeledes bliver læringsrummet ofte mere intimt ved små holdstørrelser. Det stiller krav til underviserne i forhold til, at ansøgerne ikke bliver mere personlige over for hinanden, end de egentlig har lyst til.

3.5. Undervisere

På baggrund af socialtilsynenes erfaringer er der i det følgende beskrevet, hvad der er vigtigt at være opmærksom på i forhold til underviserkompetencer, samarbejdet mellem undervisere og underviserressourcer.

Underviserkompetencer

Undervisere bør have viden om didaktik og have kompetencer til at formidle fagstof på en tilgængelig måde, herunder at kunne bruge flere værktøjer, så undervisningen bliver levende og vedkommende. Ved *værktøjer* menes, at underviserne bør være i stand til at bruge forskellige metoder og fx afvikle små øvelser, der kan påvirke gruppedynamikken, hvis den er u hensigtsmæssig. Underviserne bør også kunne tilpasse undervisningen efter deltageres forudsætninger og kunne favne kursister med vidt forskellige forudsætninger for at være i en undervisningssituation.

Undervisere bør være fagligt velfunderede med bred viden om og erfaring fra arbejdet med udsatte børn og unge samt plejefamilieområdet. Praksiserfaring er blandt andet vigtig i forhold til at kunne trække på konkrete eksempler fra praksis og tydeliggøre væsentlige pointer for deltagerne. Deltagerne har typisk forskellige forudsætninger, og derfor er det vigtigt med konkrete eksempler.

Undervisere bør kunne tage ledelsen i undervisningslokalet og, på en anerkendende måde, tage styring af gruppen, så der skabes et godt læringsmiljø for alle, uanset ansøgernes faglige, sociale og personlige forudsætninger. Undervisere bør i den forbindelse også kunne "lukke ned" for kursister og tage ansvar for, at alle føler sig trygge i undervisningsrummet.

Undervisere bør være rollemodel i forhold til at være den gode samarbejdspartner og bl.a. være nysgerrig og interesseret i ansøgernes perspektiver. Undervisere bør også turde give noget af sig selv og herigennem skabe et rum, hvor det er muligt for ansøgerne at turde stille svære spørgsmål.

Undervisere bør være interesseret i at udvikle egne kompetencer og udvikle undervisningsmaterialet. Herunder bør undervisere følge med i den faglige udvikling, nye teorier mv.

Underviserressourcer

Erfaringsmæssigt anbefales det, at der indgår to undervisere i afviklingen af et grundkursus.

Baggrunden er følgende:

- **Kontinuitet:** Det sikres, at kurset kan gennemføres i tilfælde af fx sygdom.
- **Sparring:** Underviserne kan supplere og give faglig/procesmæssig sparring til hinanden, hvilket forventeligt giver tryghed for undervisere og ansøgere under kurset.
- **Synergi:** Undervisernes forskellige baggrunde og erfaringer giver mulighed for vekselvirkningen imellem underviserne og mulighed for at skabe et levende undervisningsmiljø. Undervisernes indbyrdes kommunikation kan virke som et spejlbillede for kursisterne på det gode samarbejde.

- **Vurdering:** Validiteten af de indsamlede oplysninger om ansøgerne kan øges ved, at der er to undervisere, som har iagttaget og noteret indtryk af ansøgerne undervejs i undervisningen.

Samarbejde mellem underviserne

Undervisernes gensidige interaktion har, i sagens natur, betydning for afviklingen af undervisningen, og for hvorvidt fordelene ved at være to undervisere udnyttes optimalt. Det er i den forbindelse vigtigt, at underviserne respekterer og udnytter hinandens styrker og svagheder og har en klar ansvars- og rollefordeling, der bl.a. omfatter klare aftaler om, hvordan man supplerer hinanden og interagerer i forløbet. Der er især tre områder, som man skal være opmærksom på, når flere personer har et fælles ansvar for et undervisningsforløb.

Det er for det første *meningsforskelle*, der handler om, at underviserne ikke bør argumentere indbyrdes foran deltagerne. Det kan dog være en fordel, hvis meningsforskelle mellem underviserne bevidst kan medvirke til at nuancere, fx forskellige perspektiver. For det andet er der undervisernes *forskellige kompetencer*, herunder fx faglig baggrund og erfaring. Forskelligheder kan komme ansøgerne til gode i undervisningen som eksempler på, at der kan være forskellige perspektiver på en given problemstilling. For det tredje kan underviserne udvikle en form for tavs kommunikation. Det kan fx være, at bestemte tegn betyder, at der er behov for en pause, at der er behov for at gennemgå noget en ekstra gang, eller at undervisningen er kørt ud på et sidespor.

3.6. Evaluering af undervisningen

Evaluering af undervisningen udgør et vigtigt grundlag for løbende at fastholde og udvikle kvaliteten i undervisningen. Der er gode faglige grunde til at evaluere, da evaluering kan medføre dynamik, udvikling og nyskabelse i forhold til undervisningen.

Grundlæggende handler det om at overveje og fastlægge, hvorfor, hvad og hvordan der skal evalueres. Formålet kan fx være at evaluere *tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen*. Fokus er her at få viden om, hvordan de benyttede undervisningsmidler, metoder og arbejdsformer har virket, hvilket kan give et grundlag for at forbedre metoderne i undervisningen.

Formålet kan også være at evaluere *ansøgernes udbytte* af undervisningen. Her er der fokus på at få viden om, hvad deltagerne har lært, hvilket kan medvirke til at styrke deltagerens læring/udbytte. Det er målene for deltagerens læringsproces, der her er i fokus. Det kan både være grundkursets læringsmål og deltagerens egne personlige og faglige mål.

Der findes mange forskellige evalueringsmetoder. Hvilken metode, der er mest hensigtsmæssig, vil afhænge af formålet med evalueringen, og hvad der skal evalueres.

Der kan blandt andet hentes inspiration i *KRITH*⁸.

3.7. Praktiske forhold i tilrettelæggelsen

I tilrettelæggelsen skal der tages højde for, at de fysiske rammer understøtter undervisningen, herunder om der er mulighed for såvel plenum- som gruppedrøftelser.

Bordopstillingen afhænger overordnet af, hvad formålet med undervisningen er. Skal deltagerne fx arbejde med gruppeøvelser, eller skal der afholdes et oplæg, hvor der er behov for at deltagerne kan se PowerPoints? Det er generelt hensigtsmæssigt, at alle deltagerne kan have øjenkontakt med hinanden. Deltagerne kan fx sidde i en cirkel eller i en hestesko med eller uden et bord. Opstilling i øer kan erfaringsmæssigt også fungere godt. Dette giver en naturlig opdeling, når der skal være diskussion i grupper. Ændringer i lokalet og bordopstillinger kan også bringe afveksling og dynamik ind i undervisningen.

⁸ KRITH. Vejledning til Undervisere. Grundkursus for kommende plejefamilier. Socialstyrelsen, 2012

Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire dage

De følgende afsnit omfatter vejledning til gennemførelse af grundkursusdag 1-4.

Beskrivelsen af hver kursusdag følger den samme systematik og indeholder en detaljeret vejledning til, hvordan undervisningen kan gennemføres:

- Hver kursusdag omfatter et antal emner, som skal formidles til ansøgerne.
- Til hvert emne er der tilhørende dias og noter.
- Noterne er formuleret som centrale pointer, der formidles til ansøgerne.

De illustrerede dias i vejledningen kan downloades i PowerPoint-format på Socialstyrelsens hjemmeside, og socialtilsynene kan påføre egne logoer.

I vejledningen anvendes der forskellige typografier med henblik på at tydeliggøre, hvad underviseren skal anvende teksten til.

Forklaring af typografier:

- Alle direkte instruktioner til underviser er skrevet i typografien *kursiv*. Instruktionerne er til underviserens eget brug.
- I forlængelse af alle øvelser er formålet beskrevet, så det er tydeligt for underviserne, hvordan de kan støtte ansøgerne i at få udbytte af øvelsen.

Det er vigtigt, at undervisere forholder sig til materialet og gør det til sit eget.

I vejledningen er der flere steder konkrete eksempler, der understøtter materialet. Undervisere kan imidlertid med fordel anvende egne eksempler for at understøtte ansøgernes forståelse og forankring i praksis.

1. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

- ❖ Artikel (1) *Plejefamilien – et fælles projekt* af Tina Andersen og Pia Hartz skal være læst – og skal derfor være sendt til kursisterne inden kursusstart.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Post-it i forskellige farver.
- ❖ Papir og blyant til gruppearbejde.
- ❖ Notesbog til ansøjerne.
- ❖ Flipover eller tavle til grupper og undervisers kommentarer.
- ❖ Følgende film skal være klar:
 - ”Plejefamiliens roller og opgaver”.
 - ”Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre”.
 - ”Forandringer for egne børn”.
 Link til film: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.
- ❖ En meget lang snor til barometerøvelsen og to skilte med påskriften *Kald og Profession*.
- ❖ Underviseres egen *Familiepakke*. Familiepakken skal bruges i forhold til introduktion til hjemmeopgaven sidst på dagen – som et eksempel på, hvordan en Familiepakke kan se ud, og hvad den kan indeholde.

Program (til undervisers eget brug)

08.30-10.00	Velkomst <ul style="list-style-type: none"> • Grundkursets formål • Grundkursets indhold • Gensidig præsentation • Etiske spilleregler • Forventningsafstemning • Notesbogen 	90 minutter
10.00-10.15	Pause	15 minutter
10.15-12.00	Hvad skal en plejefamilie kunne <ul style="list-style-type: none"> • Plejebørns perspektiver (oplæg og øvelse). • Plejefamiliers perspektiver (film og refleksionsøvelse). • Forskningsmæssige perspektiver (oplæg) • Lovgivningsmæssige rammer (oplæg). • Forskellige typer af plejefamilier (oplæg). 	105 minutter
12.00-12.45	Frokost	45 minutter
12.45-14.00	Forandringer for familien <ul style="list-style-type: none"> • Intro. – om forskellighed i alle familier (oplæg). 	75 minutter

	<ul style="list-style-type: none"> • Familienstruktur og familiedynamik (øvelse). • Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre (film og oplæg). • Forandringer for egne børn (Film, øvelse og oplæg). 	
14.00-14.15	Pause	15 minutter
14.15-15.15	At være en offentlig familie (oplæg). <ul style="list-style-type: none"> • Kald vs. Profession (Øvelse). 	60 minutter
15.15-15.25	Pause	10 minutter
15.25-15.30	Opsamling på dagens emne <ul style="list-style-type: none"> • Opsummering af læringsmål og dagens emne. 	5 minutter
15.30-15.45	Hjemmeopgave – Familiepakken	15 minutter
15.45-16.00	Afrunding af dagen	15 minutter

1.1. Velkomst til grundkurset og til dag 1

Underviser byder velkommen til Grundkursus i at være plejefamilie. I velkomsten indgår følgende:

- Kort præsentation af underviserne (undervisere præsenterer sig selv mere uddybende lidt senere).
- Praktiske informationer om stedet (parkering, toiletter, rygning etc.).
- Praktiske informationer omkring grundkurset (fremmøde, fravær, afbud o.lign.).

Derefter præsenteres formålet med grundkurset og det overordnede indhold i grundkursets fire dage. Alle læringsmål fremgår af noter til dias om formålet. Underviser kan vælge at præsentere dem. I så fald skal der udarbejdes supplerende dias.

Herefter er der gensidig præsentation. Underviserne starter præsentationen i plenum og skaber en rolig og tillidsfuld stemning. Underviser er nysgerrigt spørgende i forhold til ansøgernes svar og understøtter processen, så ansøgerne oplever et trygt rum at være i. Derefter gennemgås de etiske spilleregler under grundkurset.

Dernæst er der forventningsafstemning. Ansøgernes forventninger noteres på flipover. Flipover gemmes, så den kan bruges til afslutningen på kursusdag 4.

Afslutningsvis introduceres til notesbogen. Ansøgere opfordres til at bruge den til at skrive noter, opmærksomheder og refleksioner undervejs i undervisningen. Det at notere bliver en vigtig del af deres opgave som plejefamilie, da de fx skal observere og beskrive barnet til samarbejdspartnere, fx i kommunen.

KURSUSDAG 1

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Kursusdag 1 – grundkursus i at være plejefamilie

Ingen noter.

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Velkommen

Dias 2: Grundkursus i at være plejefamilie

Ingen noter.

Grundkursets formål

FORMÅLET MED GRUNDKURSET

- At ruste ansøgerne til opgaven.
 - Viden om rollen som plejefamilie.
 - Viden om udsatte børn og viden om, hvordan de skaber positive interaktioner med et plejebarn og støtter barnet i en positiv udvikling.
 - Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven.
- Give socialtilsynet viden om ansøgers kompetencer.
 - *Gennem øvelser, oplæg, drøftelser, film mv. – dialog, inddragelse, refleksion og interaktion.*

Dias 3: Formålet med grundkurset

Noter

Det er vigtigt, at ansøgerne kender grundkursets formål, så der kan ske en forventningsafstemning til, hvad grundkurset indeholder, herunder at formålet med grundkurset er todelt.

Formål med grundkurset. Centrale pointer:

- Der er to formål med grundkurset:
 1. At ruste ansøgerne til opgaven.
 2. At socialtilsynet får information om ansøgerens kompetencer (jf. lov om socialtilsyn § 5a).

At ruste ansøgerne til opgaven:

I dette ligger der flere ting. Ansøgere skal:

- Have viden om rollen som plejefamilie.
- Have viden om udsatte børn, viden om, hvordan de skaber positive interaktioner med et plejebarn og støtter barnet i en positiv udvikling.
- Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven.

Ad. Viden om rollen som plejefamilie

- Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet et trygt og godt hjem, men også skal fremme god adfærd i samspil med mange forskellige aktører.

Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig. Herunder skal ansøgere have kendskab til de forandringer i deres familie, som de vil opleve i forbindelse med at blive godkendt som plejefamilie. At ansøgerne træffer beslutning om at blive plejefamilie på et veloplyst grundlag skal bidrage til mere kvalitet i anbringelserne, herunder bidrage til mere stabilitet i plejeanbringelserne.

Ad. Viden om udsatte børn, viden om, hvordan de skaber positive interaktioner med et plejebarn og støtter barnet i en positiv udvikling

- Børn i plejefamilier kommer fra mange forskellige baggrunde, og de har ofte oplevet traumatiserende hændelser og haft dårlige oplevelser ift. hjem og/eller nærmiljø, skole mv. Jo bedre forberedt plejefamilien er i forhold til at imødegå barnets udfordringer, desto større chance er der for, at barnet udvikler sig positivt. Det er herunder vigtigt, at plejefamilien får viden om, hvordan de kan skabe positive interaktioner med et plejebarn. Ansøgerne vil fx få viden om betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer. De vil få viden omkring anbragte børns familie og netværk og det vigtige samarbejde, der ligger her. Desuden vil de få viden om andre samarbejdspartnere i det tværfaglige samarbejde omkring barnet.

Ad. Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven

- Det er desuden vigtigt, at træningen bidrager til, at ansøgere bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres opgave som plejefamilie. Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og undervisningen, inden de bliver plejefamilie, kan hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at have et plejebarn, og hvilke forventninger der er til dem i forhold til at kunne samarbejde omkring barnet, herunder med barnets biologiske familie og med myndigheder.

Give socialtilsynet informationer om ansøgernes kompetencer fra grundkurset

- Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen.
- Det betyder, at socialtilsynene indsamler viden om ansøgerne fra deltagelsen i grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne.
- Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation og sociale kompetencer, der bliver observeret under gennemførelsen af grundkurset (bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3).
- Det er intentionen, at den viden, som socialtilsynet får om deltagerne via kurset, skal være med til at kvalificere vurderingen af ansøgernes kompetencer. Det giver socialtilsynet mere tid sammen med ansøgerne og mulighed for at opleve ansøgerne i flere forskellige sammenhænge. Samt giver mulighed for at få et mere nuanceret billede af ansøgers kompetencer.
- Socialtilsynet bruger oplysningerne til at vurdere, hvilken plejeopgave ansøgerne kan varetage. Og ikke alene om de kan godkendes.
- Er der særlige forhold, som socialtilsynet har hæftet sig ved under kurset, vil disse altid blive drøftet med den enkelte ansøger/familie i den videre godkendelsesproces.
- De observationer mv., som socialtilsynet gør sig om deltagerne på grundkurset, vil aldrig stå alene. De vil altid indgå som én af flere datakilder i den videre dialog om godkendelsen og i den samlede vurdering.

Aktiv inddragelse i undervisningen, øvelser, film, drøftelser, refleksion mv.

- Undervisningen er tilrettelagt, så deltagerne inddrages aktivt i form af øvelser, gruppedrøftelser og hjemmeopgaver.
- Grundkurset skal bidrage med drøftelser og diskussioner hos ansøgerne, dels på kurset i dette forum, men også under og efter kurset. Grundkurset skal bidrage til refleksion.
- Grundkurset giver ikke konkrete svar på, hvordan noget skal gøres, men skal lægge op til refleksion og efterfølgende egen-refleksion, så ansøgerne bliver mere bevidste om valg og fravalg og deres kompetencer og begrænsninger.

Læringsmål

- Der er opstillet 2-4 læringsmål for hver dag.
- Læringsmålene handler om ansøgeres *viden om, indsigt i og forståelse for*. Det er blandt andet *viden om* teori og lovgivning, fx viden om omsorgssvigt og udviklingstraumers betydning for et plejebarn eller viden om lovgivning ift. barnets kontakt og samvær. *Indsigt i* samarbejdsprocesser, roller og ansvarsfordeling, fx i samarbejdet med anbringende kommuner omkring matchning og *forståelse for* noget, fx vigtigheden af at støtte et plejebarn i forhold til skolegang.
- Læringsmålene er således ikke formuleret som, at ansøgerne *kan*, det vil sige: opnår konkrete færdigheder i forhold til at støtte et plejebarn. På de fire kursusdage skal ansøgerne nå gennem mange forskellige emner. Grundkurset i sig selv er ikke nok til at få konkrete færdigheder i forhold til et kommende plejebarn. Dette vil først ske, når ansøgerne får et plejebarn.
- I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at grundkurset har sammenhæng til den intensive støtte, som plejefamilier skal tilbydes, når de får et plejebarn. I forbindelse med den intensive støtte vil ansøgerne få råd og vejledning og konkrete redskaber til, hvordan de i praksis kan støtte deres plejebarn.

Grundkursets indhold

EMNER PÅ GRUNDKURSETS 4 DAGE

- Kursusdag 1: Den nye familie.
- Kursusdag 2: Børns udvikling og identitetsdannelse, Omsorgssvigt og udviklingstraumer, Tilknytning og mentalisering.
- Kursusdag 3: Tab, sorg og krise, Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde, Inddragelse, selv- og medbestemmelse, Kommunikation og konfliktforståelse, Understøttelse af plejebarnets skolegang og Fællesskaber og relationer.
- Kursusdag 4: Samarbejde med anbringende kommune, Samarbejde med socialtilsynet, Matchning.

Dias 4: Emner på grundkursets 4 dage

Noter

Læringsmål for de enkelte grundkursusdage:

Kursusdag 1

- Har indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- Har forståelse for, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
- Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn.

Kursusdag 2

- Har viden om børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.
- Har viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Kursusdag 3

- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer.
- Har viden om og forståelse for at understøtte et plejebarns inddragelse og selvbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Kursusdag 4

- Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et plejebarn.

- Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Gensidig præsentation

GENSIDIG PRÆSENTATION

Velkommen – Hvem er vi?

- Præsentation af underviserne.
Hvem er vi? Hvad er vores motivation for at arbejde med tilsyn og undervise?
Hvad er vores erfaring?
- Præsentation af kursister.
Hvem er du? Hvor kommer du fra?
Hvad er din motivation for at blive plejefamilie? Hvad er din erfaring med børn/børn med særligt behov for støtte?

Dias 5: Gensidig præsentation

Noter

- Formålet med præsentationen er, at underviser skaber en rolig og tillidsfuld stemning på kurset.
- Underviserne starter med at præsentere sig selv, og efterfølgende præsenterer ansøgerne sig selv. Præsentationerne foregår i plenum, så ansøgerne også får kendskab til hinanden. Ansøgerne skal dele mange oplysninger over de næste kursusdage, hvorfor præsentationen også bliver meget vigtig.

Etiske spilleregler

ETISKE SPILLEREGLER

- Vi er, som vi er. Vi betragter hinandens forskelligheder som ressourcer.
- Den viden og erfaring, som vi deler med hinanden her, deler vi ikke med udenforstående.
- Det er tilladt at værne om sit privatliv. Vi skal arbejde med meget personlige referencer, så det er ok at passe på sig selv.
- Alle træningsøvelser er et tilbud. Ingen tvinges til at stille sig frem for andre.

Dias 6: Etiske spilleregler

Noter

Etiske spilleregler gennemgås.

Forventningsafstemning

FORVENTNINGSAFSTEMNING

- Hvilke forventninger har jeg til grundkurset?
- Hvad vil jeg gerne have med herfra?

Dias 7: Forventningsafstemning

Noter

Eventuelle supplerende spørgsmål:

- Hvilke forestillinger har jeg om opgaven, som er vigtig for mig at få afklaret?
- Er der noget fra artiklen *Plejefamilie – et fælles projekt*, som jeg blev optaget af?
- Ansøgernes forventninger noteres af underviser på flipover.
- Papiret gemmes, så det kan bruges ved afslutningen på dag 4.

Notesbogen

NOTESBOGEN

- Noter til oplæg, film, øvelser og cases.
- Hvad har du lært siden sidst?
- Hvad har overrasket dig?
- Ting, som du skal huske.
- Vigtigste begreb i dag.
- Mål, som du sætter for dig selv.

Dias 8: Notesbogen

Noter

- Notesbogen bruges til at skrive noter, opmærksomheder og refleksioner undervejs i undervisningen.
- Det, at notere, bliver en vigtig del af deres opgave som plejefamilie, da de fx skal observere og beskrive barnet til samarbejdspartnere, fx i kommunen.

Pause

Dias 9: Pause
Noter
Ansøgerne har pause i 15 minutter.

1.2. Emne: Den nye familie

Formål med emnet

Emnet *Den nye familie* skal give ansøgerne indsigt i, hvilken opgave de står overfor. Ansøgerne skal blandt andet have indsigt i og viden om, hvilke krav og forventninger der bliver stillet til dem som plejefamilie, så de kan få et realistisk billede af opgaven.

Det er vigtigt, at kommende plejefamilier får viden om, hvad det indebærer at være plejefamilie, og at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie (Strickler og Trunzo, 2016). Dette er med henblik på at skabe stabile anbringelser.

Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og grundkurset skal hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv at have et plejebarn. Herunder, hvilke forandringer de kommende plejefamilier skal forberede sig på, og hvilke forventninger der er til dem. Undervisningen kan på den måde udgøre en basis og et fundament for realistiske forventninger og sætte en vigtig læringsproces i gang, inden et barn bliver anbragt i familien (Strickler og Trunzo, 2016).

Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet et trygt og godt hjem, men også skal skabe udvikling og trivsel i samspil med mange forskellige aktører/systemer.

Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig. Samtidig skal ansøgerne forberede sig på, at der naturligt vil ske forandringer i deres liv i forbindelse med, at de bliver godkendt som plejefamilie – forandringer, der vil påvirke både familiestrukturen og familiedynamikken, det nære og det fjerne.

Dias 10: Den nye familie

Ingen noter.

Læringsmål

Underviser præsenterer kort formålet med dagens emne med udgangspunkt i læringsmålene.

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Har indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- Har forståelse for, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
- Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn.

Dias 11: Dagens læringsmål

Noter

Formålet med dagens emne *Den nye familie*. Centrale pointer:

- De fleste ansøgers motivation til at søge om at blive plejefamilie er, at de ønsker at gøre en forskel for et barn/ung. Et meget interessant spørgsmål for ansøgerne bliver derfor i den forbindelse, om de kommer til at gøre den forskel, som de i udgangspunktet ønsker at gøre.
- Dagens emne *Den nye familie* skal give ansøgerne indsigt i, hvilken opgave de står overfor. Ansøgerne skal, gennem kursets 1. dag, blandt andet have indsigt i og viden om, hvilke krav og forventninger der bliver stillet til dem som plejefamilie, så de kan få et realistisk billede af opgaven.
- Det er vigtigt, at kommende plejefamilier får viden om, hvad det indebærer at være plejefamilie, og at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie (Strickler og Trunzo, 2016). Dette med henblik på at skabe stabile anbringelser.

- Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og grundkurset skal hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at have et plejebarn, og hvilke forandringer de kommende plejefamilier skal forberede sig på – og hvilke forventninger der er til dem. Undervisningen kan på den måde udgøre en basis og et fundament for realistiske forventninger og sætte en vigtig læringsproces i gang, inden et barn bliver anbragt i familien (Strickler og Trunzo, 2016).
- Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet et trygt og godt hjem, men også skal skabe udvikling og trivsel i samspil med mange forskellige aktører/systemer.
- Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig.
- Samtidig skal ansøgerne forberede sig på, at der naturligt vil ske forandringer i deres liv i forbindelse med, at de bliver godkendt som plejefamilie. Forandringer, der vil påvirke både familiestrukturen og familiedynamikken, det nære og det fjerne.
- Emnet skal give viden og indsigt samt naturlige refleksioner og drøftelser om rollen, forandringerne - og skabe sikkerhed for ansøgerne der har et ønske om at blive plejefamilie.

Dagens program

PROGRAM

Tid	Indhold
08:30-10:00	Velkomst
10:00-10:15	Pause
10:45-12:00	Hvad skal en plejefamilie kunne
12:00-12:45	Frokost
12:45-14:00	Forandringer for familien
14:00-14:15	Pause
14:15-15:15	Forandringer for familien (fortsat)
15:15-15:25	Pause
15:25-15:40	Hjemmeopgave "Familiepakken" – hvem er I som familie
15:40-16:00	Afrunding af dagen

Dias 12: Dagens program

Noter

Dagens program:

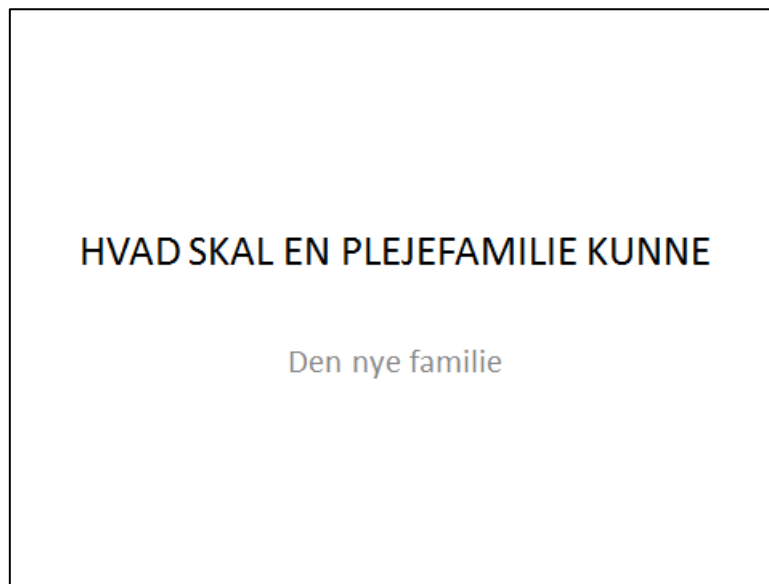
- 1) Hvad skal en plejefamilie kunne:
 - Plejebørns perspektiver
Øvelse: Hvad er vigtigt for et plejebarn
 - Plejefamiliers perspektiver
Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver
 - Forskningsmæssige perspektiver
 - Lovgivningsmæssige rammer
 - Forskellige typer af plejefamilier
- 2) Forandringer for familien
 - Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik
 - Øvelse: Forandring for parforholdet og enlige plejeforældre
 - Forandringer for egne børn
 - Øvelse: Refleksioner over forandringer for egne børn
 - At være en offentlig familie
 - Øvelse: Kald versus profession
 - Opsamling på dagens emne
- 3) Hjemmeopgave: Familiepakken
- 4) Afrunding af dagen.

Form: En blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.

Kort om dagens indhold:

- Først handler det om, hvad en plejefamilie skal kunne. Her sættes fokus på anbragte børns egne perspektiver, på plejeforældres perspektiver, viden fra forskning og de lovgivningsmæssige rammer.
- Dernæst handler det om forandringer for familien. Her er der fokus på forandringer for parforholdet og enlige forældre samt egne børn om at være en offentlig familie og den dobbelthed, der ligger i plejefamilieopgaven mellem kald og profession. Til sidst er der introduktion til hjemmeopgave og opsamling på dagen.

1.3. Emne: Hvad skal en plejefamilie kunne

Dias 13: Indledende dias til underemnet: Hvad skal en plejefamilie kunne
--

Ingen noter.

Plejebørns perspektiver

Som indledning til underemnet "Hvad skal en plejefamilie kunne" sættes der fokus på anbragte børns egne perspektiver. At klæde plejefamilierne på til at forstå børneperspektivet handler dels om at give dem mere almen viden om anbragte børns syn på anbringelserne, og dels om at styrke de enkelte plejeforældres evne til at forholde sig lyttende og responderende til deres eget plejebarn. Anbragte børns perspektiver præsenteres i form af en refleksionsøvelse.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE - PLEJEBØRNS PERSPEKTIVER

Den nye familie

Dias 14: Dias til underemnet: Hvad skal en plejefamilie kunne - Plejebørns perspektiver.
Ingen noter.

Øvelse: Hvad er vigtigt for et plejebarn

Form: Refleksionsspørgsmål og drøftelse i plenum.

Varighed: 15 minutter.

Ansøgerne sidder først enkeltvist og noterer deres refleksioner ud fra spørgsmålene på dias.

Underviser samler derefter op i plenum, beder ansøgerne byde ind med deres refleksioner og noterer svarerne på flipover.

Derefter præsenterer underviser anbragte børn og unges perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Underviser spørger ind til, om der er nogle af perspektiverne fra de anbragte børn og unge, der undrer ansøgerne.

Underviser spørger ind til spørgsmål 2 i refleksionsøvelsen. Er der noget, som ansøgerne bliver særligt opmærksomme på, at det vil kræve af deres familie, når de ser på udsagnene fra børnene?

Formål: Ansøgerne skal forsøge at forstå plejebarnets perspektiv; hvordan det er at komme i plejefamilie; Hvad barnet ønsker i en plejefamilie; hvad barnet er optaget af inden, og hvad der kan være vigtigt for barnet. Formålet er desuden, at ansøgerne finder opmærksomheder ved deres egen familie, inden de tager imod et plejebarn.

REFLEKSIONSØVELSE HVAD ER VIGTIGT FOR ET PLEJEBARN

- Hvad, tænker I, er vigtigt for et plejebarn, at plejeforældre kan/gør?
- Hvilke krav stiller det til jeres familie?

Dias 15: Spørgsmål til refleksionsøvelse - Hvad er vigtigt for et plejebarn

Ingen noter.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE – ANBRAGTE BØRNS PERSPEKTIVER

Det er vigtigt for plejebørn, at plejefamilien:

- Behandler barnet som en del af familien.
- Støtter barnet i sin relation til forældre, søskende og netværk, herunder venner.
- Støtter barnet i forhold til skolegang.
- Er lyttende, forstående og støttende.
- Er en familie "for altid".

(Børnerådet, 2012)

Dias 16: Hvad skal en plejefamilie kunne – anbragte børns perspektiver

Noter

Underviser kan i opsamlingen på refleksionsøvelsen tage udgangspunkt i følgende pointer vedrørende anbragte børns perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne:

Anbragte børns perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Centrale pointer:

- Tidligere anbragte børn og unge peger, ikke overraskende, på, at den gode anbringelse er karakteriseret ved voksne, der lytter, hjælper og støtter gennem opvæksten.
- Børn og unge, der bor i en plejefamilie, fremhæver relationen til plejefamilien som afgørende. De peger på trygheden og tilliden til én eller flere voksne, som man kan tale om sorger og glæder med (Plejefamilie – gaver og opgaver, Rygaard m.fl., 2014).
- De fleste børn i plejefamilier har det rigtig godt. De føler sig som en del af familien, men betragter fortsat deres biologiske forældre som deres rigtige forældre.
- I en undersøgelse fra Børnerådet, fortæller plejebørn om, hvad der er vigtigt for dem i forhold til plejeforældre (punkterne i dias).
- Fra børnenes perspektiv er det vigtigt, at plejefamilien gør følgende:

- **Behandler barnet som en del familien**

De fleste plejebørn fortæller, at de bliver behandlet som en del af familien, og at det er meget vigtigt for dem. Det er vigtigt for dem at opleve og føle, at plejefamilien ikke har dem for pengenes skyld. Børnene er især optaget af, at plejeforældrene skal være godt forberedt på, hvad det indebærer at få et plejebarn. Barnet skal føle sig som en del af familien og helst behandles, som var det plejeforældrenes eget barn, fx komme med på alle ture, ferier og fødselsdage i familien. Derfor skal plejefamilien være klar til at tage det nye barn ind i familien med alt, hvad det indebærer.

Et plejebarn siger fx: *De har taget mig ind i deres familie, jeg kender deres børn og børnebørn og kusiner og så videre. Det, tror jeg, er vigtigt, ellers føler man sig ikke særligt tilpas. Så føler man sig som en gæst eller en person, der bare er der, fordi man ikke kan være andre steder.*

Men der er også enkelte, der har oplevet, at plejeforældrene har forskelsbehandlet, især i forhold til deres egne børn.

- **Støtter barnet i sin relation til forældre, søskende og netværk, herunder venner**

Det er vigtigt, at plejeforældre respekterer og anerkender barnets forældre og slægt. At de udviser forståelse for, at barnet kan være uroligt/bekymret for sine forældre. At de hjælper med at bevare kontakter til gamle venner og familie.

Dette emne indgår også i grundkursets dag 3.

- **Støtter barnet i forhold til skolegang**

Det er vigtigt, at plejeforældre hjælper barnet med hurtigt at komme i gang med skolen og hjælper med lektielæsning mv.

- **Er lyttende, forstående og støttende**

Det er vigtigt, at plejeforældrene er lyttende, forstående, støttende og gode at snakke med. Herunder, at de i starten lader barnet vænne sig til de nye forhold.

Særligt de plejebørn, der ikke kendte deres plejefamilie på forhånd, fortæller, at de i starten var lidt bange for det nye og ukendte. Nogle fortæller, at de i starten hos plejefamilien oplevede en stor usikkerhed, som bundede i et ønske om at gøre det så godt som muligt, så plejefamilien ville kunne lide dem og acceptere

dem fuldt og helt. Derfor er det en god ide, hvis man får lov at vænne sig til de nye forhold, siger de.

En del plejebørn behøver tid til at vænne sig til de nye regler i plejefamilien. Mange kommer fra hjem med ganske anderledes regler eller helt uden regler. Det kan godt give nogle sammenstød i den første tid, og børnene fortæller, at det er vigtigt, at plejeforældrene i starten har ekstra opmærksomhed på at være tålmodige, give ekstra plads til at 'træde ved siden af' og lade være at råbe eller skælde ud. Det betyder i det hele taget meget for børnene, at plejeforældrene er søde, respektfulde og ikke skælder ud.

- **Er en familie "for altid"**

Mange tidligere anbragte peger også på muligheden for at være en blivende/vedvarende del af en familie, der fungerer som en "almindelig" familie, og hvor der er tryghed i hverdagen og kontinuitet i anbringelsen.

I Børnerådets undersøgelse fremhæver børnene, at det er vigtigt, at plejefamilien er en familie "for altid", og plejeforældrene taler med én om, hvad der skal ske, når man fylder 18 år.

Nogle af de plejebørn, som Børnerådet har mødt, er meget optagede af, at deres plejeforældre får penge for at have dem boende. De frygter, at de måske kun har taget dem for pengenes skyld. For børnene er det derfor heller ikke nogen selvfølge, at de kan få lov at blive boende, så længe de vil. Det er derfor vigtigt, at plejefamilierne i højere grad gøres bevidste om, at de som udgangspunkt indgår i en livslang relation til et barn, og at plejeforældrejobbet ikke ophører den dag, at barnet fylder 18 år. Samtidig er det vigtigt, at plejeforældrene sørger for at tale med deres plejebarn om disse forhold meget tidligt i anbringelsesforløbet.

Dette understøttes også i lovgivningen. I vejledning til serviceloven (punkt 468) fremgår: *Det er vigtigt, at plejefamilien er klar over, at opgaven som plejefamilie kan være en forpligtelse, der rækker langt frem i tiden, og at opgaven også indeholder et følelsesmæssigt engagement, bl.a. i forhold til barnet, dets familie og netværk.*

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE - PLEJEFAMILIERS PERSPEKTIVER

Den nye familie

Dias 17: Dias til underemnet: Hvad skal en plejefamilie kunne - plejefamiliers perspektiver
Ingen noter.

Plejefamiliers perspektiver

Efter at have været inde på anbragte børns perspektiver, sættes der nu fokus på plejefamiliers perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Dette gøres i form af en øvelse, som består af en film med efterfølgende refleksion.

Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Emnet indledes med filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" (Varighed på film 4.53 minutter). Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner.

Underviser samler op i plenum. Underviser skal kunne gribe de opmærksomheder, som ansøgerne får, når de ser filmen.

Formål: Filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" giver ansøgerne et billede af rollen som plejefamilie. Øvelsen skal lægge op til egen-refleksion og drøftelse af, hvilke glæder og udfordringer der kan være, når man er plejefamilie.

FILM - PLEJEFAMILIENS ROLLER OG OPGAVER

Dias 18: Link til en film, "Plejefamiliens roller og opgaver"

Noter

- Filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

REFLEKSIONSØVELSE PLEJEFAMILIERS PERSPEKTIVER

- Hvad hæfter I jer ved i filmen?
- Hvilke tematikker bliver I optaget af?
- Hvilke glæder og udfordringer bliver I opmærksomme på?

Dias 19: Refleksionsøvelse - Plejefamiliers perspektiver**Noter**

Underviser kan tage udgangspunkt i nedenstående centrale pointer ved opsamlingen på refleksionsøvelsen.

Plejeforældres perspektiv. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, en plejesøster, et tidligere plejebarn og en fagperson om plejefamiliens roller og opgaver. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker som beskrives i filmene:

Overvejelser inden beslutningen om at blive plejefamilie

- Det medfører store forandringer at blive plejefamilie. Hjemmet bliver ens arbejdsplads, og man bliver en "offentlig familie", der skal kunne samarbejde med mange forskellige aktører.
- Det er vigtigt at gøre sig overvejelser om, hvilke relationelle betydninger det kan få for ens egen familie at blive en plejefamilie, herunder hvilke børn, der vil passe ind i ens familie.
- En motivation for at blive plejefamilie kan være, at man har mulighed for at gøre en forskel ved fx at skabe tryghed og stabilitet for plejebarnet.

At få et nyt familiemedlem

- Som plejefamilie åbner man sit hjem for et barn og giver barnet mulighed for en ny start på livet.
- Alle parter kan være usikre på hinanden i starten af en anbringelse. Plejefamilien kan fx være usikker på, om de kan stå mål med opgaven, og om de kan klare ansvaret. Det kan være hårdt arbejde for alle familiens medlemmer at skulle tilpasse sig hinanden. Det tager tid at lære et nyt familiemedlem at kende og gøre barnet tryk i de nye omgivelser.
- Man skal kunne rumme barnets følelser, fx sorgen over at blive adskilt fra sin familie.

Den særlige relation

- Opgaven som plejefamilie indebærer, at man skal kunne knytte an til plejebarnet, som om det var ens eget – vel vidende at det ikke er det.
- Det kan være hårdt for alle familiens medlemmer, når der sker forandringer i familien, fx hvis et barn skal flytte ud af plejefamilien.
- Et plejebarn har meget fine antenner for, om plejeforældrene gør forskel på egne børn og plejebørn.
- Der kan blive skabt vigtige livslange relationer mellem plejebarn og plejefamilie.

Den vigtigste rolle som plejefamilie

- Den vigtigste rolle som plejefamilie er bl.a.:
 - At være en familie for barnet og give barnet en følelse af, at de er ligeså meget familie som resten af familien.
 - At skabe tryghed, omsorg og forudsigelighed for barnet, og være den trygge "havn", der også kan rumme alt det svære.

Forskningsmæssige perspektiver

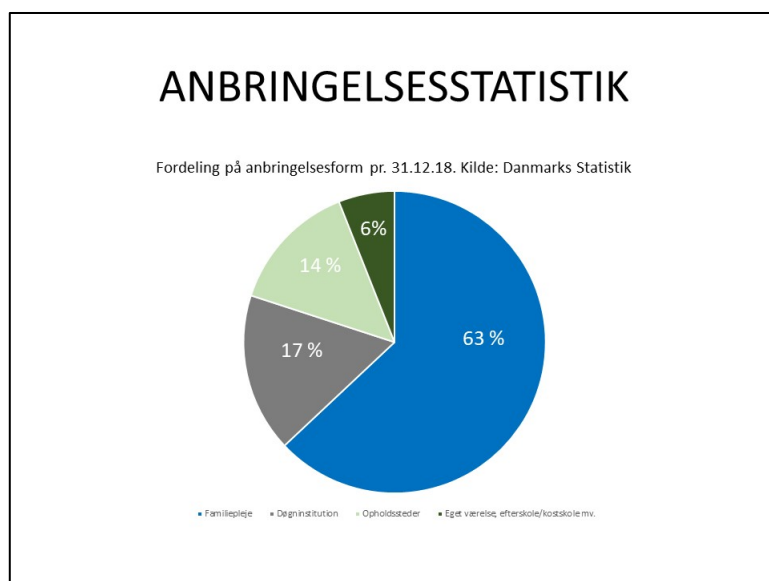
Underviser præsenterer udvalgte data om anbragte børn og unge i plejefamilier ud fra statistik om anbringelser. Underviser opfordres til løbende at opdatere anbringelsesstatistikken med nye tal fra Danmarks Statistik.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE – VIDEN FRA FORSKNING

Den nye familie

Dias 20: Dias til underemnet: Hvad skal en plejefamilie kunne - Viden fra forskning

Ingen noter.

Dias 21: Præsentation af anbringelsesstatistik

Noter

Præsentation af anbringelsesstatistik. Centrale pointer:

- 13.823 børn og unge (0-22 år) var (ved udgangen af 2018) anbragt uden for hjemmet. Dette svarer til næsten 1 procent af alle 0-22-årige i Danmark.
- Langt de fleste er anbragt i plejefamilie.
- Således viser tal fra Danmarks Statistik, at 63 procent var anbragt i plejefamilie (herunder også netværksplejefamilier).
- 17 procent var anbragt på døgninstitution og 14 procent på opholdssteder. Den resterende del fordelte sig på eget værelse, efterskole/kostskole mv.
- Væksten i anbringelser i plejefamilie skyldes i høj grad viden fra forskning og praksis og medfølgende lovgivningsmæssige ændringer (jf. *Barnets Reform* m.m.), der lægger vægt på værdien af at prioritere nære og stabile omsorgsrelationer til udsatte børn og unge.
- Der er flere parametre, der peger på, at anbringelser i plejefamilie er at foretrække for barnet/den unge:
 - Børn og unge, der bor i plejefamilie, er ofte gladere for deres anbringelse, end børn, der er anbragt på institutioner.
 - De føler sig i højere grad støttet og holdt af, og de oplever hyppigere, at anbringelsesstedet er trygt, harmonisk og hjemligt.
 - De oplever større sammenhæng i deres liv, får tættere og mere vedvarende relationer til færre omsorgspersoner, og derved får de en opvækst, der minder mere om børn uden for anbringelse.
 - Der er større sandsynlighed for at få en uddannelse, når man bor i plejefamilie.
 - Der er større mulighed for at kompensere for de vilkår, som et barn er vokset op i, og støtte barnet i at gøre nye erfaringer.
- Overordnet kan der dog ikke siges noget entydigt omkring virkningen af anbringelserne. Det er der stadig for lidt sikker viden om. Men der kan kigges på forskning og erfaringer fra især de tidligere anbragte børn og unge, når der skal evalueres på, om det nytter at anbringe i plejefamilie.
 - Fx har Rambøll (for Social- og ældreministeriet) i 2018 lavet en trivselsundersøgelse af anbragte børn og unge, der peger på, at de trives godt på deres anbringelsessted, og at det særligt gælder for børn og unge anbragt i familiepleje.

Lovgivningsmæssige rammer

Underviser præsenterer først servicelovens § 46 – og dernæst dels § 6 i lov om socialtilsyn samt de kvalitetskriterier, som ansøgerne, jf. kvalitetsmodellen, skal leve op til for at blive godkendt.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE - LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER

Den nye familie

Dias 22: Dias til underemnet: Hvad skal en plejefamilie kunne - Lovgivningsmæssige rammer
Ingen noter.

SERVICELOVEN § 46

§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,
- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- 5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Dias 23: Præsentation af servicelovens § 46

Noter

Præsentation af servicelovens § 46. Centrale pointer:

- Opgaven som plejefamilie er defineret af lovgivningen (som også er styrende for kommunens arbejde med plejebarnet). Hovedsageligt i lov om social service (serviceloven) og i lov om socialtilsyn.
- I serviceloven er det beskrevet, dels i § 1 (overordnet formålet med støtte efter serviceloven) og i § 46 (formålet med særlig støtte til børn og unge).
- Formålet med en anbringelse i plejefamilie er således, jf. § 46, overordnet set, at tilgodese barnets behov og fremme plejebarnets mulighed for at udvikle sig og for at klare sig selv.
- I § 46 er der fem punkter, der beskriver formålet: En anbringelse i plejefamilie har til formål at (i stikord) sikre barnet et trygt omsorgsmiljø, nære stabile relationer til voksne, understøtte barnets relationer til familie og netværk, understøtte at barnet indgår i sociale relationer, understøtte barnets skolegang og uddannelse, sundhed og trivsel og forberede barnet til et selvstændigt voksenliv.
- Disse fem punkter skal der tages stilling til, når et barn anbringes i plejefamilie. Kommunen skal, i samarbejde med barn og forældre, opstille konkrete mål ift. punkterne i en handleplan.
- Det er disse mål, der også definerer ansøgernes kommende opgave som plejefamilie, og som de skal arbejde ud fra.
- Det er meget vigtigt, at ansøgere efterspørger/får målene for barnets anbringelse hos dem udleveret. Kommunen skal give dem relevante dele af handleplanen, så plejefamilien ved, hvad deres opgave er. Kommunen skal løbende følge op på målene. Det er vigtigt for plejefamilien at kende målene for at sikre, at de støtter barnets udvikling i den rigtige retning. Socialtilsynet har også fokus på, om plejefamilien kender og arbejder efter målene for anbringelsen. Dette undervises der mere i på kursusdag 4 under emnet *Godkendelse og tilsyn*.

Servicelovens § 1:**§ 1.** Formålet med denne lov er:

- 1) at tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer,
- 2) at tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte, og
- 3) at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Stk. 2. Formålet med hjælpen efter denne lov er at fremme den enkeltes mulighed for at udvikle sig, og for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

Stk. 3. Hjælpen efter denne lov bygger på den enkeltes ansvar for sig selv og sin familie og på den enkeltes ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte. Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn.

Servicelovens § 46:

§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,

- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- 5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer, så vidt muligt, kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal, så vidt muligt, løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

LOV OM SOCIALTILSYN

§ 6. Det er en betingelse for godkendelse af tilbud, som er nævnt i § 4, stk. 1, at tilbuddet efter en samlet vurdering har den fornødne kvalitet.

Stk. 2. Tilbuddenes kvalitet vurderes inden for følgende temaer:

- 1) Uddannelse og beskæftigelse.
- 2) Selvstændighed og relationer.
- 3) Målgrupper, metoder og resultater.
- 4) Sundhed og trivsel.
- 5) Familiestruktur og familiedynamik (Organisation og ledelse).
- 6) Kompetencer.
- 7) Økonomi.
- 8) Fysiske rammer.

Dias 24: Lov om socialtilsyn

Noter

Præsentation af § 6 i lov om socialtilsyn. Centrale pointer:

- For at blive godkendt som plejefamilie skal plejefamilien have fornøden kvalitet.
- Kvaliteten skal vurderes inden for otte temaer (i dias).
- Sammenhæng mellem kvalitetskravene og serviceloven: I indledningen til kvalitetsmodellen (bekendtgørelsen om socialtilsyn, bilag 2) står følgende: *Et grundlæggende udgangspunkt er, at kvaliteten af en plejefamilie skal være kendetegnet ved, i hvor høj grad formålet med indsatsen, jf. lov om social service (serviceloven), realiseres og bidrager til, at barnet eller børnene i plejefamilien trives.*

KVALITETSKRITERIER

- Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til **skolegang, uddannelse og beskæftigelse**.
- Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i **sociale relationer og opnå selvstændighed**.
- Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde **stabile og konstruktive relationer til familie og netværk**.
- Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets **medbestemmelse og indflydelse** på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets **fysiske og mentale sundhed og trivsel**.
- Plejefamilien tilbyder barnet **trygge og stabile rammer**.
- Plejefamilien har **relevante kompetencer** i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie.
- De **fysiske rammer** understøtter barnets udvikling og trivsel.

Dias 25: Kvalitetskriterier

Noter

Kvalitetskriterier. Centrale pointer:

- Til brug for vurderingen af plejefamiliens kvalitet skal socialtilsynet bruge kvalitetsmodellen.
- I kvalitetsmodellen er der, for hvert af de otte temaer en række kriterier, som socialtilsynet skal vurdere. For plejefamilier er der ni kvalitetskriterier.
- Kvalitetskriterierne er mål, som ansøgerne skal kunne leve op til.
Fx skal socialtilsynet vurdere, om ansøgere vil kunne tilbyde et plejebarn trygge og stabile rammer, og herunder om deres familiestruktur og familiedynamik er hensigtsmæssig i forhold til at give et plejebarn trygge og stabile rammer.
- Grunden til, at der er fokus på ansøgernes familiestruktur og familiedynamik er med henblik på at sikre, at de som familie kan og har overskud til at bidrage til at give et kommende plejebarn kontinuitet i opvæksten og mulighed for at vokse op i et trygt omsorgsmiljø. En plejefamilies familiestruktur udgør de grundlæggende rammer for barnet.
- Familiestrukturer kan være meget forskellige. Det væsentlige er, at familiestrukturen understøtter barnets trivsel og behov.
- Familiestrukturer kan komme til udtryk ved fx samlivsforhold, antal egne og sammenbragte børn, særlige forhold og behov omkring egne børn, beskæftigelsesforhold (nu og efter godkendelsen), fritidsaktiviteter, deres sundhedssituation, støtte fra familie og nærmiljø.
- Familiedynamikken har at gøre med det indbyrdes samspil i deres familie, kommunikation og relationer – hvilket også er afgørende, både for barnets trivsel og udviklingsbetingelser og for familiens trivsel og udvikling.
- I godkendelsen vurderes det, om ansøger forventes at kunne opfylde kriterierne. Fx vurderes det, om det forventes, at ansøgerne kan støtte barnet i at udnytte sit fulde potentiale ift. skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Når en plejefamilie har fået en plejeopgave, følger socialtilsynet op på, i hvor høj grad plejefamilien opfylder indikatorerne og kriterierne. Fx ser socialtilsynet i forbindelse med temaet *Uddannelse og Beskæftigelse* på, om plejebarnet har et

stabil fremmøde i skolen, og under temaet *Selvstændighed og Relationer*, om plejebarnet indgår i sociale aktiviteter uden for plejefamilien.

- Der kommer mere undervisning omkring dette på kursusdag 4 under emnet *Samarbejde med socialtilsynet*.

Forskellige typer af plejefamilier

Underviser holder oplæg om, hvad der kendetegner de tre forskellige typer af plejefamilier i forhold til krav til ansøgeres kompetencer, og hvilken type af plejebørn de vil kunne modtage. Ansøgere kan bruge denne viden til deres videre refleksion over, hvilken type af plejefamilie de kan og vil være.

I ansøgningsskemaet har ansøgerne allerede gjort sig tanker om, hvilken type plejefamilie de søger godkendelse til, og de har formentlig uddybet deres motivation og ønske, fx under det første godkendelsesbesøg. Erfaringer fra socialtilsynene viser dog, at ansøgerne, undervejs i processen, bliver opmærksomme på, dels muligheden for at ansøge om andre opgaver/funktioner inden for plejefamilieområdet, men også på flere eller færre kompetencer i deres familiestruktur og familiedynamik, end først antaget. Dette kan være med til at ændre motivationen og interessen for området.

FORSKELLIGE TYPER AF PLEJEFAMILIER

Jf. servicelovens § 66

- Almen plejefamilie.
- Forstærket plejefamilie.
- Specialiseret plejefamilie.

Dias 26: Forskellige typer af plejefamilier

Noter

I præsentationen af de tre typer af plejefamilier kan følgende pointer fremhæves:

- Der er tre typer plejefamilier, alt efter hvilke kompetencer familien har, og hvilken type plejebarn de dermed kan drage omsorg for.

- Valget af typologi foregår ved dialog mellem ansøgere og socialtilsynet.
- Der vil være en samtale inden afgørelsen.
- Man kan søge om at blive døgnplejefamilie eller aflastningsfamilie.
 - Godkendelsesforløbet er det samme. Som døgnplejefamilie har plejebarnet fast ophold i plejefamilien og samvær med sin egen familie, og derved er plejefamilien primær omsorgsgiver til barnet. Som aflastningsfamilie har plejebarnet ophold i plejefamilien i et bestemt antal dage om måneden og ferier. Derved er plejefamilien sekundær omsorgsgiver eller et supplement til barnets familie.

ALMEN PLEJEFAMILIE SERVICELOVENS §66a, stk. 1, nr. 1

Almene plejefamilier har almene kompetencer og kan:

- Varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med lette til moderate støttebehov.
- Lave en grundlæggende indsats for barnet, herunder støtte med en omsorgsfuld familiedynamik, en forudsigelig familiestruktur og har et stort engagement.

Plejefamilien kan fx modtage et barn, der har været udsat for omsorgssvigt pga. forældres misbrug eller psykiske vanskeligheder. Plejefamilien har almene kompetencer til at yde omsorg og støtte til barnet, fx i form af en struktureret og forudsigelig hverdag, der understøtter plejebarnets skolegang og samvær med jævnaldrende børn.

Dias 27: Almen plejefamilie

Noter

Almen plejefamilie, jf. servicelovens § 66a, stk. 1, nr. 1:

- Kan modtage plejebørn og/eller aflastningsbørn med lette til moderate støttebehov.
 - Kan fx modtage et barn, der har været udsat for omsorgssvigt pga. forældrenes begrænsede overskud til stabil omsorg og stimulering, fx pga. misbrug eller psykiske vanskeligheder. Plejefamilien har almene kompetencer til at yde omsorg og støtte til barnet, fx i form af en struktureret og forudsigelig hverdag, der understøtter skolegang og samvær med jævnaldrende børn.
 - Kan fx modtage et barn, der har forsinket sproglig og motorisk udvikling som følge af forældrenes fysiske helbred, og hvor der periodevis har været begrænset overskud til omsorg og stimulering af barnet. Plejefamilien har kompetencer til at yde omsorg for barnet og yde en målrettet indsats, der bringer barnet hen imod en alderssvarende udvikling, bl.a. i form af støtte til skolegang og ledsagelse til fritidsaktiviteter.
- En almen plejefamilie kan ikke modtage et barn eller en ung i pleje med svære støttebehov.
- Almene plejefamilier kan levere en grundlæggende indsats, bl.a. i form af et omsorgsfuldt familieliv, en forudsigelig hverdagsstruktur og et stort engagement, til et sårbart eller udsat barn eller ung med lettere til moderate støttebehov.
- Almene plejefamilier kan samarbejde med eksterne fagpersoner og understøtte iværksatte supplerende støtte- eller behandlingsindsatser i hverdagen med barnet.

Med dette menes der, at den almene plejefamilie skal være i stand til at forstå, sætte sig ind i og bakke op om den støtte- eller behandlingsindsats, der er iværksat over for barnet i dagligdagen, men ikke i en grad, der forudsætter en særlig viden eller bestemte faglige kompetencer.

- Kan håndtere uproblematisk/lettere problematisk forældresamarbejde.
- Undtagelsesvist kan der være erhvervsbegrænsning, helt eller i korte perioder (fx under indkøring eller i tilknytningsperioder, hvor det er vurderet, at barnet skal være hjemme i en kortere eller længere periode for særligt at tilknytte sig en af plejeforældrene).

FORSTÆRKET PLEJEFAMILIE SERVICELOVENS §66a, stk. 1, nr. 2

Forstærkede plejefamilier har særlige kompetencer og kvalifikationer og kan:

- Varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med moderate til svære støttebehov.
- Lave en særlig indsats for barnet samt håndtere komplicerede forældresamarbejder.

Plejefamilien kan fx modtage et omsorgssvigtet barn med selvskadende adfærd og selvmordstanker. Plejefamilien har erfaring og viden om børn, der har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en hverdag, der tilgodeser barnet i tæt samarbejde med fx en psykolog.

Dias 28: Forstærket plejefamilie

Noter

Forstærket plejefamilie, jf. servicelovens § 66a, stk. 1, nr. 2:

- Kan modtage plejebørn med moderate til svære støttebehov.
 - Kan fx modtage en omsorgssvigtet ung med angstproblematikker og højt skolefravær. Plejefamilien har erfaring med og viden om unge, som har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en struktureret hverdag, der tilgodeser den unge i tæt samarbejde med den unges skoletilbud og behandlingstilbud/psykolog.
 - Kan fx modtage et omsorgssvigtet barn med selvskadende adfærd og selvmordstanker. Plejefamilien har erfaring og viden om børn, der har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en hverdag, der tilgodeser barnet i tæt samarbejde med fx en psykolog.
- Forstærkede plejefamilier kan i kraft af deres personlige og faglige kompetencer sikre barnet eller den unge udvikling og trivsel. De kan samarbejde med eksterne fagpersoner og medvirke til, at en evt. iværksat supplerende støtte eller behandlingsindsats i forhold til barnet følges op i hjemmet, således at barnet får de optimale muligheder for udvikling og trivsel.

Med dette menes der, at den forstærkede plejefamilie skal kunne spille en mere aktiv rolle i forhold til at følge indsatsen op i hverdagen med barnet, f.eks. under vejledning fra professionelle behandlere eller tilbud.

- Har viden om børn med særlige behov.
- Ofte har plejefamilierne pædagogiske uddannelser, som de kan anvende i jobbet. Der kan også være tale om erfaring fra lignende jobs.
- Kan håndtere et mere kompliceret forældresamarbejde.
- Der kan være behov for hel eller delvis erhvervsmæssig begrænsning.
- En forstærket kan ikke modtage børn fra den specialiserede kategori. En forstærket plejefamilie kan modtage børn fra egen plejefamilietytologi samt fra den almene kategori.

SPECIALISERET PLEJEFAMILIE SERVICELOVENS §66a, stk. 1, nr. 3

Specialiserede plejefamilier har særlige kompetencer og kvalifikationer og kan:

- Varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med svære støttebehov.
- Varetage et meget svært forældresamarbejde.
- Yde en specialpædagogisk indsats qua deres kvalifikationer, fagligt og erfaringsmæssigt.

Plejefamilien kan fx modtage et barn med udviklingshæmning og epileptiske anfald, hvor barnet bliver udadreagerende. Plejefamilien har en særlig socialpædagogisk og sundhedsfaglig uddannelse, indsigt i og erfaring med målgruppen, og plejefamilien kan skabe særlige skærmende rammer samt overvåge barnets epileptiske anfald.

Dias 29: Specialiseret plejefamilie

Noter

Specialiseret plejefamilie, jf. servicelovens § 66a, stk. 1, nr. 3:

- Kan modtage plejebørn med svære støttebehov.
- Kan fx modtage et barn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Det kunne være et barn med udviklingshæmning og epileptiske anfald, hvor barnet bliver udadreagerende. Plejefamilien har en særlig socialpædagogisk og sundhedsfaglig uddannelse, indsigt i og erfaring med målgruppen, og plejefamilien kan skabe særlige skærmende rammer samt overvåge barnets epileptiske anfald.
- Kan fx modtage et barn, der har været udsat for massivt omsorgssvigt, og hvor der er behov for akutanbringelse. Plejefamilien har solid erfaring, pædagogisk uddannelse og indsigt i målgruppen, herunder særlig viden/erfaring med sorg- og krisereaktioner og svært forældresamarbejde. Plejefamilien har særlige kompetencer, som gør dem i stand til at samarbejde med andre eksterne fagpersoner, fx børnehusene, i forhold til at afdække barnets støttebehov. Plejefamilien har særlige kompetencer i forhold til at observere og skriftligt afrapportering.
- Har særlige kompetencer og kvalifikationer.

- Har viden om børn med særlige/specialiserede behov og/eller har særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer og solid erfaring med arbejdet med udsatte børn og unge.
- Kan håndtere kompliceret forældresamarbejde.
- Der kan være behov for hel eller delvis erhvervsmæssig begrænsning.
- Det er ikke altid hensigtsmæssigt, at en specialiseret plejefamilie, selv om den er godkendt til børn/unge med svære støttebehov, modtager flere børn eller unge i denne kategori, da det kan sætte familien under et alt for stort pres, der kan få negative konsekvenser for de børn og unge, der er anbragt der. Dette bliver der taget højde for i socialtilsynets godkendelse af plejefamilier til et bestemt antal pladser.
- En specialiseret plejefamilie kan godt modtage et barn eller en ung i pleje med lette eller moderate støttebehov, selv om plejefamilien er godkendt til at modtage børn/unge med svære støttebehov.

Dias 30: Frokost

Noter

Frokostpause i 45 minutter.

1.4. Emne: Forandringer for familien

Underviser indleder emnet med et kort oplæg om, at alle familier er forskellige; der er ikke en rigtig måde at være familie på. Det væsentlige er, at ansøgerses familiedynamik og familiestruktur kan understøtte et plejebarns trivsel og behov. Efter det indledende oplæg er der først en refleksionsøvelse om ansøgerses egen familiedynamik og -struktur. Derefter er der en øvelse om forandringer for parforhold samt enlige, og afslutningsvist er der oplæg og en øvelse om forandringer for egne børn.

Dias 31: Indledende dias til underemnet: Forandringer for familien

Ingen noter.

FAMILIER ER FORSKELLIGE

- Alle familier spiller forskelligt ind i opgaven som plejefamilie.
- Alle familier har forskellige muligheder og begrænsninger som plejefamilie.
- Alle familier har forskellige ressourcer på forskellige tidspunkter af deres liv.

Dias 32: Familier er forskellige

Noter

Familier er forskellige. Centrale pointer:

- Alle familier har forskellige vilkår at tilbyde et plejebarn – og har forskellige forestillinger omkring et plejebarn i deres familie.
- Det er vigtigt, at ansøgerne stiller sig selv følgende spørgsmål: *Hvem er vi?*
- Ansøgerne kan kun forberede sig på forandringen og kan kun få hjælp og guidning til match af et plejebarn, hvis de "spiller med åbne kort" i dialogen med socialtilsynet i forbindelse med godkendelsen.
- Der er ikke nogen rigtig måde at være familie på. Det væsentlige – og det som socialtilsynet har fokus på – er, at familiestrukturen kan understøtte et plejebarns trivsel og behov. Det handler ikke kun om at finde ud af, *om* de kan understøtte et plejebarns udvikling og trivsel, men i høj grad også, *hvordan*: hvilke ressourcer og begrænsninger har netop deres familie. Herunder fx om de skal være almen, forstærket eller specialiseret familie.
- Ved at "lukke øjnene for" eventuelle udfordringer/begrænsninger eller ved at lade være med at give socialtilsynet vigtige oplysninger omkring ansøgenes familiestruktur eller familiedynamik stiger risikoen for sammenbrud i anbringelsen, hvilket ikke kun stiller plejebarnet dårligere, men i høj grad også resten af familien og plejefamilien.

Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik

Form: Refleksionsspørgsmål og drøftelse i plenum.

Varighed: 30 minutter.

Med udgangspunkt i de læste artikler til kursets første dag stiller underviser spørgsmålene i dias til ansøgerne, som de skal drøfte med deres partner (varighed: 15 minutter).

Er der ansøgere uden partner, kan underviser spørge, om de ønsker at være sammen om opgaven. Gruppedannelse med en fremmed fordrer megen vidensdeling om familieliv. De kan også vælge at reflektere individuelt.

Underviseren laver derefter opsamling i plenum (varighed: 15 minutter), hvor alle ansøgere får mulighed for at byde ind med deres overvejelser.

Formål: Ansøger får viden om og forståelse for, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familien, herunder ift. parforhold/ægteskab og egne børn. Formålet er også at understøtte, at ansøger reflekterer over deres familiestruktur og familiedynamik. Dette er en proces, som foregår gennem hele godendelsesforløbet, hvor ansøger skal støttes og guides til egen-refleksion. Så de kommer frem til en erkendelse af deres ressourcer og begrænsninger, samt bliver sikre i deres valg og ønske om at blive plejefamilie.

FAMILIESTRUKTUR OG FAMILIEDYNAMIK REFLEKSIONSØVELSE

At være plejefamilie 24/7 – hvordan passer det ind i vores familie?

- Familie og netværk: Bakker de op, og kan vi få hjælp og støtte.
- Egne børn: Er de robuste nok og klar til at blive en offentlig familie?
- Fritid og ferier: Er der tid og plads til et plejebarn?

Hvor er der ressourcer, og hvor kan der være barrierer?

Dias 33: Familiestruktur og familiedynamik – Refleksionsøvelse

Noter

Spørgsmål, der kan anvendes som inspiration til plenumdrøftelsen:

- At være plejefamilie er et arbejde 24/7, uden mulighed for at gå hjem fra arbejde – hvordan passer det ind i familien?
- Familie og netværk: Hvordan er mulighederne for hjælp og støtte. Bakker de op om beslutningen om at blive plejefamilie?

- Egne børn: Er egne børn robuste til at være en del af en offentlig familie? Er der særlige forhold omkring egne børn, der skal tænkes ind, når der skal matches et barn til plejefamilien?
- Fritid og ferier: Er det det rigtige tidspunkt at byde ind som plejefamilie? Kan noget stilles i bero? Hvordan skal tiden planlægges? Kan tiden planlægges?
 - Plejeforældrenes egne interesser/hobbies o. lign.: Er der egne gøremål, projekter, hobbies, der fylder meget eller optager meget tid. Er én af ansøgerne i gang med at træne op til maraton eller i gang med at tage en ny uddannelse?
 - Egne børns fritidsaktiviteter: Er der fx egne børn med meget tidskrævende fritidsaktiviteter – hvilken betydning kan det få for eget barn, at forældrene sandsynligvis ikke har overskud til at tage med på samme måde? Kan plejebarnet tage med til fritidsaktiviteten?
 - Hvordan holdes ferier og weekender? Hvordan passer et plejebarn ind her?

Centrale pointer:

- Den øvrige familie og netværk bliver også påvirket eller berørt af, at der kommer et plejebarn i familien.
- Den øvrige familie kan have forbehold overfor at skulle have et nyt barn i familien, da de har svært ved at forestille sig at agere, fx bedsteforældre, over for et fremmed barn. Ofte viser det sig, at bekymringen ikke er aktuel, da barnet er et barn som alle andre, og de lærer barnet at kende og kommer til at holde af det.
- Nogle plejebørn har svært ved at deltage i større familiesammenkomster, hvilket fx betyder, at plejeforældrene enten ikke kan deltage i farmors 70-års fødselsdag, eller at én af dem ikke kan deltage.
- Måske anbefaler sagsbehandler, at der ikke kommer besøg i en periode efter plejebarnet er flyttet ind.
- Det er meget sandsynligt, at plejebarnet (særligt i starten) ikke kan passes af andre. Derfor kan der være aftenarrangementer, som kun én kan deltage i. Måske er der senere brug for ekstra hjælp fra familie og netværk til at hente og bringe egne børn. Hvem får man hjælp af nu – kan de hjælpe senere? Er der nogen, der har sagt i netværket, at de søger om at blive plejefamilie?
- Der kan være traditioner, som et plejebarn skal indbydes til – hvordan vil det være? Er der steder, hvor ansøgerne allerede kan se nu, at der kan være problemer?

Øvelse: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

Form: Filmklip med efterfølgende refleksion og opsamling i plenum.
Varighed: 20 minutter.

Filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre" vises (Varighed på film 4.22 minutter).

Efter filmen skal ansøgerne reflektere over spørgsmålene i dias et par minutter og dernæst drøfte spørgsmålene med deres partner. Enlige ansøgere reflekterer selv et par minutter og drøfter spørgsmålene to og to eller i små grupper.

Underviser samler op i plenum og fremhæver centrale temaer og udsagn fra filmen.

Ansøgere opfordres til at drøfte temaet videre derhjemme.

Formål: At deltagerne får indsigt i, hvordan det, at være plejefamilie, kan indvirke på parforholdet/ægteskabet. De får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til deres eget parforhold/ægteskab.

Dias 34: Link til filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre"

Noter.

- Filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

FORANDRINGER FOR PARFORHOLDET OG ENLIGE PLEJEFORÆLDRE

- Hvad hæfter du/I jer særligt ved i filmen?
- Hvad består dit/jeres fundament af?
- Hvordan sikre du/I at fundamentet forbliver solidt?
- Er I enige om ovenstående?

(Noter spørgsmålene i notesbogen og drøft videre hjemme)

Dias 35: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

Noter

Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre og en fagperson om forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmen:

Indledende overvejelser og fælles afklaring

- Det er vigtigt, at man fra starten ser det som et fælles anliggende at blive plejefamilie, idet det medfører mange forandringer for parforholdet. Man går fra at være kærestepar, forældre til at blive samarbejdspartnere/kolleger. Parforholdet står ofte i mange svære og udfordrende situationer man sammen skal håndtere. Det er vigtigt at man sikrer et voksenliv og på forhånd har afklaret hvordan man kan få både egne og plejebørn passet en gang i mellem.
- Hvis man er enlig, skal man have sikret at ens netværk og familie vil være forstående og støttende om den særlige position man får som plejefamilie.

Når parforholdet kommer under pres

- Det er vigtigt for parforholdet at de voksne kan finde tid til at få snakket sammen og prioritere hinanden, og have fælles opmærksomhed på at holde forholdet "på sporet"
- Det er vigtigt at de voksne kender hinandens stærke og svage sider og kan støtte hinanden i svære situationer

At have et solidt fundament

- Børn opfanger ens humør, derfor er det vigtigt at de voksne kan være "voksne med egne fritidsinteresser" fx løbe eller cykle en tur. Godt humør fra de voksne smitter af på børnene.
- Det er vigtigt med en fælles linje som plejefamilie, at man får sparret med hinanden og får hjulpet hinanden i situationer man selv eller den anden har svært ved at håndtere.

Emner filmen ikke behandler, men som er gode at drøfte:

Ferie – med og uden egne og plejebørn

- De fleste plejefamilier tager plejebørnene med på ferie, hvilket giver forankring i familien (og det ses som almindelig forældreomsorg), men overvejelserne om en årlig ferie uden børn (både egne og plejebørn, så der ikke gøres forskel) kan være en god drøftelse, inden plejebarnet kommer. Herved er der mulighed for, allerede ved starten af en anbringelse, at lave aftaler med anbringende kommune om muligheden for pasning hos familiemedlemmer, måske sammen med egne børn.

Skilsmisse

- Godkendte plejefamilier er ofte modne mennesker, der har kendt hinanden i mange år, boet det samme sted i mange år, og ofte har de en erfaring med børn og/eller unge og kender til børneområdet i forvejen. MEN, det kan ikke redde et skrantende parforhold at få et plejebarn – tværtimod.
- I en dansk undersøgelse (Bryderup, 2017) peges der på, at andelen af skilsmisser blandt plejeforældre er lavere end i resten af befolkningen. Dette kan dog ikke ses som udtryk for, at det at være plejefamilie giver et stabilt ægteskab. Det er snarere et udtryk for, at der, som en del af godkendelsesproceduren, netop er fokus på ansøgernes samlivsstabilitet. Socialtilsynet har fx fokus på, om de har et fælles ønske om at blive plejefamilie, om de og deres børn har tilstrækkelige ressourcer i hverdagen, hvordan kommunikationen er i ansøgernes hjem og til andre samt konfliktniveauet generelt, omkring og i, ansøgers familie og netværk.

Tavshedspligt

- Når et plejebarn anbringes, bliver plejeforældrene underlagt lovgivningen vedrørende tavshedspligt og udveksling af oplysninger. Det betyder at det er forbudt at videregive fortrolige oplysninger om plejebarnet og dets familie til andre personer.
I praksis betyder det, at man skal drøfte med anbringende kommune hvem og hvordan man kan anvende netværket til sparring, således der ikke opstår problemer og uenigheder om det. Jf. dag 4, hvor temaet uddybes og behandles indgående.

Forandringer for egne børn

Som introduktion til emnet holder underviser oplæg om viden fra forskningen om egne børn i plejefamilier. Derefter vises filmen "Forandringer for egne børn". Efter filmen er der 15 minutters pause og derefter refleksionsøvelse (grupperarbejde) med opsamling i plenum.

Ansøgere, som ikke har egne børn, har også gavn af denne viden, idet det giver indblik i, hvor meget det at få et plejebarn, indvirker på familiens dynamik. Der kan også være andre børn i familien, der vil komme til at spille en central rolle i plejebarnets liv, som ansøger skal inddrage i beslutningen om at blive plejefamilie.

FORANDRINGER FOR EGNE BØRN

- Det påvirker egne børn at blive plejefamilie.
- Mange positive forhold, men også udfordringer
 - som leder til negative erfaringer, hvis børnene ikke forberedes og inddrages.

Dias 36: Forandringer for egne børn

Noter

Centrale pointer fra forskning om egne børn:

- Plejeforældrenes egne børn har en vigtig rolle i plejefamiliearbejdet.
- Plejefamilier skal kunne etablere en stabil, familielignende situation, hvor plejebarnet kan få omsorg, opdragelse, kan udvikle sig og trives. Plejeforældrenes egne børn er en meget vigtig del af dette, idet de bliver "medopdragere" i den forstand, at de i særlig grad bliver en del af plejebarnets udvikling, mestring og trivsel (Falch-Eriksen, 2018).

- Det påvirker familiekonstellationen, og dermed egne børn, meget at blive plejefamilie.
- I litteraturen fremdrages både positive forhold og udfordringer ved det at være barn af plejeforældre (Ellingsen, 2016), (Thompson m.fl., 2016), (Strauss og Wasburn-Moses, 2017), (Nordenfors, 2016) og (Falch-Eriksen, 2018).
- Hvad angår positive forhold, så viser undersøgelser blandt andet, at forholdet til plejebarnet kan udvikle sig til et søskendeligende forhold, og at plejefamiliers egne børn udvikler sociale kompetencer som empati, omsorg og forståelse for andre mennesker som en gevinst ved plejefamiliearbejdet.
- Det, at være barn af plejeforældre, indebærer også udfordringer og dilemmaer.
 - Fx tab af forældres tid, viden om udsatte børn, der ikke er normal for en given alder m.m. (udfordringerne og dilemmaerne kommer der mere ind på efter filmen). Udfordringerne leder til negative erfaringer, hvis børnene ikke inddrages og forberedes. Derfor er det vigtigt, at ansøgernes egne børn inddrages i processen ift. at blive plejefamilie, og at egne børn bør klædes på til at indgå i plejefamiliekonstellationen. De skal have redskaber til at italesætte påvirkningen af deres forhold (Strauss og Wasburn-Moses, 2017), (Nordenfors, 2016), (Falch-Eriksen, 2018) og (Serbinski og Shlonsky, 2014).
- Forskningen peger på, at det vil kunne afhjælpe brud og ustabilitet i anbringelsen, at plejeforældrenes egne børn er ældre end det plejeanbragte barn.
- Plejefamilienes egne børn bør modtage alderstilpasset oplæring og støtte under anbringelsen (Falch-Eriksen, 2018).

Øvelse: Refleksion over forandringer for egne børn

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Filmen "Forandringer for egne børn" (Varighed: 5,27 min.) vises.

Efter filmen er der pause.

Herefter er der gruppearbejde, hvor ansøgerne deles i to grupper, fx kvinder og mænd, og drøfter, hvilke overvejelser filmen har givet anledning til.

Underviser samler op i plenum, hvor ansøgerne får mulighed for at bidrage med indsigter fra deres gruppearbejde.

Formål: At deltagerne får indsigt i de dilemmaer, der ofte opstår for egne børn i plejefamilien, og at ansøgerne får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til deres egne børn, herunder også hvad de kan drøfte med deres børn efter kursusdagen. Ansøgere uden børn har måske haft en særlig rolle over for andres børn (niecer, gudbørn,

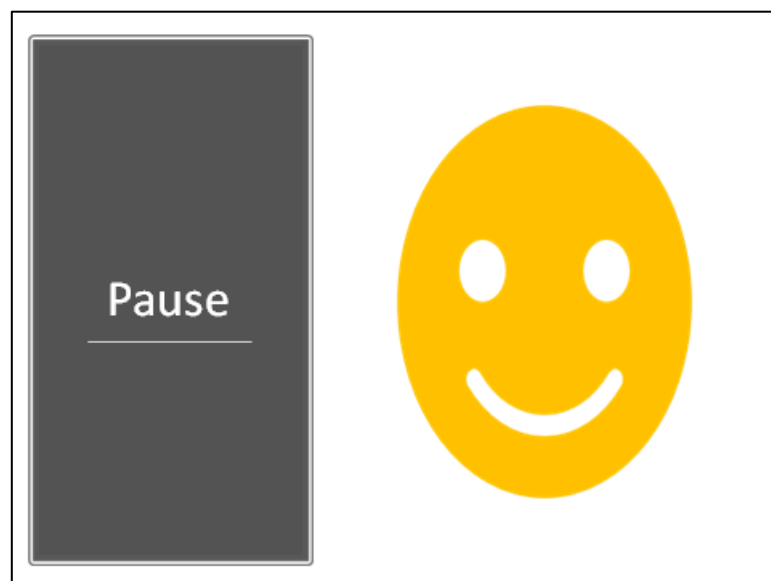
børnebørn mv.), som kommer til at dele tiden med et plejebarn. Ansøgere uden børn får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til disse børn.

Dias 37: Link til en filmen "Forandringer for egne børn".

Noter

- Filmen "Forandringer for egne børn" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

Dias 38: Pause

Noter

Der er pause i 15 minutter.

GRUPPEDRØFTELSE: FORANDRINGER FOR EGNE BØRN

- Hvad er det vigtigt at være særlig opmærksomme på i forhold til egne børn?
- Giv tre konkrete eksempler på, hvad du/I vil gøre for at sikre egne børns behov og trivsel.

Dias 39: Gruppedrøftelse: Forandringer for egne børn

Noter

Opsamling i plenum.

Forandringer for egne børn. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, egne børn og en fagperson om forandringer for egne børn. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

Forberedelse af egne børn

- Det kan, som barn, være svært at forestille sig, hvad det vil betyde at få en plejesøster eller plejebroder. Det kan bl.a. betyde, at egne børn ikke er klar over eller ikke kan formulere eventuelle forbehold eller bekymringer forbundet med at blive plejefamilie. Et godt råd fra et "eget barn" er derfor at forsøge at være virkelig forberedt på, hvad det er, man går ind til.
- Det er ikke muligt at forberede egne børn på alle de ændringer, som et nyt familiemedlem vil give, idet der altid kan opstå uforudsete udfordringer. Men man kan imødekomme mange af disse udfordringer ved at snakke med egne børn om forventninger, følelser og tanker forbundet med at have en plejesøster eller plejebroder.
- Det er vigtigt at få skabt det rigtige match mellem egne børn og plejebørn – Fx kan aldersforskellen mellem egne børn og plejebørn bidrage til at, der ikke bliver "rykket" for meget på den plads, man har i familien.

Den nye hverdag

- Det er vigtigt, at man som plejefamilie bliver ved med at give egne børn plads, tålmodighed og rummelighed, så også deres behov bliver imødekommet.

- Egne børn kan få viden om forhold hos plejebarnet, der kan give egne børn bekymringer. Det kan fx være bekymringer om hvordan plejebarnet har det, når de er på samvær hos deres forældre.
- Egne børn kan opleve at plejebarnet tager en stor del af forældrenes tid.
- Egne børn kan opleve at, der bliver givet en længere snor til plejebørn, hvilket det som barn kan være svært at forstå.
- Familiens egne børn kan blive mere rummelige og forstående over for børn med ekstra omsorgsbehov. Det er dog vigtigt at have fokus på at denne rummelighed ikke indebærer at egne børn tilsidesætte egne behov.
- Det er vigtigt at have en løbende dialog om, hvordan egne børn trives med at være plejefamilie. Hvordan er det fx for egne børn når hjemmet også er forældrenes arbejdsplads, et mødelokale eller et samværslokale? Hvordan afholdes ferie og mærkedage, så alles behov bliver imødekommet?

Andre perspektiver ift. egne børn: (Emner filmen ikke behandler, men som er gode at drøfte)

- Omverdenen – klæd egne børn på i forhold til omverdenens mulige reaktioner. Hvad må/kan barnet sige, når andre spørger til plejebarnet.
- Skolegang – skal plejebarn i samme skole som egne børn?
- Forventningspres om at egne børn skal kunne lide plejebarnet, være rollemodel, rummelig, tilsidesætte egne behov.
- Plejebørn reagerer og handler ofte meget anderledes end egne børn (jf. Plejebørns udvikling og identitetsdannelse), da de har svære og traumatiske oplevelser og opvækstvilkår.
- Plejebarnet kan have en adfærd, som kan påvirke egne børn. Bl.a. kan egne børn opleve aggressiv, destruktiv og seksualiserende adfærd. Et plejebarn kan være aggressivt eller destruktivt over for forældrene/plejeforældrene, over for børnene selv, hvilket er særligt vanskeligt for dem at håndtere.
- Egne børn kan reagere ved at negligere egne problemer – tilpasse sig for meget
- Det er meget vanskeligt for egne børn, når et plejebarn skal flytte fra plejefamilien. Når et plejebarn flytter ind, kommer der også en kontinuerlig trussel om, at barnet skal/kan flytte igen.

At være en offentlig familie

*Underviser holder oplæg om, hvad det betyder at være en offentlig familie.
Efter oplægget beder underviser ansøgerne om, i plenum, at komme med forslag til personer, som de skal samarbejde med omkring barnet i forbindelse med opgaven som plejefamilie.*

Underviser kan, sammen med ansøgerne, tydeliggøre mængden af mulige samarbejdspartnere ved at skrive et antal farvede post-it, hver med forskellig samarbejdspar, og hænge på en flipover.

*Derefter fortæller underviser om, hvad det vil sige, at man bliver "en offentlig familie".
Underviser beder samtidig ansøgerne overveje, hvad det vil betyde for dem som familie, og om*

der er noget, som de særligt vil synes er udfordrende. Ansøgerne opfordres til at drøfte det videre derhjemme.

AT VÆRE EN OFFENTLIG FAMILIE

Med rollen som plejefamilie får I:

- Mange forskellige samarbejdspartnere.
- Mange i jeres hjem.
- Mange holdninger og meninger fra andre.

Dias 40: At være en offentlig familie

Noter

At være en offentlig familie. Centrale pointer:

- Med rollen som plejefamilie følger det at være en offentlig familie – det gælder også deres egne børn.
- Det, at være en offentlig familie, medfører, at der er mange forskellige samarbejdspartnere, som ansøger skal samarbejde med omkring plejebarnet.
- Der vil komme mange mennesker i deres hjem: sagsbehandlere, familieplejekonsulenter, familievejledere, biologiske forældre, samværskonsulenter, tilsynskonsulenter mv.
- Fra omverdenen vil der komme fokus på familien, og andre personer kan have en holdning til, hvordan man "gør familie".
- Man kan fx opleve, at der bliver lagt mærke til ansøgeren/familien på en anden måde: om egne børn opfører sig passende, om de voksne/plejeforældrene opfører sig passende. Der bliver lagt mærke til, om der sælges mange flasker i Netto, om der bliver indkøbt ny bil, skiftet vinduer i huset, om plejebørnene er iført tøj, der matcher resten af familien, hvordan plejebørnene tales til, og om hvordan plejebørnenes forældre tales til og om meget mere. Grundlæggende må ansøgerne forvente, at der kommer meget mere fokus på deres personer og deres måde at være familie på.
- Det, at andre vurderer én, kan være regulerende for adfærden. Voksne vil gerne stå sig godt i andres øjne, det vil sige have et godt socialt omdømme. Herunder bliver egne børns handlinger vigtige, da det modsatte ellers ville antyde, at der ikke er styr på familien – og som plejefamilie kommer både familieliv og arbejdsliv på spil.
- Plejefamilier har ikke et job, der går fra kl. 8.00-16.00, og der er fokus på, hvordan plejefamilier gør familie døgnet rundt. Ikke kun i konfliktfrie timer, men også under konflikter i fx det offentlige rum med tilskuere.
- Plejefamilier kan opleve, at forældre eller netværk til plejebarnet hænger dem ud på sociale medier/offentlige hjemmesider.

- Som plejefamilie kan der forventes uanmeldt tilsyn fra bl.a. socialtilsynet. Både dag, aften og weekend.
- Alle kan henvende sig anonymt til socialtilsynet – lave et whistleblow – hvis der er noget, som de er bekymrede for i en plejefamilie. Det vil sige, at alle har mulighed for at informere socialtilsynet om forhold i en plejefamilie, som, de tænker, ikke er hensigtsmæssige eller direkte dårlige for et plejebarn. Det er en ordning, som er skabt for at sikre børnene.
- Plejefamilier kan ikke nødvendigvis selv planlægge, hvor og hvornår der er samvær med forældrene.
- Der kan trækkes tråde til Bronfenbrenners økologiske systemteori, som vil blive anvendt under kursusdag 2 (gennemgang findes der). Dette betyder, at ansøgerne skal være opmærksomme på, at der, med godkendelsen, kommer flere niveauer i spil i forhold til plejefamiliens almindelige hverdag og i forhold til samspillet med andre arenaer. Der kan tales om ændringer i familiens mikrosystem (familiens daglige relationer), familiens mesosystem (samspillet mellem familiens mikrosystemer), familiens eksosystem (miljøer, der indirekte påvirker familiens hverdag (fx skole, daginstitution, fritidsaktiviteter og transportmuligheder), familiens makrosystem (lovgivningsmæssige bestemmelser, der har betydning for familien) Kronar-systemet (historiske tidslinjer: fortid, nutid, fremtid).

Eksempler på personer, som de skal samarbejde med omkring barnet:

- Plejebørnenes forældre, plejebørnenes søskende eller øvrige familie, forvaltningen (sagsbehandler, familieplejekonsulenten, familievejleder m.m.), socialtilsynet, supervisorer, skolepsykolog, sundhedsplejerske, lærere, pædagoger, talepædagog og mange andre instanser, afhængig af opgavens karakter.

Øvelse: Kald versus profession

Form: øvelse og drøftelse i plenum.

Varighed: 20 minutter.

Underviser indleder øvelsen med kort at fortælle om, at de som plejefamilie på den ene side er en familie, der skal knytte sig til et plejebarn for at give de bedste muligheder for barnet. På den anden side har de påtaget sig en opgave, som de får penge for. De står således i en dobbelt position mellem kald og profession.

Underviseren lægger en (lang) snor på gulvet i en hestesko eller i en lang linje, alt efter pladsen. Ved den ene ende af snoren lægges en seddel med ordet "Profession" (Plejefamilie som et professionelt erhverv), og i den anden ende lægges en seddel med ordet "Kald" (Plejefamilie som et kald).

Underviseren beder alle ansøgerne rejse sig og instruerer ansøgerne i at stille sig på linjen med passende afstand til henholdsvis "Plejefamilie som et kald" og "Plejefamilie som en profession" – alt efter, hvor tæt de mener at være på den enkelte påstand.

Når ansøgerne har fundet sin plads på linjen, skal de finde den nærmeste person, der står det samme sted. De skal forklare hinanden, hvorfor de har valgt at stå lige præcis på det sted på linjen. Hvis ansøgeren synes, at argumentet fra den anden er for langt fra sit eget argument,

skal ansøgeren flytte sig til et andet sted på linjen og indlede en ny samtale med den nærmeste person, om hvilke værdier der knytter sig til denne placering.

Når alle ansøgere står stille, og snakken forstummer, samler underviseren op ved at høre ansøgerne enkeltvis om, hvorfor de har placeret sig i hesteskoen, som de har.

Underviser må udfordre ansøgernes ståsted.

Det er væsentligt at lægge mærke til, om der er par, der har placeret sig yderligt i hver sin ende – og være undersøgende i forhold til deres overvejelser om dette. Efter øvelsen er der pause (10 minutter).

Formål: At ansøgerne forholder sig til den dobbelte position, som de kommer til at stå i, og forstår dobbeltheden i plejeforældrefunktionen. På den ene side er de en familie, der skal tilknytte sig et plejebarn for at give de bedste muligheder for barnet. På den anden side har de påtaget sig et job, som de får løn for.

Samtidig er øvelsen også en måde at udvide den enkeltes egen sondering af, hvor de selv står i spændingsfeltet mellem kald og arbejde. Ligesom det kan være interessant for ansøgerne at se de forskelle, der er imellem ansøgerne, men i lige så høj grad også de forskelle, der kan være imellem ansøgere fra samme familie.

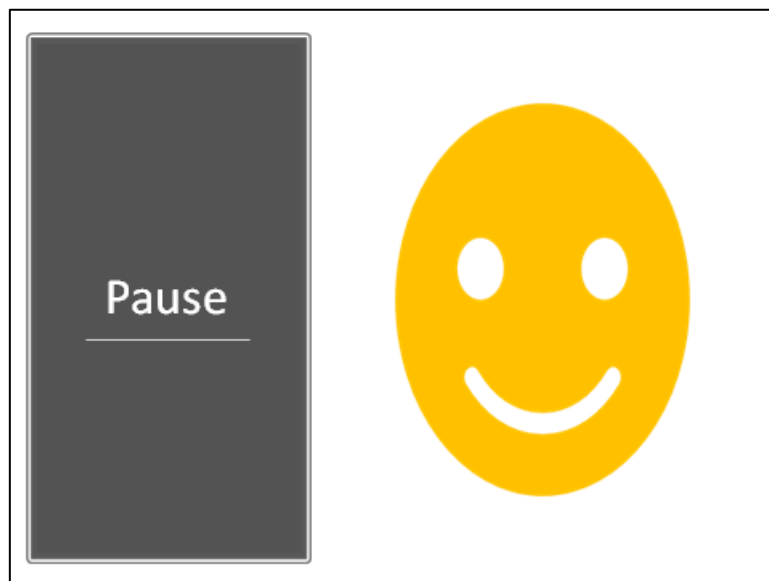

Dias 41: Kald versus profession

Noter

Pointer til opsamling i plenum:

- Nogle plejeforældre mener, at det, at være plejefamilie, primært er et kald. Det vil sige, at man primært gør det ud fra et ønske om at gøre en forskel for et barn, og at selve det at gøre en forskel for et barn bærer lønnen i sig selv.
- Andre mener, at det, at være plejeforældre (plejefamilie), kan og skal regnes og ligestilles med andet pædagogisk arbejde/andre børnefaglige professionelle – og at det derved primært bliver et arbejde.
- Forskning viser i dag, at det er i relationen (og tilknytningen), at det kan lykkes plejeforældre at gøre en forskel for plejebarnet. Viden omkring tilknytning og betydningen af tilknytning er et tema under kursusdag 2.
- Børn i plejefamilier fremhæver, at det er vigtigt at mærke, at de er en del af familien. De lægger vægt på, at plejefamilien kan lide børn og ikke kun gør det for pengenes skyld (jf. dagens tema om plejebørns perspektiver).
- Der er ikke noget præcist svar på, hvor på linjen (barometeret) det er optimalt at placere sig. Det er en dobbelthed, der er indlejret i det, at være plejefamilie, og det er væsentligt at have begge synspunkter med sig (kald – profession).
- Som plejeforældre henter man ressourcer til at være plejefamilie gennem begge dele (kald og profession), når der skal ydes en omsorgsindsats for barnet. Når barnet trives og udvikles i perioder, vil plejeforældre, med tilknytning til plejebarnet selv, mærke trivsel og udviklingen, og i perioder, hvor det bliver vanskeligt og hårdt, og der er brug for særlig støtte fra kommunen, kan det være nødvendigt for plejeforældrene, at der er en rimelig indtægt.

Dias 42: Pause

Noter

Der er 10 minutters pause.

Opsamling på dagens emne

Underviser opsummerer dagens emne "Den nye familie" og underemnerne "Hvad skal en plejefamilie kunne" og "Forandringer for familien". Underviser lægger op til, at ansøgerne derhjemme drøfter, hvilke forandringer et plejebarn kan få for deres familie, og hvad de skal være opmærksomme på i den forbindelse.

TIL VIDERE DRØFTELSE DERHJEMME

- Hvilke opmærksomheder er vigtige at have, når/inden valget om at blive plejefamilie træffes?
- Hvilke forandringer kan det få for vores familiestruktur og familiedynamik?

Dias 43: Til videre drøftelse derhjemme

Noter

Opsummering af dagens emner. Centrale pointer.

Formålet med dagen har været (jf. læringsmålene):

- 1) Viden om og indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- 2) Forståelse for, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
- 3) Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn.

Emnerne har været:

- 1) Hvad skal en plejefamilie kunne (plejebørn og plejeforældres perspektiv, viden fra forskning og lovrammer).
- 2) Forandringer for familien, bl.a. hvordan det vil ændre på dynamikker i ansøgernes familie, familiestrukturen, hvordan det vil påvirke deres børn og netværk og øvrige familie.

Ad 1) Hvad skal en plejefamilie kunne:

- Emnet har skullet give indsigt i, hvad opgaven indebærer. Herunder plejebørns og plejeforældres perspektiver, viden om plejeanbragte børn og lovgivningsmæssige rammer.
- I opsummeringen kan følgende fremhæves:
 - Anbragte børn og unge giver udtryk for, at de særligt føler sig holdt af, når de bor hos en plejefamilie.
 - Anbragte børn giver udtryk for, at det er særlig vigtigt, at plejefamilien er ærlig og behandler alle børn i familien ens/lige.
 - Anbragte børn giver udtryk for, at det er særlig vigtigt, at plejefamilien er indstillet på livslang forpligtigelse.

Ad 2) Forandringer for familien:

- Emnet har skullet give indsigt i, hvordan det, at være plejefamilie, vil påvirke familien.
- I opsummeringen kan følgende fremhæves:
 - At være plejefamilie skaber altid forandringer i familien.
 - Det betyder store forandringer for familien at blive plejefamilie. Ikke blot for ansøgerne, men også deres børn, øvrige familie og netværk.
 - Det er vigtigt at inddrage egne børn i beslutningen om at blive plejefamilie.
- Fokuspunkter og opmærksomheder fra i dag skal ansøgerne tage med hjem, og reflektere videre over i godkendelsesprocessen.
- Der vil være spørgsmål, der dukker op efter i dag, som ansøgerne kan have behov for at vende. Så kan de spørge underviserne eller tage kontakt til deres tilsynskonsulent.
- Der vil helt sikkert også være flere ting, som de har brug for at reflektere og drøfte videre derhjemme og med deres øvrige familie/og netværk.
- Fokus har også ligget på: Hvem er de som familie? Hvad kan de tilbyde et plejebarn? Hvad er det særlige ved dem som familie? Det ved kun ansøgerne selv. Når det er væsentlige spørgsmål, er det fordi, at det er vigtigt, når der skal findes et plejebarn, der matcher netop deres familie – og de kan selvfølgelig ikke alle sammen det samme! Og de har ikke de samme ønsker, de samme børn, det samme netværk osv.
- Derfor bliver ansøgerne stillet en opgave i dag, som skal hjælpe dem med at reflektere over, hvem de er. Hvad gør dem til en familie, hvad er de gode til, hvad kan de lide at lave, hvem er deres børn – og hvad er det særlige ved dem som familie?

1.5. Hjemmeopgave: *Familiepakken*

Underviser fremviser et eksempel på en Familiepakke, der allerede repræsenterer en fiktiv plejefamilie.

Underviser introducerer hjemmeopgaven "Familiepakken" for ansøgerne.

Underviser kan eventuelt bede ansøgerne om at have startet op på at lave deres Familiepakke allerede inden besøget, der ligger mellem kursusdag 2 og 3. På besøget kan ansøgerne og deres børn sammen fortælle om, hvilke overvejelser de har gjort sig med at lave Familiepakken; hvem har lagt hvad i Familiepakken, hvorfor noget er vigtigt for ét af familiemedlemmerne osv.

Samtalen kan bidrage med viden om ansøgerses familiedynamik. Hvis Familiepakken skal anvendes på besøget, skal ansøgerne instrueres i, at Familiepakken, som minimum, skal være påbegyndt og gerne være klar til en (første) præsentation i familien. Familiepakken behøver ikke at være helt færdig, idet der fortsat kan være refleksioner, der skal medtages efter godkendelsesbesøget. Måske sætter besøget nye tanker i gang i familien.

Familiepakken skal medbringes på kursusdag 4, hvor den vil indgå i temaet om matchning.

Formål: At ansøgerne, i samarbejde med hinanden, deres eventuelle børn og også gerne øvrige familie og netværk (kan være særlig relevant for enlige ansøgere), skal drøfte, hvad der er særligt i deres familie. Herunder også, hvad de ønsker at bibeholde fremadrettet. Ansøgerne vil få et klarere billede af, hvad de kan tilbyde et plejebarn, og hvilket plejebarn der vil passe godt ind i deres familie.

Opgaven med at lave Familiepakken vil også sætte refleksioner og processen omkring match af et plejebarn i gang hos ansøgerne (og deres børn). Opgaven er således også med til at forberede ansøgerne til den afsluttende øvelse omkring matchning på kursusdag 4.

Familiepakken

- Repræsenterer hvem I er
- Bliver forskellig fra familie til familie
- Er en familie-opgave

Dias 44: Hjemmeopgave – *Familiepakken*

Noter

Instruktion til *Familiepakken*:

Ansøgere skal være sammen om at lave familiepakken. Det er således ikke meningen, at opgaven løses af et enkelt familiemedlem, fx at den kreative i familien beslutter, hvordan indholdet skal være, og dernæst viser til resten af familien, hvordan familiens Familiepakke ser ud.

- Familiepakken bliver forskellig fra familie til familie. Den kan indeholde det, som familien tænker, repræsenterer dem. Som eksempler: forskellige dyrefigurer, forskellige stearinlys, udendørsmaterialer (knogler, blade, sten m.m.), forskellige bøger, ugeblade, hjerter, genstande som repræsenterer friluftsliv, skibriller, solbriller, basketball, fodbold, håndarbejdesting, te, kaffe, kageæsker, chokoladeæsker, farveblyanter, tusser, blyanter, papir, mobiltelefoner, værktøj, modelfly og elektriske biler. Det kan være billeder, postkort eller genstande. Familien bestemmer.
- Ansøger skal tage sig tid til at finde ud af, hvad der betyder noget for deres familie, hvilke minder har de, hvad holder de af at lave, og hvordan kan det lægges ned i pakken? De kan eventuelt gå på opdagelse på loppemarkeder, genbrugsbutikker og fx købe ting til pakken. De kan også holde indsamling blandt venner og familie eller samle materialer, når de er i skoven.

1.6. Afrunding af dagen

Underviser følger op på dagen, med udgangspunkt i læringsmålene, og sikrer, at der ikke er uafklarede spørgsmål. Underviser sikrer, at alle har fået artiklen til kursusdag 2.

AFRUNDING AF DAGEN

- Brug 5 minutter til at notere i notesbogen:
 - Hvad tager jeg med mig?
 - Hvad var de vigtigste begreber i dag?
 - Hvad skal jeg tænke videre over?
- Feedback på undervisningen: Hvordan har det været?
- Artikel af Anne Blom Corlin, "Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre", skal være læst.
- Hjemmeopgaven "Familiepakken" til næste kursusmodul.

Tak for i dag

Dias 45: Afrunding af dagen

Noter

Husk at spørge:

- *Er der spørgsmål til dagens emne, eller noget, der er uafklaret?*
- *Hvordan har dagen været?*
- *Er der kommentarer til dagens undervisning? Noget underviserne skal have særlig fokus på i forhold til undervisningen?*
- Læringsmålene var:
 - Indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
 - Forståelse for de forandringer, som et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
 - Indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn.
- Har ansøgerne artiklen til kursusdag 2 i deres materialesamling?
- Fortæl om processen frem til næste kursusmodul.

1.7. Litteratur til grundkursusdag 1

Andersen, T. og Harritz, P. 2011. *Plejefamilien – et fælles projekt*. I servicestyrelsen. 2011. KRITH. Arbejdshæfte - Grundkursus for kommende plejefamilier. Servicestyrelsen.

Danmarks Statistik, 2019: *Støtte til udsatte børn og unge 2018*. "Nyt fra Danmarks Statistik", 26. september 2019.

Lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven), LBK nr. 1377 af 21/09/2020.

Lov om social service, LBK nr. 1287 af 28/08/2020.

Bekendtgørelse om plejefamilier, BEK nr. 522 af 30/04/2019.

Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 617 af 03/05/2020.

Bryderup, I. M., Engen, M. og Kring, S. 2017. *Familiepleje i Danmark*. Forlaget Klim

Børnerådet, 2014. *De skal være forberedt på, at deres liv bliver anderledes. Børn og unges erfaringer med at være anbragt i plejefamilie*. Børnerådet.

Børnerådet. 2012. *De prøver at gøre det så normalt som muligt. Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv*. Børnerådet.

Ellingsen, I., 2016. *At vokse opp med fostersøsken med utfordrende atferd : erfaringer i et retrospektivt lys*. Redigeret af Ingunn Øyre. Tidsskriftet Norges barnevern, nr. Vol. 93, nr. 1 (2016): [20]-35 : port.

Falch-Eriksen, A. 2016. *Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn: Familievernets rolle og foreldrenes krise, mestring og endring*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 9/2016

Fonagy, P., Gergely, G., Jurist E. L. og Target, M. 2013. *Affektregulering, mentalisering og selvets udvikling*. Akademisk Forlag

Kaasbøll, J., Lassemo, E. og Melby, L. 2018. *Modulbasert opplæring for fosterhjem. En kunnskapssammenstilling*. SINTEF.

Lausten, M. og Jørgensen. 2017. *Anbragte børn og unge – trivsel 2016*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Larsen, L. G., 2008. *Egne børn – En bog om biologiske børn i familien med plejebørn*. Frydenlund.

Nordenfors, M. 2016. *Children's participation in foster care placements*. I *European Journal of Social Work*, Bd. 19:6, s. 856–870. *European Journal of Social Work*.

Rambøll, 2018: *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. Rambøll Management Consulting A/S

Rygaard, N.P, Folden, M., og Larsen, M. 2014. *Plejefamilie – gaver og opgaver*. Systime Profession.

Serbinski, S. og Shlonsky, A. 2014. *Is it that we are afraid to ask? A scoping review about sons and daughters of foster parents*. *Children and Youth Services Review* 36 (januar 2014): 101–14.

Socialstyrelsen, 2012. *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Vejledning til Undervisere – Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Arbejdshæfte – Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen.

Strauss, B. og Wasburn-Moses, L. 2017. *Improving Preparation for Foster Care: Developing a Child-Friendly Training Curriculum for Families who Foster*. *Child Welfare* 95, nr. 5 (September 2017): 25–38.

Strickler, A. og Trunzo, A. C. 2016. *Why foster parent pre-service Training is so important: What foster parents gain from learning about foster care before a child enters their home*. *Journal*

Article. Published: March-April 2016. Fostering Families Today Vol. 16, No. 1, p. 12-13.
Adoption Today and Fostering Families Today Magazines.

Thompson, H., McPherson, S. og Marsland, L. *'Am I damaging my own family?': Relational changes between foster carers and their birth children.* Clinical Child Psychology & Psychiatry 21, nr. 1 (Januar 2016): 48–65.

2. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

- ❖ Artikel (2) af Anne Blom Corlin, *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*, skal være læst – og skal derfor være sendt til kursisterne inden kursusstart (Corlin, 2011).

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Plastikpose til øvelsen *Fantasirejsen – At flytte mennesker*.
- ❖ Følgende film skal være klar:
“At drage omsorg for et plejebarn”
 Link til film: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.
“Tilknytning til havs” til emnet Tilknytning og mentalisering.
 Link til film: <https://www.centerformentalisering.dk/videoer/>

Program til kursusdag 2 (til undervisers eget brug)

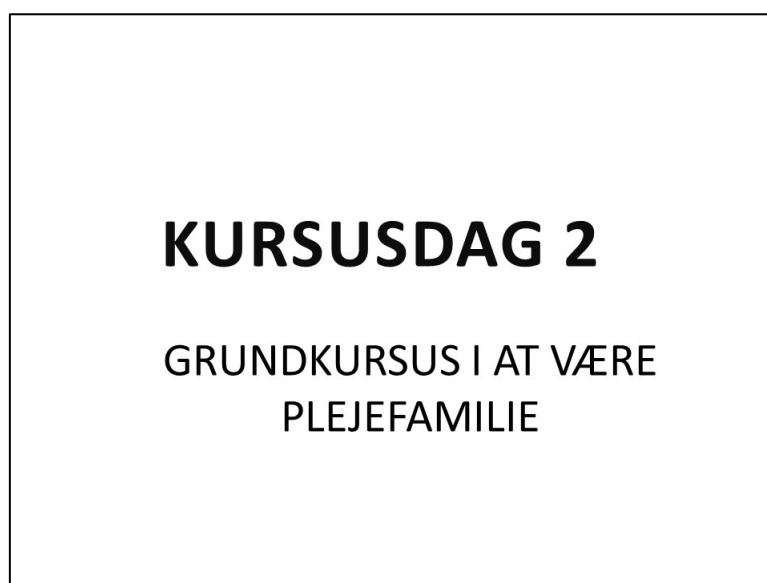
Tid	Indhold	Afsat tid
9:00-9:30	Velkomst og introduktion til dagen <ul style="list-style-type: none"> • Opsamling fra kursusdag 1. • Opsamling på hjemmeopgave til dagens emne. • Dagens emner og læringsmål. • Dagens program. 	30 minutter
9:30-10:20	Børns udvikling og identitetsdannelse <ul style="list-style-type: none"> • Børns generelle udvikling (øvelse og oplæg). • Børns udvikling i et moderne børnesyn (oplæg). • Barnet er kompetent aktør i eget liv (oplæg). • Barnets udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne (oplæg). • Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder (oplæg). 	50 minutter
10:20 -10:35	Pause	15 minutter
10:35 -12:00	<ul style="list-style-type: none"> • Den økologiske udviklingsteori (oplæg). • Opdragelsesstile (oplæg og øvelse). • Risiko- og beskyttelsesfaktorer (oplæg og øvelse). Ressource og anerkendende tilgang (oplæg).	85 minutter
12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12:45-13:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer <ul style="list-style-type: none"> • Omsorgssvigt (oplæg). • Udviklingstraumer (oplæg). 	55 minutter

	<ul style="list-style-type: none"> • Fantasirejsen (øvelse). 	
13:40-13:55	Pause	15 minutter
13:55-14:40	<ul style="list-style-type: none"> • Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer (oplæg). • Et neuro-psykologisk blik (oplæg). • Øvelse: At drage omsorg for plejebarnet (film og oplæg). • Egne/partners ressourcer og begrænsninger (øvelse). 	45 minutter
14:40-14:50	Pause	10 minutter
14:50-15:50	Tilknytning og mentalisering <ul style="list-style-type: none"> • Tilknytning i mødet med plejebarnet (oplæg og film). • Mentalisering (oplæg og øvelse). 	60 minutter
15:50-16:00	Afrunding af dagen <ul style="list-style-type: none"> • Opfølgning på dagens læringsmål og undervisningen. • Hjemmeopgaver. • Den videre godkendelsesproces. 	10 minutter

2.1. Velkomst til dag 2

Underviser byder velkommen til kursusdag 2. I velkomsten indgår følgende:

- Har ansøgerne spørgsmål i forlængelse af sidste kursusmodul (underviser spørger ansøgerne).
- Følge op på hjemmeopgaven fra kursusdag 1 (underviser spørger).
- Formålet med kursusdag 2, herunder dagens læringsmål og dagens program (underviser introducerer).

Dias 1: Kursusdag 2

Ingen noter.

Læringsmål

Underviser introducerer læringsmålene.

LÆRINGSMÅL

Læringsmål 1: Har indsigt i og viden om børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.

Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Dias 2: Læringsmål

Ingen noter.

Program for dagen

PROGRAM TIL KURSUSDAG 2	
Tid	Indhold
9:00-9:30	Velkomst
9:30-10:20	Børns udvikling og identitetsdannelse
10:20-10:35	Pause
10:35-12:00	Børns udvikling og identitetsdannelse (fortsat)
12:00-12:45	Frokost
12:45-13:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer
13:40-13:55	Pause
13:55-14:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer(fortsat)
14:40-14:45	Pause
14:45-15:50	Tilknytning og mentalisering
15:50-16:00	Afrunding af dagen

Dias 3: Program

Noter

Programmet for dagen med underemner:

- 1) Børns udvikling og identitetsdannelse:
 - Øvelse: Tipskupon
 - Børns generelle udvikling
 - Børns udvikling i et moderne børnesyn.
 - Børn er kompetente aktører i eget liv
 - Børns udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne
 - Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder
 - Den økologiske udviklingsteori
 - Øvelse: Opdragelsesstile
 - Risiko- og beskyttelsesfaktorer
 - Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor)
 - Ressourceorienteret og anerkendende tilgang
 - Det særlige som potentiel ressource
- 2) Omsorgssvigt og udviklingstraumer:
 - Omsorgssvigt
 - Skærpet underretningspligt
 - Udviklingstraumer
 - Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker
 - Reaktionen på omsorgssvigt og udviklingstraumer
 - Et neuro-psykologisk blik
 - Øvelse: At drage omsorg for plejebarnet
 - Øvelse: Egne/partners ressourcer og begrænsninger
- 3) Tilknytning og mentalisering:
 - Tilknytning

- Forskellige tilknytningsmønstre
 - Mentalisering
 - Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år
- 4) Afrunding af dagen
- Formen vil være en blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.
 - Først sættes fokus på børns udvikling. Synet på børns udvikling er afgørende for, hvordan børnene og deres vanskeligheder forstås og for, hvordan børnene mødes. Herefter følger emnerne Omsorgssvigt og Udviklingstraumer samt Tilknytning og Mentalisering med fokus på anbragte børns udvikling, samspil og adfærd.

2.2. Emne: Børns udvikling og identitetsdannelse

Formål med emnet

For at man som plejeforælder kan vurdere et barns reaktioner og forstå dets adfærd, kan det være en hjælp at være opmærksom på generelle udviklingsfaktorer, som kan påvirke et barn på forskellige alderstrin.

Synet på børns udvikling er afgørende for, hvordan børnene mødes og forstås. I grundkurset er udgangspunktet, at barnet er aktør i eget liv, at barnets udvikling sker i sammenhæng med og i samspil med omgivelserne, samt at børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder (ressourcebaseret tilgang).

Ansøgerne skal have viden om dette "børnesyn", og hvad det betyder for tilgangen til et plejebarn.

BØRNS UDVIKLING OG IDENTITETSDANNELSE

Dias 4: Børns udvikling og identitetsdannelse

Ingen noter.

Øvelse: Tipskupon

Form: øvelse.

Varighed: 20 minutter.

Som introduktion til emnet "Børns generelle udvikling" indleder underviser med "tipskupon-øvelsen". Ansøgerne sidder enkeltvis og udfylder tipskuponen.

Når alle er færdige med øvelsen, gennemgår underviseren tipskuponen i plenum. Der er fakta i flere af svar-boksene, men der er også markeringer i flere bokse, som skal ses som vejledende til underviseren i forhold til "gennemsnittets" udvikling.

Formål: Ansøgerne får reflekteret over og drøftet begrebet *en helt almindelig udvikling*. Desuden at ansøgerne får forståelse for, at børns udvikling er individuel og dynamisk.

SPØRGSMÅL	SVAR A	SVAR B	SVAR C
1. Hvornår kan et barn begynde at spise skemad?	4 mdr.	Mellem 4 og 6 mdr.	6 mdr.
2. Hvornår begynder barnet at sige sine første ord?	Omkring 1-års alderen.	Omkring 1,5 år.	Omkring 2-års alderen.
3. Hvornår begynder de fleste børn at kravle?	Skriv dit svar her:		
4. Hvornår begynder man at børste tænder på barnet?	Når barnet har fået alle 20 mælketænder.	Når barnet er 12 mdr. gammel.	Når den første tand er brudt gennem.
5. Spædbørn skal sove:	På siden.	På ryggen.	På maven.
6. Hvor mange timer skal et barn på 4 år sove?	8 timer.	10 timer.	10-12 timer.
7. Hvornår skal barnet vaccineres?	3 mdr., 5 mdr., 12 mdr., 15 mdr., 4 år, 5 år og 12 år (for piger).	5 uger, 3 mdr., 5 mdr., 12 mdr., 15 mdr., 12 år (for piger).	3 mdr., 12 mdr., 2 år, 3 år, 12 år.
8. Hvornår begynder barnet at anvende pincetgreb?	5 mdr.	9 mdr.	12 mdr.
9. Hvornår bliver børn som oftest renlige om dagen?	1,5 år.	2,5-3 år.	4 år.
10. Hvor mange børn tisser i sengen ved skolestart?	15-20%	1%	10%
11. Hvor længe anbefales det at give børn D-vitamintilskud?	Fra 2-6 uger.	Fra 2 uger til 1 år.	Fra 2 uger til 2 år.
12. Hvornår kan de fleste børn lære at cykle?	3 år.	4-5 år.	7 år.
13. Hvor mange timer skal teenagere sove?	6-7 timer.	8-9 timer.	10-12 timer.
14. Hvor længe kan drenge på 6 år koncentrere sig om en given opgave?	20 min.	12 min.	30 min.

Dias 5: Tipskupon

Noter

Svar på spørgsmålene i tipskupon:

(1B), (2A), (3 9-12 mdr.), (4C), (5B), (6C), (7A), (8C), (9B), (10A), (11C), (12B), (13B), (14B).

Børns udvikling er dynamisk og individuel. Det er således et forenklet og "standardiseret" billede, der gives i tipskuponen.

Formentlig vil der sidde ansøgere, der har oplevet en udvikling eller en hændelse anderledes end det lidt "kategoriske" eller "standardiserede" billede, der gives i tipskuponen. Bl.a. ændrer vaccinationsprogrammerne sig løbende, og forskning omkring børns koncentration bliver løbende justeret i forhold til nyeste viden. Herudover er der ofte nogle, som har oplevet børn, der var hurtigere end gennemsnittet til fx at lære at cykle, tale, gå osv. Ligesom der også er forskelle mellem kønnene. Fx kan piger ved skolestart ofte koncentrere sig i længere tid end drenge.

Børns generelle udvikling

Underviser gennemgår børns generelle udvikling. Adfærd og reaktioner afspejler barnets alder og udviklingsniveau, hvorfor oplægget tager udgangspunkt i dette samt har fokus på relationers betydning for udvikling.

DE FØRSTE ÅR

- I spædbarnealderen er barnet afhængigt af voksne og reagerer instinktivt.
- Barnet indgår i samspil fra det er helt lille.
- Barnet udvikler mentalisering gennem samspil.
- Barnet lærer gennem regulering at regulere sig selv.
- Sprogudvikling er central for barnets udvikling.
- Legen er central for barnets udvikling.

Dias 6: De første år

Noter

De første år. Centrale pointer:

- Barnet kan, allerede som helt lille, lave imitationer af den voksnes bevægelser og ansigtsudtryk. Barnet har iboende potentialer, som de voksne skal respektere og stimulere.
- Spædbarnet reagerer dog instinktivt og har ingen bevidsthed bag sine handlinger. Derfor kan adfærden ikke reguleres med skældud i de første år.
- Allerede fra fødslen får barnet erfaringer med relationer. Barnet lærer, gennem samspil, om omverdenen er tryk eller utryk. Barnet kalder på omsorgspersonen og får respons og lærer herigennem, at/om det kan forvente hjælp til at få tilfredsstillet sine behov. Det er gennem samspil og empati (at barnet bliver spejlet i sine følelsesmæssige udtryk), at barnet udvikler mentalisering.
- Nogle børn har svært ved at regulere sig (fx søvn eller sult). Nogle børn har brug for meget berøring – nogle bliver hurtigt overstimulerede af berøring. Gennem regulering lærer barnet at regulere sig selv.
- Det er væsentligt for alle små børn, at omsorgspersoner taler med dem. Det hjælper dem til at forstå sammenhængen mellem det, der sker i den andens sind, og det, som den anden gør. Også her udvikler barnets mentalisering sig. Tal med dem om verdenen, det, som I ser, det, som andre gør, det, som barnet selv gør, og fysiske tilstande. Syng, læs højt og leg med ord og sammenhænge. Bind barnets følelser sammen med andres følelser og hjælp med sammenhængene.
- Legen er vigtig for alle børn.
- Børn før 4-årsalderen forventer, at andre ved, hvad de tænker, og at andre føler og ser situationen, ligesom de selv gør.

DET LILLE BARN 2-5 ÅR

- Sprogudviklingen er central.
- Leg og relationer til andre bliver meget vigtig.
- Inddragelse, nysgerrighed og videbegærlighed.
- Barnet udfordrer hele tiden sig selv og sine grænser.

Dias 7: Det lille barn 2-5 år

Noter

Det lille barn 2-5 år. Centrale pointer:

- Når barnet er ca. 2 år, kan det være i en periode, hvor det som oftest har styr på mange dagligdagsting, og hvor sproget er på vej (nogle taler allerede i sætninger, mens andre fortsat bruger enkelte ord).
- Ved 2½-3 årsalderen gennemgår de fleste en markant udviklingskrise. Barnet går fra at være småbarn til børnehalebarn. Der sker mange ændringer: Det er i denne alder, at det bliver renligt (i hvert fald om dagen), og sproget kommer mere og mere på plads. Alt sammen ændringer, som både barnet og omgivelserne skal indstille sig på.
- Mange forældre beskriver, at barnet fra den ene dag til den anden ændrer sig og kan begynde at reagere kraftigt i situationer, som ikke plejer at skabe problemer. Det kan være, at barnet ikke vil have børstet tænder eller bliver vredt eller ked af det, fordi mor eller far har gjort noget i en forkert rækkefølge.
- Barnet vil, i denne alder, for det meste klare alting selv og kæmper fx med at tage tøj på og kan blive meget vred over indblanding. Det er en alder, der kræver stor tålmodighed fra omgivelserne.
- I børnehalebalden fra 3-5 år begynder barnet at lege med andre børn. Legen udvikler sig til rollelege, hvor barnet kopierer forskellige elementer af hverdagen og omverdenen.
- Relationer med jævnaldrende kan betyde meget for barnet. Det har brug for at fortælle meget om dets oplevelser, og på den måde give udtryk for, hvad det har oplevet.
- Det er også i denne alder, at det kan stille mange spørgsmål om alt mellem himmel og jord, hvilket kan være en udfordring for omgivelserne. Den fysiske udvikling i denne periode går på at udvikle og eksperimentere med, hvad kroppen kan. Det vil udfordre balanceevnen, gå på line, klatre i træer, men også tegne. I denne alder er det dejligt at være med til at hjælpe til i hjemmet og opleve, at ens indsats gør en forskel (Inspiration fra KRITH-materialet).

SKOLEBARNET

- Opstart i skole/SFO.
- Venner og interesser bliver centrale for barnet.
- Eksistentielle spørgsmål bliver vigtige; hvem er jeg - i forhold til dig?
- Præ-pubertet og større selvstændighed.

Dias 8: Skolebarnet

Noter

Skolebarnet. Centrale pointer:

- I 6-årsalderen, lige omkring skolestart, gennemgår barnet igen en udviklingskrise, som kan minde om den krise, som barnet gennemgår ved 2½-årsalderen og i puberteten. Det kan virke, som om barnet går tilbage til et tidligere udviklingstrin, fordi det bliver usikkert og kan reagere voldsomt på små ændringer i planen og have brug for ekstra omsorg og tryghed fra omgivelserne.
- Forældre er i høj grad rollemodeller for barnet i denne periode. Barnet lærer, hvordan det skal håndtere konflikter, relationer og følelser. Støt barnet i at lære noget af konflikter med andre, så det lærer relationelle færdigheder og mentalisering. Barnet forstår, at andre kan noget anderledes.
- Barnet lærer, at man kan skjule indre tilstande, og det er almindeligt, at barnet eksperimenterer med at lyve, snyde eller overtale andre til noget.
- I skolealderen er det meget vennerne, der har betydning, og det har betydning at prøve sig selv af og finde fritidsaktiviteter, som interesserer én.
- Barnet bliver optaget af at sammenligne sig med andre.
- I dag omtales perioden fra 10-12 år ofte som præ-pubertet eller tween (forkortet between, som stadiet mellem barn og teenager). Her begynder barnet at tage afstand til forældrene og kan blive vred og såret over noget, der (for den voksne) forekommer som småting.

Inspiration fra KRITH-materialet, *Mentalisering i familien* (Hagelquist og Rasmussen, 2017).

TEENAGEREN

- Stor fysisk og psykisk udvikling.
- Ustabilitet og kaos.
- Løsrivelse fra forældrene og selvstændighed.
- Fokus på sociale relationer; Venner og bekendte bliver centrale for livsførelsen.
- Forelskelse, seksuelle forhold og hjertesorger.
- Hvad er meningen med livet?
- Betydningsfulde valg og fravalg.

Dias 9: Teenageren

Noter

Teenageren. Centrale pointer:

- Fra 13-årsalderen bliver barnet officielt teenager (selv om udviklingen for nogle børn er tidligere) og gennemgår en voldsom fysisk og psykisk udvikling, hvor de kan opleves som følelsesmæssig ustabile.
- Grundlæggende handler det om, at hjernen på flere områder ikke er færdigudviklet, og derfor reagerer teenagere uhensigtsmæssigt i mange henseender. Udadtil ligner de små voksne, indeni er de et kaos af forskellige følelser, tanker og frustrationer over ikke at kunne forstå og lave sammenhænge.
- Der kan overordnet peges på flere forskellige områder, der er væsentlige for den unge/teenageren. Generelt er det områder, der knytter sig til udvikling af sociale relationer. Teenageren er i gang med at løsrive sig fra forældrene, og venskaber betyder alt, både de nære venner og lidt fjernere bekendtskabskredse.
- Det er fortsat vigtigt at forældre deltager og evner at sætte grænser – og er støttende og mentaliserende.
- Igennem venskaber lærer den unge væsentlige sociale færdigheder, videreudvikler selvforståelse, får mulighed for at få erfaringer med konfliktløsning, valg og grænser. Venskabet styrker følelsen af ikke at være alene.
- I teenagealderen oplever mange unge den første forelskelse, seksuelle forhold og heraf ofte hjertesorger og følelsen af svigt. Det er ofte meget stærke følelser, der er involveret, og da teenageren ofte ikke har mange erfaringer at sætte tingene i perspektiv med, kan det føles som om, at hele verdenen går i stykker, og at der ikke er mening med livet.

BARNETS GENERELLE UDVIKLING – OPSAMLING

Barnets udvikling er individuel.

Det lille barn (1-5 år) er præget af store forandringer, og hvor barnet opdager verden og verdens sammenhæng.

I skolealderen bliver venskabsgruppen mere og mere betydningsfuld for barnet.

I teenagealderen er barnet igen præget af store forandringer, og venskaber bliver særligt betydningsfulde.

Dias 10: Barnets generelle udvikling – Opsamling

Noter

Barnets generelle udvikling – opsamling. Centrale pointer:

- Børns udvikling er dynamisk og individuel.
- Børn udvikler sig i samspil med omverdenen.
- Adfærden har ikke nødvendigvis noget at gøre med, at barnet har særlige vanskeligheder. Men barnet skal måske have mere støtte og forståelse end andre jævnaldrende.
- Plejefamilier skal se efter den almindelige udvikling først – de kan tænke på deres egne børn (eller niecer, nevøer mv.) og deres udvikling; hvordan var det, da de var i den alder.

Børns udvikling i et moderne børnesyn

Underviser holder oplæg om børns udvikling i det moderne børnesyn. Dette børnesyn er udgangspunktet i grundkurset samt afspejler sig i lovgivningen – så det skal også danne udgangspunkt for ansøgernes tilgang til et kommende plejebarn.

DET MODERNE BØRNESYN

- Barnet som kompetent aktør i eget liv.
- Barnets udvikling sker i sammenhæng med og i samspil med omgivelserne.
- Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder.

”Der gøres således eksplicit op med tankefiguren om, at socialisering/opdragelse er noget, de voksne gør med børnene. I stedet opfattes socialisering som en gensidig påvirkning og læring, der skabes og formes i interaktionen”.
(Warming, 2011, *Børneperspektiver*, s. 40).

Dias 11: Det moderne børnesyn

Noter

Det moderne børnesyn. Centrale pointer:

Det er vigtigt, at ansøgerne kender til det moderne børnesyn, da det er udgangspunktet i grundkurset samt afspejler sig i lovgivningen – så det skal også danne udgangspunkt for ansøgernes tilgang til et kommende plejebarn.

I det moderne børnesyn betragtes barnet som en kompetent aktør. Der tales om det kompetente barn (hvad kan barnet i samspil med andre), hvor der tidligere blev talt om det skrøbelige og ufærdige barn – novicebarnet (barnet skal lære af den voksne).

Forståelsen i et moderne børnesyn er, at børn gerne vil samarbejde med deres forældre, og at børn, som behandles med respekt, svarer med respekt.

Tidligere fokus var på stadietudvikling (jf. Erikson, Freud og Piaget), hvor et barn skulle gennemgå ét stadie for at kunne bevæge sig til et andet stadie. Hvis et barn ikke kom ”rigtigt” igennem et stadie, var der fare for fejludvikling. Det var opfattelsen, at udviklingen ikke kunne gøres om senere i livet. I dag ved vi, at udviklingen er dynamisk, og at et barn kan udvikle nye færdigheder i samspil med nye omgivelser, senere i sit liv.

I det traditionelle børnesyn var fokus på samspillet mellem mor og barn eller familien. I dag er der i høj grad fokus på, at barnets udvikling sker i samspil med omgivelserne og de mange forskellige sammenhænge, som barnet indgår i. Der tales om relationel udvikling, hvor opbygningen af relationer til andre er medvirkende til at skabe udvikling.

Dette betyder, at udviklingen foregår i en vekselvirkning, og at udviklingen er forskellig fra barn til barn. Derfor er det forskelligt, hvilke udviklingsmuligheder et barn har, alt afhængig af de forskellige steder, som barnet færdes.

De mange forskellige sociale arenaer, som børn i dag færdes i, har stor betydning for udviklingen af netværk og relationer – og dermed for barnets udvikling. Herunder får også andre voksne i familien og/eller netværk en central plads i barnets udvikling.

Der tales således om dobbeltsocialisering. Det vil sige, at socialiseringen ikke kun foregår derhjemme, men i høj grad også i de andre arenaer, som barnet færdes i, ikke mindst vuggestue/børnehave/skole.

Forståelsen er også, at børn har uanede udviklingsmuligheder: Heri ligger, som der fx er fokus på under emnet Ressourceorienteret og anerkendende tilgang, at et barn, trods en vanskelig opvækst, altid har udviklingspotentiale. Dermed ligger der også et opgør med "det tidligt skadede barn". Ud fra denne forståelse ligger der en vigtig opgave hos den voksne i forhold til at interessere sig for og udforske, hvad der ligger bag barnets (eventuelt uhensigtsmæssige) adfærd. Dette er en central forståelsesramme i forhold til mentalisering, som der er fokus på senere på dagen.

Børn er kompetente aktører i eget liv

Underviser holder oplæg om, at børn er kompetente aktører i eget liv.

BØRN ER KOMPETENTE AKTØRER I EGET LIV

"Børn og voksne er på én gang kompetente og inkompetente, og deres kompetence er i høj grad afhængig af den gensidig forståelse, rollefordeling og de ydre vilkår. Derfor kan den voksne ikke handle kompetent uden indsigt i barnets perspektiv – og omvendt".
(Warming, 2011, s. 31).

Dias 12: Børn er kompetente aktører i eget liv

Noter

Børn er kompetente aktører i eget liv. Centrale pointer:

- I det moderne børnesyn betragtes barnet som aktiv og kompetent aktør i eget liv.
- Udgangspunktet er, at børn er aktører og handlende subjekter, der præger og deltager i verdenen ud fra deres særlige forudsætninger, og de har ret til at blive inddraget i forhold, der vedrører deres eget liv.
- I teorien taler man om, at barnet ikke bare er udviklingsobjekt (becoming) men også aktiv aktør i forhold til dets egen udvikling og liv (being) (James, 1999).
- Det handler om at have fokus på barnets aktuelle liv, livskvalitet og trivsel og inddragelse af deres egne perspektiver og erfaringer – fremfor at se på børn som

fremtidige voksne og primært interessere sig for deres fremtidige muligheder (Warming, 2017).

- Det handler om at værdsætte barnet for det, som barnet allerede er, og anerkende det, som barnet bidrager med her og nu – også selv om dette måske afviger fra, hvad vi opfatter som normalt eller ønskeligt – frem for alene at have fokus på, hvordan vi gerne vil have barnet til at ændre sig (Warming, 2017).
- Der tales om det kompetente barn (hvad kan barnet i samspil med andre), hvor der tidligere blev talt om det skrøbelige ufærdige barn – novicebarnet (hvor barnet skal lære af den voksne).
- Forståelsen i et moderne børnesyn er, at børn gerne vil samarbejde med deres forældre, og at børn, som behandles med respekt, svarer med respekt.

Det handler om (med inspiration fra Børns Vilårs børnesyn) at:

- Forstå børn ud fra deres egen oplevelse og forståelse af sig selv
- Aldrig at se børn som et problem
- Se barnet som ekspert på eget liv
- Møde barnet i dets individuelle kontekst og respektere barnets rettigheder
- Have barnets perspektiv i centrum og, så vidt muligt, inddrage barnet.

Børns udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne

Underviser holder oplæg om, at børn udvikler sig i samspil med omgivelserne.

BØRN UDVIKLER SIG I SAMSPIL MED OMGIVELSERNE

- Børn udvikler sig i samspil med andre.
- Børn påvirker og påvirkes af de relationer, som de indgår i.
- Børn indgår i mange sammenhænge og påvirker og påvirkes af disse sammenhænge.

Dias 13: Børn udvikler sig i samspil med omgivelserne

Noter

Børn udvikler sig i samspil med omgivelserne. Centrale pointer:

- Tidligere mente man, at barnet blev formet af sine omgivelser og havde få valg at gøre selv. I dag mener man, at barnet påvirkes og formes af sine omgivelser, men at omgivelserne også bliver påvirket og formet af barnet. Herunder også af de voksne omsorgspersoner. Hvor barnet tidligere skulle stimuleres for at lære, lærer barnet i dag, ifølge det moderne børnesyn, aktivt i samspil med andre.
- Samtidig er det centralt, at et barn indgår i multiple sammenhænge, hvor det gensidigt påvirkes og påvirker, både sammenhænge, men også personer, der indgår i de sammenhænge.

Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder

Underviser holder oplæg om, at børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder.

BØRN I VANSKELIGHEDER HAR UANEDE UDVIKLINGSMULIGHEDER

- Barnet er i vanskeligheder på baggrund af livssituationen – barnet er ikke vanskeligt.
- Det særlige, som barnet har med sig, kan ses som en potentiel ressource.

"... børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder. (...) Det, som umiddelbart forekommer problemfyldt, adfærdsvanskeligt, mangelfuldt eller sygt, kan opfattes som en invitation – en invitation til omgivelserne om nysgerrigt og kreativt at forholde sig til, hvordan man bedst kan bidrage til udvikling af det uanede".

(Hertz, 2017)

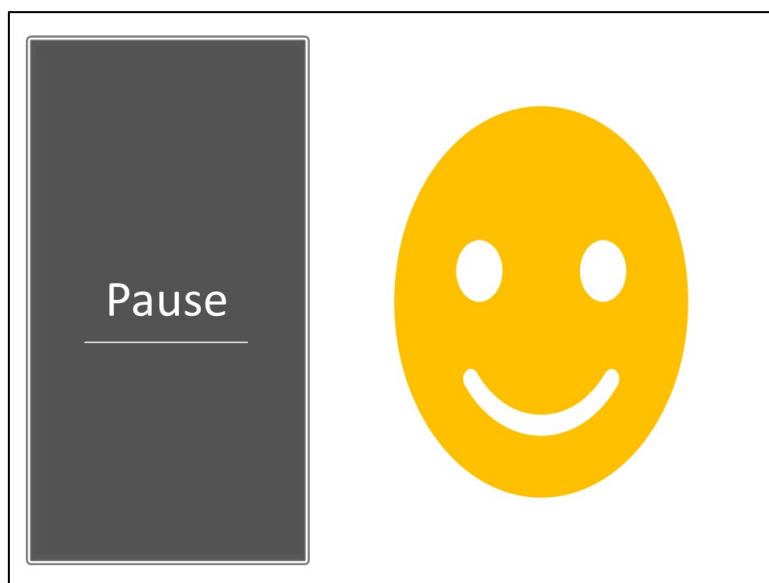
Dias 14: Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder

Noter.

Børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder. Centrale pointer:

- Det er centralt at holde sig for øje, at barnet ikke er "vanskeligt" – men at barnet er sat i en "vanskelig situation" – og at situationen ikke nødvendigvis er blivende.
- Barnet er aktør i eget liv, og selv om det er afhængigt af de voksne omkring sig, kan barnet, i samspil med de voksne, skabe sig uanede udviklingsmuligheder.
- Selv om barnet står i en vanskelig situation, er det centralt i det moderne børnesyn, at dette ikke er ensbetydende med, at barnet selv er stagneret i en situation uden udviklingsmuligheder. Barnet har fortsat mulighed for (sammen med de voksne) at skabe sig nye udviklingsmuligheder.

- Forståelsen er, at det særlige, som barnet har med sig, eksempelvis når det har været udsat for omsorgssvigt, kan barnet også anvende som en særlig ressource eller potentiale i sin fremadrettede udvikling.

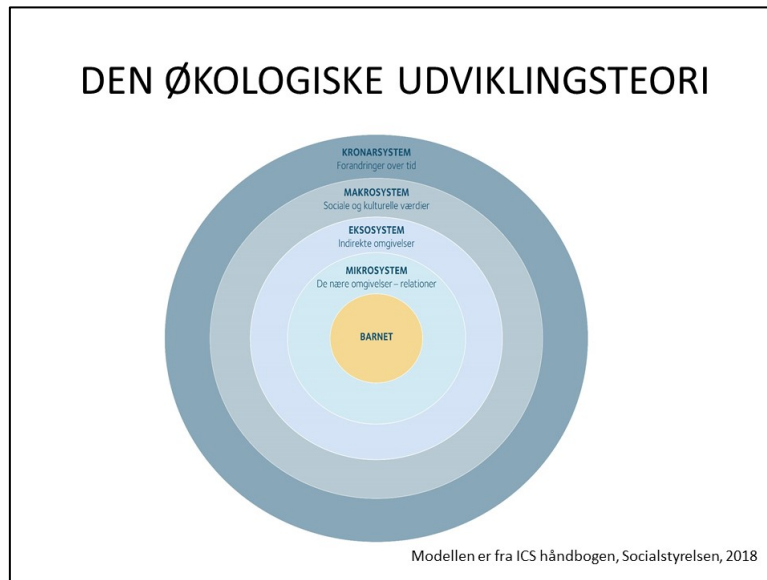
Dias 15: Pause

Noter

Der er pause i 15 minutter.

Den økologiske udviklingsteori

Underviser holder oplæg om den økologiske udviklingsteori.

Dias 16: Den økologiske udviklingsteori

Noter

Den økologiske udviklingsteori:

- Indblik i den økologiske udviklingsteori kan bidrage til forståelse af, at børns udvikling foregår i samspil med omgivelserne. Indblik i teorien kan også bidrage til forståelse af vigtigheden af godt samarbejde rundt om barnet, fx hvordan plejefamiliens relationer til barnets forældre og skole påvirker barnet. Den økologiske udviklingsteori er desuden teoretisk grundlag for ICS (*Integrated Child System*), som mange kommuner anvender, og som ansøgerne derfor kan forvente at skulle anvende som arbejdsredskab, fx i forhold til statusrapporter.
- Teorien er udviklet af den russisk-amerikanske psykolog Urie Bronfenbrenner.
- For at kunne forstå menneskets udvikling, mener Urie Bronfenbrenner (1980), at man skal se og forstå mennesket og dets adfærd som en del af et økologisk system. Med økologisk mener han, at de påvirkninger, som det enkelte menneske udsættes for i samspillet med andre mennesker og miljøer, påvirker dets udvikling og reaktioner. Det vil sige, at når mennesket udvikler sig, sker det altid i forhold til og under påvirkning af den sociale kontekst, som det enkelte menneske er en del af. Bronfenbrenner mener, at vi som mennesker konstant er i udvikling, og der er derved tale om en dynamisk model. "Den udviklingsøkologiske model" er en systemisk måde at se menneskets udvikling på. Det betyder, at Bronfenbrenner både ser mennesket som et system i sig selv, men også som en del af mange andre sociale systemer, som har en indflydelse på menneskets udvikling, og som hele tiden er i bevægelse.
- Bronfenbrenner udviklede modellen i 1980'erne. Den var et opgør med den traditionelle måde at tænke udviklingspsykologi på, som er meget individorienteret,

og som ser den sociale kontekst og det sociale samspil, som barnet indgår i, som afgørende for barnets udvikling.

- Som forklaringsmodel bruges figuren, som er i dias. Her er barnet centreret for at illustrere, hvordan omgivelserne påvirker og påvirkes af barnet.
- Barnet skal ses i sammenhæng med flere miljøer, flere økologiske systemer. Et barn findes indlejret samtidigt i forskellige økosystemer, fx i et system i hjemmet med forældre og søskende og i et system i skolesystemet i klassen med lærere og andre elever. Begge systemer er desuden indlejret i et samfund og i en kultur. Hvert af disse systemer interagerer og påvirker hinanden i alle aspekter af barnets liv.
- Den økologiske model består af fem socialt organiserede systemer, som påvirker, støtter og guider menneskets udvikling. (Det 5. system – kronarsystemet – ligger ikke som en del af cirklerne, og er derfor ikke indtegnet på figuren på dias).
- Ifølge teorien indgår barnet, allerede før det bliver født, i relationer og påvirkes af det miljø, som det fødes ind i. Når barnet fødes, påvirkes det af forældrene, og forældrene påvirkes af barnet. Når barnet bliver ældre, udvides systemerne, og barnet indgår i flere relationsammenhænge og bliver herigennem påvirket af og påvirker disse sammenhænge/systemer.
- Systemerne omkring barnet ses som cirkler, der indbyrdes er forbundet med hinanden og påvirker hinanden. Cirklerne er altid i bevægelse og influerer gensidigt på hinanden.
- Brugen af begrebet økologi skal fremhæve et helhedsorienteret syn på samspillet betydning (Bronfenbrenner, 1972).
- De fem systemer danner til sammen rammen for at beskrive og analysere barnets opvækst i et foranderligt miljø/samfund, samtidig med at de lægger vægt på helheden og sammenhængen i udviklingen. Når der er et system, der forandrer sig, rykker det også i de andre systemer, og det er den helhed, der er vigtig at forstå.
- Systemerne inddeles ud fra, hvilken nærhed de har til barnet, og beskriver, hvordan systemet i den umiddelbare nærhed hænger sammen med det, som er længere væk.

(Modellen er fra ICS-håndbogen, Socialstyrelsen, 2018).

MIKROSYSTEMET

De nære omgivelser – personlige relationer.

Forældre, bedsteforældre, venner,
søskende.

Barnet indgår i mikrosystemer, fra det er
helt lille.

Mikrosystemerne udgør barnets
udviklingsrum.

Dias 17: Mikrosystemet

Noter

Mikrosystemer. Centrale pointer:

- Mikrosystemet består af ansigt til ansigt-relationer, dvs. personlige relationer.
- Mikrosystemer er der, hvor barnet selv direkte indgår i samspil/ interaktion med andre.
- Børn kan tilhøre flere mikrosystemer samtidig.
Fx er ét mikrosystem relationen til forældre, ét andet er relationen til venner i daginstitutionen, et tredje er relationen til lærere.
- Mikrosystemet/mikrosystemerne udgør barnets udviklingsrum.

MIKROSYSTEM
De nære omgivelser – relationer

BARNET

MESOSYSTEMET

Forholdet mellem mikrosystemerne er mesosystemerne.

Mesosystemerne er samspil mellem mikrosystemerne.

Et mesosystem er minimum bestående af to mikrosystemer.

Mesosystemet er af stor betydning for barnets udvikling.

Socialstyrelsen

Dias 18: Mesosystemet

Noter

Mesosystemet. Centrale pointer:

- Mesosystemet er ikke indtegnet på figuren på dias 17 (mikrosystemet), da mesosystemet er forholdet mellem mikrosystemerne.
- Mesosystemet opstår, når barnet træder ud af et mikrosystem og ind i et andet mikrosystem. Mesosystemet består derfor minimum af to mikrosystemer og indbefatter relationerne og processerne mellem mikrosystemerne (fx optræder mesosystemet, når barnet er til skole-hjem-samtale, hvor to mikrosystemer mødes, eller når der er møde mellem plejeforældre, forældre og sagsbehandler).
- Et barn kan være alene med sin oplevelse og viden om mikrosystemer, hvis ikke forholdet mellem mesosystemet er stærkt.
- Hvis der er konflikter imellem mikrosystemerne, kan det få betydning for barnets udvikling (stagnation i udviklingen, regression) og sætte barnet i relationelle konflikter. Så når der tales om forældresamarbejde mellem plejeforældre og

forældre handler det om to mikrosystemers forhold – og det har direkte påvirkning på barnets udvikling og trivsel.

- Når der er forbindelse mellem mikrosystemerne, og når disse i mesosystemet anerkender og supplerer hinanden, vil det støtte barnets udvikling.
- I eksempelvis skilsmisssager, hvor barnet pendler frem og tilbage mellem forældrene, og hvor der er direkte eller indirekte kritik af den anden, så indsnævrer det barnets udviklingsrum. På samme måde kan det indsnævre barnets udviklingsrum, hvis plejeforældrene og forældrene ikke anerkender og supplerer hinanden.

EKSOSYSTEMET

Omfatter sammenhænge, situationer og steder, som har indirekte indflydelse på barnets udviklingsrum.

Barnet påvirkes indirekte af andres mikrosystemer/mesosystemer.

Dias 19: Eksosystemet

Noter

Eksosystemet. Centrale pointer:

- Eksosystemet omfatter sociale kontekster, hvor barnet ikke selv er til stede, men som indirekte påvirker barnets udvikling.
Det er fx en samtale med forældrene om barnet, der foregår på forvaltningen, uden at barnet er til stede, eller en bekymringsamtale på skolen om barnet, uden at barnet er til stede. Fælles for begge eksempler er, at der sker forandringsprocesser omkring barnet, uden at barnet er direkte involveret.
- Eksosystemet påvirker indirekte mikro- og mesosystemet.
 1. Fx plejeforældrenes trivsel/ikke trivsel i egen arbejdssituation, som kan have betydning for plejeforældrenes overskud, hvilket kan afspejle sig i deres kommunikation/interaktion med barnet og dermed få indirekte betydning for barnet.

2. Fx sagsbehandlers trivsel i egen arbejdssituation, som vil have indflydelse på, hvordan sagsbehandleren møder barnet og forældrene og dermed får indirekte betydning for dem.
- Eksosystemet påvirker de professionelle relationskompetence og åbenhed for at rumme barnets signaler.
 1. Fx vil barnet kunne påvirkes indirekte af, at sagsbehandler og plejefamilien diskuterer vederlag, idet der for begge kan være noget på spil, der efterfølgende kan vanskeliggøre samarbejdet mellem dem. Dette vil så påvirke barnets udviklingsrum negativt.

Dias 20: Makrosystemet

Noter

Makrosystemet. Centrale pointer:

- Makrosystemet omfatter de overordnede systemer i samfundet, som gennemsyrrer eller overrider alle de andre systemer: politiske, kulturelle og sociale forhold.
- Makrosystemet er fx beslutninger (lovgivningen) i samfundet omkring barselsorlov, kontanthjælp og børnekonventionen. Makrosystemet omfatter også borgernes livsstil, og lægger et fundament og skaber rammer for borgernes liv og muligheder, fx:
 - Lovgivning med krav om inddragelse af barnet i egen sagsbehandling.
 - Lovgivning om børnesamtaler og inddragelse.
 - Lovgivning om at alle plejefamilier skal på grundkursus og have intensiv støtte i starten af en anbringelse.
- Makrosystemet handler om vores værdier i samfundet: at børn ses som kompetente og skal medinddrages – det fortæller om bl.a. børnesynet i vores samfund – som afspejler sig i underviservejledningen – og i valget af Bronfenbrenner. (Bronfenbrenner, 1975).

 	<h2>KRONARSYSTEMET</h2> <ol style="list-style-type: none">1. Tidssystemet, der beskriver den personlige tidslinje.2. Historisk/generationsforholdet.
--	---

Dias 21: Kronarsystemet

Noter

Kronarsystemet. Centrale pointer:

- Det femte og sidste system kalder Bronfenbrenner for *Kronarsystemet*. Kronarsystemet er en del af og påvirker alle de fire systemer, idet det er defineret som tidssystemet og de forandringer, der sker over tid, og som påvirker alle de sociale systemer, som illustreres i cirklerne.
- Det kan fx være, hvordan det er at være barn under finanskrisen set i forhold til opgangstider, hvor familiernes økonomi er bedre – og dermed er de betingelser, som de kan give deres barn, måske bedre eller anderledes.
- Med den økologiske udviklingsteori er udgangspunktet, at årsagerne til at vanskeligheder hos et barn skal findes i de systemer, som barnet er en del af. Det kan være familien, skolen, vennerne – dvs. i mikrosystemet. Det kan være samspillet mellem forældre og plejeforældre eller samspillet mellem skole og hjem – dvs. i mesosystemet. Det kan være de situationer, der udspiller sig i eksosystemet – fx møder om plejebarnet. Men det kan også være i makrosystemet – den lovgivning, der har indflydelse på anbragte børn.

Øvelse: Opdragelsesstile

Form: Kort oplæg og øvelse.

Varighed: 30 minutter.

Underviser holder, som optakt til øvelsen, et kort oplæg om de forskellige opdragelsesstile.

Øvelsen er delt op i tre runder: 1. runde er individuel, 2. runde er i grupper og 3. runde er i plenum.

Underviser starter øvelsen med at præcisere, at det, ifølge straffelovens § 213, bl.a. er forbudt at slå, krænke, vanrøgte m.m. Det væsentlige ved at præcisere ovenstående er, at ansøgerne

skal blive bevidste om lovgivningen. Underviseren nævner kort § 213 og fortsætter dernæst til at introducere øvelsen. Underviseren laver samtidig et antal grupper, der skal samarbejde om runde 2.

Runde 1 er individuel. Varighed: 7 minutter.

Underviser beder ansøgerne læse udsagnene igennem (jf. dias 23, Øvelse – opdragelsesstile). Hvis ansøgeren er meget enig, giver han/hun et 10-tal. Hvis ansøgeren er meget uenig, giver han/hun et 1-tal. Er ansøgeren derimellem, angives et tal, som han/hun mener, der er tættest på holdningen. Ansøgeren noterer tallet i kolonnen.

Runde 2 er i gruppe, fx to-tre grupper. Varighed: 15 minutter.

Underviser beder ansøgerne gennemgå udsagnene i gruppen og diskutere hvert udsagn. Ansøgerne skal drøfte og diskutere, hvorfor de har valgt et givent tal, og ende ud med enighed om et nyt tal (man kan godt være enig om at være uenig). Skriv det nye tal i næste kolonne.

Runde 3 er i plenum, hvor underviser samler op med spørgsmål og afrunder. Varighed: 13 minutter.

Underviser må lytte og spørge nysgerrigt ind til ansøgernes drøftelser og udsagn for at kunne udfordre og sætte i perspektiv undervejs og efterfølgende. Underviseren afrunder 3. runde ved at fremhæve de centrale pointer (jf. noter til dias 22).

Formål: At knytte udsagnene om opdragelse til teorien (hvilken opdragelsesstil passer udsagnene ind under, og hvilke risici indebærer stilen), samt at guide ansøgerne til at se sammenhængen mellem teorien og den praktisk udøvende omsorg. Et andet formål med øvelsen er at give deltagerne forståelse for, at deres familie også er et system, der har betydning for et kommende plejebarns udvikling. Herunder at ansøgerne får forståelse for, at de opdragelsesvalg, som de tager, danner grund for barnets udviklingspotentiale og de muligheder, som barnet får i samspil med andre og i andre systemer/arenaer.

OPDRAGELSESTILE

- **Autoritær:** Autoritære voksne stiller mange krav og er kontrollerende.
- **Eftergivende (Laissez-faire):** Eftergivende voksne sætter få eller ingen grænser for barnet, og hører barnet ikke efter, har det ingen konsekvens.
- **Demokratiske (autoritativ):** Demokratiske/autoritative voksne stiller krav, samtidig med at de er varme og følsomme overfor barnets behov.

Dias 22: Opdragelsesstile

Noter

Opdragelsesstile. Centrale pointer:

- Den måde, som en familie agerer og fungerer på i de forskellige arenaer/systemer (jf. den økologiske udviklingsteori), har betydning for, hvordan barnet trives og udvikler sig. Måden, hvorpå de voksne oplever og håndterer barnets rolle og position i familien, kan beskrives ved forskellige opdragelsesstile. Opdragelsesstilen har således indflydelse på imødekommelsen af barnets behov.
- Det er vigtigt at påpege, at der sjældent findes entydige opdragelsesstile – som regel optræder de i en blandingsform, så én familie kan rumme forskellige tilgange til opdragelse.
- Grundlæggende har opdragelsesstilen indflydelse på den måde, som forældrene/plejeforældrene imødekommer barnets behov – og afspejler den måde, som forældre/plejeforældre forstår deres egen indflydelse og påvirkning af et barns udvikling. Herunder om plejeforældrene anser relationen og mikrosystemet som en del af barnets udviklingsmuligheder.

Der opereres med tre opdragelsesstile: den autoritære, den eftergivende (Laissez-faire) og den demokratiske (autoritative) stil. Forskellene kan illustreres ved, at man forestiller sig, at det er spisetid. Bordet er dækket, og maden er færdig, men barnet vil ikke slukke fjernsynet og komme og spise aftensmad. Hvad ville de tre forældretyper gøre?

Den autoritære opdragelsesstil:

- Den autoritære forælder ville typisk sige, at hvis ikke barnet slukker fjernsynet nu, så får barnet ingen aftensmad.
- Forældre med denne opdragelsesstil er rigtig gode til at skabe struktur og regler, som barnet skal overholde, men de er til gengæld ikke gode til at skabe nærvær og tryghed for barnet.
- Autoritære forældre har en tendens til at være krævende og kontrollerende og er samtidig ofte distancerede. De har en tendens til ikke at være så opmærksomme på barnets behov. Regler bliver sat op uden diskussion eller forklaringer, og forældrene forventer, at instrukserne følges uden klager eller spørgsmål.
- Børn af meget autoritære forældre kan være gode til at adlyde, men der kan være en tendens til, at de i mindre grad lærer at blive selvstændige og tage initiativ, fordi de ikke regner med, at deres mening tæller. Derfor kan de få det rigtig svært.
- Risikoen kan være udvikling af lavt selvværd, angst, frustration og skam hos barnet, idet barnet ikke støttes og motiveres, eller lærer affekt- og selvregulering.

Den eftergivende opdragelsesstil (Laissez-faire):

- Den eftergivende forælder (Laissez-faire) vil typisk sige, at det er ok, at barnet ikke kommer og spiser – og vil komme ind med maden, så barnet kan spise foran fjernsynet.
- Den eftergivende forælder er ofte varm, kærlig og åben for barnets behov. De kræver ikke meget af barnet og er ikke kontrollerende. De sætter få eller ingen grænser for barnet, og hvis barnet ikke hører efter, har det ingen konsekvens.
- Børn, som ikke får sat grænser, og derfor ikke møder en forælder, der tør at stå fast på deres mening, kan blive utrygge og opleve angst, idet barnet ikke selv kan finde ud af at sætte grænserne.

Den demokratiske (autoritative) opdragelsesstil:

- Den demokratiske (autoritative) forælder ville typisk gå ind i stuen, sætte sig ved siden af barnet og sige: *Jeg ved godt, at det er irriterende, at vi skal spise midt i dit program.* Samtidig vil forælderen hjælpe barnet til at slukke tv'et og komme med

hen og spise ved det dækkede bord. Hvordan det præcis foregår, afhænger af barnets alder.

- Autoritative voksne stiller både krav og er varme og følsomme over for, hvad børnene har brug for. Kommunikationen går begge veje. De voksne forklarer, hvorfor reglerne er lavet, og de er gode til at overholde dem, men er også åbne for at høre børnenes mening. Den voksne beskytter og tager ansvar, rummer barnets initiativer og giver retning, sætter relevante grænser, er tydelig rollemodel. Den voksne guider dermed indirekte barnet til udvikling af hensigtsmæssig adfærd i andre arenaer. Dette giver en basis for at udvikle affekt – og selvregulering og mentalisering.
- For barnet betyder det, at det føler sig hørt og anerkendt. På den måde vil barnets selvværd naturligt gro (Inspiration fra KRITH-materialet).

ØVELSE - OPDRAGELSESTILE

	INDIVIDUET	GRUPPE
Den voksne bestemmer hvad der er bedst for barnet.		
Børn lærer kun i tillid.		
"Time out" er en god måde at lære på.		
Jeg går ind for belønning frem for straf.		
Fratagelse af forventet belønning er en god måde at lære på.		
Straf hjælper altid.		
Forhandling med barnet er den bedste strategi.		
Den voksne skal tilsidesætte egne behov.		

Dias 23: Øvelse – Opdragelsesstile

Noter

Underviserens fokus:

- At øvelsen og den efterfølgende drøftelse giver ansøgerne mulighed for at blive bevidste om og aktivt drøfte, samt reflektere over, egen opdragelsesstil.
- At ansøgerne får mulighed for at se deres egen opdragelsesstil samt den værktøjskasse, som de har med fra deres egen opvækst. Det er ofte værktøjsskassen fra egen opvækst, der kommer i spil, når voksne bliver pressede i (konflikt) situationer.

OPDRAGELSESTILE – OPSAMLING I PLENUM

- Hvor var der størst uenighed i gruppen, og hvad bestod uenigheden i?
- Hvor er der størst enighed i gruppen?

Dias 24: Opdragelsesstile – Opsamling i plenum

Noter

Opsamling i Plenum. Centrale pointer:

- Den demokratiske (autoritative) opdragelsesstil er den opdragelsesstil, der, ifølge det moderne børnesyn, bedst imødekommer et plejebarns behov (og børn i almindelighed).
- Den demokratiske voksne stiller krav, samtidig med at de er varme og følsomme over for barnets behov. Kommunikationen går begge veje, og de voksne anerkender, at relationen er dynamisk og går begge veje – og tager hensyn til barnets sårbarheder. Dette giver mulighed for at udvikle tryk tilknytning, basis for at udvikle affekt- og selvregulering og mentalisering. Den voksne beskytter og tager ansvar, rummer barnets initiativer og giver retning, sætter relevante grænser, er tydelig rollemodel. Den voksne guider dermed indirekte barnet til udvikling af hensigtsmæssig adfærd i andre arenaer.
- Den autoritære opdragelsesstil, i sin rene form, er, i forhold til børnesynet, den opdragelsesstil, der mindst anerkender barnet som aktør i eget liv, og som mindst anerkender barnet som kompetent i eget liv og hverdag.
- Den eftergivende (Laissez-faire) opdragelsesstil kan gøre det vanskeligt for barnet at få tillid til den voksne, og det kan være svært for barnet at søge hjælp og støtte hos den voksne, når der er brug for basal støtte. Den voksne kan fremstå ligeglad og uden engagement. Denne opdragelsesstil er også langt fra det moderne børnesyn.
- Det er vigtigt at vide, som tidligere nævnt, at der sjældent er rene opdragelsesstile, og som regel optræder de i en blandingsform, så én familie kan rumme forskellige tilgange til opdragelse.
- Det er også vigtigt at holde for øje, at opdragelsesstilen kan påvirkes, hvis der er noget særligt på spil. En voksen kan have en grundlæggende demokratisk opdragelsesstil, men kan i nogle situationer være presset, fx på jobbet, og derfor gribe til den autoritære eller Laissez-faire-opdragelsesstilen, uden at det i øvrigt afspejler normalen for den voksnes opdragelsesstil.

Eksempler, der kan fremhæves til at understøtte de centrale pointer:

- Påstanden *Den voksne bestemmer, hvad der er bedst for barnet* skaber gerne diskussion i en gruppe, hvor gruppen pointerer, at børn, på den ene side, ofte ønsker voksne, der kan skabe stabile og trygge rammer, så barnet ved, hvad der kan forventes. På den anden side skal der tages højde for børns selv- og medbestemmelse. Det kan afføde drøftelser om, hvad voksenbestemmelse er, og hvad børn kan være med til at bestemme. Påstanden kan fx sættes i relief til det sidste udsagn: *Forhandling med barnet er den bedste strategi*. Er det altid barnet, der bestemmer, når der forhandles? Er der altid én part, der vinder/taber i en forhandling, eller er det muligt at forhandle til begge parter tilfredsstillelse?
- Ovenstående påstand sat i perspektiv til børnesynet: Barnet er en kompetent aktør i eget liv og kan bidrage aktivt. Derfor vil ovenstående påstand ikke finde sted i den form. Den voksne kan sagtens stille krav til barnet, men den voksne anerkender barnets bidrag, og der vil derfor være plads til barnets bidrag – selv om den voksne tager ansvaret.
- Påstanden *Jeg går ind for belønning frem for straf* skaber også ofte diskussion i grupperne. Sat i perspektiv til det børnesyn, der tidligere blev præsenteret/drøftet og er udgangspunktet i grundkurset: I stedet for belønning og straf tales der om regulering. Allerede fra barnet er helt lille, begynder det, ved hjælp af samspil med den voksne, at regulere sig. Målet er, at barnet, gennem selvregulering og mentalisering, træffer konstruktive valg. Det betyder, at barnet fortsat kan guides, og det betyder, at den voksne og barnet i samspil regulerer i stedet for at belønne eller straffe.

Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Underviser holder oplæg om hovedpointer omkring risiko- og beskyttelsesfaktorer.

RISIKO- OG BESKYTTELSESFAKTORER

Dias 25: Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Noter

Indledning til oplæg om risiko- og beskyttelsesfaktorer. Centrale pointer:

- Op gennem forrige århundrede har der været stor interesse for at årsagsbestemme, hvad der fører til, at nogle børn og unge i sociale vanskeligheder får ringere livsmuligheder end deres jævnaldrende, når de bliver voksne, mens andre klarer sig på trods af belastende livsbetingelser.
- Det har givet anledning til teorier om betydningen af samspillet mellem barnet eller den unge og de sociokulturelle betingelser i opvæksten. Her peges på betydningen af at identificere henholdsvis risikofaktorer (kaldes også belastende faktorer) og beskyttende faktorer i børn og unges opvækstmiljø.
- Teorier om belastende og beskyttende faktorer har bidraget til en forståelse af, at mange faktorer spiller sammen og indvirker på børn og unges opvækst og udviklingsmuligheder.
- Teorierne har også bidraget til at sætte fokus på, at ingen børn har en forudbestemt skæbne. Vanskelige opvækstvilkår øger risikoen for en række problemer senere hen i livet, men får barnet den rette hjælp og støtte, fx til en god skolegang, fremmes barnets muligheder for at klare sig godt på sigt.
- Beskyttende faktorer tænkes således at kunne kompensere for belastende livsvilkår.
- Jo flere og større risikofaktorer over længere tid, desto større risiko.
- Der kan skelnes mellem individuelle, familiemæssige og miljømæssige risikofaktorer.
- Når man taler om individuelle beskyttelsesfaktorer, skal der være opmærksomhed på, at det kan lægge op til at forstå problemer eller overvindelsen af dem alene som et resultat af individuelle egenskaber.
- Interessen for at forklare, hvad der fører til, at nogle børn og unge klarer sig på trods af vanskelige livsbetingelser, har givet anledning til teorier om, at nogle børn og unge besidder en særlig robusthed eller modstandskraft (Schwartz, 2014).
- I den forbindelse optræder det psykologiske begreb *resiliens* (Luthar, 2006), der betyder robusthed. Dette har på den ene side bidraget til at skærpe professionelles opmærksomhed på, at børn, unge og forældre ikke kun er passive ofre for deres livsomstændigheder. De har ikke kun problemer, men også ressourcer, der kan bidrage til overvindelsen af vanskelighederne i deres liv (Schwartz 2014). Problemet i disse forklaringsmodeller er, at de lægger op til at forstå problemer eller overvindelsen af dem som et resultat af individuelle egenskaber, og dermed overses nemt de sociokulturelle betingelsers betydning (Swartz, 2014).
- I det følgende præsenteres eksempler på risiko- og beskyttelsesfaktorer.
- Eksemplerne er hentet fra rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016). I rapporten formidles eksisterende viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer i tilknytning til seks ”kerneproblematikker. For hver kerneproblematik udfoldes følgerikninger, risiko- og beskyttelsesfaktorer og virkningsfulde mekanismer. Kerneproblematikkerne omhandler:
 - Børn og unge, der vokser op i familier med misbrug.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med psykiske vanskeligheder.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med traumer.
 - Børn og unge, der vokser op i socioøkonomisk og kulturelt marginaliserede familier.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med kriminalitet.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med vold.
- For hver af kerneproblematikkerne fremhæves en række generelle risiko- og beskyttelsesfaktorer, som øger eller reducerer risikoen for, at børn og unges trivsel præges negativt af de belastninger, som de lever med i en socialt udsat familie. Der er tale om personlige, familiære og kontekstuelle risiko- og beskyttelsesfaktorer (Rambøll, 2016). Det er nogle af disse risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er brugt som eksempler.

RISIKOFAKTORER

- Mangelfulde forældrekompetencer.
- Forældres misbrug.
- Uddannelse og indkomst.
- Vold og traumer i familien.

(Rambøll, 2016)

Dias 26: Risikofaktorer

Noter

Risikofaktorer. Centrale pointer:

- I rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016) fremhæves blandt andet mangelfulde forældrekompetencer, forældres misbrug, uddannelse og indkomst, vold og traumer i familien som risikofaktorer.

Forældrekompetencer

- Lav grad af opmærksomhed og opfølgning på barnet og manglende rammesætning og tydelighed fra forældres side er en risikofaktor for dårligt psykisk helbred hos barnet og den unge.

Forældres misbrug

- Det udgør en risikofaktor at vokse op i en familie, hvor den ene eller begge forældre har et stof- og/eller alkoholmisbrug. I familier med misbrug er der større risiko for voldelig adfærd i familien, herunder risikoen for at barnet eller den unge udsættes for overgreb.
- Børn og unge, der vokser op i familier med misbrug, er også i større risiko for omsorgssvigt, de er i øget risiko for at udvikle emotionelle forstyrrelser, eksempelvis manglende tilknytningsevne samt besvær i forhold til at udvikle gode og gensidige relationer til andre, både voksne og jævnaldrende.
- Misbrug i familien kan endvidere have negative følgevirkninger for barnets eller den unges skolegang. Misbrugsproblematikken kan eksempelvis indvirke negativt på barnets eller den unges udbytte af skolegangen, skolekompetencer og motivation for at gå i skole. Det hænger ofte sammen med barnets eller den unges vanskelige opvækstbetingelser, kaotiske skolegang med fravær, mange skoleskift og et fagligt udgangspunkt, der kan være hæmmet af prænatale skader og understimulering.

Uddannelse og indkomst

- Flere studier viser evidens for, at børn, som vokser op i familier med begrænsede økonomiske ressourcer (også benævnt fattigdom) er i risiko for dårligere kognitive

og uddannelsesmæssige præstationer end børn og unge fra familier med højere indkomst. Børn af forældre uden uddannelse har en øget risiko for dårligere kognitive præstationer end børn af forældre med højere uddannelse. Der peges på, at dårligt stillede familier i mindre grad tilskynder til udviklingen af grundlæggende færdigheder og sprogforståelse hos børn og unge. Ser man på betydningen af henholdsvis forældres indkomstniveau og uddannelsesniveau for barnets udvikling, så har forældres uddannelsesniveau større betydning end forældrenes indkomstniveau.

Vold i familien

- Vold i familien kan handle om, at barnet eller den unge er vidne til vold mellem forældrene, og/eller at barnet eller den unge selv udsættes for vold.
- Børn og unge, der er vidne til vold i hjemmet eller selv udsættes for vold, er i stor risiko for en række negative følgevirkninger, der spænder over fysiske, psykiske og sociale problemer. Børn og unge, der er vokset op i familier med forskellige typer af vold, er blandt andet i større risiko for at udvikle depression og angst, ligesom de oftere udviser bekymringsadfærd og øget risiko for selvmordsforsøg.
- Børn og unge, der vokser op i familier med vold, oplever et højere niveau af stress og er i øget risiko for udvikling af blodtryks- og hjerteproblemer, ligesom risikoen for sygdom og tidlig død er højere end for børn og unge, der ikke har været eller er udsat for vold.

Familier med traumer

- Det er fx flygtningebørn og -unge, som vokser op i familier med traumer, samt børn og unge, som lever i en selvmordsramt familie.
- Flygtningebørn og -unge, som vokser op i familier med traumer, kan være præget af primær eller sekundær traumatisering. Primær traumatisering betyder, at børn og unge selv har oplevet en traumatisk oplevelse og været på flugt, mens sekundær traumatisering betyder traumatisering som følge af en opvækst hos traumatiserede forældre.
- Børn og unge, der har en forælder, som har begået selvmord, har en større risiko for at udvikle psykosociale problemer (depression, angst, PTSD og sociale tilpasningsproblemer) end andre børn. Disse børn har også en større risiko for at begå selvmord på længere sigt. Desuden er følelsen af skam, skyld og vrede samt en oplevelse af at være stigmatiseret større hos børn, der har mistet en forælder på grund af selvmord end hos børn, som har mistet en forælder af andre årsager.

BESKYTTELSESFAKTORER

- Skolegang.
 - Stimulerende hjemmemiljø.
 - Forældrekompetencer.
 - Understøttende netværk.
 - Social støtte.
 - Tilknytning til en ressourcestærk voksen.
- (Rambøll, 2016)

Dias 27: Beskyttelsesfaktorer

Noter

Beskyttelsesfaktorer. Centrale pointer:

- I Rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016) fremhæves blandt andet skolegang, et stimulerende hjemmemiljø, forældrekompetencer, understøttende netværk, social støtte og tilknytning til en ressourcestærk voksen som beskyttelsesfaktorer.

Skolegang

- Skolegang er en væsentlig risiko- og beskyttelsesfaktor for børn og unge, der vokser op i en socialt udsat familie. Skolegangens indvirkning på udsatte børn og unge omhandler både barnets og den unges præstation og stabilitet i skolegangen samt tilknytning til skolen og kvaliteten af selve skolen. Således viser studier blandt andet, at børn og unges relation til skolekammerater og lærere på skolen er vigtige faktorer for deres samlede trivsel, udvikling og læring. Ligeledes er børn og unge, der følger skolen uden bekymrende fravær og klarer sig godt fagligt i skolen, i mindre risiko for at opleve de negative følgevirkninger af den udsatte situation, der omgiver dem.

Stimulerende hjemmemiljø

- Samlet set viser forskningen, at et stimulerende og opmærksomt hjemmemiljø fungerer som en beskyttelsesfaktor. Et stimulerende hjemmemiljø er blandt andet kendetegnet ved positive relationer mellem børn/unge og forældre, hvor der er god kommunikation, støtte og lavt konfliktniveau.

Forældrekompetencer

- Forældrekompetencer er en betydningsfuld faktor for udsatte børn og unges udvikling. Det kan handle om indvirkningen af forældres egne vanskeligheder og problemer, tilknytningen mellem forældrene og barnet samt forældrefunktionen, som samlet benævnes forældrekompetencer.
- Undersøgelser viser, at en konsekvent og omsorgsfuld opdragelse i hjemmet med klare normer – og dermed også en struktureret forældrestil – er forbundet med

bedre kundskaber i skolen og mindre grad af problemadfærd. Det er positivt for børn og unges udvikling og trivsel at vokse op i familier, hvor der tages ansvar for dem, og hvor børnene og de unge oplever følelsesmæssig tryghed og fysisk sikkerhed.

- Samlet set viser forskningen, at et stimulerende og opmærksomt hjemmemiljø fungerer som en beskyttelsesfaktor og er understøttende for udviklingen af gode matematiske evner, læseevner og sociale kompetencer.
- I forhold til interaktionsmønstre peger studier på, at positive børn/unge-forældrerelationer, hvor der er god kommunikation, støtte og lavt konfliktniveau, fører til færre psykiske problemer og adfærdsproblemer hos børnene.

Netværk

- Netværk er en central beskyttelsesfaktor, som går igen i mange af de identificerede kerneproblematikker og har betydning for trivsel blandt børn og unge, der vokser op i udsatte familier. Et godt netværk virker som den sociale støtte, som børn og unge fra udsatte familier ofte mangler i hjemmet, og kan være med til at imødegå de følgevirkninger, der oftere følger, når man vokser op i et udsat hjem. Et godt netværk kan bestå af andre jævnaldrende, men det kan også bestå af en voksen uden for hjemmet, der kan fungere som en ekstra omsorgsperson. Forskningen viser, at børn og unge med et godt netværk har færre psykiske problemer, som eksempelvis depression og angst, ligesom de har et større fysisk aktivitetsniveau. Et godt netværk fremmer bl.a. børn og unges mulighed for at klare sig godt i skolen, og det er afgørende for, at børn og unge kan bryde ud af kulturel marginalisering. Netværk i sig selv er dog ikke en beskyttelsesfaktor. Der skal være tale om et positivt understøttende netværk, der kan sætte gode standarder, og som består af gode rollemodeller for børn og unge.

Oplevelse af social støtte og tilgængelighed af støtte

- Oplevelsen af at modtage social støtte og tilgængeligheden af social støtte beskytter fx mod en række af de negative følgevirkninger, der er af misbrug i familien. Det kan eksempelvis være støtte til familien samlet set eller barnet specifikt, eksempelvis fra en ven eller professionel.

Tilknytning til en ressourcestærk voksen

- En anden virkningsfuld mekanisme for børn og unge er, når indsatsen giver barnet eller den unge en tilknytning til en ressourcestærk voksen. Det kan være en voksen i familien, en person tæt på familien, i en idrætsforening eller lignende. Det handler om, at barnet eller den unge har en voksen, som han/hun kan have tillid til, der udviser omsorg og anerkendelse og giver barnet eller den unge den støtte, som vedkommende ikke oplever i familien.

Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor)

Form: Kort oplæg og case-øvelse.

Varighed: 20 minutter.

Underviser læser først en tekst højt for ansøgerne (er i noter til dias 28). Derefter skal ansøgerne (individuel) finde beskyttelses- og risikofaktorer i casen og markere særligt betydningsfulde hændelsesforløb. Derefter drøfter ansøgerne med hinanden, hvordan risiko- og beskyttelsesfaktorerne har betydning for hændelsesforløbet. Derefter opsamling i plenum.

Formål: At ansøgerne får mulighed for at arbejde med en case, hvor risiko- og beskyttelsesfaktorer er foranderlige, og hvor der er forskel på den mulighed, som de to søskende får i livet. Dette lægger op til en drøftelse omkring risiko- og beskyttelsesfaktorer.

CASE-ØVELSE
RISIKO- OG BESKYTTELSESFAKTORER
ANNETTE OG MORMOR

- Find risiko- og beskyttelsesfaktorer i casen.
- Marker særligt betydningsfulde hændelsesforløb.
- Drøft, hvordan risiko- og beskyttelsesfaktorer har betydning for hændelsesforløbet.

Dias 28: Case-øvelse om risiko- og beskyttelsesfaktorer Annette og mormor

Noter

Case-øvelse om risiko- og beskyttelsesfaktorer.

Tekst, der skal læses højt:

Annette og mormor

Annette er 7 år gammel, da hendes far bliver slået ihjel i en arbejdsulykke. Annettes mor går helt ned. Annette og hendes 3 år ældre storebror kommer i netværkspleje hos deres mormor. Storebroren flytter hjem igen efter kort tid, da moren giver udtryk for at have overskud til drengen.

Først efter tre år, da Annette er 10 år gammel, føler mor sig i stand til at få pigen hjem. I de tre år bor Annette alene hos mormor. Mormor går dårligt, så det, som de laver sammen, er at læse. Annette henter bøger på biblioteket til mormor og sig selv. De læser dem sammen om aftenen. Annette begynder at klare sig godt i skolen. De laver lektier. Annette og mormor læser Brødrene Løvehjerte, og Annette skriver med mormors hjælp en stil om bogen, som Annettes klasselærer er begejstret for. Desværre er mormors helbred ikke godt, og da mormor skal på sygehuset i en længere periode, flytter Annette hjem til sin mor. Annettes mor er ikke den mor, som Annette husker. Hun er ligesom ligeglad og drikker alt for meget. Annette skal lave mad og vaske op. Hendes storebror skal ingenting lave derhjemme. Annette begynder at gå i byen, i en af de store byer, i høje hæle og med makeup. Det gør hun, fra hun lige er fyldt 11 år. Mor siger ingenting, så længe Annette klarer opvasken. Hun besøger tit mormor efter skoletid – men glemmer at fortælle det til mor. I dag er Annette

skolelærer. Annettes ældste barn bliver uddannet jurist til sommer. Annettes storebror er ufaglært og meget afhængig af konjunkturerne for at have arbejde.

Casen er fra KRITH-materialet.

NÅR BØRN KLARER SIG PÅ TRODS AF VANSKELIGE LIVSOMSTÆNDIGHEDER

- Ingen børn har en forudbestemt skæbne.
- Børns opvækstbetingelser har stor betydning. Vanskeligheder i familien kan have alvorlig indflydelse på børn og unges hverdagsliv og betyde øget risiko for problemer i deres liv.
- Der kan være mange forhold i et barns livsforløb - ud over barnets familie - der spiller ind.
- Faktorerne kommer fra mange forskellige sammenhænge i et barns liv, og de påvirker børn forskelligt og får forskellig betydning for børnenes udviklingsforløb.
- Forskning viser, at langt størstedelen af de børn, der vokser op i familier med problemer, undgår at videreføre deres forældres levevis.
- Mødet med en betydningsfuld anden har stor betydning for, at børn klarer sig på trods af vanskelige livsomsstændigheder.

Dias 29: Risiko- og beskyttelsesfaktorer – opsamling i plenum

Noter

Til opsamling i plenum.

Når børn klarer sig på trods af vanskelige livsomsstændigheder. Centrale pointer:

- Anbragte børn er i en udsat position.
- Børn, som vokser op under vanskelige opvækstvilkår, får ikke automatisk problemer sidenhen, men det øger risikoen for, at det kan ske.
- Beskyttende faktorer kan kompensere for belastende livsvilkår.
- Der er mange faktorer, der påvirker et barns udviklingsforløb. Faktorerne kommer fra mange forskellige sammenhænge i et barns liv. Faktorerne påvirker børn forskelligt og får forskellig betydning for børnenes udviklingsforløb. Teorier om risiko- og beskyttelsesfaktorer hænger således sammen med det børneperspektiv, der anlægges i grundkurset, hvor det centrale er at udvikling sker i samspil med andre.
- Det kan være vanskeligt at definere betydningen af risiko- og beskyttelsesfaktorer entydigt. I et barns opvækst kan en skilsmisse fx både være en katastrofe og en stor lettelse, afhængigt af de konkrete omstændigheder i familien. Om en begivenhed har negativ betydning, afhænger således af barnet eller den unges livssituation.
- Det kan desuden være svært at angive, hvornår en given mængde negative faktorer udgør en risiko.

- Det er derfor vigtigt at se på det konkrete barns situation og udforske, hvad der konkret belaster barnets muligheder – eller omvendt ser ud til at fremme dem.
- Ingen børn har en forudbestemt skæbne. Forestillingen om, at børn arver deres forældres sociale problemer, er således misvisende, omend det fortsat er en myte inden for anbringelsesområdet.
- Forskning viser, at mange anbragte børn, har forældre med sociale problemer, fx misbrug, og som selv har været anbragt. Forskning viser også, at tidligere anbragte børn klarer sig dårligere som voksne end deres jævnaldrende. Det gælder stort set alle parametre, som fx uddannelse, beskæftigelse, økonomi mv.
- Men det betyder ikke, at der er tale om "social arv", forstået som en uundgåelig skæbne.
- Tværtimod viser forskning, at langt størstedelen af de børn, der vokser op i familier med problemer, undgår at videreføre deres forældres levevis. Det er således kun 8 procent af børnene fra problemfamilier, der klarer sig lige så dårligt eller dårligere end forældrene. Det vil med andre ord sige, at 92 procent klarer sig bedre end forældrene (Egelund og Hestbæk, 2009; Ejrnæs m.fl., 2005).
- Det betyder på den anden side ikke, at børn og unges opvækstbetingelser er uden betydning. Vanskeligheder i familien kan have alvorlig indflydelse på børn og unges hverdagsliv og betyde øget risiko for problemer i deres liv.
- Der kan dog også være mange andre forhold i et barns livsforløb, ud over barnets familie, der spiller ind.
- Det, som man ved, har stor betydning for, at børn klarer sig på trods af vanskelige livsomstændigheder, er, at de møder en person, som bliver betydningsfulde for dem i deres liv.
- Flere markante skikkelser i samfundet har været anbragt som barn eller haft anderledes opvækstbetingelser, fx Gry Rambusch (børneadvokaten), Lisbeth Zornig Andersen (fra Huset Zorning), Jens Arentzen (skuespiller og foredragsholder) og Puk Elgård (tv-vært). De har klaret sig "på trods". De har hver deres historie, og der er forskellige forhold, der har spillet ind på deres livsbane. Fx nævner Lisbeth Zornig Andersen en pædagog, som har haft afgørende betydning for hende.

Ressourceorienteret og anerkendende tilgang

Underviser holder oplæg omkring den ressourceorienterede og anerkendende tilgang.

RESSOURCEORIENTERET OG ANERKENDEDE TILGANG

"Menneskets selvopfattelse og –agtelse skifter afhængig af, hvilke mennesker det omgiver sig med, og som respons på disse menneskers positive og negative reaktioner og bemærkninger".

(Warming, 2017, s.36)

Dias 30: Ressourceorienteret og anerkendende tilgang

Noter

Ressourceorienteret og anerkendende tilgang. Centrale pointer:

- En del af menneskesynet i grundkurset er, at menneskets identitet bliver til i et relationelt samspil mellem mennesker. Det betyder, at det, som vi fortæller om os selv og om hinanden, og måden, som vi gør det på, er afgørende for, hvordan vi forstår os selv og de sammenhænge, vi indgår i.
- Heri er der fokus på, at fortællinger (narrativer) om selvet og andre er medskabende for vores forståelse af os selv og de sammenhænge, som vi indgår i.
- Det bliver derfor vigtigt for plejebarnet, hvilke narrativer der er om det – om der er fokus på ressourcer eller begrænsninger. Dette, fordi fortællingerne har betydning for barnets forståelse af sig selv, men også for plejeforældrenes forståelse af barnet og deres måde at møde barnet på.
- Psykologen Robert Rosenthal gennemførte en række eksperimenter i 1960'erne, som skulle vise, hvordan en adfærd påvirkes alene ved fortællingen og forventningen til adfærden, og hvordan sådanne forventninger kan blive en selvopfyldende profeti. Den såkaldte Rosenthal-effekt.
- Rosenthal bad en gruppe studerende lave et labyrinteksperiment med to grupper rotter, som han gav navnet "sløve" rotter og "kvikke" rotter. Ingen af rotterne var i virkeligheden sløve eller kvikke, men bare almindelige rotter. De kvikke rotter viste sig dog alligevel at være mere kvikke end de sløve rotter, men viste sig samtidig også at have fået mere venlig træning end de sløve rotter. Efterfølgende blev forsøget lavet med skolebørn, hvor en mindre gruppe børn blev præsenteret for læreren som børn med særligt potentiale, der fagligt kunne gøre overraskende fremskridt. Et år efter havde denne lille gruppe forbedret deres intelligenskvotient

markant i forhold til resten af gruppen. Så markant, at det ikke kunne bero på en tilfældighed, men snarere at de havde fået positiv særbehandling.

- Anbragte børn har ofte kompetencer, som ikke er almindelige for alderen. Et eksempel kan være et lille barn, der kan skifte sin egen ble og lave morgenmad til sig selv. Et andet eksempel kan være et lidt ældre barn, der kan tage ansvar for mindre søskende og syge forældre. Da det ikke er almindelige kompetencer for barnet, bliver voksne ofte bekymrede – ikke for kompetencen i sig selv, men for vejen (omsorgssvigtet) til den tillærte kompetence. Barnet vil udelukkende ses som omsorgssvigtet, og der vil ligge flere antagelser om fejl og mangler i udviklingen. Fokus ændrer sig derved fra kompetencesynet til bestræbelsen på at få barnet normaliseret. Omvendt kan barnets kompetencer anses som handlekraftige og selvstændige, og fokus rettes mod ressourcer og anerkendelse af barnet.
- Behovet for anerkendelse er vigtigt for mennesket for at kunne realisere det fulde potentiale.
- Mangel på anerkendelse opleves derimod med negative konsekvenser for menneskets potentiale, opfattelsen og den sociale forståelse af sig selv.

Det særlige som potentiel ressource

Underviser holder oplæg om det særlige som en potentiel ressource.

DET SÆRLIGE SOM POTENTIEL RESSOURCE

- Fokus på det anderledes som en begrænsning eller noget unormalt vil være et narrativ, der sætter begrænsninger.
- Fokus på det anderledes som en ny kompetence eller ressource vil være et narrativ med fokus på det særlige som potentiel ressource.

Dias 31: Det særlige som potentiel ressource

Noter

Det særlige som potentiel ressource. Centrale pointer:

- Børn, der vokser op under vanskelige forhold, udvikler sig, som tidligere nævnt, typisk anderledes end deres jævnaldrende, og deres erfaringer har indflydelse på

deres barndom og voksenliv. Derfor er det afgørende for børnenes trivsel og udvikling, at der ikke alene er fokus på børnenes problemer, fx uhensigtsmæssige handlemåder, men også på børnenes kompetencer eller ressourcer. Warming peger på, at udsatte børn og unge ofte oplever at blive mødt med bekymring og mistillid til deres evner og gode vilje samt med krav og opfordringer om at ændre sig (Warming m.fl., 2017).

- Det handler om at anerkende barnets evner som unikke og en ressource/særlig kompetence, som barnet har med sig. Det særlige, som barnet har med sig, forsvinder ikke, og barnet ved godt, at det er særligt. Derfor giver det mening, at italesætte det og arbejde med det som en ressource.
- Måden, som plejebarnet mødes på, er afgørende for dets trivsel og udvikling. En anerkendende tilgang opbygger selvværdet samt evner og muligheder for at indgå i fællesskaber. Anerkendelsen kan være i form af ressourcetilgangen (barnet har særlige kompetencer) eller fysisk anerkendelse (smil, kram, nik m.m.).

Eksempler, der kan understøtte de centrale pointer:

- I casen om *Annette og mormor* kan der peges på kompetencer og ressourcer hos Annette. Annette har fx lært at hjælpe til i en tidlig alder. Det hjælper hende til at hjælpe mormor, og derved har mormor overskud til at give Annette særlig omsorg i forbindelse med lektiehjælp og læsning.
- De narrative, der anvendes til at beskrive en person, er betydningsfulde. Der er således forskel på, om en person beskrives som *Han er stædig* eller *Han er vedholdende*; *Hun er kværunderende* eller *Hun er argumenterende*; *Han er højtråbende* eller *Han er én, der tør sige sin mening mv.*

BØRNS UDVIKLING OG IDENTITETSDANNELSE OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- At børns udvikling er individuel og dynamisk.
- At børns udvikling sker i samspil med andre og i samspil med omgivelserne.
- At der er forskellige risiko- og beskyttelsesfaktorer, der spiller forskelligt ind i børns liv.
- At børn har uanede udviklingsmuligheder, som plejeforældre kan understøtte ved at møde barnet anerkendende med fokus på barnets særlige kompetencer og ressourcer.

Dias 32: Børns udvikling og identitetsdannelse. Opsummering

Noter

Afrunding og opsummering af emnet *Børns udvikling og identitetsdannelse*. Centrale pointer:

- Børns udvikling er dynamisk og individuel.

- Barnets udvikling sker i samspil med omgivelserne. Der tales om relationel udvikling, hvor relationen til andre er medvirkende til udvikling. Dette betyder, at udviklingen foregår i vekselvirkning, udviklingen er forskellig fra barn til barn og dermed dynamisk. Derfor er det forskelligt, hvilke udviklingsmuligheder et barn har de forskellige steder, som barnet er.
- Barnet påvirkes og formes af og i sine omgivelser, og omgivelserne bliver påvirket og formet af barnet. Miljøet omkring barnet kan ses som cirkler, der indbyrdes er forbundet med hinanden. Cirklerne er altid i bevægelse og influerer gensidigt på hinanden.
- Anbragte børn er i en udsat position og i særlig risiko for at udvikle problemer.
- Men ingen børn har en forudbestemt skæbne.
- Det er afgørende for børns udvikling og trivsel, at der ikke alene er fokus på deres problemer, men også på børnenes kompetencer eller ressourcer.

Dias 33: Frokost

Noter

Der holdes 45 minutters frokostpause.

2.3. Emne: Omsorgssvigt og udviklingstraumer

Formål med emnet

Børn, der anbringes i plejefamilier, har ofte været udsat for omsorgssvigt og er præget af udviklingstraumer. Det er derfor vigtigt, at ansøgere får viden om og forståelse for, hvilken betydning dette kan have for et plejebarns udvikling og adfærd.

Formålet er også, at ansøgerne skal få indsigt i, hvordan de kan møde og støtte et barn, der har været udsat for omsorgssvigt og er påvirket af udviklingstraumer. Herunder hvordan der skabes kontakt og fortrolighed til et anbragt barn, præget af omsorgssvigt og udviklingstraumer. Børn med udviklingstraumer opfører sig og har en adfærd, der kan udfordre plejeforældre, hvis de ikke er vidende om, hvorfor og hvordan barnets adfærd er anderledes.

Underviser holder først oplæg om omsorgssvigt, herunder de forskellige former for omsorgssvigt, hvordan omsorgssvigt kan komme til udtryk hos et plejebarn, og hvad plejefamilier skal have opmærksomhed på. I den forbindelse gennemgås den skærpede underretningspligt, som plejefamilier er underlagt. Derefter gennemføres øvelsen "Fantasirejsen – at flytte mennesker". Efter øvelsen holder underviser oplæg om udviklingstraumer, og hvordan udviklingstraumer og omsorgssvigt påvirker hjernen. I forlængelse af oplægget er der en øvelse om at drage omsorg for barnet i den første tid af anbringelsen. Emnet afsluttes med en opsummering og en øvelse om partners/egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skulle drage omsorg for et barn, der er præget af omsorgssvigt og udviklingstraumer.

OMSORGSSVIGT OG
UDVIKLINGSTRAUMER

Dias 34: Omsorgssvigt og udviklingstraumer

Ingen noter.

Omsorgssvigt

FORMER FOR OMSORGSSVIGT		
	Fysisk	Psykisk
Aktivt	Vold, seksuelle overgreb	Ydmygende tiltale, fastlåst negativ rolle
Passivt	Mangel på mad/drikke, mangel på grundlæggende hygiejne som ren ble, rent tøj osv.	Understimulering, fravær af udviklingsfremmende voksenrelation

Dias 35: Former for omsorgssvigt

Noter

Former for omsorgssvigt. Centrale pointer:

- Omsorgssvigt kan defineres som en tilstand, hvor en person, der er afhængig af andre personer, ikke får den omsorg og hjælp som denne har brug for (socialebegrber.dk).
- Børn, der udsættes for omsorgssvigt, udsættes ofte for mere end én form for overgreb.
- Omsorgssvigt kan have alvorlige konsekvenser for de børn, der udsættes for det, også på lang sigt (Kvello, 2014).
- Der er forskellige former for omsorgssvigt. Overordnet kan der skelnes mellem fysisk og psykisk omsorgssvigt, som foregår passivt eller aktivt. Passiv omsorgssvigt er fx manglende imødekommenhed af basale behov, og aktiv omsorgssvigt er fx vold og overgreb (socialebegrber.dk).

Fysisk omsorgssvigt

- Fx utilstrækkelig ernæring, beklædning og hygiejne. Fysisk omsorgssvigt omfatter også fysisk vold, hvor barnet bliver skubbet, rusket, revet i håret, brændemærket, slået eller sparket⁹

Psykisk omsorgssvigt

- Fx manglende følelsesmæssig eller intellektuel stimulation eller manglende kærlighed og involvering. Der kan fx være tale om forældre, som ikke engagerer sig følelsesmæssigt positivt i deres barn, og som ikke er følelsesmæssigt tilgængelige for barnet.
- Fx at barnet bliver kaldt negative navne, bliver udelukket med tavshed, truet med at blive smidt ud hjemmefra eller blive låst inde eller oplever forældre, der truer med at tage deres eget liv.

Overgreb

- Overgreb kan være psykisk vold, fysisk vold og seksuelle overgreb (Socialstyrelsen, 2018).
- Psykisk vold kan fx være at blive ydmyget, kaldt negative navne, blive udelukket med tavshed, blive truet med at blive smidt ud eller blive låst inde. Psykisk vold omfatter også det at være vidne til fx vold, psykisk vold eller højt konfliktniveau i familien (Socialstyrelsen, 2018).
- Fysisk vold kan fx være at blive skubbet, rusket, revet i håret, brændemærket, slået eller sparket.
- Seksuelle overgreb kan både bestå af blottelser, berøringer og seksuelle handlinger som samleje m.m. Det kan også være børn, der overværer voksnes seksuelle aktiviteter med hinanden, eller at der bliver vist pornofilm, mens børn ser på.
- Uanset typen af vold og overgreb, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold og overgreb bringer barnets udvikling og sundhed i fare (Socialstyrelsen, 2018),
- En SFI-undersøgelse fra 2016 viste, at hvert 6. barn oplever vold i hjemmet; hvert 12. barn er udsat for psykisk vold fra forældre; 5 procent af børn og unge mellem 7-18 år har været udsat for grov vold, og 1 procent har været udsat for seksuelle overgreb (Oldrup m.fl., 2016).

Der kan læses mere om definitioner og lovgivning om vold mod børn og unge på Socialstyrelsens hjemmeside:

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/seksuelle-og-voldelige-overgreb/fysiske-og-psykiske-overgreb/definition-og-lovgivning-om-vold-mod-born-og-unge>

⁹ Socialstyrelsen, 2018. *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. En guide til plejefamilier – om forebyggelse, opsporing og håndtering.*

OMSORGSSVIGT – OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

- Enhver form for omsorgssvigt, overgreb og vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare.
- Børns tegn og reaktioner er som regel komplekse og flertydige. Børn er forskellige og reagerer forskelligt på omsorgssvigt.
- Børns tegn og reaktioner kan både være fysiske, psykiske og adfærdsmæssige.

(Socialstyrelsen, 2018)

Dias 36: Omsorgssvigt - Opmærksomhedspunkter

Noter

Omsorgssvigt. Opmærksomhedspunkter. Centrale pointer:

- Enhver form for omsorgssvigt bringer barnets udvikling og sundhed i fare.
- Børn, der bliver udsat for omsorgssvigt, viser på forskellig vis, at der er noget, der ikke er, som det skal være. I forhold til overgreb kaldes det typisk tegn og reaktioner. Børns tegn og reaktioner er som regel komplekse og flertydige. Dertil kommer, at børn er forskellige og reagerer forskelligt. Reaktionen kan blandt andet afhænge af: Hvilken form for overgreb barnet har været udsat for; hvor ofte barnet har været udsat for overgreb; hvor gammelt barnet var, da det blev udsat for overgreb; hvem der udsatte barnet for overgreb; hvilke ressourcer og hvilket netværk barnet har.
- Børns tegn og reaktioner kan både være fysiske, psykiske og sociale samt adfærdsmæssige (Socialstyrelsen, 2018).

Eksempler på, hvordan omsorgssvigt kan komme til udtryk hos et plejebarn, og hvad plejefamilier skal have opmærksomhed på:

- Et barn, der har været udsat for omsorgssvigt, kan fx være ude af stand til at mærke sig selv, men også fx kulde, varme, tørst osv. For plejeforældrene betyder det, at de skal møde barnet på et helt andet udviklingsniveau, end hvor barnet er aldersmæssigt.
- Man kan som plejefamilie opleve store børn, der skal guides til ikke at have sandaler på i snevejr, fordi de ikke kan mærke, at det er koldt. Det er ikke, fordi barnets tæer er varme – de er kolde – men barnet mærker det ikke.
- Det betyder også, at man som plejefamilie kan møde børn, der mangler almen viden og fx ikke ved "hvor mælken kommer fra", ikke fordi de er uintelligente – men fordi de aldrig har lært det.
- Som plejefamilie kan man også møde større børn, der har brug for at være lige så tætte, som det lille barn. Fx kan man opleve, at et barn i teenagealderen har brug for at sidde meget tæt med den voksne. Eller omvendt stivner i kontakten ved den mindste berøring. For plejefamilien må der findes en måde, hvorpå der kan gives fysisk omsorg. Alle har brug for berøring fra andre mennesker.

Skærpet underretningspligt

SKÆRPET UNDERRETNINGSPLIGT

§ 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage;

- 1) at et barn eller ung under 18 år kan have særligt behov for støtte.
- 2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter på grund af de vordende forældres forhold.
- 3) at et barn eller ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde skolepligten, eller
- 4) at et barn eller en ung har været udsat overgreb.

(servicelovens § 153)

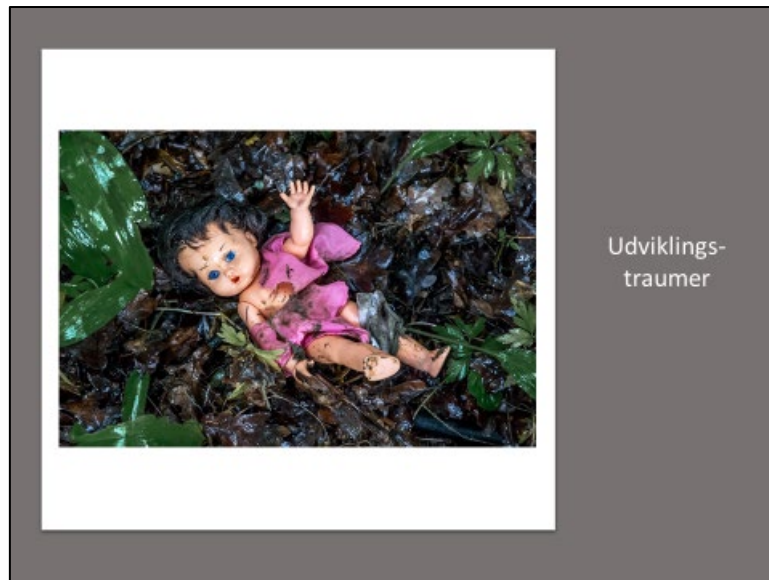
Dias 37: Skærpet underretningspligt

Noter

Skærpet underretningspligt. Centrale pointer:

- Plejefamilier er underlagt skærpet underretningspligt. Det betyder, at blot man har en formodning om, at et barn – fx plejebarnet selv eller en bror eller søster til plejebarnet – har brug for særlig støtte, så skal man underrette kommunen.
- Underretningspligten går forud for tavshedspligten. Det vil sige, at man også kan have pligt til at underrette om tavshedsbelagte oplysninger.
- Når man har foretaget en underretning til kommunen, har man mulighed for at få oplyst, om underretningen har givet anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven. Man skal selv rette henvendelse til kommunen og spørge om ens underretning har resulteret i, at kommunen har iværksat undersøgelser eller foranstaltninger.
- Den, der underretter, bliver ikke part i barnets eller den unges sag, og underretter vil derfor ikke kunne få oplysninger om, hvilken hjælp eller støtte kommunen giver barnet eller den unge. Kommunen skal dog senest 6 hverdage efter modtagelsen af underretningen sende en kvittering for modtagelsen.
- Man kan læse mere om underretningspligt i *Bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service* (BEK nr. 1466 af 16/12/2010).

Udviklingstraumer

Dias 38: Udviklingstraumer

Noter

Udviklingstraumer. Centrale pointer:

- Udviklingstraumer henviser til et traume, der er opstået i en betydningsfuld tilknytningsrelation i barndommen. I virkeligheden kunne det også kaldes et tilknytningstraume. Grundlæggende består traumet i gentagne gange at være blevet ladet psykologisk og følelsesmæssigt alene i uudholdelige/ubærlige, smertefulde emotionelle tilstande. Kernetilstanden bliver hos den traumatiserede en følelse af ikke at eksistere, at være blevet glemt og være fremmed.
- Ordet traume kommer af det græske ord *trauma*, som betyder sår eller skade.
- I ICD-10, som er det diagnosesystem, der blandt andet anvendes i Danmark, defineres en traumatisk hændelse som *udsættelse for en exceptionel svær belastning* (WHO, 1994).
- Der skelnes mellem forskellige typer af traumer:
 - Upersonlige traumer, fx naturkatastrofer og ulykker.
 - Personlige traumer, fx vold og seksuelle overgreb, der er begået af en fremmed.
 - Tilknytningstraumer, som er traumer, der er begået af en person, som vedkommende har en relation til.
 - Udviklingstraumer, som er gentagne traumer, evt. begået af de primære omsorgsgivere under barnets udvikling (Jacobsen og Guul, 2016).
- Det, at blive udsat for en voldsom begivenhed, medfører ikke nødvendigvis traumatisering. Det, at blive anbragt i en plejefamilie, kan betragtes som et traume, men hvorvidt det er traumatiserende for barnet, kan blandt andet afhænge af situationen.
- Børns traumer viser sig oftere i deres adfærd end i det, som de fortæller. Derfor er det vigtigt for ansøgerne/plejefamilierne at kende betydningen af traumer, og hvordan traumer kan vise sig i barnets adfærd (Hagelquist, 2012).

- Beyerlain, Milne og Collin-Vézina beskriver, at de fleste anbragte børn har oplevet flere traumer i deres opvækst, hvilket udgør en øget risiko for følelsesmæssige og adfærdsmæssige problemer (Beyerlain, 2014) og (Milne og Collin-Vézina, 2015).
- Traumer, der finder sted i tilknytningsrelationer, hvor barnet understimuleres emotionelt og relationelt, danner helt grundlæggende en dobbeltbelastning, da barnet udsættes for høj grad af følelsesmæssig smerte og samtidig ikke får den nødvendige støtte til at regulere denne smerte (Thimmer og Hagelquist, 2016).
- Nogle af de almindelige reaktioner efter at have oplevet noget voldsomt er fx:
 - Ufrivillige tanker.
 - Følelser eller billeder af det, der skete.
 - Undgåelse af tanker og adfærd, der har at gøre med traumet, herunder fx at undgå steder, personer, der minder om det, der skete.
 - Problemer med forståelse for og regulering af følelser.
 - Øget alarmberedskab.
 - Leg og adfærd, hvor det, der er sket, gentages.
 - Kropslig uro eller følelsesmæssigt flad m.m.
- Traumatiserede børn, der kommer i plejefamilie, vil have brug for meget speciel forældreomsorg, hvis de skal have mulighed for at komme sig efter deres tidlige traumatiske oplevelser og få nye udviklingsmuligheder.
- Accept af barnets erfaringer er lig med accept af barnet. Plejefamilien kan ikke fratage barnet dets erfaringer – det er en del af barnets historie/livshistorie. Dette indebærer også kendskab til de beskyttelses- og belastningsfaktorer, som et barn har/har haft i sit liv – og herunder evnen til som plejefamilie at italesætte disse som en vigtig del af barnet og dets historie.

Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker

Form: Kort oplæg og øvelse.

Varighed: 40 minutter.

Underviser introducerer øvelsen, jf. nedenstående noter.

Øvelsen anvendes som refleksions- og diskussionsoplæg i forhold til undervisers oplæg om udviklingstraumer.

Formål: At understøtte refleksion hos ansøgerne ved at mærke på egen krop, hvordan en anbringelse kan opleves fra barnets perspektiv, og få øje på, hvordan voksnes refleksion kan understøtte barnet.

Dias 39: Udviklingstraumer. Fantasirejsen – at flytte mennesker

Noter

Underviser læser følgende højt for ansøgerne:

At anbringe børn uden for deres eget hjem sker ofte meget pludseligt. Naturligvis forsøger man at forberede det enkelte barn, men man skal være opmærksom på, at barnets opfattelse af tid og rum er meget anderledes end voksnes. Selv om man forbereder barnet grundigt, kan barnet alligevel komme til at opleve flytningen som en stor overraskelse.

Dette er en øvelse, som kan fremkalde nogle stærke følelser hos jer, men som er nødvendig for at kunne forstå, hvordan det mærkes, når man bliver skilt fra et kendt miljø og skal tilpasse sig nye relationer. I skal nu forestille jer nogle tænkte situationer.

Start med at sætte jer bekvemt til rette.

I behøver ikke skrive noget ned, blot lytte til, hvad jeg siger. Det er en god idé at lukke øjnene. Jeg fortæller jer, når fantasirejsen er slut, og I igen kan åbne øjnene. Undervejs stiller jeg nogle spørgsmål, som I skal besvare inden i jer selv, og efterfølgende vil vi snakke om jeres tanker vedrørende de enkelte spørgsmål. Jeg starter min fortælling nu.

Når vi sidder her sammen, har du en ting til fælles med de andre. I har alle et hjem, I kan vende tilbage til, hvis I ønsker det. **Stemmer det?**

Brug nu lidt tid og tænk på dit hjem. Du har måske et sted, som du foretrækker i dit hjem, et rum, en krog eller en bestemt stol. **Hvilket sted er dit specielle sted i dit hjem?**

Du er sikkert også misfornøjet med visse ting i dit hjem. Køkkenet er måske for lille, afløbet stopper ofte til, haven trænger til at blive forandret, eller stueloftet trænger til maling. **Hvad er du utilfreds med hjemme hos dig?**

Tænk nu på dem, som du bor sammen med i dit hjem. Din mand, din kone, dine børn, en ven eller veninde, måske en hund eller en kat. Selv om du er misfornøjet med en del, så er dem, du bor sammen med, alligevel dem du holder allermest af.

Lyt nu godt efter! (*Op læser rejser sig op og taler højt og kraftfuldt*).

Jeg er en person, som har magt. Det er mig, der bestemmer, hvor du skal bo, og jeg afleverer dig, hvor jeg vil. Jeg flytter nemlig folk. Jeg henter mennesker i deres hjem og kører dem til et andet hjem med fremmede mennesker.

I dag skal jeg aflevere dig og alle de andre – hver og én – til en fremmed familie. Jeg håber, du har forstået. Hver og én flytter jeg i dag til en anden familie.

Et andet sted venter en fremmed familie på dig: en mor, en far, og måske også nogle børn. Familien har ventet på dig længe, og nu i dag kommer det endelig til at gå i opfyldelse. Familien er meget glad for, at du skal komme. **Hvad synes du om det?**

Du siger måske, at du ikke vil følge med til den nye familie, så svarer jeg: Det skal du. Du tænker, at du vil stikke af – men jeg vil lede efter dig og finde dig igen og så køre dig ud til familien. Det er nemlig mit arbejde.

OK, nu kommer jeg for at hente dig til din nye familie. De glæder sig til din ankomst. Lad mig se ... Du har præcis to minutter til at pakke dine ting i denne plasticpose, som er en normal plasticpose fra Brugsen (*Tag en plasticpose frem, og rasl lidt med den*).

Du må kun tage så meget med dig, at det kan være i denne pose. Ingen mennesker eller dyr må følge med til den nye familie, det er der nemlig ikke plads til. **Tænk over, hvad du ville tage med?**

Jeg kan se, at du og mange af de andre føler, at det er svært det her.

Godt, nu er vi klar til at rejse, ingen dyr eller mennesker må følge med. Vi går ud gennem yderdøren. **Se lige, om der er nogen, der vinker? Hvordan ser de ud, dem, der vinker? Hvordan tror du, de har det?**

Vi er nu på vej til dine nye omgivelser. De ser anderledes ud end der, hvor du kommer fra. Husene er større og smukkere. Der findes mange forretninger her. Familien, du skal bo hos, har flere penge, end den familie du kommer fra. Du kan nu få noget af det, du ønsker dig. **Hvordan føler du dig nu? Hvilke spørgsmål dukker op hos dig?**

Nu kører vi ind i gaden, hvor du kommer til at bo. Vi nærmer os det store fine hus. Vi går mod yderdøren og ringer på. **Hvilke ord beskriver bedst, hvordan du har det lige nu?**

Døren åbner sig, her lugter helt anderledes end hjemme hos dig selv. Der står din nye familie, en mand, en kvinde og et barn. De ler. Du opdager, at de ser anderledes ud end din egen familie. De taler også ret sjovt, og det er svært for dig at forstå alle ordene. De ser glade ud. De har ventet længe på dig. **Hvad tænker du om dem? Føler du vrede, eller bliver du ked af det? Hvad gør du, når du er vred eller ked af det?**

Nu er der nok nogen, der tænker, at I bare vil stikke af, men jeg henter jer tilbage igen til familien. **Hvornår vil du have lyst til at se din egen familie igen? Du har jo selv fortalt, at der var noget, du var utilfreds med derhjemme? Vil du alligevel vende tilbage til dit hjem?**

Hvordan tror du, at din nye familie ville have det, hvis du afviser dem, og at du allerede nu vil hjem igen til din egen familie?

Du ser ud til at være robust, og du skal nok klare at være i din nye familie. Du tilpasser dig deres måde at leve på, selv om den er meget anderledes, end du er vant til. Efterhånden lærer du også at forstå deres sprog og de nye omgivelser at kende.

Selv om du følte dig vred og ked af det, forsøger du alligevel at vænne dig til de nye vilkår. Familien er glade for dig, og du bliver efterhånden også glad for dem. Og så går tiden.

Men hov, jeg glemte noget.

Jeg må for resten fortælle dig, at du ikke må se din egen familie uden min tilladelse. Jeg, og alene jeg, kan bestemme, om du kan få tilladelse til at komme på besøg hos din egen familie (tænkepause). Men jeg har så meget at gøre og må flytte mange andre mennesker, at jeg ikke har så meget tid. Det betyder desværre, at der kan gå lang tid, inden du ser din egen familie igen.

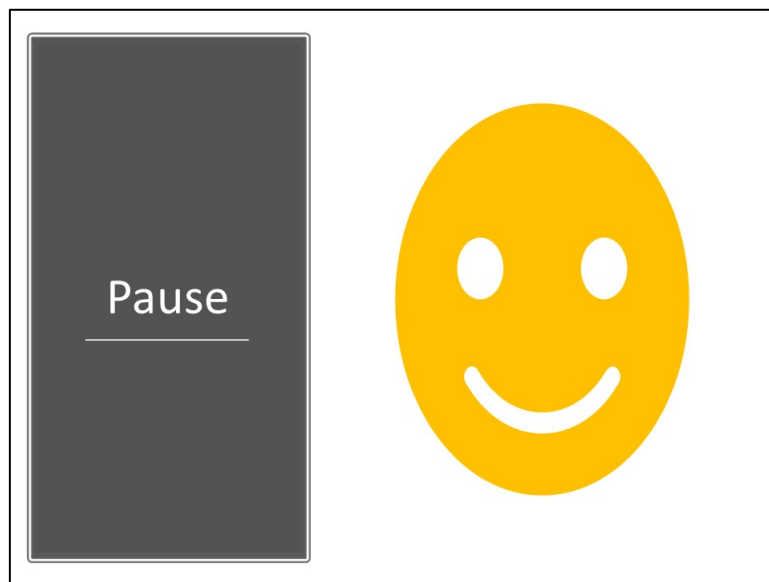
Fantasirejsen er nu slut, og du kan åbne øjnene igen.

Fantasirejsens spørgsmål gennemgås i plenum.

Hvad tænkte de?

Hvad ville de have gjort?

Hvilke følelser kom frem undervejs?

Dias 40: Pause

Noter

Der er 15 minutters pause.

Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer

Underviser holder et kort oplæg for ansøgerne omkring reaktioner hos børn, der har været udsat for omsorgssvigt og har udviklingstraumer. Underviser skal give ansøgerne opmærksomhed på, at de, som de voksne, har ansvaret for relationen til plejebarnet.

OMSORGSSVIGT OG UDVIKLINGSTRAUMER – REAKTIONER

Børn, som har været udsat for omsorgssvigt, kan have en måde at søge omsorg på, som er præget af, at de:

- Ikke udviser behov for omsorg eller nærhed, hvor det ellers ville være forventeligt.
- Udviser umiddelbart stor selvstændighed; kan håndtere frustrationer og angst selv.
- De har tendens til at skubbe plejeforældrene væk, når de frustreres følelsesmæssigt eller kommer til skade.
- Er tilpassede voksenvenlige og udtrykker sjældent behov.
- Regredierer og udviser adfærd som et meget yngre barn.
- Har ukritisk kontakt til voksne.

Dias 41: Omsorgssvigt og udviklingstraumer - reaktioner

Noter

Omsorgssvigt og udviklingstraumer - reaktioner. Centrale pointer:

- Ansøgerne skal være bevidste om, at det er og bliver et voksenansvar at skabe en udviklingsfremmende relation til et barn. Det er et ansvar, der aldrig må lægges på børnene.
- Det er et langt og sejt træk, for både plejefamilierne og for barnet, at lære barnet/hinanden at kende, at få et udviklende samspil, at skabe en relation og senere en tilknytning, at skabe tillid og tryghed. Det kan lykkes – men det er ikke nemt.
- Barnet har lært en række (uhensigtsmæssige) strategier (jf. arbejdsmodeller, som der er fokus på under emnet *Tilknytning og mentalisering*) fra sine tidligere omsorgspersoner, og disse passer ikke i forhold til de omsorgspersoner, som barnet nu skal leve sammen med. Barnets adfærd passer så at sige ikke til den forældreadfærd, som de står overfor.
- Det er centralt, at plejeforældre accepterer barnet for de erfaringer og kompetencer, det har, og hjælper barnet med at justere forventningerne til barnet. Et eksempel kan være et barn, der falder og slår sig, men hvor barnet ikke græder, selv om det tydeligvis har slået sig. Plejeforældrenes udsagn bliver vigtige, så som: *Av – der faldt du og slog dig – det må have gjort ondt*. Ikke i en overdrivelse, men som en konstatering. For plejeforældrene handler det om at italesætte alle de følelser og hændelser, som måske ikke tidligere er blevet udtalt. Med tiden vil der ske en forandring.

- Et andet eksempel kan være, at et plejebarn gentagne gange afviser plejefamiliens forsøg på at give omsorg. Ubalancen kan ses som en dans, hvor de dansende er ude af takt og skal tilbage i samme takt (Fonagy m.fl., 2006). Hvis det er forældrene, der fører dansen, vil de hjælpe barnet med at finde de rigtige trin. Det er vigtigt, at det er forældrene, der fører an, ellers vil barnet blot forblive i samme tilknytningsmønster og med samme uhensigtsmæssige adfærd. Barnet skal justere sine forventninger og sit samspil med omsorgspersonerne.

Et neuro-psykologisk blik

Underviseren holder oplæg om, hvordan viden om hjernen og dens udvikling kan bidrage til forståelsen af, hvilken betydning omsorgssvigt og udviklingstraumer har for et barns udvikling og trivsel.

Et neurologisk blik

Erfaringer kan ændre den modne hjerne – men erfaringer i barndommens kritiske faser organiserer hjernesystemer (Bruce Perry)

Den tredelte hjerne

Neocortex – tanker
Limbic – Følelse
Reptil - Sanser

Dias 42: Et neurologisk blik

Noter

Et neurologisk blik. Centrale pointer:

- I de senere år er der kommet fokus på det neurovidenskabelige forskningsområde. Det er viden om, hvordan de tidlige år påvirker hjernens udvikling enten negativt eller positivt. Der er desuden kommet fokus på, hvordan denne viden kan anvendes til at identificere særlige sårbarheder hos børn og familier.
- Neuroaffektiv udviklingspsykologi er et eksempel. Det er en brobygning mellem den seneste hjerneforskning, tilknytningsteori og udviklingspsykologi. Det er psykolog Susan Hart, der står bag teorien. Inden for udviklingspsykologien og tilknytning er

det især Peter Fonagy, Allan N. Schore, John Bowlbys og Daniel N. Stern, der danner grundlag for teorien. Fra hjerneforskningen er det dels Paul McLeans model af den tredelte hjerne og den portugisiskfødte amerikanske neurolog og professor i neurovidenskab Antonio Damasio' fokus på sammenhængen mellem krop og psyke. Børnepsykiateren Bruce Perrys mange års arbejde med traumatiserede børn tager også udgangspunkt i nogenlunde samme tankegang og sammenhæng, som Susan Hart står for.

- Studier har fx vist, at negative oplevelser tidligt i livet kan være en forhindring for at etablere sund og sikker tilknytning mellem mor-barn senere i livet (jf. emnet *Tilknytning og mentalisering*). Hjernen bliver kemisk påvirket af bl.a. signalstoffer som dopamin, serotonin og oxytocin. Disse signalstoffer fremhæves, da de er involveret i stressregulering, følelsesliv og tilknytning.
- En simpel forklaringsmodel på hjernens funktioner er MacLeans tredelte hjerne: Ifølge MacLean kan hjernen inddeles i tre dele:
 1. Sansehjernen/reptilhjernen
 2. Følelhjernen/pattedyrshjernen
 3. Tænkehjernen/ Primathjernen.
- Disse tre "hjerner" har forskellige funktioner og forskellige måder at reagere på belastninger:

Ad. 1. Sansehjernen/reptilhjernen:

- Sansehjernen består af det autonome nervesystem, som regulerer vejrtrækning, hjerterytme og andre vitale organsystemers funktion. Sansehjernen håndterer overlevelsesfunktioner som fx reproduktion, føde, kamp, flugt og stivnen. Handlinger på dette niveau er baseret på instinkter og reflekser på grundlag af lugt, syn, hørelse osv. Tilstrækkelig udvikling af det sansemæssige niveau er en forudsætning for at kunne mærke sin krop.
- Når mennesker udsættes for stor fare og bliver rædselsslagne, er dets reaktioner reduceret til reflekser og er stort set uden bevidst kontrol. Vores alarmsystem går i gang og gør kroppen klar til at reagere på faren via enten kamp, flugt eller frys/stivne.

Ad. 2. Følelhjernen/pattedyrshjernen

- Følelhjernen består af det limbiske system, som håndterer følelser (glæde, vrede, sorg, skam, afsky, overraskelse og frygt) samt omsorg og pleje. Desuden tilføjes andre sociale funktioner som hukommelse og indlæring af følelsesmæssige reaktioner, som tilfører en yderligere dimension til kommunikationen mellem artsfæller.
- Følelhjernen fungerer bygger oven på sansehjernen og er derfor afhængig af, at denne er udviklet tilstrækkeligt. Dermed er sansehjernen også en forudsætning for, at en tilstrækkelig udvikling af følelhjernen er en mulighed, da følelser mærkes i kroppen. Følelhjernen er den del af hjernen, som vi har til fælles med pattedyr. Her er følelser og tilknytning placeret.

Ad. 3. Tænkehjernen/primathjernen

- Tænkehjernen er den del af hjernen, der styrer funktioner som planlægning, overblik, sprog, tankeprocesser og mentalisering. Tænkehjernen består af frontallapsystemet, som håndterer funktioner som sprog, meningsdannelse, abstrakt tænkning, yderligere socialisering, behovsudsættelse, skelnen mellem fortid, nutid og fremtid samt evnen til at mentalisere. Mentalisering er, når ord og forståelser kobles på følelser og sansninger, hvilket altså kræver tilstrækkelig udvikling af både sans- og følelhjernen.
- Nogle gange reagerer hjernen, som om der er fare på færde, selv om der ingen fare er. Den reaktion kender man fx fra hjemvendte soldater, der har været i krig. Efterreaktioner eller genoplevelsesreaktioner kan komme til udtryk på forskellig vis.

Hos børn, der har været udsat for traumer, kan man også opleve, at de reagerer med kamp, flugt eller frys, selv om der ingen fare er. Her har reptilhjernen/sansehjernen taget over, og det er således ikke muligt at tale til føle- eller tænkehjernen, mens barnet er i affekt.

Dias 43: Omsorgssvigt påvirker hjernen

Noter

Omsorgssvigt påvirker hjernen. Centrale pointer:

- Nyere studier viser, at der kan påvises fysiske forandringer og påvirkninger af hjernen i forbindelse med omsorgssvigt, stress og angst. Områder i hjernen kan være forstørrede eller områder kan være formindskede.
- Disse forandringer i hjernen kan fx være medvirkende årsag til, at et barn ikke udvikler sig, som det skal, at udviklingen i perioder stagnerer eller ligefrem går tilbage.
- Det vil det være forskelligt, hvilke dele af hjernen der bliver påvirket af omsorgssvigtet eller traumet.
- Hjernen udvikler sig hele livet (mest indtil det 23. år), og hjernens dele udvikler sig i forskellig hastighed, fx får et spædbarn, der vanrøgtes i sine første leveår, en forstørret amygdala (reptilhjernen), der bl.a. er med til at afgøre, hvordan barnet reagerer på en trussel (flugt, frys, kamp), hvor andre dele af hjernen (fx hippocampus i neurocortexen), der har betydning for korttidshukommelsen, er særlig sårbar hos piger i 10-årsalderen.
- Når hjernen er blevet formet, kan man ikke bare reparere den, men der er pædagogiske muligheder for at intervenere, således mennesket kan lære nyt.
- Når hjernen gentagne gange bliver udsat for stress, bruges begrebet *arousal*, som er betegnelsen for årvågenhed over for sanseindtryk. Det betyder, at børn/unge, der har været udsat for mange/flere traumatiserende episoder eller omsorgssvigt vil

være særligt sensitive over for stress. De kan så at sige få en genaktivering flere gange i løbet af dagen, fordi de er i en såkaldt tilstand af høj arousal (high arousal). Det betyder konkret, at barnets krop og hjerne reagerer meget kraftigere og hurtigere på fare, end andre børn gør. Og ofte også i situationer, hvor der ikke er reel fare. Voksne kan finde adfærden uforklarlig og uhåndterlig – og må minde sig om, at det er en primitiv reaktion, der handler om overlevelse. For barnet har det fungeret som overlevelse, mens det fx har været udsat for omsorgssvigt (From, 2018).

- I psykologien omtales det som "kamp, flugt og frys" og hænger sammen med amygdala i hjernen, som er styret af reptilhjernen, og har funktionen som hjernens alarmsystem. Børn der har været udsat for omsorgssvigt, kan have vanskeligt ved at skelne mellem reel fare, og situationer der er nye, og kroppen reagerer instinktivt ved kamp, flugt eller frys.
- Forskere har lavet IQ-forsøg med rumænske børnehjemsbørn, hvor IQ-målingen var lavere, end hos andre børn. Efter adoption til en familie viser studiet, at IQ stiger, og senere i livet er der ikke markante forskelle mellem børnene i forsøget og andre børn. Det samme gælder en undersøgelse, foretaget med børnehjemsbørn generelt og i forhold til børn, der anbringes i familiepleje – også deres IQ stiger markant i starten. Dette blot for at understrege, at det ikke umiddelbart handler om intelligens, når der tales om forandringer i hjernen i forbindelse med omsorgssvigt.

OM HJERNEN SKAL I VIDE, AT:

- Hjernen er plastisk og derfor formbar, særligt i barndommen.
- Barnet, der har været udsat på omsorgssvigt/traume, reagerer meget kraftigere og hurtigere end andre børn på fare. Og ofte også på situationer, hvor der ikke er fare.
- Forandringerne i hjernen handler ikke om IQ, men derimod om indlærte reaktioner og reptilhjernens signaler om overlevelse.
- Når hjernen er blevet formet, kan man ikke bare reparere den, men der er pædagogiske muligheder for at intervenere, så mennesket kan lære nye udviklingsmuligheder.

HJERNENS PLASTICITET

*"Mennesker er født med en overordentlig plastisk hjerne, som er beregnet til at gå i samspil med det miljø, vi er født ind i, og vores personlighed er opbygget i en social eller tilknytningsmæssig kontekst. Vi er sociale væsener, og vores psykiske funktioner afhænger af de interaktioner og transaktioner, vi har med vores sociale miljø (...) Det er det sociale samspil der afgør, hvordan gener kommer til udtryk".
(Hart og Sørensen, 2007, s.10).*

Dias 44 og 45: Opsamling

Noter

Emnet afrundes med gennemgang af pointer fra dias.

Øvelse: At drage omsorg for plejebarnet

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Underviser starter med at vise filmen "At drage omsorg for et plejebarn" (Varighed:5:52 minutter).

Efter filmen er der gruppearbejde. Først beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt et par minutter, dernæst drøftes spørgsmålene med deres partner eller sidemanden. Til sidst samler underviser op i plenum og opfordrer ansøgerne til at fortsætte refleksionen efter undervisningen og skrive noter eller overvejelser i deres notesbog.

Formål: Filmen giver indblik i udfordringerne med at skabe tryghed og tillid for et plejebarn. Øvelsen skal lægge op til egen-refleksion og drøftelse af, hvordan ansøgerne kan drage omsorg for barnet i den første tid.

FILM – AT DRAGE OMSORG FOR ET PLEJEBARN

Dias 46: Link til filmen "At drage omsorg for et plejebarn"

Noter

- Filmen "At drage omsorg for et plejebarn" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

GRUPPEDRØFTELSE: AT DRAGE OMSORG FOR ET PLEJEBARN

- Hvad skal vi som plejefamilie være særligt opmærksomme på i forhold til:
 - at være rummelige
 - at vise forståelse for plejebarnets udfordringer
 - at møde plejebarnet hvor det er
- Hvordan kan jeg/vi skabe en god kontakt til plejebarnet i den første tid?
 - Giv tre eksempler på ting I selv vil gøre

Dias 47: Gruppedrøftelse: At drage omsorg for et plejebarn

Noter

Gruppedrøftelse: At drage omsorg for et plejebarn. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere plejebørn og en fagperson om at drage omsorg for et plejebarn. Nedenfor er oplyst de vigtigste tematikker, som beskrives i filmen.

Den første tid i plejefamilien

- Et tidligere plejebarn fortæller, hvordan han oplevede begyndelsen med følelsesmæssige udsving *"Det var et virvar af følelser. Glad, ked af det, bange, forvirret alle mulige ting man følte skiftevis på en gang"*.
- Et andet plejebarn brugte meget energi på at tilpasse sig den nye situation, hvilket er krævende for et barn *"Jeg ville for alt i verden gerne passe ind. Og når et barn gør det, så er man som en svamp. Man indoptager alle indtryk. Og hvis man skal drage omsorg for barnet, så skal man huske på, at det er enormt hårdt arbejde som barn."*
- Et plejebarn har den første tid i anbringelsen behov for at blive mødt med tålmodighed og rummelighed i forhold til de følelsesmæssige udsving, barnet kan have. I starten skal fokus være på at skabe tryghed og forudsigelighed for barnet. Tryghed og forudsigelighed kan skabes gennem en stabil og overskuelig hverdag.
- Inden plejebarnet kommer, kan plejefamilien lave en bog til plejebarnet, der beskriver/visualiserer plejefamilien og alt det nye, der venter.
- Plejebarnet kan få et stykke tøj eller en ting med fra sine forældre, der ligeledes kan skabe tryghed i overgangen.

At have en mentaliserende indstilling

- Plejeforældre skal kunne reflektere over og prøve at forstå, hvad der kan ligge bag ved plejebarnets handling. Ved fx at spørge sig selv: Hvorfor viser barnet vrede? Hvorfor vil barnet ikke i seng? Hvad kan være årsagen til at barnet trækker væk og ikke søger trøst, når barnet er ked af det?
Plejeforælderen kan overveje; kan jeg trække mig og vende tilbage på et tidspunkt, hvor barnet er mere kontaktbar eller et tidspunkt, hvor barnet føler sig mere trygt ved at have en samtale, fx når vi kører hjem fra fodbold.
- Det er på samme måde vigtigt, at man som plejeforældre kontinuerligt prøver at forstå sig selv. Ved fx at spørge sig selv: Hvorfor begynder jeg at blive vred? Har jeg brug for at trække mig?
- Forskning viser, at en mentaliserende indstilling er afgørende for, at plejebørn over tid kan udvikle en tryk tilknytning, hvilket er noget af det, de har allermest brug for. Dette emne (mentaliserende) kommer der mere om senere i dagens undervisning.

At møde barnet, der hvor det er

- Det tager tid for et plejebarn at vise tillid. Tilliden til plejefamilien bygges langsomt op, og i den proces er det vigtigt, at plejeforældrene anerkender og giver plads til at barnet også kan have et savn til deres mor og far.
- Børn er forskellige, og det er vigtigt at have blik for det enkelte barn og finde ind til barnets ressourcer og anerkende barnets styrker.
- Et tidligere plejebarn fortæller hvordan plejefamilien skabte tryghed for hende ved at fokusere på det, hun var god til *"Det virkede rigtigt godt for mig, når der blev fokuseret på det jeg var god til og godt kunne lide at lave. At fokusere på det som barnet godt kan lide at lave, er jo også en god måde at lære hinanden at kende på. På en sikker måde."*

OMSORGSSVIGT OG UDVIKLINGSTRAUMER OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- Børn, der anbringes, er alle kendetegnet ved at have været udsat for anderledes belastninger eller opvækstforhold end deres jævnaldrende i løbet af deres opvækst.
- Børn, der anbringes, kan have alvorlige udviklingstraumer med sig, som de har brug for særlig hjælp og støtte til at håndtere.
- Børn, der har været udsat for omsorgssvigt, kan have kognitive forandringer i hjernen. Tætte omsorgspersoner kan afhjælpe ved at regulere (bl.a. stilladsering).
- Hjernen er plastisk og tæt støtte hjælper derfor.

Dias 48: Omsorgssvigt og udviklingstraumer - Opsummering

Noter

Emnet afrundes med gennemgang af pointer fra dias.

Introduktion til hjemmeopgave: Egne/partners ressourcer og begrænsninger

Varighed: 5 minutter.

Underviser introducerer ansøgere til hjemmeopgaven. Underviseren beder ansøgerne om at notere spørgsmålene fra dias i notesbogen. Underviseren understreger over for ansøgerne, at det er vigtigt, at de derhjemme reflekterer videre over deres egne og eventuelle partners ressourcer og begrænsninger. Det er også vigtigt, at de er opsøgende på, hvem de kan kontakte i kommunen, når noget bliver svært, og der er brug for hjælp.

Formålet med hjemmeopgaven er dels, at den enkelte ansøger bliver opmærksom på sine egne, men også sin eventuelle partners ressourcer, men også begrænsninger, generelt set, i arbejdet med anbragte børn og unge. Herudover er formålet, at ansøgere bliver opmærksomme på områder, hvor de kan få brug for støtte fra familie, sagsbehandler, familieplejekonsulent o.lign. Enlige ansøgere vil også skulle skærpe fokus her og overveje, om der er brug for støtte til noget specifikt, der måske skal siges højt fra starten af.

HJEMMEOPGAVE – EGNE/PARTNERS RESSOURCER OG BEGRÆNSNINGER

- Hvor er mine/min partners største ressourcer?
- Hvor er mine/min partners største begrænsninger?
- Har vi talt om det – og hvis ikke – hvordan taler vi sammen om det?
- Har jeg bedt min partner om hjælp til at håndtere noget omkring vores børn – og var det svært at sige højt, at jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle takle det?
- Er der noget, som vi begge to har svært ved at håndtere? Vrede, sorg, konflikter?

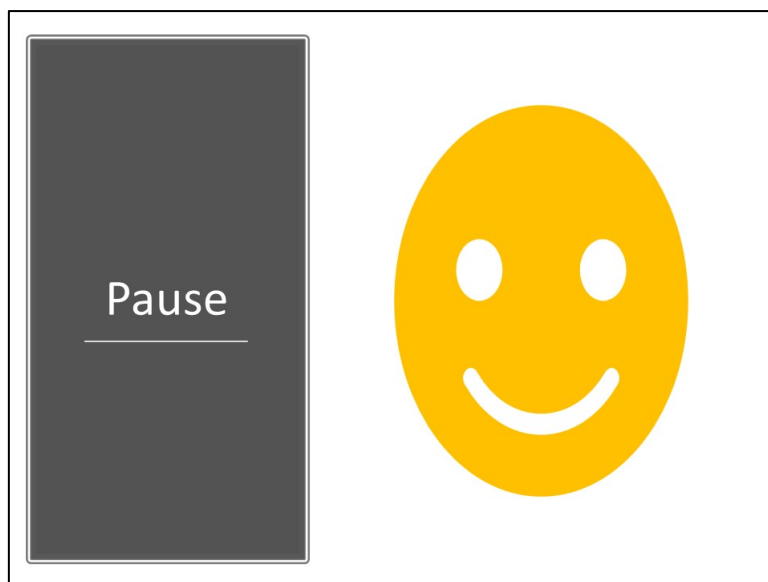
Dias 49: Hjemmeopgave - Egne/partners ressourcer og begrænsninger

Noter

Hjemmeopgave - Egne/partners ressourcer og begrænsninger. Centrale pointer:

- Det kan være svært at bede om hjælp. For nogle er det meget svært. Ansøgerne skal være bevidste om vigtigheden af at kunne tale om det, der er svært, og bede om hjælp.
- Dels kan man få hjælp af sin partner, hvis man har en partner. Dels skal ansøgerne blive opmærksomme på, at de aldrig står alene om opgaven. Der er mange, der kan hjælpe, og der er mange, der har en andel i, at anbringelsen bliver vellykket (jf. emnet *Samarbejde med kommunen*).
- Når man beder om hjælp, er man ikke i gang med at opgive. Der er ikke en konsulent, der tænker, at man er uprofessionel. Tværtimod. Det anses som professionelt at kunne finde ud af at bede om hjælp.
- Dorte Birkmose anvender i bogen *Forråelse – når gode mennesker handler ondt* begrebet *forråelse* til at beskrive en proces i mennesket, hvor man gradvist bliver mere og mere rå i sin måde at tænke og handle på. Man overbeviser sig selv og andre om, at det er en del af fagligheden at ignorere, snyde, ydmyge, straffe m.m. Forråelsen kommer ikke fra den ene dag til den anden – den kommer snigende. Det er årsagen til, at alle mennesker kan ende i forråelse. Det handler om, at gode mennesker kan ende med at handle ondt. Ikke om onde mennesker. De fleste vil hævde, at det aldrig vil kunne ske for dem – at de er hævet over risikoen. En del af forråelsen kommer i forsvarsmekanismer, hvor man passer på sig selv i situationer, hvor man ikke slår til (Birkmose, 2013).
- Når det er interessant at italesætte risikoen for forråelse over for ansøgerne, er det med baggrund i, at de også kan ende i en situation, hvor forråelsen kan komme snigende. Det er fx der, hvor plejeforældrene bliver enige om, i afmagt, at plejebarnet har fået nok opmærksomhed, og derfor vil de fremover ignorere den adfærd, der er uønsket. Det er fx der, hvor plejeforældrene er sure på kommunen over vederlagsnedsættelser og derfor bliver enige om, at: *så kan de altså ikke yde samme pædagogiske indsats over for plejebarnet som tidligere – det får vi jo ikke løn for*. Forråelsen kan også gemme sig i sarkasme og ironi, hvor der tales dårligt

om plejebarnet, kommunen eller om de biologiske forældre. Hvor der kommer en (narrativ) fortælling omkring andre, der er med til at forstærke forrælsen.

Dias 50: Pause

Noter

Der er 5 minutters pause.

2.4. Emne: Tilknytning og mentalisering

Formål med emnet

Formålet med emnet er, at plejeforældrene skal få kendskab til betydningen af tilknytning og de processer, der skaber grund for tilknytning. Forskning viser, at det først er i relationerne og i tilknytningen til omsorgspersoner, at der er mulighed for at støtte et barns trivsel og udvikling optimalt. Det er derfor centralt for plejeforældre at kende til tilknytningens betydning, men også at vide, hvordan der kan dannes tilknytning til et barn.

Heri ligger også, at plejeforældrene får kendskab til, at tilknytning er en dynamisk og ikke statisk proces, som man tidligere har tænkt. Dette giver plejeforældrene endnu større mulighed for at støtte plejebarnet i at opnå nye udviklingsmuligheder og støtte plejebarnet i sine udviklingspotentialer.

Emnet har også til formål at give plejeforældrene viden om begrebet mentalisering, da forskning har vist, at plejeforældrenes mentaliseringskompetencer har afgørende betydning for børns socio-emotionelle kompetencer og udviklingen af tryk tilknytning (Allen, Fonagy og Bateman, 2010). Socio-emotionelle kompetencer er kompetencer i forhold til at genkende, nuancere og regulere sine egne følelser.

Underviser introducerer kort til emnet og fortæller, at der først er et oplæg fra underviser om tilknytning i mødet med plejebarnet, herunder om tryghedscirklen og de forskellige tilknytningsmønstre. Derefter introduceres mentaliseringbegrebet, og vigtigheden af at møde plejebørn med en mentaliserende tilgang.

TILKNYTNING OG MENTALISERING

Dias 51: Tilknytning og mentalisering
Ingen noter

Tilknytning

Underviseren holder oplæg omkring tilknytning, herunder om tryghedscirklen og de forskellige tilknytningsmønstre.

TILKNYTNING

"Ræven sagde: Det er den tid, du har spildt på din rose, der gør den så betydningsfuld"

("Den lille prins", Antoine de Saint-Exupéry).

Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte personer, og som giver barnet en følelse af tryghed og velvære.

Dias 52: Tilknytning

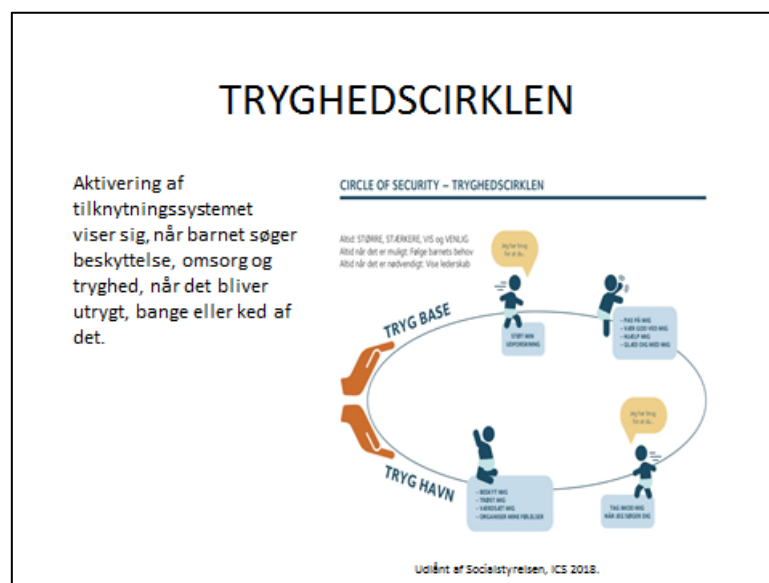
Noter

Tilknytning. Centrale pointer:

- Forskning viser, at den helt store styrke ved familiepleje som anbringelsesform er, at det giver børn og unge, der ikke kan bo hos deres egne forældre, mulighed for en opvækst i familielignende rammer med nære stabile relationer til voksne og en hverdag, der ligner andre børn og unges. Forskning viser, at netop dét er afgørende for en vellykket anbringelse.
- Forskningen viser også, at barnet har større muligheder for at danne tilknytning i en plejefamilie med få omsorgspersoner, end det har på en institution med flere og skiftende omsorgspersoner.
- Når et barn anbringes, står plejefamilien klar med de bedste intentioner om at få barnet til at trives og udvikles i de nye rammer. Ofte er plejeforældrene instinktivt i stand til at være trygge omsorgspersoner for plejebarnet, men de vil samtidig ofte være i tvivl om, hvorvidt de gør det rigtige i mødet med barnet, og om de lever op til deres opgavebeskrivelse.
- Tilknytning må ikke forveksles med relationer. Barnet kan have mange relationer til mange mennesker. Tilknytning er stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte personer.
- Et plejebarn kan både have oplevet brud i de tidligere tilknytningsrelationer, herunder i forbindelse med anbringelsen/-ser, samt forskellige former for omsorgssvigt, og dette kan vanskeliggøre tilliden og dermed tilknytningen til en ny omsorgsperson. De erfaringer, som barnet har med sig omkring tilknytning, er

meget anderledes end andre børns erfaringer, og derfor bliver det ofte udfordrende for plejeforældrene at forstå barnets reaktioner og at støtte barnet i sin udvikling.

- Plejeforældre kan opleve, at de ikke forstår, hvorfor barnet reagerer, som det gør, at reaktionerne ikke passer i konteksten, eller at det er vanskeligt at danne relationer til barnet.
- Plejeforældre kan være udfordrede på ikke at kende til tilknytningens basale elementer – og dermed ikke være forberedt på de særlige behov, som børn med tilknytningsvanskeligheder har.
- Plejeforældre kan overse eller bagatellisere barnets signaler, dets utryghed eller behov for omsorg. Dette kan fx komme til udtryk i opdragelsessituationer ved at plejeforældrene sætter tydelige grænser eller afviser i stedet for at reagere med tilgængelighed. Tilknytningsteorien giver mulighed for at forstå, hvordan barnets erfaringer danner baggrund for mødet med andre mennesker, og forstå hvordan plejeforældrenes egne erfaringer ligeledes danner grundlag for mødet.
- Plejebarnet har erfaringer (indre arbejdsmodeller), som det bærer videre i mødet med andre. Disse er i udgangspunktet netop arbejdsmodeller med baggrund i erfaring, men de bliver også med tiden til egentlige strategier, som i situationen fungerer som en (for barnet) hensigtsmæssig beskyttelse.
- Begreber fra tilknytningsteorien kan hjælpe plejeforældrene med at få indsigt i, hvorfor det anbragte barn opfører sig på måder, som de umiddelbart har svært ved at forstå. Begreberne kan samtidig vise, hvordan plejeforældrene kan støtte og guide barnet til mere hensigtsmæssige strategier i mødet med andre. Det er centralt og afgørende for barnets udvikling og trivsel i plejefamilien.

Dias 53: Tryghedscirklen

Noter

Tryghedscirklen. Centrale pointer:

- Begrebet tilknytning (attachment) anvendes første gang af den engelske børnepsykiater John Bowlby, om det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd,

som et barn danner med få udvalgte tilknytningsfigurer, og som giver barnet en følelse af tryghed og velvære. Tilknytningen betegner både et oplevelsesaspekt, dvs. måden, hvorpå barnet oplever andre mennesker, men også et adfærdssystem, dvs. måden, hvorpå barnet søger trygheden.

- Ifølge Bowlby er tilknytning biologisk og etologisk bestemt. Små børn søger tilknytning hos deres nærmeste omsorgspersoner som en søgen mod beskyttelse og overlevelse. Tilknytningsadfærd og tilknytningsbehovet er som en termostat, der slår til, når barnet føler sig utrygt, men går i ro, når barnet er trygt nok. At tilknytningsbehovet er dækket, er en forudsætning for, at barnet kan være nysgerrigt og undersøgende (ibid.) Tilknytning kan også ske, selv om forældrene ikke er særligt indfølelse eller kærlige, for tilknytning er, ifølge Bowlby, først og fremmest en overlevelsesfunktion.
- En basal tilknytning til barnets plejeforældre eller andre omsorgsgivere øger plejebørns modstandsdygtighed over for belastninger. Barnet søger fra fødslen kontakt med andre mennesker og knytter sig hurtigt til dem, der giver bedst omsorg. Undersøgelser viser fx, at barnet, allerede når det er helt spædt, kan genkende og foretrækker moren frem for andre (Bushnell, 2001).
- Barnet er selektivt i udvælgelsen af tilknytningspersoner og almindeligvis mere kritisk over for andre omsorgspersoner, når der først er dannet tilknytning. Tilknytningen er ét af de vigtigste elementer i et barns personlige og sociale udvikling og er afgørende for små børns overlevelse. Dannelsen af tilknytningen starter allerede før fødslen.
- Aktiveringen af tilknytningssystemet viser sig, når barnet søger omsorg, tryghed og beskyttelse, når det bliver ked af det, utrygt eller bange. Her søger barnet tilknytningsfigurer, og bliver mødt i sit behov for tryghed, hvorefter barnet igen er i stand til at udforske omverdenen. Dette kaldes for sikker base/tryk base (figur på dias – hånden, som skubber og støtter).

FIRE FORSKELLIGE TILKNYTNINGSMØNSTRE

- Tryk tilknytning.
- Utryk undgående tilknytning.
- Utryk ambivalent tilknytning.
- Desorganiseret tilknytning.

Dias 54: Fire forskellige tilknytningsmønstre

Noter

De fire forskellige tilknytningsmønstre er beskrevet på de efterfølgende 4 dias.

TRYG TILKNYTNING

Tryk tilknytning (60-70%):

- Barnet protesterer, når omsorgspersonen forlader det i nye og uvante omgivelser.
- Lader sig ikke trøste af fremmede.
- Det finder trøst og ro, når omsorgspersonen vender tilbage, og begynder hurtigt at undersøge omgivelserne igen.

Dias 55: Tryk tilknytning

Noter

Tryk tilknytning. Centrale pointer:

- Til observation af et barns tilknytningsadfærd er der udviklet en observationsmetode, som kan klassificere adfærden i forskellige tilknytningsmønstre. Metoden, der er udviklet af den amerikansk-canadiske psykolog Mary Ainsworth, hedder *Fremmedsituationen (The Strange Situation design)*, og er primært blevet brugt til at observere tilknytning mellem mor og barn (småbørn) i forskningsøjemed. I *Fremmedsituationen* skabes en situation, hvor barnet kortvarigt forlades af sin omsorgsperson, for derefter at blive genforenet med den. Barnets reaktioner på denne situation er afgørende for, hvordan tilknytningsmønsteret klassificeres.
- Der skelnes, inden for tilknytningsteorien, mellem fire forskellige tilknytningsstrategier. Det angivne procenttal refererer til, at eksempelvis 60-70 procent af alle børn er klassificeret som trygt tilknyttede.
- Det trygge tilknytningsmønster kan også betegnes som afbalanceret tilknytning, hvor der er balance mellem følelser og kognition. Det trygt tilknyttede barn udviser protester, når omsorgspersonen forlader rummet, men kan trøstes eller – når det er ældre – forklares, hvad der skal ske.

- Barnet kan give udtryk for, at det var svært, at moren gik, og moren anerkender, at det var svært, og de kan få en fælles forståelse af, at det var svært. Det trygt tilknyttede barn føler sig ønsket. Det føler sig elsket, kompetent og oplever verdenen som et trygt sted at være. Den trygge tilknytning kan udgøre en beskyttelsesfaktor, når barnet møder verdenen.
- Eksempel på tryk tilknytning: Rune bliver ked af det, når hans mor afleverer ham og går fra vuggestuen, men han er nem at trøste og har en tryk tilknytning til stuens pædagog. Han leger og er nysgerrig. Når han bliver ked af det, søger han pædagogen og får trøst. Rune bliver glad, når hans mor henter ham.

UTRYG UNDGÅENDE TILKNYTNING

Utryk undgående tilknytning/afvisende (15-20%):

- Barnet reagerer kun svagt, når omsorgspersonen forlader det i utrygge omgivelser og ignorerer omsorgspersonen ved genforening.
- I samspil med de nærmeste har barnet tillært sig adfærd, hvor det nedregulerer egne følelser og behov.
- Barnet har erfaring for at blive afvist, når det viser følelser, og undgår ofte følelsesmæssig involvering.

UTRYG AMBIVALENT TILKNYTNING

Utryk ambivalent (10%):

- Barnet protesterer mod adskillelse fra nærmeste omsorgspersoner.
- Ved genforening er barnet både kontaktsøgende og aggressivt modstræbende – og dermed ambivalent i kontakten til omsorgspersonen.
- Barnet ses som angst for nye situationer og ængsteligt i udforskningen af omverdenen.
- Barnet har ikke tillid til hjælp fra omgivelserne og forventer at blive afvist.

Dias 56 og 57: Utryg undgående tilknytning og utryg ambivalent tilknytning

Noter

Utryg undgående tilknytning og utryg ambivalent tilknytning. Centrale pointer:

- Den utrygge ambivalente tilknytning viser sig fx ved, at barnet kan svinge fra truende til afvæbnende adfærd eller fra straffende til forførende. Barnet vil ofte være mere velfungerende uden omsorgspersoners tilstedeværelse.
- Hvor et barn med undgående tilknytning skubber sine følelser til side, overdriver et barn med ambivalent tilknytning og forsøger at styre deres omsorgspersoner med følelserne.
Eksempel på utryg undgående tilknytning: Karl reagerer ikke på at blive afleveret i vuggestuen af sin mor. Han leger, men søger sjældent trøst hos pædagogen. Når Karl bliver hentet af sin mor, går han med, men han viser ingen følelser.
- Eksempel på utryg ambivalent tilknytning: Vibe er utrøstelig, når hendes mor afleverer hende og går fra vuggestuen. Vibe er altid meget tæt ved pædagogen i løbet af dagen. Det betyder, at hun har svært ved at lege og udforske. Når moren henter Vibe, begynder hun ofte at græde, og hun er svær at trøste.

DESORGANISERET TILKNYTNING

- Desorganiseret (5%):
- Barnet udviser modsætningsfyldt adfærdsmønster, stivner og søger væk fra omsorgspersonen ved genforening.
- Barnet responderer ikke med nogen sammenhængende eller entydig måde ved genforening.

Dias 58: Desorganiseret tilknytning

Noter

Desorganiseret tilknytning. Centrale pointer:

- Barnet med en desorganiseret tilknytning er kendetegnet ved ikke at have nogen strategi. Det opfatter verdenen som utryg og dets omsorgspersoner som farlige og skræmmende. Barnet vil opleve sig som uelsket, afvist og ondt. Barnet er ude af stand til at håndtere tilknytningsstrategien og føler sig hjælpeløs og ude af kontrol.

- Den desorganiserede tilknytning er den sværeste tilknytning at arbejde med for mennesker omkring barnet, da det er uforudsigeligt, hvad en given situation vil sætte i gang i barnet. Adfærden giver ikke ro til udforskning og social læring, og barnet fremstår mindre kognitivt kompetent.
- Eksempel på desorganiseret tilknytning: Malthe har haft en svær start på livet, da hans mor har været syg og indlagt flere gange, og faren har haft svært ved at tage sig af ham. Malthe kræver meget opmærksomhed i vuggestuen, og hans reaktioner er uforudsigelige. Ved afsked og afhentning kan han "fryse" eller græde hjerteskræende. Malthe har svært ved at indgå i dagligdagen i vuggestuen. Han rækker ud efter alle voksne og skelner ikke mellem stuens pædagoger og de andre børns forældre. Malthe sætter sig også på skødet af fremmede.

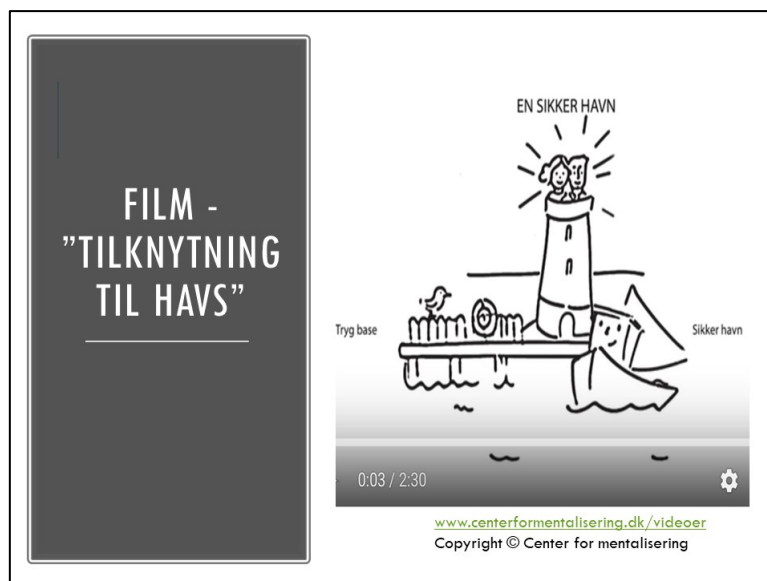
Forskellige tilknytningsmønstre

Filmklip: Tilknytning til havs.

Underviseren viser filmen, som skal understøtte ovenstående teori-afsnit ved at vise, hvordan de forskellige tilknytningsmønstre ser ud (varighed 2:30 minutter).

Underviser holder efterfølgende oplæg om tilknytning mellem plejebarn og plejeforældre.

Formål: At visualisere og understøtte forståelsen af teorien om tilknytning af hensyn til ansørgernes forskellige læringsstile.

Dias 59: Film - "Tilknytning til havs".

Noter

Film - "Tilknytning til havs". Centrale pointer:

- Filmen viser, hvordan barnets tidligere erfaringer med omsorgspersonen samles i såkaldte indre arbejdsmodeller.
- Barnet udvikler de "indre arbejdsmodeller" når det er helt lille, ud fra dets grundlæggende erfaringer med omsorg. Barnet opfatter og forstår verden ud fra disse modeller, som også inkluderer barnets opfattelse af sig selv i samspillet. Modellerne er ikke lette at ændre, det vil dog kunne ske, hvis der kommer andre erfaringer med omsorg og relationer gennem en længere periode.
- Som nogle centrale træk rummer en indre arbejdsmodel barnets forestilling om, hvem der er tilknytningspersoner, hvor de findes, og hvordan de forventes at reagere over for barnet.
- Hvis tilknytningsfiguren er pålidelig og nærværende i sin omsorg, vil det efterlade barnet med en oplevelse af, at den betyder noget og er værd at være sammen med.
- Overordnet kan man sige, at et barn med tryk tilknytning har positive indre arbejdsmodeller, og barnet med desorganiseret tilknytning har negative indre arbejdsmodeller.
- Barnet opsamler sine erfaringer over tid. Typen af tilknytning, som det udviser, er derfor ikke statisk. Der kan være tidspunkter, hvor børn udviser et andet tilknytningsmønster end det vante, fx ved skilsmisse og anbringelse (jf. emnet *Omsorgssvigt og udviklingstraumer*). I så fald vil barnet, når der falder ro på, igen udvise sit almindelige tilknytningsmønster. Børn kan også have forskellige tilknytningsmønstre overfor forskellige personer. Barnet kan fx have ét tilknytningsmønster hos sine forældre og have et andet i plejefamilien.
- Barnet kan også få ændret deres utrygge tilknytningsmønster gennem deres opvækst, hvis de får relevant støtte. Der er dog tale om en lang proces, hvor barnet skal tillære sig en ny tilknytningsstrategi.
- Det er væsentligt for plejeforældre at have kendskab til disse forhold, idet plejeforældrene har mulighed for at støtte barnet i udviklingen af sin tilknytning.

Filmen "Tilknytning til havs" er udviklet af Center for Mentalisering, Copyright © Center for Mentalisering.

TILKNYTNING MELLEM PLEJEBARNET OG PLEJEFORÆLDRE

- Tilknytningssystemet er dynamisk.
- Tilknytningssystemet kan aktiveres af plejeforældrene.
- Når tilknytningssystemet genaktiveres af plejeforældrene, er der udviklingspotentiale.
- Genaktiveringen stiller krav til plejeforældrenes eget tilknytningmønstre.

Dias 60: Tilknytning mellem plejebarnet og plejeforældrene

Noter

Tilknytning mellem plejebarnet og plejeforældrene. Centrale pointer:

- Der har i mange år været debat omkring, hvorvidt plejeforældrene skal supplere barnets forældre, eller de skal erstatte forældrene, psykologisk set (jf. artiklen Anne Blom Corlin *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*, som ansøgerne har læst til emnet). (Corlin, 2011).
- Tidligere mente man, at den tilknytning, som barnet havde udviklet til sin første omsorgsperson (ofte moren), ville barnet bære videre resten af livet. I dag ved man, at det er muligt at ændre et tilknytningmønster. Jo yngre et barn er, des nemmere er det. Undersøgelser har vist, at et anbragt barn i løbet af tre måneder vil kunne få samme tilknytningmønster til den nye primære omsorgsperson. Det interessante er, som Corlin skriver i artiklen, at relationen og tilknytningen mellem plejebarnet og plejeforældrene er en afgørende drivkraft for modning og udviklingen af plejebarnets følelsesmæssige udvikling. Der ligger her i et stort udviklingspotentiale for plejebarnet under en anbringelse.
- Det ændrede tilknytningmønster er en mulighed for plejebarnet til at opnå tryghed og stabilitet i anbringelsen. Hvis det lykkes at opbygge en tryk tilknytning, bliver det en afgørende beskyttelsesfaktor.
- At udvikle en ny tryk tilknytning kræver, at plejeforældrene selv har dette tilknytningmønster – og derved kan hjælpe barnet med at udvikle samme tilknytningstrategi. Det er i den trykke tilknytning, at barnet mødes af voksne, der rummer barnet, og hvor den voksne beskytter barnet, giver omsorg og tryghed. Det er i den trykke tilknytning, at barnet føler sig elsket, kompetent og ser verden som et trygt sted at være.
- Omvendt vil et utrygt tilknytningmønster mellem plejeforældre og plejebørn øge risikoen for et utilsigtet brud i anbringelsen.
- Flere brudte relationer tidligt i et barns liv øger igen risikoen for udvikling af en utryk tilknytning. Dette er også én af årsagerne til, at man som ansøger skal gøre sig umage med at sikre sig, at man kan og vil være plejefamilie. Et sammenbrud i anbringelsen bidrager til flere belastningsfaktorer i barnets liv og stiller derfor barnet endnu dårligere.
- I artiklen til kursusdagen beskrives det, at størstedelen (72 procent) af de plejebørn, der anbringes i en plejefamilie, hvor der er et utrygt tilknytningmønster, udvikler et

desorganiseret tilknytningsmønster; altså det tilknytningsmønster, der er sværest for barnet og omgivelserne at håndtere.

- Udfordringen for plejeforældre, når et barn har en utryk tilknytning, er, at barnet således ikke føler sig fortjent til kærlighed og omsorg. Barnet kan ofte ikke skabe mening med sine tidlige oplevelser og kommer ofte til den konklusion, at det er slemt, ondt eller på en eller anden måde selv har været ude om de omsorgssvigt og overgreb, som det har været udsat for. Barnet vil, i forhold til forældrene, bevare forestillingen om, at forældrene var gode – og at det var barnet selv, der ikke fortjente bedre omsorg. Når et barn bliver anbragt, vil det have meget svært ved at forstå, at de erfaringer, som det har med sig, ikke er endegyldige. Barnet vil derfor ofte forsøge at bevise, at dets påstand er korrekt (jf. emnet *Omsorgssvigt og udviklingstraumer* samt *Omsorg til barnet*).
- Plejeforældre vil måske høre betegnelsen *tilknytningsforstyrret* om et barn. Det er væsentligt at præcisere, at betegnelsen *tilknytningsforstyrrelse* er en diagnose, og at diagnoser kun kan stilles af fagpersoner (psykolog/psykiater). Hvis det er tilfældet, er det endvidere vigtigt, at plejefamilien får dette eksplicit at vide og kan vurdere/agere på baggrund heraf.
- Når man som plejeforældre skal matches til et barn, er det vigtigt, at man har indsigt i sine egne kompetencer (og eventuel viden om egne tilknytningsmønstre), og at man gør sig umage med at efterspørge viden om barnet, og især viden om barnets relationelle kompetencer. Dette bliver der vendt tilbage til på dag 4 under match-øvelsen.

Mentalisering

Underviseren indleder med et oplæg om mentaliseringsbegrebet, og hvordan der kan arbejdes med en mentaliserende tilgang i arbejdet med et plejebarn. Underviser fortæller, hvordan mentaliseringsbegrebet knytter sig til godkendelsesprocessen, således ansøgerne får indsigt i, hvorfor socialtilsynet afdækker ansøgers mentaliseringsressourcer undervejs i processen.

Underviseren præsenterer derefter ansøgerne for en case om mentalisering. Efter case-øvelsen afrunder underviser emnet og opsummerer de vigtigste pointer, som ansøgerne skal have taget med sig fra undervisningen. Underviser opfordrer ansøgerne til at fortsætte refleksionen, efter undervisningen i forhold til materialet og gerne skrive noter eller overvejelser i deres notesbog.

MENTALISERINGS- BEGREBET

Mentalisering er:

- At være opmærksom på egne og andres mentale tilstande, især i forbindelse med forklaring på adfærd.
- At se sig selv udefra og den anden indefra.
- At have sindet på sinde.
- At forstå misforståelser.

Dias 61: Mentaliseringsbegrebet

Noter

Mentaliseringsbegrebet. Centrale pointer:

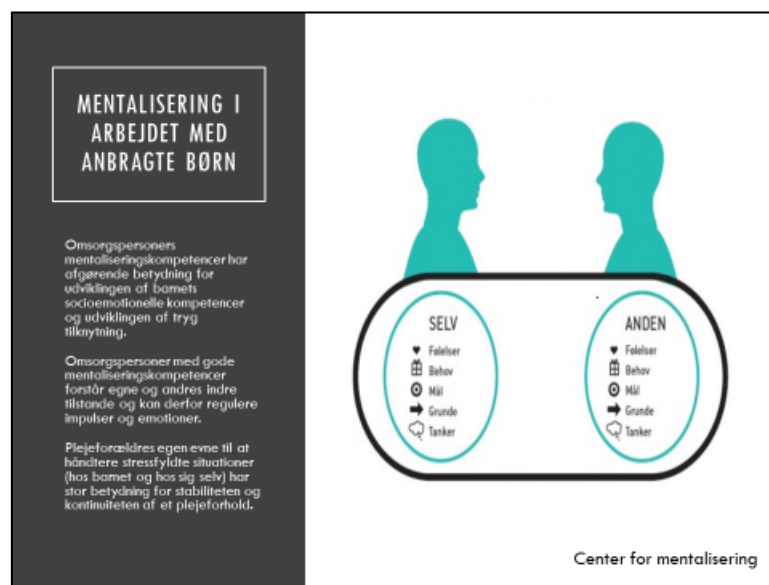
- Når barnet bliver spejlet, lærer det sig selv bedre at kende, ligesom det lærer omgivelserne bedre at kende. Et barn med en tryk tilknytning vil have positive oplevelser med at blive set, hørt og spejlet. Det vil derfor have nemmere ved at forstå omverdenen og sig selv. Det er denne forståelse, der danner grund for evnen til at mentalisere.
- Mentalisering kan defineres som *fokus på mentale tilstande hos én selv eller hos andre, især i forbindelse med forklaring af adfærd.*
- Mentalisering handler om at kunne se andre indefra og sig selv udefra. De mentale tilstande, der påvirker adfærden, kan blandt andet være følelser, behov, mål og tanker.
- En mentaliserende tilgang er kendetegnet ved, at plejeforældrene i deres omsorgspraksis kontinuerligt prøver at have "sindet på sinde", og at de tolker barnets adfærd ved at være nysgerrige over for de følelser, tanker og bevæggrunde, der kan ligge bag plejebarnets handlinger (Hagelquist, 2012). I tråd med dette peger forskningen på, at det især er forældres evne til at forstå børn indefra og at kunne se bag om barnets adfærd (mentaliserer), der er centralt i forhold til udvikling af en tryk tilknytningsrelation til barnet (Allen, Fonagy og Bateman, 2010).
- Mentalisering er ikke det samme som empati. Empati er et snævrere begreb, idet det kun henviser til bevidstheden om andres mentale tilstande og responsen herpå (Fonagy m.fl. 2013).
- Mentalisering beskæftiger sig med empati, overfor såvel én selv som over for andre, og bliver således en mere kompleks proces i sindet end empatien.

Eksempler på mentalisering, der kan understøtte de centrale pointer:

- Far har bagt boller til familien og glæder sig til at sidde at spise og hygge sammen søndag eftermiddag. Hyggen bliver ødelagt af, at den ældste datter vrisser af den yngste, og de begynder at skændes. Far er klar over, at den ældste datter har en matematikopgave, der skal afleveres inden aften, og er derfor klar over, at hun skal

have hjælp til at trække sig fra skænderierne og fortsætte med afleveringen. Far er også klar over, at skænderiet handler om manglende overskud fra ældste datters side. Han er også klar over, at det ikke nytter at blive sur over, at det ikke blev hyggeligt at spise boller. Far har fokus på sine egne og sin datters mentale tilstand.

- Yngste datter ønsker ikke at tage i skole, og hun er vrissende over for sin storesøster. Mor kan se, at de alle bliver forsinkede på baggrund af skænderierne, men ved også, at årsagen til skænderierne er, at yngste datter er ked af, at hun ikke har fået en invitation til weekendens fest. Mor er klar over, at der er mange følelser på spil, og at det ikke nytter noget, at hun bliver vred, ligesom hun er klar over, at hun må støtte begge børnene i deres mentale tilstande og støtte dem med i at afslutte skænderierne. Mor har fokus på sine egne mentale tilstande og sine døtres.

Dias 62: Mentalisering i arbejdet med anbragte børn

Noter

Mentalisering i arbejdet med anbragte børn. Centrale pointer:

- Mentaliseringsbegrebet har over de sidste år fået meget opmærksomhed og anerkendelse, idet en række forskere har koblet mentalisering sammen med traumeteorien, udviklingspsykologien og tilknytningsteorien.
- Forskning har bl.a. vist, at forældrenes mentaliseringskompetencer har afgørende betydning for udviklingen af børns socio-emotionelle kompetencer og udviklingen af tryk tilknytning.
- Socio-emotionelle kompetencer er kompetencer i forhold til at genkende, nuancere og regulere sine egne følelser.
- Mentalisering kommer til udtryk som en nysgerrighed efter at forstå egne og andres indre tilstande. Når vi mentaliserer, er vi optagede af at skabe mening og forstå de bagvedliggende intentioner, der former egen eller andres adfærd, og forstå relevante følelsesmæssige påvirkninger heraf. Mentalisering er en unik menneskelig evne, som er grundlæggende for vores fornemmelse af os selv som et sammenhængende individ. Evnen til mentalisering udgør fundamentet for

gensidige, nære mellemmenneskelige relationer og spiller en central rolle i forhold til tilknytningsrelationer og for vores evne til at regulere impulser og emotioner.

- Flertallet af anbragte børn og unge, har som tidligere beskrevet, haft en opvækst med forskellige former for omsorgssvigt og traumer, hvilket har haft afgørende betydning for deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling. Selv hvor udviklingsmæssige traumer ikke er til stede, kan placering af et barn i plejefamilie være forbundet med betydelig stress, for både barnet og dets omsorgspersoner, hvilket skaber en øget risiko for sammenbrud i anbringelsen. Det kan være vanskeligt for plejeforældre at forstå, tolerere og opdrage på et plejebarn, der mangler kompetencer til at mentalisere.
- Plejeforældrenes egen evne til at håndtere stressfyldte situationer, både hos barnet og hos sig selv, har således stor betydning for stabiliteten og kontinuiteten af et plejeforhold. Forældreomsorg for plejebørn er derfor væsentlig anderledes, end hvad der kendetegner omsorgen for "almindelige" børn. Omsorgssvigtede og traumatiserede plejebørn vil have brug for en mere reflekteret og tålmodig form for forældreomsorg. Det, som barnet har brug for at blive mødt med, er dét, som kan kaldes en mentaliserende tilgang.
- Ved en mentaliserende tilgang til plejebørn forholder plejeforældre sig til de følelser og tanker hos barnet, som ligger bag dets handlinger. Plejeforældrene agerer ud fra, hvad de forestiller sig, er barnets intention og følelsesmæssige behov, frem for at respondere på dets konkrete adfærd. Det er centralt, at plejeforældrene i deres omsorgspraksis, kontinuerligt forsøger at have "sindet på sinde", og at de tolker på barnets adfærd ved at være nysgerrige på de følelser, tanker og bevæggrunde, som kan ligge bag plejebarnets handlinger.
- I tråd med dette peger forskningen på, at det især er forældres evne til at forstå børn indefra og kunne se bag om barnets adfærd (mentaliserer), som er vejen til udvikling af en tryk tilknytningsrelation til barnet. I takt med at plejeforældre formår at møde plejebørn på en mentaliserende måde, øges sandsynligheden for, at der opnås tryk tilknytning imellem dem.

Figuren er fra Center for Mentalisering.

Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år

Form: Oplæg og øvelse.

Varighed: 15 minutter.

Underviseren læser casen højt (findes i noter til dias 63), som beskriver en konkret situation, hvor plejeforældre udviser mentaliserende omsorg for et plejebarn. Underviseren spørger ansøgerne, om de kan se, hvad det er, plejeforældrene særligt håndterer i situationen, og hjælper ansøgerne med at knytte casen sammen med den gennemgåede teori.

Formål: At ansøgerne får nogle billeder på, hvad det er, at man skal kunne, når der tales om mentalisering i arbejdet med anbragte børn og unge.

**MENTALISERINGS-
EKSEMPEL**

Fokus:

Plejemor evner at håndtere den stressfyldte situation.

Plejemor holder fokus på Rhondas mentale tilstande.

Plejemor ser bagom adfærden.

Dias 63: Mentaliseringseksempel.

Noter

Mentaliseringseksempel, der læses højt.

Rhonda på 14 år har boet hos sine plejeforældre, siden hun var 3 måneder gammel. Hendes biologiske forældre er misbrugere, og i hendes opvækst har der kun været kontakt til hendes mor. Rhonda har idealiseret sin mor, og selv om hun er aktiv narkoman og har udsat Rhonda for gentagne svigt og pinlige oplevelser, undskylder hun hende altid og er meget følsom over for plejeforældrenes forsigtige bemærkninger om, at det heller ikke altid er lige nemt for Rhonda.

Da Rhonda skal på sommerlejr til Sverige, aftaler hun med sin mor, at hun skal komme og sige farvel aftenen inden. Hun kommer ikke og for første gang sætter Rhonda ord på, hvor skuffet hun er over sin mor. Plejemoderen lytter og er meget glad for, at Rhonda endelig har mod til at tale om de svigt, hendes mor har udsat hende for. Hun er stolt over, at Rhonda og hun har fået den fortrolighed, der gør, at Rhonda nu sætter ord på.

Plejemor og plejefar gør alt, for at afrejsen skal forløbe godt. På dagen, hvor Rhonda skal afsted, står de tidligt op og smører madpakker og ordner det sidste sammen med Rhonda. Midt i de sidste forberedelser dukker moren op. Hun er halvskæv, men har et "Vi Unge"-blad med til Rhondas tur. Rhonda falder hende om halsen, mens hun gentager: "Du er den bedste mor i verden, gid jeg kunne bo hos dig".

Det hele foregår, lige før de skal forlade hjemmet for at køre til bussen, og plejefar siger forsigtigt, da tiden går, at de nu skal til at køre. Rhonda reagerer ved at råbe ad ham, at han "skal lukke røven" og "ikke ødelægge alting". Plejeforældrene er meget frustrerede og kan mærke, at de er rigtig vrede indeni. De tænker på det, plejeforældrene har lært om mentalisering, og det får dem til at tænke, at Rhonda ikke kan bære at have den første konflikt og begyndende afstandtagen til sin mor før en udlandsrejse uden voksne.

De kan også se, at Rhonda har brug for, at de bibeholder den positive relation, hun har med plejeforældrene, inden hun rejser.

Det betyder, at plejeforældrene er i stand til at skrue ned for deres vrede og håndtere situationen, så Rhonda får sagt farvel til sin mor på en god måde.

I bilen på vej til afrejsen siger plejefar til Rhonda: "Hvis det var mig, der skulle ud at rejse og var fanget i en svær situation, ville jeg gøre alt for at sørge for ikke at blive uvenner med nogen og prøve at have det godt med alle. Jeg ved jo ikke, om det var derfor, du reagerede som du gjorde, men det giver god mening for mig".

Plejefar fortsætter: "Men derfor er det alligevel ikke i orden, at du siger "luk røven". Det gør noget ved mig, når du taler sådan, men du skal vide, at jeg elsker dig og kommer til at savne dig".

Det ender med, at Rhonda hopper glad på bussen.

Undervisers fokuspunkter ved eksemplet på mentalisering:

- Det er med baggrund i ovenstående forskning og viden, at mentalisering har fået en central plads i plejefamilier som del af en vifte af pædagogiske redskaber, ligesom det har fået en central plads i godkendelsesprocessen af nye plejefamilier.
- Dels ved man i dag, at mentalisering er med til, at barnet kan forstå verden, både udefra og indefra, men man ved også, at plejeforældrenes evne til at mentalisere giver barnet mulighed for at tillære dette senere i livet. Kort beskrevet giver plejeforældres mentaliseringskompetence plejebørnene nye muligheder for at udvikles positivt og sætte deres oplevelser og følelser i perspektiv. Plejebørnene kan herigennem opnå tryk tilknytning og mentaliseringskompetence.
- Eksemplet viser, hvordan et par, der er plejeforældre, evner at håndtere den stressfyldte situation og holde fokus på Rhondas mentale tilstande. De ser bag om adfærden. De holder fokus på, at de ikke ved præcis, hvad der foregår i Rhonda, men de forestiller sig, hvad årsagen til adfærden kunne være.

Eksemplet er lavet med inspiration fra Mentaliseringsguiden, Hagelquist, 2015.

TILKNYTNING OG MENTALISERING - OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte personer, og som giver barnet en følelse af tryghed og velvære.
- Tilknytningssystemet er dynamisk og kan aktiveres af plejeforældrene.
- Mentaliseringskompetencen er afgørende for at kunne danne tryk tilknytning.
- Evnen til at se bag om andres adfærd er afgørende for stabiliteten i en anbringelse.

Dias 64: Tilknytning og mentalisering – Opsummering

Noter

Tilknytning og mentalisering – Opsummering. Centrale pointer:

- Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte personer, og som giver barnet en følelse af tryghed og velvære.
- Tilknytningssystemet er dynamisk og kan aktiveres af plejeforældrene.
- Mentalisering er afgørende for at kunne danne tryk tilknytning.

2.5. Afrunding af dagen

Underviser samler op på dagens læringsmål, herunder om der er spørgsmål eller uklarheder til dagens emner.

Underviser følger op på og spørger ind til, hvordan dagen har været. Hvad fungerede godt, og hvad fungerede mindre godt? Er der noget, der skal justeres til næste kursusmodul?

Underviseren giver ansøgerne informationer om det videre godkendelsesforløb, herunder forberedelse til kursusdag 3 og 4.

AFRUNDING AF DAGEN

- Opfølgning på dagens læringsmål.
- Evaluering af dagen – hvordan har det været.
- Hjemmeopgave til næste kursusmodul ("Familiepakken").
- Det videre godkendelsesforløb.

Tak for i dag

Dias 65: Afrunding af dagen

Noter

Opsamling på dagen:

Dagens emner:

1. Børns udvikling og identitetsdannelse
2. Omsorgssvigt og udviklingstraumer
3. Tilknytning og mentalisering.

Dagens læringsmål:

Læringsmål 1: Har indsigt i og viden om børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.

Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Afsluttende bemærkninger:

- Hjemmeopgaver:
 - Involvere egne børn, herunder lave *Familiepakken*. Husk, at den skal være påbegyndt, hvis den skal anvendes på 2. godkendelsesbesøg.
 - Ansøgerne skal aflevere deres Livshistorie-opgave (7 dage) inden det næste godkendelsesbesøg, så der er mulighed for forberedelse til besøget. Underviseren må tjekke op på, at alle har modtaget opgaven og er klar over, hvordan de skal gribe opgaven an.
- Information om næste kursusmodul: tid, sted, indhold.
- Evt. udlevering af informationsbrev til ansøgernes børn i forbindelse med interview.
- Evt. opfølgning på aftale/dato for næste besøg.
- Tak for i dag.

2.6. Litteratur til grundkursusdag 2

Allen, J. G., Fonagy, P. og Bateman, A. W. 2010. *Mentalisering i klinisk praksis*. Hans Reitzels Forlag.

Allen, J. G. 2009. *Mentaliseringsbaseret behandling i teori og praksis*. Hans Reitzel.

Bateman og Fonagy, 2007, *Mentaliseringsbaseret behandling af borderline-personlighedsforstyrrelse: en praktisk guide*. Akademisk Forlag, 2. oplag (2009).

Beyerlein, B. A., og Bloch, E. *Need for Trauma-Informed Care Within the Foster Care System: A Policy Issue*. Child Welfare 93, nr. 3 (maj 2014): 7–21.

Birkmose, D., 2013, *Forråelse – når gode mennesker handler ondt*. Syddansk Universitetsforlag. 5. oplag (2017).

Bronfenbrenner, U., 1980. *Opvækst og miljø. Økologisk socialisationsforskning*. Gyldendal.

Bronfenbrenner, U., 1972. *Influences on human development*. Dreyden Press.

Bruce P. og Szalavitz, M. 2011. *Drengen, der voksede op som hund: hvad kan vi lære af traumatiserede børn om tilknytning, tab og heling*. Hans Reitzel. 1. udgave, 7. oplag (2018).

Bushnell, I., 2001, (Article), *Mother's Face Recognition in Newborn Infants: Learning and Memory*. *Infant and Child development, Inf. Child Dev.* 10: 67-74 (2001).

Børnerådet. 2012. *De prøver at gøre det så normalt som muligt. Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv*. Børnerådet.

Børns Vilkår. <https://bornsvilkar.dk/om-boerns-vilkaar/vaerdier/boernesyn/>

Corlin, A. B. 2011, *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*. I Socialstyrelsen. 2011. KRITH. Arbejdshæfte – Grundkursus for kommende plejefamilier. Socialstyrelsen.

Dencik, L. og Jørgensen, P. S. 1999, *Børn og familie i det postmoderne samfund*. Hans Reitzel, 4. oplag (2002).

De Saint-Exupéry, Antoine. 2016, *Den lille prins*. 2. udgave. Carlsen.

Dozier m.fl., 2001. *Attachment for Infants in Foster Care: The Role of caregiver State of Mind*. Article in Child Development, September 2001, Volume 72, Number 5.

Egelund, T. og Hestbæk, D. 2009. *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. VIVE. Det Nationale Analysecenter for Velfærd.

Egelund, T. Hestbæk, D. og Andersen, D. 2004. *Små børn anbragt uden for hjemmet: En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. Socialforskningsinstituttet.

Ejrnæs, M. Gabrielsen, G. og Nørrung, P. 2005. *Social opdrift – Social arv*. Akademisk. 2. udgave (2005).

- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist E. L. og Target, M. 2013. *Affektregulering, mentalisering og selvets udvikling*. Akademisk Forlag, København.
- Fonagy, P., Schore, A. N. og Stern, D. N. 2006. *Affektregulering i udvikling og psykoterapi*. Hans Reitzel, 1. udgave.
- From, K. 2018. *Den sårbare hjerne*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Golding, K., 2010, *Styrk barnets tilknytning: rødder og vinger til adoptiv og plejebørn*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Hagelquist, J. Ø. og Rasmussen, H. 2017. *Mentalisering i familien*. Hans Reitzels Forlag
- Hagelquist, J. 2012. *Mentalisering i mødet med udsatte børn*. Hans Reitzel. 1. udgave, 4. oplag.
- Hagelquist, J. Ø. 2015. *Mentaliseringsguiden*. Hans Reitzels Forlag
- Hart, Susan og Sørensen, Jens Hardy. 2007. *Bro over to forskningsområder*. Psykolog Nyt nr. 23, 2007.
- Henriksen, Lars. 2017. *Hvis traumer går i arv, i hvor høj grad er vi så vores fortid?* Artikel i Kristeligt Dagblad d. 11. maj 2017.
- Hertz, S., 2017. *Børn og unge, psykiatri og samfund*. Akademisk Forlag, København. 1. udgave, 1. oplag (2017).
- Hertz, S., 2008. *Børne- og ungdomspsykiatri - nye perspektiver og uanede muligheder*. Akademisk Forlag.
- Honneth, A. 2003. *Behovet for anerkendelse*. Hans Reitzel, 3. oplag (2006).
- Højholt, C., 2001. *Samarbejde om børns udvikling: deltagere i social praksis*. Gyldendal Uddannelse.
- Illeris, K. (red.). 2000. *Tekster om læring*. Roskilde Universitetsforlag. 1. udgave (2000).
- James, A, Jenks, C og Prout, A. 1999. *Den teoretiske barndom*. København. Gyldendal.
- Jacobsen, M., og Guul, M., 2015, *Mentaliseringskompetence: i professionel praksis med børn, unge og familier*, Frydenlund, 1. udgave, 2. oplag (2016).
- Juul, J. 1999. *Dit kompetente barn: på vej mod et nyt værdigrundlag for familien*. 1. udgave 25. oplag. (2011).
- Killén, K., 2017. *Omsorgssvigt*, Hans Reitzel. 5. udgave (2017).
- Killén, K., 2010. *Omsorgssvigt*. Hans Reitzel. 4. udgave (2010-2012).
- Kvello, Ø. 2014. *Børn i risiko*. Samfundslitteratur. 1. udgave (2013).
- Luthar, S. S. 2006. Resilience in development: A synthesis of research across five decades. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (pp. 739-795). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.
- Milne, L. og Collin-Vézina, D. 2015. *Assessment of children and youth in child protective services out-of-home care: An overview of trauma measures*. Psychology of Violence 5, nr. 2 (april 2015): 122–32.
- Oldrup, H., Christoffersen, M. N, Kristiansen, I. L. og Østergaard, S. V. 2016. *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

- Pedersen, B. K. 2013. *Dine arvelige egenskaber bestemmes ikke kun af din dna*. Artikel i Politikken. d. 21. aug. 2013.
- Prehn, A. 2015. *Hjernesmarte børn. Styrk dit barns hjerne for livet (og bliv selv klogere)*. People's Press
- Psykiatrifonden.dk; <http://www.psykiatrifonden.dk/boern-unge/opdragelse-trivsel/opdragelse-og-trivsel/foraeldretyper-og-trivsel.aspx>
- Rambøll. 2016. *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier*. Socialstyrelsen.
- Rask, L. og Jakobsen, I. S m.fl. 2012. *Teoretiske perspektiver på arbejdet med ICS*. Socialstyrelsen.
- Rutter, M; Sonuga-Barke, EJ; Beckett, C; Bell, CA; Castle, J; Kreppner, J; Kumsta, R; Schlotz, W; Stevens, S; - view fewer (2010). *Deprivation-specific psychological patterns: Effects of institutional deprivation by the English and Romanian Adoptee Study Team*. Monographs of Social Research in Child development.
- Rutter, M. og Rutter, M. 2000. *Den livslange udvikling: forandring og kontinuitet*. Hans Reitzel. 2. udgave.
- Schaffer, R. 2000. *Social udvikling*, Hans Reitzel. 2. oplag (2006).
- Schwartz, I. 2014. *Hverdagsliv og livsforløb. Tværprofessionelt samarbejde om børn og unges livsførelse*. Klim.
- Schwartz, I. 2007. *Børneliv på døgninstitution: socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Ph.d. Afhandling, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
- Schwartz, I. 2003. *Fortællinger fra praksis. Om livshistorier og pædagogik*. Hans Reitzel. 3. oplag (2011).
- Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Vejledning til Undervisere - Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Arbejdshæfte - Grundkursus for kommende plejefamilier*. Servicestyrelsen.
- Socialstyrelsen. 2018. *Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. 2018. *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. En guide til plejefamilier – om forebyggelse, opsporing og håndtering*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen 2012. *Barnets velfærd i centrum, ICS-Håndbog*. 2. udgave.
- Sommer, D. 2010. *Børn i senmoderniteten: barndomspsykologiske perspektiver*. Hans Reitzel.
- Sommer, D. 2003. *Barndomspsykologi. Udvikling i en senmoderne verden*. Hans Reitzel.
- Strøm, I og Åkjær, H for KL m.fl. 2005. *RUGO - Manual til forundersøgelse*. Kommunernes Landsforening, Socialpædagogernes Landsforbund, Familieplejen Danmark Dansk Socialrådgiverforening, HK/Kommunal, Amtsrådsforeningen, Københavns Kommune.

Thimmer, L. S. og Hagelquist J. Ø. 2016. *Geniscenesættelse – en selvskadende traumeefterreaktion*. Psyke & Logos, 2016, 37, 159-182.

Vidensportal.dk, Socialstyrelsen. <https://vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb/definition>.
Publiceret: 05.11.2013. Sidst opdateret: 11.01.2019

Vidensportal.dk, Socialstyrelsen. <https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>. Publiceret: 31.10.2013. Sidst opdateret: 23.05.2018.

Vidensportal.dk, Socialstyrelsen. <https://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/definition>
Publiceret: 31.10.2013. Sidst opdateret: 17.05.2018.

Wang, T. 2014. *Store opdagelser: Epigenetik – arvelige påvirkninger og forandringer*. Artikel i Videnskab.dk d. 3. maj 2014.

Warming, H., Fjordside, S. og Lavaud, M. A. 2017, *Det dobbelte blik. Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner*. Akademisk Forlag.

Warming, H. 2011. *Børneperspektiver – børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag.

Webber, J. og Plotts, C. A. 2008 *Emotional and Behavioral Disorders – Theory and Practice*. 5th Edition.

World Health Organization (WHO).1994. *ICD-10 – psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser – klassifikation og diagnostiske kriterier*. Munksgaard.

3. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

Der er ingen forberedelse til dagen.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Undervisere skal følge op på opgaven omkring *Familiepakken*, som ansøgerne fik udleveret på kursusdag 1, og som de skal medbringe på kursusdag 4.
- ❖ Følgende film skal være klar:
 - “Samarbejde med plejebarnets familie og netværk”.
 - “Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen”.
 Link til film: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

Program for dag 3 (til underviseres eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
9.00-9:15	Velkomst og introduktion til dagen <ul style="list-style-type: none"> • Opsamling fra sidste kursusmodul. • Dagens emner og læringsmål. • Dagens program. 	15 minutter
9:15-10:30	Tab, sorg og krise <ul style="list-style-type: none"> • Tab, sorg og krise hos plejebørn (oplæg). • Tab, sorg og krise – reaktionsmønstre hos plejebørn (oplæg). • Tab, sorg og krise – omsorg for plejebørn (oplæg). • Egne erfaringer med tab (øvelse). 	75 minutter
10:30-10:45	Pause	15 minutter
10:45-12:00	Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde <ul style="list-style-type: none"> • Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt (oplæg). • Kontakt, samvær og samarbejde – fra barnets perspektiv (oplæg). • Kontakt, samvær og samarbejde – fra forældrenes perspektiv (oplæg). • Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer (oplæg). • Former for samvær (oplæg). • Kontakt, samvær og samarbejde (film og øvelse). • Samarbejde med forældre omkring plejebarnet i hverdagen (oplæg). • Samværets dilemmaer (oplæg). • Det første møde med forældrene (oplæg, film og øvelse). 	75 minutter

12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12:45-14:00	Inddragelse, selv- og medbestemmelse <ul style="list-style-type: none"> Anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse (oplæg). Betydning af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnets perspektiv (oplæg). Konfliktforståelse og kommunikation <ul style="list-style-type: none"> Hvad er en konflikt (oplæg). Forebyggelse og håndtering af konflikter (oplæg). Reaktioner i konflikter (oplæg). At skabe et godt samarbejde med plejebarnet (oplæg og øvelse). 	75 minutter
14:00-14:15	Pause	15 minutter
14:15-15:15	Understøttelse af plejebarnets skolegang <ul style="list-style-type: none"> Betydningen af skolegang for anbragte børn og unge (oplæg). Forskning om anbragte børn og unges skolegang (oplæg). Anbragte børns perspektiver på skolegang (oplæg). Hvordan kan plejeforældrene støtte plejebarnet i forhold til skolegang og uddannelse (oplæg). Fællesskaber og relationer <ul style="list-style-type: none"> Venskaber og fritidsaktiviteter (oplæg). Sociale medier (oplæg). 	60 minutter
15:15-15:30	Pause	15 minutter
15:30-15:40	Opsamling på dagens emner <ul style="list-style-type: none"> Opsummering af læringsmål og dagens emne. 	10 minutter
15:40-15:50	Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/børn <ul style="list-style-type: none"> Hjemmeopgave til dag 4 (<i>Familiepakken</i> og <i>Anbringelse af eget barn</i>). 	10 minutter
15:50-16:00	Afrunding af dagen	10 minutter

3.1. Velkomst og introduktion til dag 3

Underviser byder velkommen til kursusdag 3.

Underviser introducerer derefter dagens læringsmål og dagens program.

Underviser spørger ansøgerne, om de har spørgsmål i forlængelse til det sidste kursusmodul – og herunder hjemmeopgaven til kursusdag 4.

KURSUSDAG 3

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Kursusdag 3

Ingen noter.

Læringsmål

Underviser præsenterer kort formålet med dagens emner med udgangspunkt i læringsmålene.

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Har viden om forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i kontakten til den biologiske familie og øvrige relationer.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at understøtte et plejebarns inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Dias 2: Dagens læringsmål

Noter

Læringsmål. Centrale pointer:

- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at understøtte et plejebarns inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et plejebarn i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Dagens program

PROGRAM TIL KURSUSDAG 3	
Tid	Indhold
9:00-9:15	Velkomst
9:15-10:30	Tab, sorg og krise
10:30-10:45	Pause
10.45 – 12.00	Barnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde
12:00-12:45	Frokost
12:45-14:00	Inddragelse, selv- og medbestemmelse Konfliktforståelse og kommunikation
14:00-14:15	Pause
14:15-15:15	Understøttelse af plejebarnets skolegang Fællesskaber og relationer
15:15-15:30	Pause
15.30-16:00	Opsamling på dagens emner Hjemmeopgave til dag 4 – Anbringelse af eget barn Afslutning og tak for i dag

Dias 3: Dagens program

Noter

Præsentation af program for grundkursusdag 3 med underemner:

- 1) Tab, sorg og krise:
 - Tab, sorg og krise hos plejebørn
 - Tab, sorg og krise – reaktionsmønstre for plejebørn.
 - Tab, sorg og krise - Omsorg for plejebarnet.
 - Øvelse: Egne erfaringer med tab.
- 2) Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde:
 - Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt

- Betydningen af at støtte et plejebarn i kontakt og samvær med familie og netværk – fra barnets og biologiske forældres perspektiv.
 - Kontakt, samvær og samarbejde – Plejebørns perspektiv Lovgivningsmæssige rammer.
 - Kontakt, samvær og samarbejde – forældrenes perspektiv Hvordan kan plejeforældre skabe et konstruktivt samarbejde med barnets familie og netværk.
 - Former for samvær
 - Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde
 - Samarbejde med forældrene omkring plejebarnet i hverdagen
 - Samarbejdets dilemmaer
 - Det første møde med forældrene
 - Øvelse: Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen
- 3) Inddragelse, selv- og medbestemmelse
- Anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
 - Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets perspektiv
- 4) Konfliktforståelse og kommunikation
- Hvad er en konflikt
 - Forebyggelse og håndtering af konflikter
 - Reaktioner i konflikter
 - At skabe et godt samarbejde med plejebarnet.
- 5) Understøttelse af plejebarnets skolegang
- Betydningen af skolegang for anbragte børn og unge.
 - Forskning om anbragte børn og unges skolegang
 - Anbragte børns perspektiver på skolegang
 - Hvordan kan plejeforældrene støtte plejebarnet i forhold til skolegang og uddannelse
- 6) Fællesskaber og relationer
- Venskaber og fritidsaktiviteter.
 - Sociale medier.
- 7) Opsamling på dagens emner
- 8) Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn

Undervisningsformen er en blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.

Der er, ligesom på kursusmodul 1, fokus på barnets perspektiv – barnet som aktør i eget liv, samspil og relationer er afgørende samt en ressourceorienteret og mentaliserende tilgang til barnet.

3.2. Emne: Tab, sorg og krise

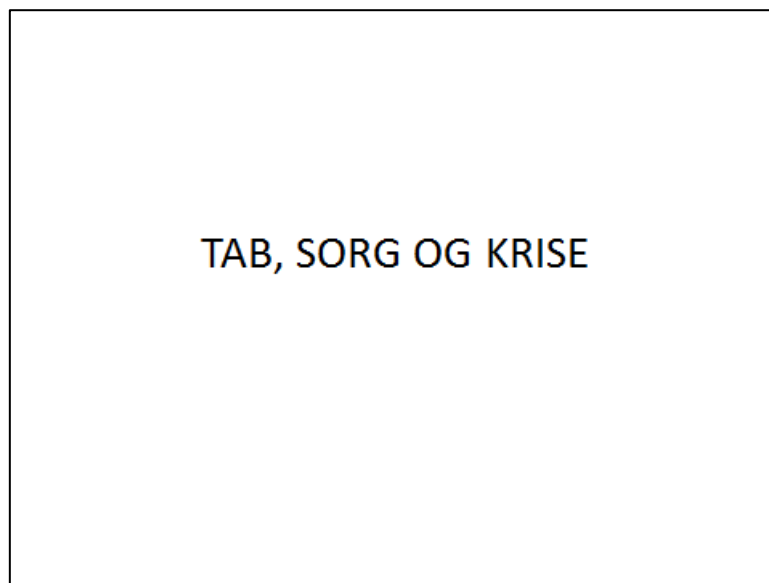
Formål med emnet

Plejebørn vil ofte opleve et tab, i forbindelse med anbringelsen, ved at blive adskilt og separeret fra sine tidligere omsorgspersoner: fra forældre, søskende og andre mennesker, som hidtil har været barnets omdrejningspunkt og base i livet, og fra den hverdag, som barnet kendte, inden

anbringelsen. Den adskillelse, der sker i forbindelse med barnets anbringelse, vil for langt de fleste børn være smertelig og forbundet med sorg (Thomann og Gulberg, 2001; Golding, 2010).

Barnet vil, pga. bruddet med sine forældre og familie og det forhold, at barnet skal omstille sig til en ny familie, ofte være i krise i den første tid af anbringelsen. Børn reagerer meget forskelligt, når de er i sorg og krise. Fælles for børnene er, at de i sorgen og krisen ofte bruger meget energi på følelsesmæssige reaktioner og tab, som tager energien fra andre områder i deres udvikling.

Det er sådan en situation, som vil være præget af plejebarnets reaktioner på tab, sorg og krise, at plejefamilien skal skabe betingelserne for den første tilknytning. Det er derfor vigtigt, at ansøgerne får viden om og forståelse for plejebørns oplevelse af og reaktioner på tab, sorg og krise, og viden om, hvordan de som plejeforældre kan støtte plejebarnet.

Dias 4: Tab, sorg og krise

Ingen noter

Tab, sorg og krise hos plejebørn

TAB, SORG OG KRISE HOS PLEJEBØRN

- Barnet vil opleve tab og sorg, når det bliver anbragt, uanset omfanget af svigt fra forældrene.
- Barnet vil derfor ofte være i krise, når det bliver anbragt.
- Sorgen og krisen viser sig kropsligt, følelsesmæssigt, tankemæssigt og socialt.
- Alle sorg- og kriseoplevelser er unikke, og det samme gælder de skridt, der skal tages for at komme igennem sorgen.

Dias 5: Tab, sorg og krise hos plejebørn

Noter

Tab, sorg og krise hos plejebørn. Centrale pointer:

- En anbringelse medfører adskillelse fra tidligere omsorgspersoner og andre vigtige mennesker (forældre, søskende, venner mv.), som hidtil har været barnets omdrejningspunkt og base i livet. Det betyder også adskillelse fra det velkendte og fra den hverdag, som barnet kendte inden anbringelsen.
- Der kan være tale om fysiske tab, psykiske tab, tabet af ens grundlæggende billede af verden og tabet af ens livsudfoldelse (Jacobsen, 2009). Der kan fx være tale om tab af en bestemt rolle i familien (identitet), tab af den hverdag, som barnet kendte inden anbringelsen.
- Adskillelsen vil for langt de fleste børn være smertelig og forbundet med sorg (Thormann og Guldborg, 2001; Golding 2010).
- Barnet vil, pga. bruddet med sine forældre og familie og det forhold, at barnet skal omstille sig til en ny familie, ofte være i krise i den første tid af anbringelsen.
- Børn reagerer meget forskelligt, når de er i sorg og krise. Fælles for børnene er, at de i sorgen og krisen ofte bruger meget energi på følelsesmæssige reaktioner og tab, som tager energien fra andre områder i deres udvikling.
- Det er sådan en situation, som vil være præget af plejebarnets reaktioner på tab, sorg og krise, at plejefamilien skal skabe betingelserne for den første tilknytning.
- Det er derfor vigtigt, at ansøgerne får viden om og forståelse for plejebørns oplevelse af og reaktioner på tab, sorg og krise, og viden om, hvordan de som plejeforældre kan støtte plejebarnet.

KRISE

Hvad er en krise:

- En pludselig indtrædende forstyrrelse af den normale livskvalitet og det kontinuerte livsforløb – en sjæleforstyrrelse. Man mister orienteringen og rystes i sin grundvold (Jacobsen, 2009).
- Man står i en krise, når man er kommet i en livssituation, hvor ens tidligere erfaringer og indlærte reaktionsmønstre ikke er tilstrækkelige til, at man kan beherske situationen (Cullberg, 2007).

Dias 6: Krise

Noter

Krise. Hvad er en krise? Centrale pointer:

- Ordet krise stammer fra græsk *krisis* og betyder en pludselig forandring eller forstyrrelse. Hvor udviklingstraumet, som omtalt på kursusdag 2, er forankret i hjernen og forårsaget af fx lang tids svigt, er krisen en pludselig opstået forandring/forstyrrelse.
- Der er forskellige former for kriser: 1) Udviklingskrisen, 2) Den traumatiske krise, 3) Identitetskrisen, 4) Den eksistentielle krise.
- Situationen for et barn, der anbringes, kan siges at være en traumatisk krise. Barnet kan dog samtidig være præget af en af de andre former for kriser.
- **Traumatiske kriser** forekommer, hvis der opstår en pludselig, voldsom eller uforudset hændelse. Eksempel: adskillelse, død, sygdom, ulykker, skilsmisser, alvorligt svigt osv. Det er hændelser, der føles som tab eller trussel om tab af tidligere værdier eller tryghed. Et barn (eller en ung), der anbringes i en plejefamilie vil kunne have reaktioner, der ligner traumer (grænsende til PTSD), især hvis anbringelsen er kulminationen på andre voldsomme årelange belastninger.
- Det er værd at bemærke, at barnets forældre også kan opleve det som en voldsom uforudset hændelse, at barnet anbringes, og at de som følge heraf kan have krisereaktioner (Socialstyrelsen, 2011, s. 88).

Tab, sorg og krise – reaktionsmønstre hos plejebørn

FASER I ET KRISEFORLØB

- Chokfasen.
- Reaktionsfasen.
- Bearbejdningsfasen.
- Nyorienteringsfasen.

(Cullberg, 2007)

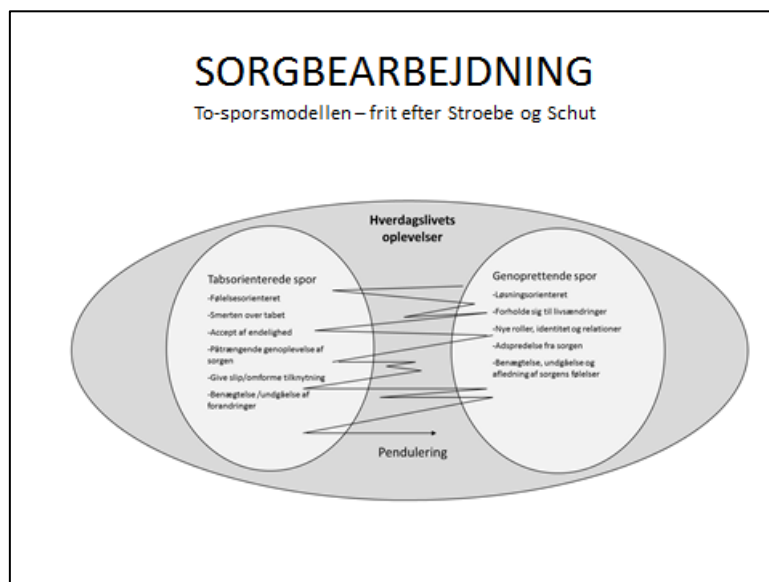
Dias 7: Faser i et kriseforløb

Noter

Faser i et kriseforløb. Centrale pointer:

- Børn i krise reagerer forskelligt, afhængigt af blandt andet alder, udviklingsniveau, hændelsesforløbet, hvordan de oplever deres egen rolle i sammenhængen, og hvilken støtte de får fra omgivelserne (Socialstyrelsen, 2017).
- Professor og psykiater Johan Culberg beskriver, at et kriseforløb har 4 faser (chokfasen, reaktionsfasen, bearbejdningsfasen og nyorienteringsfasen).
- Faserne kan give indblik i de processer, som et barn i krise går igennem. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at faseopdelingen er forenklet. Faserne i et kriseforløb er ikke klart adskilte fra hinanden, og reaktionerne vil være forskellige, alt efter det konkrete barn og den konkrete situation. Forløbet er heller ikke lineært, og sorgen kan dukke op igen og igen. Plejeforældre vil derfor kunne opleve, at én fase dukker op igen, fordi sorgen er blevet aktiveret igen, fx en mærkedag, et brev, en duft o. lign.
- **Chokfasen (sekunder til dage)**
Forløber over kort tid – fra få øjeblikke til et par døgn. Man er i chok og forstår ikke det, der er sket. Det kan se ud som om, at barnet klarer sig fint, men indeni er følelserne et stort kaos. Man kan føle sig tom, forladt og isoleret, og det kan være, som om man er i en anden virkelighed/bevidsthedstilstand.
Reaktioner: handlingslammelse, stærk selvbeherskelse, rastløshed, skrig, gråd, aggressioner. Fysiske reaktioner som spændinger, hovedpine, ondt i maven, kvalme, opkast, rysteture, hedeture, kulderystelser og hjertebanken.
Fx kan plejeforældre opleve, at barnet i chokfasen har fysiske reaktioner, der minder om sygdom, eller at barnet er utrøsteligt. Plejeforældre skal indstille sig på, at informationer givet til barnet, mens barnet er i chokfasen, formentlig vil have behov for at blive gentaget senere.

- Reaktionsfasen (1-8 uger)**
 I reaktionsfasen begynder man langsomt at åbne øjnene for det, der er sket, og overvældes af følelser af sorg, fortvivlelse, vrede og meningsløshed. Ofte forsøger den kriseramte at placere skyld, eller hvorfor det skete (fx kan børn påtage sig skylden: *Hvis bare jeg ikke havde fortalt damen fra kommunen at...* Der kan være ambivalens – bebrejdelser til andre – og én selv.
 Reaktionen kan være udadrettet eller indadvendte, gråd og vrede. Fysisk kan symptomerne være som i chokfasen. Det er vigtigt for barnet at få lov til at tale om det, der er sket, og få mulighed for at udtrykke sine følelser.
 Chok- og reaktionsfasen udgør tilsammen den akutte krise.
- Bearbejdningsfasen (op mod 6-12 måneder)**
 Den ramte begynder at vende sig mod fremtiden og er ikke helt så optaget af tabet og sorgen. Den ramte bearbejder sine følelser af tab og skuffelse, og der begynder at komme accept af det skete. Det begynder at blive muligt at se fremad. Dog kan den kriseramte stadig genopleve begivenheden, ligesom det er almindeligt med angst, sårbarhed over for andre mennesker samt ukoncentrerede tanker.
 Fx kan plejebarnet nogle dage have det godt, og andre dage kan plejebarnet savne og være ked af det. Der er ikke nogen lige vej i sorgprocessen.
- Nyorienteringsfasen (varer livet ud)**
 Fasen har ingen afslutning. Den kriseramte har bearbejdet det skete, forsonet sig med det og efterhånden lært at leve med det. Personen føler stadig sorg og smerte – men ikke konstant. Den kriseramte kan nu tale om hændelsen uden at bryde sammen og kan opleve erfaringen som en del af en livserfaring. Det handler ikke om at glemme, men om at kunne acceptere det, der er sket, så det ikke står i vejen for videre udvikling, nye interesser og nye relationer.

Dias 8: Sorgbearbejdning. To-sporsmodellen

Noter

Sorgbearbejdning. To-sporsmodellen. Centrale pointer:

- Tidligere troede man, at sorg forløb nogenlunde ens for alle mennesker. At det var en fremadskridende proces, som alle skulle igennem. I dag ved man, at sorg forløber forskelligt fra menneske til menneske. Sorg forløber ikke altid som en fremadskridende proces og i en bestemt rækkefølge. Sorgen er med andre ord en kompleks og dynamisk proces (Tellervo, 2015).
- På Aarhus Universitet har en forskergruppe systematisk undersøgt, hvordan vi reagerer på at miste et menneske (ved dødsfald), der stod os nær. På baggrund heraf ved man, at sorg aldrig går over, men at det er noget, som man må lære at leve med. Et menneske vil altid sørge over et tab og vende tilbage til det mange gange i livet, tænke på tabet og den betydning, som det har haft for den enkeltes liv (Guldin, 2018).
- Den nye måde at forstå sorg på kaldes *To-sporsmodellen*. Modellen er udarbejdet af de hollandske forskere og psykologer Margret Stroebe og Henk Schut. *To-sporsmodellen* er udviklet på baggrund af forskning, hvor forskere har fulgt personer, der havde mistet deres ægtefælle. *To-sporsmodellen* bygger endvidere på eksisterende sorg-teori, coping-teori og udviklingspsykologisk teori, hvorved den komplementerer og udbygger tidligere måder at forstå sorg. Den nye sorgforståelse rummer bevægelse og giver plads til forskellige typer af reaktioner på tab (Tellervo, 2015).
- I *To-sporsmodellen* pendulerer den sørgende mellem to spor: det tabsorienterede spor og det reetablerende eller genoprettende spor. Det tabsorienterede spor handler om at håndtere sorgens smerte – om savn, minder og længsel efter den afdøde eller det tabte.
- Det genoprettende spor handler om at håndtere den nye hverdag, hvor man skal gøre nye ting, få nye roller og skabe sig en ny identitet. Man skal således forholde sig til sorg på flere områder på én gang.
- Sorgen bevæger sig mellem de to spor hele tiden.
- I forhold til et plejebarn kan det betyde, at barnet i det ene øjeblik kan være optaget af sorgen og i det næste af den nye hverdag. På den måde tilpasser barnet sig – gennem sorgen – det forandrede liv (Tellervo, 2015).
- Penduleringen er Stroebe og Schuts betoning af, at det er nødvendigt at dosere sorgen. Sorgen kan være så voldsom en følelse, at der også er behov for tid, hvor sorgen ikke fylder (Mogensen og Engelbrekt, 2013).
- I starten fylder sorgprocessen naturligvis meget af hverdagslivet, men med tiden skal den gerne minimeres og fylde mindre. Det betyder også, at reetablering ikke er et endemål, men en del af sorgprocessen (Mogensen og Engelbrekt, 2013).
- Det er helt nødvendigt og naturligt at skifte mellem det ene og det andet spor. Sorgen bliver først "unaturlig" eller såkaldt kompliceret, hvis barnet af den ene eller den anden grund ikke er i stand til at veksle mellem de to spor. Det kan være, at barnet ikke er i stand til at håndtere alle de nye opgaver, men i lang tid sidder fast i en følelse af dyb sorg. Eller omvendt, at barnet bruger mange kræfter på at undgå sorgen og ikke forholder sig til tabet. Hvis barnet kun har "den ene side" af sorgen med, kan der være grund til bekymring, fordi det kan være tegn på kompliceret sorg (Tellervo, 2015).

REAKTIONSMØNSTRE HOS BØRN I KRISE

- Vrede og aggression.
- Uro og ængstelighed.
- Nedtrykthed.
- Apati og tilbagetrækthed.
- Søvnproblemer.
- Fysiske problemer, fx hovedpine og mavepine.
- Spiseforstyrrelser.
- Koncentrationsproblemer.

Reaktionerne kan ses som normale reaktioner på en unormal situation.

(Ett hem at växa i. Familjehemmets bok, Socialstyrelsen i Sverige).

Dias 9: Reaktionsmønstre hos børn i krise

Noter

Reaktionsmønstre hos børn i krise. Centrale pointer:

- Børn i krise reagerer forskelligt, afhængigt af blandt andet alder, udviklingsniveau, hændelsesforløbet, hvordan de oplever deres egen rolle i sammenhængen, og hvilken støtte de får fra omgivelserne (Socialstyrelsen, 2017).
- Det er i alle tilfælde en svær situation for plejebarnet med svære følelser, som kan føre kraftige reaktioner med sig.
- Reaktionerne kan ses som normale reaktioner på en unormal situation.
- Reaktionerne går oftest over efter et stykke tid, hvis barnet får følelsesmæssig støtte, føler sig tryk og får mulighed for at falde til ro i en stabil hverdag med skole og meningsfulde aktiviteter (Barth, 2010).

Centrale pointer i forbindelse med uledsagede flygtningebørn:

- Nogle uledsagede flygtningebørn bliver placeret i plejefamilier, når de kommer til Danmark.
- Når der tales om traumer i gruppen af uledsagede flygtningebørn, så er der tale om andre typer belastninger end ved danske børn, idet der er ganske særlige forhold forbundet med at være et uledsaget flygtningebarn.
- Børnene har typisk været udsat for mange traumatiske oplevelser i deres hjemland, hertil kommer en flugthistorie, som måske har varet i flere år (jf. hjernens påvirkning under langvarig stress). Ikke ualmindeligt har børnene oplevet mange overgreb undervejs. De har måske tigget eller udført farligt arbejde for at sikre betaling til menneskesmuglere.
- Børnene oplever ofte store bekymringer i forhold til deres familie og venner, som de ikke har haft kontakt til længe – og som de ikke ved, om er i god behold. De kan opleve såkaldt "eksilstress", som, ud over savnet af familien, også indbefatter bekymringer om praktiske forhold (fx asylpolitik, opholdstilladelse, ny kultur og samfund).
- Herudover kan den manglende forbindelse til egen kultur og familie give identitetsproblemer med manglende sammenhæng i deres livshistorie og manglende livsvidner.

- For plejefamilier, der ønsker at have uledsagede flygtningebørn i pleje, er det vigtigt at kende til og have forståelse for disse særlige forhold. Plejefamilier skal kende mekanismerne omkring traume og kriser. De skal være meget opmærksomme på at kunne skabe tryghed og struktur i dagligdagen samt sikre fysisk og psykisk sikkerhed. Det er på nogle måder ikke så anderledes end ved andre plejebørn – det, der adskiller sig, er den historie, som børnene har med sig, som ofte ikke bliver fortalt, og som kan være vanskelig at begribe. Hertil kommer ofte sproglige vanskeligheder og kulturbarrierer (Ankestyrelsen, 2010).

Tab, sorg og krise – omsorg for plejebørn

OMSORG FOR PLEJEBARNET I SORG OG KRISE – HJÆLP TIL AT HÅNDTERE SVÆRE FØLELSER

- Sæt ord på barnets følelser, fx ved at sige: "Jeg kan se, at du er vred/ked af det".
- Lyt og hjælp barnet til selv at reflektere over situationen.
- Hvis barnet er låst fast i det ene spor, så træk forsigtigt barnet lidt over i det andet spor. Et plejebarn, der tænker på tabet hele tiden, skal måske have hjælp til at tænke på noget andet. Et plejebarn, der slet ikke tænker på tabet, har måske brug for hjælp til, at de voksne hjælper med at berøre emnet.
- Bøger, der kan anvendes til at tale om tabet, er fx: "Nadia og Magnus flytter hjemmefra" (Børnerådet), "Lillefrø" (Jacob Martin Strid) og "Når man bor i en anden familie" (Center for Familiepleje).

Dias 10: Omsorg for plejebarnet i sorg og krise - Hjælp til at håndtere svære følelser

Noter

Omsorg for plejebørn i sorg og krise. Hjælp til at håndtere svære følelser. Centrale pointer:

- Plejeforældre har en vigtig opgave i at støtte plejebarnet i sorg og krisesituationen og hjælpe barnet til at håndtere tabet og de reaktioner, der naturligt følger med.
- En vigtig del af dette er hjælp til at håndtere svære følelser.
- Plejebarnet kan have svært ved at håndtere sine egne følelser. Nogle børn bliver passive, trækker sig ind i sig selv og har brug for at blive aktiveret. Andre reagerer mere udad og har brug for at blive beroliget. Fx kan en lille frustration over ikke at få sin vilje føre til stort følelsesudbrud. Uro over noget uventet eller ukendt kan føre til panik.
- Plejeforældre kan støtte barnet ved at sætte ord på barnets følelser og fx sige: *Jeg kan se, at du er vred/ked af det*, hvilket kan have en beroligende effekt.

- Det er vigtigt, at plejeforældre lytter og hjælper barnet til selv at reflektere over situationen; det kan også give barnet ro.
- Plejeforældre kan, hvis barnet er låst fast i det ene spor, forsigtigt trække barnet lidt over i det andet spor. Børn, der tænker på tabet hele tiden, skal måske have hjælp til at tænke på noget andet med musik eller andre aktiviteter. Modsat skal børn, der aldrig nævner tabet, måske opleve, at de voksne berører temaet, taler med barnet om dem, som de savner, viser billeder eller lignede (Hagelquist og Rasmussen, 2017).
- Plejeforældre skal være klar til at høre på barnet og turde høre på barnets fortællinger uden at komme med råd eller løsninger.
- Plejeforældre kan også støtte barnet ved at bekræfte barnet i sine følelser uden at fordømme.
- Barnets fortælling er barnets fortælling, også selv om det måske ikke er i overensstemmelse med virkeligheden. Det kan opleves, at plejebarnet fortæller meget positive historier omkring forældrene, og hvor sjovt de plejede at have det sammen. Det kan være barnets måde at fastholde en fortælling om sig selv og om sin familie som vellykket og give udtryk for sine drømme om og håb for et liv med forældrene.
- Plejeforældre kan fx fortælle barnet, at almindelige følelser ved tab og sorg kan være ensomhed, forladthed, angst, bekymring, tristhed, savn, vrede, lettelse, skyld og fortvivelse mv., så barnet ikke tror, at der er noget galt med det (Hagelquist og Rasmussen, 2017).
- Plejeforældre kan også indbyde barnet til at tale om det, der er sket. Barnet undlader ofte at fortælle om kriser (traumer), der plager dem, bl.a. fordi det gør erindringen om det skete mere nærværende. Dette kan let blive en fastlåst situation for barnet og kan forstærke traumet hos barnet. Nogle børn vil, ved adskillelsen fra sine forældre, undgå at tænke på det skete. Barnets sorgproces kan da blive vanskeligere, fordi tanken om tabet bringer traumatiske tanker frem.
- At læse bøger kan være en god anledning til samtale. Der findes forskellige bøger til forskellige aldersgrupper, fx *Nadia og Magnus flytter hjemmefra* (Børnerådet), *Lille frø* (Jacob Martin Strid), *Når man bor i en anden familie* (Center for Familiepleje).
- Børn før skolealderen bruger leg til at øve sig i at mestre udfordringer. Legen er en læreplads samtidig med, at leg er et tegn på trivsel. Når leg er en vigtig mestringsstrategi for børn, er det, fordi barnet i legen kan indtage forskellige roller. Barnet kan lave en distance både tidsmæssigt (legen er i datid) og følelsesmæssigt (*så sagde vi at ...*).
- Samtidig har leg et forløb, dvs. en begyndelse og en fortsættelse og en afslutning, hvor barnet selv bestemmer slutningen. Det er karakteristisk for børn, der er i alvorlig krise, at de i perioder ikke leger – eller helt holder op. Det ses også, at nogle børn leger tvangsprægede gentagne sekvenser eller monoton leg. Samtidig kan leg være et tegn på, at barnet er ved at bevæge sig videre (Socialstyrelsen, 2011).
- Barnets personlige ejendele, ting og tøj kan have stor betydning i en overgangssituation. Lugten, synet og berøringen af objektet kan bringe minder frem om forældrene og bidrage til en oplevelse af kontinuitet (Thormann og Guldborg, 2001).

OMSORG FOR PLEJEBØRN I SORG OG KRISE TRYGHED OG KONTINUITET

- Bevare kontinuiteten i hverdagen, i skolen, børnehaven, med venner (hvis det er muligt).
- Hjælp barnet med at bevare kontakten til forældrene, søskende og netværket.
- Etablere rutiner og regelmæssighed i hverdagen; det har en beroligende effekt.

Dias 11: Omsorg for plejebørn i Sorg og krise - Tryghed og kontinuitet

Noter

Omsorg for plejebørn i sorg og krise - Tryghed og kontinuitet. Centrale pointer:

- Plejeforældre kan også hjælpe et plejebarn i sorg og krise ved at skabe tryghed og forudsigelighed i barnets hverdag.
- Børn, der er i krise, reagerer ofte stærkere end andre børn, når de føler sig usikre, og derfor er tryghed og forudsigelighed særlig vigtigt.
- Plejeforældre kan bidrage til at gøre situationen mere tryk for barnet ved at tale med barnet, være åben, give klar besked. Ved at lade barnet være medinddraget i beslutninger kan plejeforældre også give barnet en oplevelse af kontrol.
- Det er vigtigt, at plejeforældrene selv er rolige, lydhøre og nærværende, har forståelse samt viser accept og tolerance over for barnets reaktioner.
- Plejeforældre kan understøtte kontinuitet ved at hjælpe barnet til at bevare kontakten til forældre, søskende, netværk og venner.
- De kan hjælpe barnet med at få lavet aftaler med sagsbehandler om, hvornår det skal ses med de mennesker, som det savner, så barnet kan fastholde kontakten til vigtige personer i sit liv.
- De kan skabe rutiner og regelmæssighed i barnets hverdag. Det giver ro at vide, hvad man skal hver dag: *Jeg bliver vækket 6:30. Jeg står op kl. 6:40. Vi kører i skole kl. 7:40. Jeg bliver hentet af plejemor efter frugt i SFO kl. 15:30. Jeg laver lektier kl. 16 sammen med plejemor osv.*
- Hvis plejebarnet fortsætter i samme børnehave/skole/uddannelse, er der her kendte og trygge voksne og venner, som kan betyde meget for barnet.
- Plejeforældre skal også have fokus på ikke at skabe unødigt uro, fx ved at ændre frisure i den første tid, rejse på ferie – eller få flere plejebørn anbragt næsten samtidig.

OMSORG FOR PLEJEBØRN I SORG OG KRISE ÅBEN OG ÆRLIG KOMMUNIKATION

Åben og ærlig kommunikation omkring tabet i forbindelse med anbringelsen:

- Vær tilgængelig, ærlig og tal åbent om tabet.
- Giv alderssvarende forklaringer. Reducer forvirring, og undgå abstrakte forklaringer.
- Brug familieplejekonsulenten og sagsbehandleren til at finde samme forklaringer for at undgå forvirring og mistillid.

Dias 12: Omsorg for plejebørn i sorg og krise. Åben og ærlig kommunikation

Noter

Omsorg for plejebørn i sorg og krise. Åben og ærlig kommunikation. Centrale pointer:

- Forskning peger på, at en del anbragte børn og unge ikke får tilstrækkelig information omkring anbringelsen, og at mange fx ikke ved, hvorfor de er anbragt (Socialstyrelsen, 2017).
- Det er kommunens ansvar, at barnet kender formålet med anbringelsen, men plejefamilien er dem, der er tættest på barnet, og derfor skal de også kunne tale med barnet om det, hvis barnet har brug for det.
- Egnede situationer til at snakke med barnet kan være, når barnet leger, stiller spørgsmål, taler om eller på anden måde udtrykker tanker og følelser om sin familie og adskillelsen fra dem.
- Plejeforældre skal kunne forklare situationen for barnet på en måde, så barnet forstår hvorfor, men uden at fordømme barnets forældre – og dermed barnet selv.
- Hvis alle parter omkring barnet er enige og giver barnet den samme forklaring, reducerer det risikoen for, at barnet oplever en loyalitetskonflikt.
- Det er vigtigt, at plejeforældre også kan tale om det, der er svært. Det er aldrig farligt at tale med børn om vanskelige ting, hvis de selv tager initiativ til at snakke om det eller spørger. Plejeforældrene skal dog kunne møde barnet, hvor det er, og kunne lytte på en støttende måde uden at lade deres egne følelser overtage (Socialstyrelsen, 2017).
- Det handler om at lytte og bekræfte barnets oplevelser og følelser: *Det må have været svært...* snarere end at udspørge og udforske: *Hvad skete der så?* Eller: *Hvad følte du så?*

Øvelse: Om egne erfaringer med tab

Form: "Walk and talk"-øvelse om egne erfaringer med tab.

Varighed: 50 minutter.

Øvelsen består i, at ansøgerne to og to på en walk and talk skal skiftes til at fortælle om en vanskelig situation, et tab eller en krise, som de har oplevet.

Underviser kan evt., som optakt til øvelsen, fortælle om en situation med et tab/ en krise fra eget liv.

Ansøgerne skal først, hver især, tænke over et tab/en krise, som de selv har oplevet, og som de har lyst til at fortælle en anden ansøger om. Underviseren understreger, at det ikke er meningen, at deres historie skal deles i plenum.

Herefter skal ansøgerne to og to på en walk and talk, hvor de skiftes til at fortælle om tabet/krisen, mens den anden lytter. Fortællingen kan fx indeholde beskrivelse af, hvad der skete, hvilke følelser der indgik, hvad der var det værste ved situationen, og hvordan fortælleren kom videre og hvordan fortælleren lever med tabet/sorgen i dag. Lytteren støtter fortælleren ved at lytte aktivt og stille åbne og fordomsfri spørgsmål. Lytteren skal endvidere undgå at diskutere og undgå at henvise til egne erfaringer.

Underviser opfordrer ansøgerne til at vælge én, som de ikke har talt så meget med på kurset. Ansøgerne opfordres til at gå en tur sammen eller finde et sted, hvor de kan sidde uforstyrret – som det kan lade sig gøre i lokalerne. Den ene starter med at fortælle i (ca.) 15 minutter, og den anden lytter. Bagefter bytter de rolle.

Efter ca. 35 minutter samler underviseren op på øvelsen i plenum. Ved opsamlingen i plenum, spørger underviser ansøgerne til, hvordan det var, dels at fortælle deres historie, og dels at være den, der skulle lytte.

Underviser afrunder emnet med udgangspunkt i de centrale pointer i noterne til dias.

Formål: At ansøgerne bliver opmærksomme på de erfaringer, som de har med sig fra tab og kriser i eget liv. Ansøgerne skal endvidere, gennem øvelsen, blive opmærksomme på, hvordan det er at fortælle andre om en vanskelig situation/en krise. Desuden skal ansøgerne prøve og mærke, hvordan det er at støtte og lytte, samt hvordan det kan være udfordrende bare at lytte til en fortælling uden at skulle gøre noget ved det og uden at henvise til sig selv og egne erfaringer.

ØVELSE: WALK AND TALK

Fortæller:

- Vælg en svær situation. Beskriv den detaljeret. Hvem indgik, hvad skete der, hvad var det værste, hvordan kom jeg videre, og hvordan lever jeg med sorgen/tabet i dag?

Lytter:

- Støt ved at lytte aktivt, stil åbne, fordomsfri spørgsmål, undgå at diskutere og henvise til egne erfaringer.

Plenum:

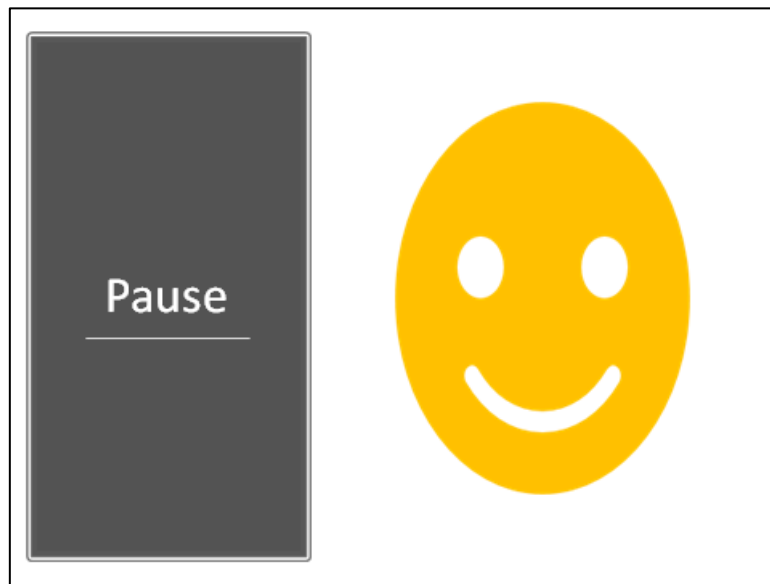
- Historien er jeres egen og skal ikke deles i plenum.
- Fortæl, hvordan det var at fortælle historien, blev fortælleren klogere på sig selv gennem historien? Gjorde lytteren noget for at støtte processen?

Dias 13: Øvelse: Walk and talk

Noter

Øvelse: Walk and talk. Centrale pointer:

- Alle mennesker oplever igennem et liv tab og får erfaringer fra sorger og kriser. Der er mange forskellige måder at takle tab, sorger og kriser på.
- Mange oplever, at jo flere gange en historie fortælles, desto mere falder den på plads.
- Det er vigtigt at vide, at sorg er en naturlig proces for alle mennesker, og at vi alle sammen møder sorgen flere gange i vores liv.
- Det er også vigtigt at vide, at sorgprocessen er dynamisk, og at sorgen kan dukke op engang i mellem, og at barnet derfor kan have brug for at genoptage en tidligere proces, en gang mere.
- Det er vigtigt som plejeforældre at være opmærksomme på at støtte plejebarnet i den naturlige proces, som sorgen også er. Barnet støttes i processen ved at rumme dets følelser og reaktioner. Det kan være ved blot at lytte eller via samtale.
- Det kan være svært at tie, når andre fortæller deres historie. Ønsket om at hjælpe kan gøre det svært at lytte uden at bidrage med egne erfaringer og fortælle om det, der gjorde noget godt for os selv.
- Samspillet og forståelsen mellem fortæller og lytter bidrager til bearbejdelsen af historien. Ofte begynder lytteren at spejle fortælleren for at vise, at: *Jeg forstår dig.*

Dias 14: Pause

Noter

Der er 15 minutters pause.

3.3. Emne: Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde

Formål med emnet

Det er væsentligt for børns udvikling, at de opretholder relationen til familie og netværk. Børn og deres forældre er, uanset hvad, tæt forbundne. Det gælder også, selv om barnet må tilbringe det meste af sin barndom uden for hjemmet.

Børn har ret til kontakt og samvær med deres forældre, søskende og øvrige netværk, under en anbringelse, og som plejefamilie skal man inddrage og samarbejde med plejebarnets forældre og netværk. Med henblik på at støtte et kommende plejebarn er det vigtigt, at ansøgere får indsigt i, hvorfor det er vigtigt, at deres plejebarn opretholder kontakt til sin familie og netværk, hvordan de kan støtte barnet i det, og hvad det kræver af dem som plejefamilie.

Undersøgelser med fokus på børnenes perspektiv viser, at de allerfleste plejebørn ønsker at have kontakt med deres forældre, og at de bekymrer sig om dem. Det betyder meget for børnene, at deres relation til forældrene anerkendes, og at der er en anerkendende tilgang til deres forældre. Herudover har mange børn et nært forhold til deres søskende, og mange savner at se mere til dem (Børnerådet, 2012; Egelund, 2009). Ved at støtte barnet i kontakt og samvær med forældre og netværk knyttes de forskellige sammenhænge i barnets liv sammen, og herunder opstår der typisk mere ro og mulighed for, at barnet kan knytte sig til plejefamilien.

BARNETS FAMILIE OG NETVÆRK –
KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE

Dias 15: Barnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde
Ingen noter.

Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE – HVORFOR ER DET VIGTIGT

Vigtigheden af et godt forældresamarbejde:

- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre/netværk modvirker loyalitetskonflikter for barnet.
- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre skaber større sammenhæng i barnets liv og bidrager til stabile anbringelser.
- Et godt samarbejde er et af de vigtigste komponenter for at sikre barnets udvikling og trivsel – og dermed at anbringelsen lykkes.

Dias 16: Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt
Noter

Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt. Centrale pointer:

- Relationen til forældre betyder rigtig meget for anbragte børn (Egelund, 2009). Forældre spiller på godt og ondt en stor rolle i de fleste plejebørns liv; de er vigtige *livsvidner*, der, på trods af de vanskelige relationer og det fysiske fravær, fortsætter med at udgøre en central faktor i børnenes liv.
- Børn og forældre er altid forbundne, også selv om de måske ikke har kontakt. Relationen til forældrene er blivende, idet forældre (ofte) er tilgængelige for barnet langt ind i voksenlivet. Mange børn flytter tilbage til deres familie efter en længere eller kortere tid i en plejefamilie. Dette er i sig selv en vigtig grund til, at det er afgørende for børn og unge at opretholde relationerne til sin familie.
- De allerfleste børn ønsker kontakt til deres forældre. De bekymrer sig om deres forældre (Børnerådet, 2012; Egelund og Hestbæk, 2009).
- Understøttelse af børn og unges relationer til deres forældre kan bidrage til større kontinuitet og sammenhæng i det anbragte barns liv – både her og nu, og set i et livsperspektiv.
- Vellykket samarbejde mellem plejeforældre og forældre er én af de vigtigste årsager til, at en anbringelse lykkes.

- Relationen til familie har betydning for barnets identitetsudvikling. Som mennesker har vi et grundlæggende behov for at kende til og acceptere vores ophav, fordi det er basen for vores følelse af identitet. Kontakt med sin familie giver barnet mulighed for at få viden om sin baggrund og sin familie. For børn, der har forældre med anden etnisk oprindelse, kan det også være vigtigt for identitetsudviklingen at have kontakt med den kultur, som de stammer fra.
- Kontakt til forældrene og netværket giver barnet mulighed for at bearbejde deres, ofte ambivalente, følelser over for forældrene og få en nuanceret opfattelse af dem. Hvis barnet ikke har kontakt til sine forældre, kan barnet enten idealisere eller tage afstand fra dem. Ingen af disse tilgange er til gavn for barnet.
- Man kan ikke beskytte barnet fra sin fortid eller mod sin familie, da det allerede er en del af barnet. Plejefamiliens opgave er i stedet at hjælpe barnet med at forholde sig til den virkelighed, der er deres, og håndtere deres følelser, som kan være ekstra stærke, efter at de har været sammen med forældrene.
- Det sker, at børn ser samværet med forældrene som et forstyrrende element i deres hverdag. Når de ser tilbage som voksne, har de dog som regel forståelse for, at det var vigtigt, at de stadig havde kontakt med deres forældre, og at de på den måde fik et nuanceret og realistisk billede af dem (Børnerådet, 2012).
- Det er vigtigt at huske, at børn har stærke relationer med andre end deres forældre, såsom søskende eller halvsøskende, andre slægtninge, tidligere plejeforældre og stedforældre. Som regel er det i barnets interesse at kunne opretholde sådanne kontakter, hvilket også er hensigten i lovgivningen. Ofte er søskende særligt betydningsfulde for barnet, og de er der langt op i voksenalderen.
- Børn og unges ønsker og behov for kontakt med forældre, søskende, bedsteforældre mv. varierer i forhold til de konkrete omstændigheder ved deres anbringelse og i forhold til deres oplevelse af, hvor de hører til – det ene eller begge steder (Andersson, 1998; Schwartz, 2011).
- Om samvær og kontakt er god eller dårlig, afhænger af det konkrete barn eller den unge og af den konkrete situation, som barnet eller den unge og forældrene er i. Det afhænger også af de konkrete måder, som kontakten og samværet bliver tilrettelagt på. Mange børn og unge er netop anbragt, fordi samværet med forældre er svært og konfliktfyldt, men det er ikke altid det samme som, at børn eller unge ikke ønsker kontakten.
- Lovgivningen tilsiger, at anbragte børn skal støttes i kontakt og samvær med deres familie og netværk.
- Socialtilsynet har, i deres løbende tilsyn, fokus på, om plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk.

Kontakt, samvær og samarbejde – fra plejebarnets perspektiv

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE – PLEJEBØRNS PERSPEKTIV

Det virker for børnene:

- NÅR MAN har medindflydelse på, hvor ofte man kan se sine forældre og søskende.
- NÅR FORÆLDRENE og de voksne på anbringelsesstederne viser hinanden respekt, fx i måden, som de taler om hinanden på.
- NÅR DE VOKSNE på anbringelsesstederne bakker op om børnenes beslutninger om at se – eller om ikke at se – forældrene.
- NÅR FORÆLDRENE også får støtte til at få det bedre, mens man er anbragt.
- NÅR MAN bliver støttet i at få et bedre forhold til sine forældre.

(Børnerådet, 2012)

Dias 17: Kontakt, samvær og samarbejde – Plejebørns perspektiver

Noter

Kontakt, samvær og samarbejde – plejebørns perspektiver. Centrale pointer:

- Forskning, som involverer anbragte børns eget syn på anbringelsen, peger på, at relationen til forældre betyder rigtig meget for anbragte børn (Egelund, 2009). Forældre spiller, på godt og ondt, en stor rolle i de fleste plejebørns liv. Forældre udgør ofte både en bekymring og en belastning. Men forældrene beskrives samtidig som vigtige *livsvidner*, der, på trods af de vanskelige relationer og det fysiske fravær, fortsætter med at udgøre en central emotionel faktor i børnenes liv.
- De allerfleste børn ønsker kontakt til deres forældre. De bekymrer sig om deres forældre, og det betyder meget for dem, at plejefamilien (professionelle) respekterer deres relation og har en anerkendende tilgang til deres forældre (Børnerådet, 2012; Egelund og Hestbæk, 2009).
- Mange anbragte børn har tætte relationer til deres forældre. En del børn fortæller, at de har fået et bedre forhold til deres biologiske forældre, siden de blev anbragt (Børnerådet, 2012).
- Der er også nogle børn, der har oplevet så mange svigt fra deres forældres side, at de ikke længere ønsker at fastholde kontakten med dem og nogle (særligt unge) synes, at der er alt for stort fokus på at bevare relationen mellem anbragte børn og deres forældre.
- Enkelte kender ikke deres forældre eller har forældre, der ikke vil snakke med dem, og nogle har forældre, som ikke er i stand til eller har meget svært ved at være faste og solide støtter i børnenes liv.
- Mange anbragte børn er stadig stærkt loyale over for deres forældre på trods af de svigt, som de har været udsat for. Og de savner dem voldsomt, selv når de godt ved, at det er bedst ikke at bo derhjemme. Savnet bliver et grundvilkår for børnene.

Især i starten af deres ophold savner de deres forældre og eventuelt søskende (Børnerådet, 2012).

- Mange anbragte børn har et nært forhold til deres søskende, savner dem, er bekymret for dem, og mange savner at se mere til dem (Børnerådet, 2012; Egelund, 2009). En del af de børn, som Børnerådet (Børnerådet, 2012) har talt med, fortæller også om glæden ved at være anbragt samme sted som sine søskende. Og om vigtigheden af at få støtte til at se hinanden, hvis det ikke er tilfældet.
- I tilfælde, hvor kontakten til forældrene er problematisk, kan kontakten mellem plejebarnet og dets søskende og bedsteforældre ofte være positiv (Boyle, 2017). Kontakten til søskende og andre slægtninge kan være en beskyttelsesfaktor, når børn ikke har en tryk tilknytning til deres forældre. Desuden kan kontakt til søskende spille en vigtig rolle i forebyggelsen af psykopatologiske symptomer (fx angst og depression) hos anbragte børn (Mota m.fl., 2017).
- I det hele taget vil børnene gerne have mere indflydelse på, hvilke familiemedlemmer de skal se – og hvor ofte.
- Fra børnenes perspektiv er det vigtigt, at forældrene og de voksne på anbringelsesstederne viser hinanden respekt, fx i måden, som de taler om hinanden på – at de voksne på anbringelsesstederne bakker op om børnenes beslutninger om at se eller om ikke at se forældrene, at forældrene også får støtte til at få det bedre, mens barnet er anbragt, og at barnet bliver støttet i at få et bedre forhold til sine forældre.
- Flere af børnene fortæller, at de af og til føler sig i klemme mellem de voksne på anbringelsesstedet og deres biologiske forældre. Selv, hvis børnene nogle gange selv tager afstand fra deres forældre, er det vigtigt for dem, at andre ikke siger noget grimt om dem. Omvendt er det heller ikke rart, hvis de biologiske forældre er negative og mistroiske over for fx plejeforældrene.

Kontakt, samvær og samarbejde – forældres perspektiv

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE – FORÆLDRES PERSPEKTIV

Forældrene ønsker:

- Forståelse for deres krisereaktioner, efter at barnet er flyttet.
- En respektfuld tilgang og en åben og ikke-fordømmende holdning fra de sociale tjenester.
- Godt samarbejde med plejefamilien.
- Deltagelse i beslutninger vedrørende barnet.
- Oplysninger om barnets hverdag.
- Støtte i samspillet med barnet.
- Hjælp og støtte til at lære nye forældrestrategier.
- Støtte, når barnet skal flytte hjem.

(Höjer, 2007)

Dias 18: Kontakt, samvær og samarbejde - forældres perspektiver

Noter

Kontakt, samvær og samarbejde - forældres perspektiver. Centrale pointer:

- Det har stor betydning, at forældre bakker op om anbringelsen, En forudsætning for dette er, at forældre fra starten bliver set som betydningsfulde personer i børnenes liv og bliver inddraget (Höjer, 2017).
- Forældrenes funktion og opgaver bliver forandret på afgørende måder, når deres barn bliver anbragt/flytter i en plejefamilie. Det er en helt ny situation at være forældre til børn, som andre varetager den daglige omsorg for. Uanset egne vanskeligheder er forældre imidlertid sædvanligvis optaget af deres børns trivsel, bekymrer sig om, hvordan børnene har det med at bo i fremmede omgivelser uden for hjemmet og om, hvorvidt børnene har det godt, dér hvor de er – ligesom andre forældre gør det.
- Både forskning og anden formidling af forældres perspektiver peger på, at forældre først og fremmest ønsker at blive anerkendte, som det de er: nemlig forældre til deres børn (Socialstyrelsen, 2012; Rasmussen, 2012; Jørgensen & Kabel, 2006). For mange forældre betyder børnenes anbringelse et nederlag, der oftest er forbundet med en følelse af skyld og skam (Socialstyrelsen, 2012; Foss & Guldborg, 1994).
- Forældre kan have stor viden om deres børns liv, og de kan også have mange ressourcer at bidrage med i forhold til konkrete opgaver i børnenes hverdagsliv under anbringelsen, selv om de i en given situation ikke magter at stå alene med forældreopgaven.
- Forældre kan føle tristhed, vrede, stress og tomhed, når deres barn flytter til en plejefamilie. De kan også føle sig underlegne, usikre og tynget af, at de, i hvert fald i samfundets øjne, er dårlige forældre. Når barnet flytter ind i plejefamilien, kan det være smertefuldt for forældrene at se, at de har mindre at tilbyde deres børn i form af materielle ressourcer, end plejefamilien har.
- De følelsesmæssige belastninger, der er forbundet med anbringelsen, kan påvirke forældrenes evne til at relatere sig til deres barn, mens barnet bor hos plejefamilien. Det kan også forhindre dem i at være i stand til at samarbejde med andre voksne om barnet.
- Forældre kan opleve sig som mindreværdige, fordi de ikke har været i stand til at varetage forælderrollen på fuld tid for deres barn eller børn. Mange forældre til anbragte børn oplever, at de også skal kæmpe for at bevare deres selvrespekt og betydning som forældre samtidig med, at de skal kæmpe for at få deres rettigheder anerkendt af myndighederne (Moldestad & Skibred, 2009).
- Forældre oplever også, at de må være varsomme med at stille både for store og for små krav (Moldestad & Skibred, 2009). Det kan føre til, at de som forældre bliver opfattet som enten krævende eller uinteresserede. Det kan desuden betyde, at deres indflydelse bliver begrænset yderligere i tilfælde af uenighed og konflikter med myndighederne.
- Forældre giver tillige udtryk for, at de får meget lidt støtte til at bearbejde følelser som sorg og vrede. Forældre oplever også, at professionelle forventer, at de kan handle rationelt i en meget følelsesladet situation. De føler, at professionelle mangler forståelse for deres reaktioner i forbindelse med børnenes flytning. Forældre savner desuden rutiner for aftaler om samarbejde og planer for opfølgning i forhold til deres egen situation som forældre.
- Ovenstående punkter kan give ansøgerne en fornemmelse for, hvad det er, at forældrene bliver udfordret af. Det giver samtidig mulighed for at sætte sig i forældrenes sted og reflektere over: *Tænk, hvis det var mig!*

Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer

Underviser holder oplæg om de lovgivningsmæssige rammer.

KONTAKT OG SAMVÆR – LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER

Emne: Barnets forældre og netværk –
kontakt, samvær og samarbejde

Dias 19: Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer

Ingen noter.

BARNETS RET TIL KONTAKT OG SAMVÆR MED FORÆLDRE OG NETVÆRK

- Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet.
- Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og under hensyntagen til beskyttelsen af barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelsen af barnet eller den unge mod overgreb sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet.

(Servicelovens § 71)

Dias 20: Barnets ret til samvær og kontakt med forældre og netværk

Noter

Barnets ret til samvær og kontakt med forældre og netværk. Centrale pointer:

- Reglerne om samvær og kontakt er præciseret i serviceloven under § 71.
- Kommunen træffer, om nødvendigt, afgørelse om samvær – og plejefamilien skal følge beslutningerne.
- Det er barnet (ikke forældrene), der har ret til samvær med forældre og netværk.
- Når et barn bliver anbragt, skal anbringende kommune sikre, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket (jf. servicelovens § 46).
- Kommunen skal, *under hensyntagen til barnets eller den unges bedste*, sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige.
- Det er komplekst at vurdere, hvad der er til barnets bedste. Her har plejeforældre en meget vigtig rolle ift. at beskrive barnets reaktioner og tage barnets perspektiv. De kender barnet godt/bedre end sagsbehandler.
- Kommunen skal også, hvis det er nødvendigt, træffe afgørelse omkring (omfanget og udøvelsen af) den kontakt, som barnet skal have med sine forældre, søskende og andre slægtninge eller netværket under anbringelsen.
- Kommunen kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten, fx støttet samvær eller overvåget samvær.

Former for samvær

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FORMER FOR SAMVÆR

- Samvær i forældres hjem med eller uden overnatning.
- Samvær hos plejefamilie.
- Samvær på neutralt sted.
- Støttet samvær hos plejefamilie, i forældres hjem eller neutralt sted.
- Overvåget samvær i plejefamilie, i forældres hjem eller på neutralt sted.
- (Afbrydelse af samvær).

Dias 21: Former for samvær

Noter

Former for samvær. Centrale pointer:

- Kontakt og samvær kan være meget forskellig i intensitet og form og kan foregå på mange måder, alt efter det konkrete barns situation.
- Samværet kan foregå i forældrenes hjem eller hos plejefamilien, afhængigt af det konkrete barns situation.
- Samværet kan variere i længde og hyppighed, fra få timer om måneden til overnatning hos forældrene.
- I nogle tilfælde kan der være tale om støttet samvær, hvor der er ansat en samværskonsulent/støtteperson, der støtter forældrene med at få samværet til at fungere. Støttet samvær kan foregå i forældrenes hjem, plejeforældrenes hjem og i kommunens lokaler til formålet.
- I nogle tilfælde kan der være tale om overvåget samvær. Det betyder, at samværet foregår under tilstedeværelse af en repræsentant fra kommunen. Det er i anbringelsessager, hvor der er truffet afgørelse om, at forældrene ikke må være alene med barnet. Overvåget samvær foregår som regel i kommunens lokaler til formålet.
- I særlige tilfælde kan kommunen træffe afgørelse om afbrydelse af samvær og kontakt.

SAMARBEJDE MED KOMMUNEN OM BARNETS KONTAKT OG SAMVÆR

- Hensynet til barnets bedste er i fokus.
- Plejeforældrene har pligt til at efterleve afgørelser om kontakt og samvær.
- Afgørelser træffes ud fra den givne lovgivning, det anbragte barns historie, forældrekompetencer, kendskab til familien.
- Det er udelukkende sagsbehandler, der kan træffe afgørelser om samvær.

Dias 22: Samarbejde med kommunen om barnets kontakt og samvær

Noter

Samarbejde med kommunen om barnets kontakt og samvær. Centrale pointer:

- Kommunen skal sørge for, at forbindelsen mellem barnet og forældrene og netværket holdes ved lige. Men det skal ske under hensyntagen til barnets bedste og under hensyntagen til beskyttelsen af barnets sundhed og udvikling samt beskyttelsen af barnet mod overgreb.
- Plejeforældrene har pligt til at efterleve afgørelsen om samvær.
- Når kommunen vurderer samværet og kontakten mellem barnet og forældrene, skal der være fokus på barnets og den unges bedste (jf. serviceloven). Det vil sige, at kommunen skal lægge særligt vægt på barnets eller den unges synspunkter. Det er barnet eller den unge, der har ret til samvær og kontakt – ikke forældrene.
- Sagsbehandleren skal lytte til barnet og tage hensyn til barnets synspunkt, når der træffes afgørelse om samværet. Herunder, hvis barnet giver udtryk for et ønske om at ændre de aftaler, der er lavet om samvær, eller ønsker at afbryde kontakten til sine forældre. Kommunen skal ikke nødvendigvis efterleve ønsket, men barnets synspunkter skal tillægges stor vægt. Børn og unge, der er fyldt 12 år, kan klage til sagsbehandleren over kommunens afgørelser om samvær. Plejefamilien kan eventuelt hjælpe barnet med at klage.
- Afgørelsen træffes med udgangspunkt i den givne lovgivning, det anbragte barns historie, forældrenes forældrekompetencer og det kendskab, der eventuelt er til familien fra tidligere i sagen.
- Når sagsbehandleren skal træffe afgørelse om samværet, skal der foretages mange, og nogle gange svære, afvejninger. Sagsbehandleren skal sikre, at barnet opretholder forbindelse, sagsbehandleren skal lytte til, inddrage og lægge vægt på barnets ønsker og behov, men har også forældrenes perspektiv at tage hensyn til.
- Selv om det er barnet, og ikke forældrene, der har ret til kontakt og samvær, og man dermed, via lovgivningen, har ønsket at signalere, at barnets behov skal veje tungest, så er begge parter synspunkter vigtige.
- Plejeforældre kan støtte plejebarnet, fx ved at hjælpe barnet med at få talt med sagsbehandler om, hvordan et samvær kan tilrettelægges, hyppigheden og længden af samværet, og de øvrige perspektiver, som barnet kan have i forbindelse med samvær med forældre eller netværket. Det kan også være forskelligt, hvem barnet ønsker samvær med – om det er mor, far, søskende, bedsteforældre m.fl.
- Plejeforældre skal være opmærksomme på at beskrive samværssituationer med forældrene og andre samt barnets reaktioner på samværene (før og efter). Plejeforældre kan, på denne måde, videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen. På denne måde kan plejeforældre understøtte, at plejebarnets perspektiv bliver synligt og bidrage til, at beslutninger, der træffes i forhold til barnet, sker til barnets bedste (Klyvø, 2011).
- Hvordan relevante beskrivelser til sagsbehandler/samarbejdspartner kan se ud, og hvad der skal tages højde for, vil blive gennemgået under emnet *Samarbejde med kommunen* i morgen.
- Samvær og kontakt skal fremgå af handleplanen for barnet, men det er vigtigt, at der også laves konkrete aftaler mellem plejefamilien og forældrene.
- Kommunen har her en vigtig koordinerende rolle og ansvaret for, at der indgås konkrete aftaler, om hvordan kontakt og samvær kan foregå i hverdagen, så det er til barnets bedste – og så alle parter tilgodeses bedst muligt.
- Når en plejefamilie har fået et plejebarn, har socialtilsynet fokus på, om plejebarnets kontakt og samvær sker ifølge de aftaler, der er indgået med anbringende kommune. Dette, fordi det er vigtigt, at plejefamilien arbejder efter de aftaler, der er indgået. Samtidig skal det også understøtte og sætte fokus på, at kommunen påtager sig sit koordinerende ansvar, så det ikke overlades til plejefamilien og barnets forældre at finde ud af at få samarbejdet til at fungere.

Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde

Form: Film og refleksion

Varighed: 20 minutter

Emnet indledes med filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" (Varighed 6:22 minutter) Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner. Der samles op i plenum.

Formål: Filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" giver ansøgerne et indblik i vigtigheden af samarbejde med plejebarnets familie og netværk. Øvelsen skal lægge op til, at ansøgerne bliver bevidste om egne udfordringer og muligheder i forhold til samarbejdet.

Dias 23: Link til filmen "*Samarbejde med plejebarnets familie og netværk*"

Noter.

- Filmen "*Samarbejde med plejebarnets familie og netværk*" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

**REFLEKSIONSØVELSE:
SAMARBEJDE MED PLEJEBARNETS FAMILIE OG
NETVÆRK**

- Hvordan kan plejefamilierne træffe positive valg i samarbejdet?
- Hvad får plejebørnene, forældrene og plejefamilierne ud af samarbejdet?
- Hvad kan være svært for barnet, forældrene og plejefamilien?
- Hvilke overvejelser giver det anledning til i forhold til din/jeres kommende opgave som plejefamilie?

Dias 24: Refleksionsøvelse om samarbejde med plejebarnets familie og netværk

Noter

Samarbejde med plejebarnets familie og netværk. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere plejebørn, en forælder til et anbragt barn og en fagperson om samarbejdet med plejebarnets familie og netværk. Nedenfor er oplyst de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

At navigere mellem de mange parter

- Forskningen fortæller at plejebarnets trivsel i høj grad afhænger af, hvor godt plejefamilien samarbejder med alle de vigtige mennesker rundt om barnet. At skabe rum for og plads til forældrene i barnets liv kan være med til at styrke deres relation på lang sigt. De biologiske forældre og den øvrige familie er barnets netværk.
- Tidligere plejebarn fortæller:
"For mig var det voldsomt at blive anbragt og blive fjernet fra min mor. Da jeg var barn, var min vigtigste opgave at passe på min mor, beskytte hende og jeg vil gøre alt for det. Det var alt afgørende for mig, at hun blev inkluderet i mit videre liv og anbringelsen."

Når samarbejdet bliver svært

- Det er vigtigt at have fokus på det fælles mål, som er at skabe trivsel for barnet, selv hvis samarbejde til biologiske forældre er svært. Når samarbejdet er svært, så find de områder, hvor det kan lade sig gøre og inddrag sagsbehandler eller familieplejekonsulent på de områder, hvor det er svært at samarbejde.
- Det er vigtigt at bevare den gode dialog med biologiske forældre ved fx at invitere dem ind i hjemmet. Ligeledes er det vigtigt, at plejefamilien kan forblive neutrale og udvise empati for forældrene.
- Tidligere plejebarn gør opmærksom på, at plejefamilien skal have fokus på barnet og huske barnets behov, hvis der opstår konflikter mellem forældre og plejeforældrene.

Samarbejdet som fundament for barnets trivsel

- Plejebarnet kan være i en loyalitetskonflikt mellem biologiske- og plejeforældre. Tidligere plejebarn fortæller:
"Det er nemt som plejebarn at ende med følelsen af at være forkert. En måde man som plejeforælder, kan hjælpe med at forhindre det, er ved altid at tale det op, som barnet kommer fra."

Samarbejde med forældre omkring plejebarnet i hverdagen

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

SAMARBEJDE OMKRING PLEJEBARNET I HVERDAGEN

Jeg er usikker, ved ikke
Hvordan jeg skal være mor for dig nu
Uden krav om, at jeg er der
Uden forventninger til, at jeg kan gi' dig noget,
Uden indsigt i, hvad du har brug for,
Uden mål for vores adskilte fremtid
Udenfor

Derfor fik du kun min hånd til farvel

(Foss, J. & Guldborg, P., 1994: BRUDSTYKKER, Når barnet bor et andet sted)

Dias 25: Samarbejde omkring plejebarnet i hverdagen

Noter

Samarbejde omkring plejebarnet i hverdagen. Centrale pointer:

Anerkendelse og respekt

- En af de grundlæggende komponenter i et godt forældresamarbejde handler om tilgangen til forældrene og forståelse for deres situation: Forældrene ønsker at blive anerkendte, som det de er: forældre til deres børn.
- Som alle andre ønsker forældre til anbragte børn at blive set som hele mennesker med både positive og negative sider, og ikke som fx mislykket forælder. Mange fremhæver det at blive mødt, anerkendt og respekteret i sin egen oplevelse og holdning som særlig vigtigt – for dem selv og for samarbejdet på sigt.
- En anbringelse er for mange forældre forbundet med følelser som skyld, skam, vrede og nederlag. Det er derfor vigtigt for forældrene, at plejefamilien går forrest og

er åben og imødekommende i mødet med forældrene og tager initiativ til samarbejdet.

- Man kan være anerkendende, åben og imødekommende ved at lytte, spørge ind og have en inkluderende attitude over for forældrene.
- Det er samtidig vigtigt, at plejefamilien formår at træde et par skridt tilbage og forsøger at sætte sig i forældrenes sted (mentalisere): *Tænk, hvis det var mig* – og rumme dem, også når det er svært.

Inddragelse i hverdagen

- En anbringelse er for mange forældre forbundet med afsavn og tab af identitet. De bekymrer sig, savner nærheden med barnet, og det at være en del af og at tage del i barnets hverdag og liv. Selv om det kan være en lettelse, at andre tager over, så er det for mange forældre meget betydningsfuldt, at de har mulighed for at følge med i deres barn eller unges hverdagsliv. Den løbende dialog om hverdagens hændelser kan være med til at give forældrene en tryghed, fordi de ved, hvad der sker i deres barns hverdag.
- Forældre vil gerne have information om barnets hverdag. De vil gerne inddrages i barnets hverdag og have medbestemmelse på små og store beslutninger vedrørende barnet (Klyvø, 2011).

Information om barnets hverdag

- Det handler om at få information om barnets hverdag, hvilket skaber nærhed, indsigt og tryghed for forældrene, og giver forældrene følelsen af at være en accepteret og respekteret del af fællesskabet om omsorgen for barnet. Information fra barnets hverdag giver samtidig forældrene mulighed for at spørge ind, når barnet fx er hjemme i weekenden – og på den måde tage del i barnets og institutionens liv og skabe sammenhæng for barnet.
- Flere forældre peger på vigtigheden af at blive informeret om både store og små ting i barnets hverdag. Store ting kan være fx uheld, sygdom, konflikter eller andre pludseligt opståede ting, mens små ting kan være ting, som barnet har sagt eller gjort, eller en god oplevelse som barnet har haft, fx en tur på Bakken eller en gåtur med hunden.
- Da mange forældre oplever, at kontakten til anbringelsesstedet ofte har udelukkende praktisk karakter eller omhandler en bekymring eller et problem, sætter mange forældre stor pris på, at de professionelle også ringer uopfordret og fortæller om de positive historier fra hverdagen.

Inddragelse i barnets hverdag og medbestemmelse

- Når et barn bliver anbragt, mister forældrene ikke blot indblik og indflydelse i barnets liv. Mange forældre kan føle sig stigmatiserede og ekskluderede af både barnets liv og det almindelige samfund, hvilket generelt har en negativ effekt på forældrenes selvværd, men også på oplevelsen af anbringelsen og samarbejdet med de professionelle.
- Inddragelse handler om, at man oplever at være en accepteret del af et fællesskab om omsorgen for barnet.
- Følelsen af at være velkommen i plejefamilien betyder meget.
- Tillid til plejeforældrene er også en vigtig del af det at føle sig inddraget.
- Konflikter fylder mindre for de forældre, der oplever at være inkluderet i et fællesskab om barnet.
- Det handler om de rammer, der er omkring forældrenes besøg på anbringelsesstedet, fx i forbindelse med samvær.
- Det handler også om den mere uformelle inddragelse af forældrene i hverdagen omkring aktiviteter som fx kaffe, spisning, fodbold, udflugter, sommerfest, jul, Eid etc., hvor fokus i høj grad er på relationen og fællesskabet mellem forældrene og plejefamilien.

- Sidst, men ikke mindst, handler det om den praktiske inddragelse i hverdagen, hvor forældrene får mulighed for at byde ind med deres ressourcer ved at påtage sig ansvar og opgaver – og på den måde indgå som en del af fællesskabet om omsorgen for barnet.
- Det handler fx om muligheden for at kunne bidrage praktisk til barnets eller den unges hverdagsliv i plejefamilien, hvad enten det er at bage kage eller at gå med til fodbold. Nogle forældre går op i tøj og udseende og vil gerne med til frisør, mens andre gerne vil tilkaldes og passe barnet, når det er sygt.
- Det vil være forskelligt, hvordan og hvor meget forældrene kan og vil involveres i barnets hverdag. Det handler derfor om at afklare, hvad der er til barnets bedste. Hvad forældrene magter, og hvad de gerne vil påtage sig af opgaver i barnets hverdagsliv. Hvis plejeforældrene deltager sammen med forældrene, hvem har så hvilke opgaver? Hvem deltager i møder med skole eller daginstitution? Hvordan fejres mærkedage, og hvem hjælper barnet med at købe gave til mors fødselsdag? Dette er meget væsentlige spørgsmål at tage stilling til.
- Set fra børnenes perspektiver handler hverdagen om at få mulighed for at besøge moster, at blive inviteret til fødselsdag hos venner, at gå til fodbold med far og at ønske, at mor og lillebror er med til et arrangement i børnehaven. Det er dette hverdagsliv, på tværs af flere livssammenhænge, hvor børn og unge lærer og udvikler sig sammen med jævnaldrende, der bør være i fokus i professionelles samarbejde med forældre.
- Det handler på mange måder om et ganske almindeligt børneliv, som alligevel er særligt, fordi realiseringen af børnenes ønsker afhænger af, om plejeforældre, forældre, kommunen og pædagoger m.fl. samarbejder og formår at arbejde sammen om omsorgen for barnet på fleksible måder.

Samarbejde omkring besøg og samvær i plejefamiliens hjem

- Ved besøg og samvær, som foregår i plejefamiliens hjem, kan plejefamilien medvirke til at skabe en afslappet besøgssituation for både de biologiske forældre og plejebarnet, og dermed støtte deres relation. Forældre er ofte, som følge af plejeforældrenes dominerende forælderrolle, usikre i deres forælderrolle, hvilket kan medvirke til at skabe en anspændt besøgssituation. Det er derfor vigtigt, at plejefamilien sætter sig ind i og udviser sympati og forståelse for de biologiske forældres sårbarhed og tilknytning til barnet ved at medinddrage dem i forælderrollen, og dermed være imødekommende omkring en ellers anspændt situation (Nesmith m.fl., 2017).
- Det er vigtigt, at plejeforældre er opmærksomme på at have en inkluderende tilgang til forældrene, herunder når samværet finder sted i plejefamiliens hjem. Hvis plejeforældre oplever, at de bliver presset ud i en rolle som overvågere over for forældrene, kan de rette henvendelse til kommunen og tilsynsførende med henblik på etablering af samvær et neutralt sted. En støtteperson kan evt. medvirke ved samværet (Klyvø, 2011).

Vigtigt med konkrete aftaler

- Samvær og kontakt kan foregå på forskellige måder – alt efter det konkrete barns situation. Samarbejdet vil altså være forskelligt. Det vil være forskelligt, hvordan og hvor meget forældrene kan og vil involveres i barnets hverdag.
- Samvær og kontakt skal fremgå af handleplanen, men det er vigtigt, at der også laves konkrete aftaler mellem plejefamilien og forældrene. Kommunen har her en vigtig koordinerende rolle og er ansvarlig for at beslutte rammerne for, hvordan kontakt og samvær kan foregå i hverdagen, så det er til barnets bedste, og så alle parter tilgodeses bedst muligt.

Samarbejdets dilemmaer

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

SAMARBEJDETS DILEMMAER

- Rumme barnets følelser af svigt og skuffelser – og samtidig have en anerkendende tilgang til forældrene.
- Ønske om at beskytte barnet – opgaven er at støtte barnet i at mestre netop deres baggrund og familiesituation.
- Rumme vrede, kritik, modstand mv. fra forældre – gå forrest i et konstruktivt samarbejde.

Dias 26: Samarbejdets dilemmaer

Noter

Samarbejdets dilemmaer. Centrale pointer:

- Samarbejdet med plejebarnets forældre kan også være svært og forbundet med dilemmaer.
- En anbringelse er en alvorlig indgriben i en families fælles liv. Derfor er forældresamarbejdet sjældent en harmonisk proces, der er baseret på enighed. Forældre, barnet, kommunen og plejeforældrene har langt fra altid de samme perspektiver på situationen. Deres forskellige syn på familiens situation kan afstedkomme konflikter, og det er en kontinuerlig opgave, både for kommunen, plejeforældrene og forældre, at håndtere de konflikter og modstridende holdninger, der dukker op.
- Plejeforældre kan opleve, at deres plejebarn føler sig svigtet af deres forældre, fx hvis mor er fuld henne i skolen eller ikke kommer på besøg som aftalt. Plejeforældre skal støtte barnet, anerkende og rumme barnets følelser af svigt og skuffelser – uden at blive nedsættende over for forældrene.
- Plejeforældrene kan opleve, at plejebarnet er ked af det efter samvær eller ændrer adfærd til det negative. Plejeforældre oplever måske, at barnet har en adfærd efterfølgende, som det ikke har haft i længere tid (og måske sættes tilbage i sin udvikling), eller at forældrene modarbejder anbringelsen, og plejebarnet er indelukket og vred ved hjemkomsten fra samvær. Som plejeforældre kan man tænke: *Han burde ikke have samvær, så ville vi lykkes med at få ham i udvikling og trivsel.*
- Plejeforældrene kan også opleve forældre, som kan være meget kritiske over for plejefamiliens indsats. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der kan være flere årsager til sådanne reaktioner hos forældre. De kan have det svært i forhold til, at

det er plejeforældrene, der varetager den daglige omsorg for deres barn. De kan frygte, at plejeforældrene tager barnet fra dem. Forældre kan opleve plejeforældre som "superforældre", der kan og har alt det, som de selv oplever at mangle (Wegler m.fl., 2007). Det kan give anledning til jalousi, og der kan være en reel oplevelse af forskelle i de muligheder, som barnet har hjemme og i plejefamilien.

- Det kan være svært at se på svigt. Plejeforældre kan have lyst til at redde barnet væk fra deres forældre, men, som plejemoren fortalte i den første film, så kan og skal plejeforældrene ikke redde barnet fra forældrene, men støtte plejebarnet i at håndtere netop hans/hendes baggrund og familiesituation. Det kan betyde, at man skal trøste barnet, kunne rumme barnets følelser af svigt og skuffelse – og samtidig have en anerkendende tilgang til deres forældre.
- Selv om plejeforældrene bestræber sig på at gøre samvær til en god oplevelse, både for barnet og forældrene, vil der formentlig i mange tilfælde opstå konflikter. Det kan fx være svært at være forældre i andres hjem (Moldestad, 2007). Forældre kan også opleve, at de bliver observeret og vurderet. Der kan også være store forskelle i forældrenes og plejeforældrenes normer og værdier, fx ift. børneopdragelse. Det er derfor afgørende, at der arbejdes på at løse konflikter på en konstruktiv måde.
- I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at det er sagsbehandleren/kommunen, der har til opgave at skabe rammerne for og lede samarbejdet mellem forældrene og anbringelsesstedet. Det kan fx foregå ved at kommunen løbende afholder samarbejdsamtaler med forældrene og plejefamilien, samt eventuelt barnet eller den unge, så evt. konflikter tages i opløbet.
- Det er også vigtigt, at man som plejefamilie søger hjælp i tide.

Det første møde med forældrene

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

Dias 27: Det første møde med forældrene

Noter

Det første møde med forældrene. Centrale pointer:

- Som plejeforældre må man være meget opmærksom på, hvordan man møder forældrene, helt fra det allerførste møde. Det første møde er et vigtigt afsæt for det fremtidige samarbejde. Det betyder konkret, at plejeforældrene skal være opmærksomme på at se sig selv udefra, når de får besøg første gang af forældrene.
- Det tager få sekunder at danne sig et førstehåndsindtryk og væsentlig længere tid at ændre det.
- Ansøgere kan stille sig selv følgende spørgsmål:
 - Hvordan ser mit hjem ud for andre? (Er der unødigt rod, visne planter, støv og snavs – og hvilke tanker kan det sætte i gang hos forældrene? Er der klinisk rent – hvilke tanker kan det sætte i gang?).
 - Hvor skal plejebarnet have værelse? (Hvilke tanker sætter det i gang hos forældrene, hvis man ikke ved, hvor værelset skal være, eller et andet barn skal flytte ud inden?).
 - Hvordan kan jeg hjælpe med til at skabe så god en stemning som muligt? (bage boller, lave kaffe, dække bord).
 - Hvordan skal jeg håndtere min viden om årsagen til anbringelsen og den historie, som barnet har med?
 - Hvordan kan jeg vise imødekommenhed over for forældrene? (Være anerkendende, være interesseret og nysgerrig, vise forståelse for deres situation mv.)
 - Hvad skal jeg fortælle omkring vores familie og vores hverdag – hvad, tror jeg, er vigtigt for forældrene at høre/vide?

Øvelse: Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Emnet indledes med filmen "Samarbejde med barnets forældre i hverdagen" (Varighed 6:16 minutter). Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner.

Formål: Filmen "Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen" giver ansøgerne indblik i, hvordan plejeforældre kan understøtte kontakten mellem barnet og forældrene i hverdagen. Ansøgerne kan reflektere over, hvordan de selv kan understøtte et godt samarbejde med barnets familie og netværk.

Dias 28: Link til filmen "Samarbejde med plejebarnets forældre i hverdagen"

Noter

- Filmen "Samarbejde med plejebarnets forældre i hverdagen" er frit tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk/film-om-at-vaere-plejefamilie.

**REFLEKSIONSØVELSE:
SAMARBEJDE MED PLEJEBARNETS FORÆLDRE I
HVERDAGEN**

- Hvad hæfter du/I jer særligt ved i filmen?
- Hvordan kan/vil du/I understøtte et godt samarbejde med dit/jeres kommende plejebarns familie og netværk?

Dias 29: Film-øvelse: "Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen"

Noter

Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere plejebørn, en forælder til et anbragt barn og en fagperson om omsorg for et plejebarn. Nedenfor er oplyst de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

Inddragelse af barnets forældre

- Det er vigtigt for barnets identitetsdannelse, at barnet kender til sit ophav.
- Når forældrene bliver inddraget i barnets hverdag anerkendes de samtidig som værende vigtige personer i barnets liv.
- Hverdagskontakten til de biologiske forældre er brobyggende og skaber sammenhæng for barnet.

Tidligere plejebarn fortæller:

"At holde en god hverdagskontakt til bio forælder kan være enormt vigtigt. Fordi du skaber et link til det, barnet kommer fra. Du siger indirekte til barnet, at det du kommer fra, er ok, og det skal vi holde ved lige".

Når samarbejdet bliver svært

- Samarbejdet kan blive svært både for de biologiske forældre og for plejeforældrene, der kan have forskellige holdninger til, hvad der er bedst for barnet. Det er vigtigt at inddrage sagsbehandler for at undgå, at konflikten kommer til at fylde i plejefamilien.

Tidligere plejebarn fortæller:

"Jeg savnede min mor utrolig meget i min anbringelse. Jeg kunne godt savne, at der var blevet støttet op omkring den daglige kontakt, som jeg rigtig gerne ville have med min mor."

Kontakt til nære relationer skaber sammenhæng i barnets liv

- Det er afgørende for barnet, at plejeforældre og biologiske forældre er medspillere frem for modspillere. Det skaber ro for barnet, der trives, når samarbejdet fungerer godt mellem parterne.

- Det betyder meget for forældrene at få lov til at være en del af barnets hverdag. Plejeforældrene kan fx holde forældre opdateret med billeder, fortælle om oplevelser mm.

OPSUMMERING

Særlige pointer, som I skal tage med jer:

- Samarbejdet med forældrene er én af de vigtigste komponenter til at give barnet tryghed – og dermed grund for udvikling og trivsel.
- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre skaber større sammenhæng i barnets liv og bidrager til stabile anbringelser.
- Forældrene er ofte én af de mest stabile faktorer i børnenes liv.

Dias 30: Opsummering

Ingen noter.

Frokost

Dias 31: Frokost

Der er 45 minutters frokostpause.

3.4. Emne: Inddragelse, selv- og medbestemmelse

Formål med emnet

En væsentlig del af opgaven som plejefamilie er at respektere og sikre plejebarnets selv- og medbestemmelse og indflydelse i hverdagen i plejefamilien. Heri ligger blandt andet, at plejefamilien understøtter barnets selvværd og trivsel, ved at barnet føler sig hørt, respekteret og anerkendt som person og som en vigtig del af familien.

En del af den medbestemmelse, som børnene selv peger på som væsentlig, handler om retten til at blive medinddraget. Ligeledes handler det om generel inddragelse i egen situation og anbringelse. Det er væsentligt for ansøgerne at vide, at plejebarnets trivsel i høj grad afhænger af inddragelse, selv- og medbestemmelse. Børns medbestemmelse og indflydelse på eget liv har en central placering i lovgivningen, og socialtilsynet skal, i forbindelse med godkendelsen og det efterfølgende driftsorienterede tilsyn, bl.a. vurdere i hvilket omfang, at ansøgerne/plejefamilien understøtter barnets indflydelse på eget liv og hverdagen (jf. kriterium 5 i kvalitetsmodellen).

Som en del af dette må plejefamilien kende til børns og unges rettigheder, så plejefamilien kan støtte barnet i dets rettigheder og have fokus på børneperspektivet.

Der har, i de sidste år, været en bevægelse i retning af at forstå børn og deres livsomstændigheder som intentionelt handlende subjekter, der agerer ud fra egne perspektiver på deres livsomstændigheder (Schwartz, 2014). Med andre ord: Der er fokus på, hvordan børn relevant kan og vil inddrages, så deres perspektiver træder frem, og de voksne omkring dem kan støtte dem i inddragelse, selv- og medbestemmelse. Når det er vigtigt, er det med baggrund i, at plejefamilien, for at støtte barnet, må hjælpe det med at forstå dets livsbetingelser og støtte det i at håndtere og agere i hverdagen for at kunne udvikle sig positivt fremadrettet.

I præsentationen af emnet er der først fokus på anbragte børns rettigheder i forhold til inddragelse, selv- og medbestemmelse. Anbragte børns ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse er primært fastsat i børnekonventionen, handicapkonventionen og serviceloven. Desuden er det et fokus i socialtilsynets kvalitetsvurdering. Derfor præsenteres relevante dele af disse. Lov om voksenansvar præsenteres også kort.

Emnet afsluttes med at sætte fokus på betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse, set fra barnets perspektiv.

INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE

Dias 32: Inddragelse, selv- og medbestemmelse

Noter

Introduktion til emnet Inddragelse, selv- og medbestemmelse

- I det følgende ses nærmere på anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Det er vigtig viden, fordi det er en central del af opgaven som plejefamilie at understøtte barnets inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Anbragte børns ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse er defineret i lovgivningen.
- Rettighederne er fastsat i børnekonventionen, handicapkonventionen og serviceloven – relevante dele af disse vil blive præsenteret.
- Lov om voksenansvar, der handler om indgreb i børn og unges selvbestemmelsesret, vil også blive berørt. Den gennemgås ikke i detaljer, da hovedparten af plejefamilierne ikke må foretage magtanvendelser. Det er udelukkende specialiserede plejefamilier (der har ansættelse som specialiseret plejefamilie), der har lovhjælp til at anvende fysisk guidning og afværgehjælp.
- Emnet slutes af med at sætte fokus på, hvad inddragelse, selv- og medbestemmelse betyder, set fra anbragte børns eget perspektiv.

Anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne i konventionerne.

<p style="text-align: center;">KONVENTIONER</p> <ul style="list-style-type: none">• Børnekonventionens artikel 12 • Handicapkonventionens artikel 7

Dias 33: Konventioner

Noter

Børnekonventionen. Centrale pointer:

- Konventioner er ikke en lov, men Danmark har tilsluttet sig børnekonventionen og handicapkonventionen og skal dermed indrette sine love efter konventionerne.
- Børnekonventionen består af 54 artikler/regler, der overordnet slår fast, at alle børn i verden har de samme rettigheder.
- De 54 artikler kan opdeles i tre grupper:
 1. Børns ret til overlevelse og udvikling (retten til det mest grundlæggende, såsom mad, tøj, lægehjælp, skolegang og tryghed).
 2. Børns ret til beskyttelse (retten til at blive beskyttet mod vold, misbrug, udnyttelse, krig og diskrimination).
 3. Børns ret til medbestemmelse (retten til at være med til at bestemme over det, der angår én selv, til at sige sin mening og til at være med i foreninger).
- Særligt artikel 12 er relevant ift. anbragte børns ret til at blive inddraget og ret til selv- og medbestemmelse.
- I artikel 12 er børns ret til at blive hørt i forbindelse med beslutninger, som har betydning for barnet selv, defineret:
 1. *Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.*

2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

Handicapkonventionen. Centrale pointer:

- Børn og unge med handicap har tilsvarende rettigheder som andre børn, jf. konventionens andre artikler. Eksempelvis ret til relevant omsorg, sundhed, uddannelse, fritid, information og medbestemmelse.
- Børn med handicap og deres rettigheder er også nævnt i børnekonventionen (artikel 23), hvori det bl.a. fremgår, at de bør have et indholdsrigt og menneskeværdigt liv under forhold, der sikrer værdighed, fremmer selvtiliden og medvirker til barnets aktive deltagelse i samfundslivet.
- Da mennesker med handicap kan have mere vidtgående behov for at få tilgodeset deres rettigheder end andre mennesker, er der en handicapkonvention, der er retsligt bindende og skal sikre mennesker med handicap særlig beskyttelse for at få tilgodeset deres rettigheder.
- De forskellige artikler i handicapkonventionen har gennemgående fokus på, at mennesker med handicap har samme menneskerettigheder som alle andre mennesker, og at enhver form for diskrimination og negativ forskelsbehandling på grund af handicap ikke er tilladt. Mennesker med handicap har ret til deltagelse og inddragelse i alle dele af samfundslivet på lige fod med andre.
- Handicapkonventionens artikel 7 omhandler specifikt børn med handicap og deres ret til at udtrykke deres synspunkter.
- Børn og unge med handicap har således ret til en særlig beskyttelse og kompenserende støtte. Det er kommunens forpligtigelse at sikre dette, når der er tale om familieplejebragte børn og unge med handicap.
- Uddrag af handicapkonventionens artikel 7:
 - 1. Deltagerstaterne skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn.*
 - 2. I alle foranstaltninger vedrørende børn med handicap skal barnets tarv komme i første række.*
 - 3. Deltagerstaterne skal sikre børn med handicap retten til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn [...], samt ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret”.*

SERVICELOVEN

- Barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed (servicelovens § 46, stk. 3).
- Inden der træffes afgørelse, fx om valg af anbringelsessted og samvær, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom (servicelovens § 48, stk. 1).
- Tilsynet efter § 148, skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet (servicelovens § 70, stk.2).
- Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter lov om social service, har på ethvert tidspunkt ret til at lade sig bistå af andre (servicelovens § 48a)

Dias 34: Serviceloven

Noter

Serviceloven. Centrale pointer:

- Det fremgår også af serviceloven, at anbragte børn og unge har ret til at blive inddraget.
- I § 46 (formålet med at yde særlig støtte til børn og unge) fremgår det (§ 46, stk. 3), at: *[...] barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.*
- Begrebet *passende vægt* dækker over, at det ikke altid er muligt at efterkomme et barns ønsker om, fx hvor det skal anbringes, eller om barnet eller den unge overhovedet vil anbringes uden for hjemmet.
- Servicelovens § 48 forpligter kommunen til at afholde en samtale med barnet eller den unge, inden der træffes en afgørelse, som berører barnet eller den unge – en såkaldt børnesamtale. Det kan fx være i forbindelse med en afgørelse om samvær under anbringelsen eller skift i anbringelsessted. Børnesamtalen skal sikre børn og unges retssikkerhed i at få fortalt deres meninger, at blive hørt og få belyst deres perspektiv på sagen og den påtænkte afgørelse.
- At blive inddraget i sin egen sag er en rettighed, der skal sikre, at der ikke bliver truffet beslutninger henover hovedet på barnet eller den unge.
- Inddragelse af barnets perspektiv er dels vigtigt for at få sagen ordentligt belyst, så der kan findes et passende anbringelsessted.
- Når barnet bliver inddraget, hørt og får lov til at fortælle deres side af historien, er der også større chance for, at barnet oplever at blive taget alvorligt og respekteret.
- Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter lov om social service, har på ethvert tidspunkt ret til at lade sig bistå af andre (servicelovens § 48a).

LOV OM SOCIALTILSYN - KVALITETSVURDERING

Plejefamilien skal sikre:

- Barnets medinddragelse.
- Medbestemmelse.
- Indflydelse i hverdagen i plejefamilien.

Plejefamilien skal understøtte barnets selvværd og trivsel, ved at barnet føler sig hørt, respekteret og anerkendt som person og som en del af familien.

Dias 35: Lov om socialtilsyn – kvalitetsvurdering

Noter

Kvalitetsvurdering vedr. barnets medbestemmelse og indflydelse. Centrale pointer:

- Jf. lov om socialtilsyn § 6 er det en betingelse for godkendelse og fortsat godkendelse, at plejefamilien har den fornødne kvalitet.
- Socialtilsynet vurderer, i forbindelse med det løbende driftsorienterede tilsyn, om plejefamilien fortsat har fornøden kvalitet. Vurderingen sker med afsæt i temaerne i kvalitetsmodellen.
- Socialtilsynet skal bl.a. vurdere plejefamiliens kvalitet i forhold til kvalitetsmodellens tema *Sundhed og Trivsel*, kriterium 5, som omhandler barnets medbestemmelse og indflydelse på eget liv.
- Kriterium 5:
Plejefamilien understøtter barnets medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
Indikator 5.a: Barnet bliver hørt, respekteret og anerkendt i plejefamilien.
Indikator 5.b: Barnet inddrages i og har indflydelse på beslutninger vedrørende sig selv og på hverdagen i plejefamilien i overensstemmelse med alder og modenhed.

LOV OM VOKSENANSVAR §3

- Ansvar for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, i lov om social service, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Dette ansvar indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.
- Stk. 2. Omsorgen for et barn eller en ung skal varetages ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet, jf. § 7.

Dias 36: Lov om voksenansvar § 3

Noter

Lov om voksenansvar. Centrale pointer:

- Januar 2017 trådte lov om voksenansvar i kraft.
- Loven har til formål at fastsætte rammer for plejefamiliers (og personales) brug af magt og andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret og sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.
- Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.
- Loven er meget vigtig at have kendskab til, så man som plejefamilie ikke ender i en situation, hvor der er blevet lavet ulovlig magtanvendelse ift. et barn/ung, fordi man troede, at det var en handlemulighed.
- Loven præsenteres kun kort. Der bliver ikke gået i dybden med, hvad *fysisk guidning* og *afværgehjælp* betyder.
- Ansøgere skal selv opsøge mere viden. På Socialstyrelsens hjemmeside findes materiale.
- Hvis de søger om at blive specialiseret plejefamilie, skal de være særligt opmærksomme på de særlige regler, der gælder her.

Hvem er omfattet af lov om voksenansvar?

- Dele af loven gælder alle plejeforældre, nemlig pligten til at give barnet omsorg og opdragelse på en respektfuld og anerkendende måde.
- Almindelige plejefamilier er alene omfattet af § 3 i lov om voksenansvar for anbragte unge. Det vil sige, at de: *som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnet eller den unges interesser[.].* [underviser giver et eksempel].
- Plejefamilier, der er godkendt som almen plejefamilie og forstærket plejefamilie, må ikke foretage magtanvendelser.
- Plejefamilier, der er godkendt og har ansættelse som specialiseret plejefamilie, har en vis adgang til, på mere fysisk vis – undtagelsesvist – at gribe ind i barnets

selvbestemmelsesret. Det gælder i forhold til fysisk guidning og afværgenhjælp [underviser kan give et eksempel på hhv. fysisk guidning og afværgenhjælp].

Særligt for specialiserede plejefamilier

- De har en vis adgang til, på mere fysisk vis og undtagelsesvist, at gribe ind i barnets selvbestemmelsesret. Det gælder i forhold til fysisk guidning og afværgenhjælp.
- Indgreb over for barnets selvbestemmelsesret må kun ske undtagelsesvist.
- Det forventes, at plejefamilierne kan løse situationen gennem omsorg og socialpædagogisk bistand.
- Hvis en specialiseret plejefamilie har anvendt afværgenhjælp eller andre former for magt, skal handlingen indberettes to steder: hos anbringende kommune og hos socialtilsynet, hvor man er blevet godkendt.
- Den konkrete hændelse skal registreres inden for 24 timer i et særligt skema. Hvis man er i tvivl om, hvor skemaet kan findes, kan ens tilsynskonsulent i socialtilsynet kontaktes (<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/magtanvendelse-born-og-unge-1/registrering-og-indberetning>).
- Anbringende kommune skal orienteres, så de, hurtigst muligt, kan hjælpe med at finde en måde at takle situationen, fremadrettet.
- Det forventes, at plejefamilier, igennem fx supervision, undersøger, hvordan de, fremadrettet, kan takle en lignende situation, hvor plejefamilien respekterer barnets selvbestemmelsesret.

Fysisk guidning

Når en specialiseret plejefamilie foretager fysisk guidning, betyder det, at plejefamilien, gennem fysisk kontakt til barnet, angiver, hvad man ønsker, at barnet skal gøre. Barnet kan kortvarigt fastholdes eller guides bort fra en given situation. Fysisk guidning stopper *altid*, når barnet yder modstand, og er derfor ikke en magtanvendelse.

Afværgenhjælp

Ved afværgenhjælp forstås en akut opstået situation, hvor der er risiko for, at barnet vil forvolde ødelæggelse eller skade på ting af økonomisk værdi eller affektionsværdi. Det kan også dreje sig om gentagen ødelæggelse af ting af mindre værdi. Afværgenhjælp kan fx være relevant i en situation, hvor et barn i et anfald af raseri er ved at ødelægge fjernsynet i stuen hos en plejefamilie. Gentagen eller omfattende ødelæggelse af ting af mindre værdi, fx billige drikkeglas, er også omfattet af bestemmelsen.

Nødværge

Nødværge drejer sig om situationer, hvor det er nødvendigt og forsvarligt at gribe ind. Under visse omstændigheder vil plejefamilier kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller, i helt særlige tilfælde, ejendom, såfremt handlingen er nødvendig og forsvarlig, jf. straffelovens § 13.

Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets perspektiv

BETYDNINGEN AF INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE – FRA BARNETS PERSPEKTIV

”Inddragelsen og oplevelsen af medbestemmelse motiverer børnene og de unge. Det gør dem til medspillere i forhold til den indsats, de bliver givet. Og når børn og voksne arbejder sammen mod fælles definerede mål - frem for at gå med oplevelsen af at modarbejde hinanden - er sandsynligheden for, at børnene og de unge opnår en positiv udvikling, langt større”.

(Børnerådet, 2012)

Dias 37: Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnets perspektiv

Noter

Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnets perspektiv.

Centrale pointer:

- Det er gennemgående i undersøgelser af anbragte børn og unges oplevelser af at være anbragt, at de ønsker at blive lyttet til, blive taget alvorligt og have indflydelse på eget liv (Børnerådet, 2012).
- Det handler om skoleforhold, regler, samvær med forældre, sundhed osv.
- Det handler om at blive inddraget i beslutninger, der vedrører dem, og ikke mindst at få begrundelser, når deres forventninger eller ønsker ikke kan indfries.
- Det skal ikke forstås sådan, at de vil bestemme alt selv eller sætte et fingeraftryk på samtlige beslutninger. Det, som børnene efterspørger, er snarere at blive respekteret som ligeværdige medspillere, ved, at det, som de siger, bliver taget alvorligt.
- Når det ikke er tilfældet, sker der det, at børnene føler sig oversete og usynlige. De mister troen på, at de kan være medspillere i eget liv og i et demokratisk samfund, hvor alles mening tæller, og de lærer måske ligefrem, at det ikke er muligt at samarbejde med voksne.
- Anerkendende inddragelse er afgørende for, om de indsatser, som børn og unge tilbydes, rent faktisk gør en forskel. Inddragelsen og oplevelsen af medbestemmelse motiverer børnene og de unge. Det gør dem til medspillere i forhold til den indsats, som de bliver givet. Og når børn og voksne arbejder sammen mod fælles definerede mål, fremfor at gå med oplevelsen af at modarbejde hinanden, er sandsynligheden for, at børnene og de unge opnår en positiv udvikling, langt større (Børnerådet, 2012).

- At blive mødt og set er vigtigt for menneskers trivsel og udvikling – og derfor er inddragelse afgørende, både i børn og voksnes hverdag.

INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE – VIDERE DRØFTELSE HJEMME

Drøft videre derhjemme:

- Hvornår/hvordan er jeres børn inddraget i dagligdagen?
- Hvordan/hvornår har jeres børn medbestemmelse i dagligdagen?
- Hvordan/hvornår har jeres børn selvbestemmelse i dagligdagen?

Dias 38: Inddragelse, selv- og medbestemmelse – videre drøftelser hjemme

Noter

Afslutning på emnet *Inddragelse, selv- og medbestemmelse*. Centrale pointer:

- Ansøgerne er blevet præsenteret for lovgivningens rammer i forhold til børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Dette er knyttet sammen med børn og unges muligheder for udvikling og trivsel, da inddragelse, selv- og medbestemmelse er vigtige parametre i disse. Det skal ses i perspektiv med, at barnet altid er aktivt handlende i sit forsøg på at håndtere og skabe mening med sin livsomstændighed. Barnet er altid socialt orienteret, selv om det kan have svært ved at deltage på socialt acceptable måder. Barnet ønsker at samarbejde, hvis det kan.

Videre drøftelser derhjemme:

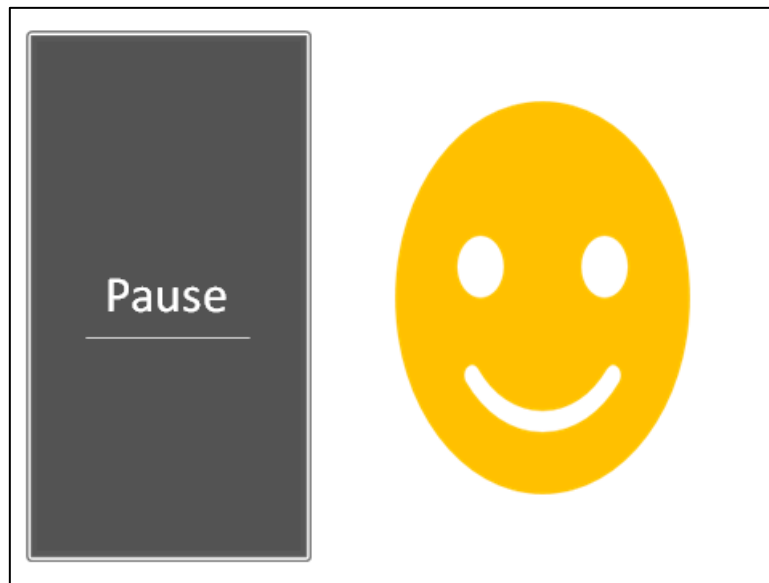
Ansøgere kan med fordel drøfte emnet videre derhjemme. Fx ud fra disse spørgsmål:

- *Hvornår/hvordan er jeres børn inddraget i dagligdagen?*
- *Hvordan/hvornår har jeres børn medindflydelse i dagligdagen?*
- *Hvordan/hvornår har jeres børn medbestemmelse i dagligdagen?*
- *Hvordan/hvornår har jeres børn selvbestemmelse i dagligdagen?*
- Ansøgere kan hente mere viden, fx her: Børnerådet, Børns Vilkår og Socialstyrelsens materiale om lov om voksenansvar.

Læs mere om Handicapkonventionen på www.handicapkonvention.dk og om Børnekonventionen på www.menneskeret.dk (Institut for Menneskerettigheder).

På Socialstyrelsens hjemmeside er der lavet nogle dilemmafilm, der knytter sig til lov om voksenansvar. Fx er det ofte et dilemma i plejefamilier, om barnet må have mobiltelefon på værelset om natten, eller om der kan laves regler for det.

Følgende dilemmafilm kan anvendes: *Afl levering af mobiltelefon ved sengetid* (<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/magtanvendelse-born-og-unge-1/dilemmafilm-og-cases/afl- levering-af-mobiltelefon-ved-sengetid/afl- levering-af-mobiltelefon-ved-sengetid>).

Dias 39: Pause

Noter

Der er 15 minutters pause.

3.5. Emne: Konfliktforståelse og kommunikation

Formål med emnet

Når et plejebarn flytter ind hos en plejefamilie, er der mange ting, som de skal lære om hinanden. Plejefamilien skal lære plejebarnet og dets reaktionsmønstre at kende, og barnet skal vænne sig til familiens normer, værdier og regler. Plejebarnet kan desuden have særlige udfordringer, fx adfærdsmæssige vanskeligheder, som øger risikoen for konflikter. Plejefamilier kan også opleve konflikter i samarbejdet med plejebarnets forældre eller andre pårørende, med kommunen og andre samarbejdspartnere.

Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de som plejefamilie kan forebygge og håndtere konflikter med henblik på at fremme et positivt og udviklende samspil med et plejebarn.

Underviser introducerer til emnet ved at fremhæve, hvorfor kommunikation og konfliktforståelse er relevant at have viden om som plejefamilie. Derefter er der fokus på forebyggelse og håndtering af konflikter. Afslutningsvist fremhæves centrale pointer om, hvordan plejefamilier kan skabe et positivt samspil og en god kommunikation med et plejebarn med henblik på at skabe et godt samarbejde og en god relation til barnet.

KONFLIKTFORSTÅELSE OG KOMMUNIKATION

Dias 40: Konfliktforståelse og kommunikation

Noter

Introduktion til emnet *Konfliktforståelse og kommunikation*. Centrale pointer:

- Konflikter er en naturlig del af ethvert familieliv, og de er naturlige i relationen mellem voksne og børn. De kan være udviklende, men også ødelæggende, hvis de ikke håndteres konstruktivt.
- I samspillet med anbragte børn og unge er der større risiko for, at der opstår konflikter. Dette som følge af, at situationen i sig selv er særlig og sårbar.
- Når et plejebarn flytter ind hos en plejefamilie, er der mange ting, som de skal lære om hinanden. Plejefamilien skal lære plejebarnet og dets reaktionsmønstre at kende, og barnet skal vænne sig til familiens normer, værdier og regler, som kan være meget anderledes end det, som barnet kommer fra.
- Plejebarnet kan desuden have særlige udfordringer i forhold til fx tilknytning, følelsesmæssige og adfærdsmæssige vanskeligheder, som øger risikoen for konflikter. Mange plejebørn har desuden oplevet, og selv været del af, konflikter i hjemmet, mellem og med forældre, i skolen mv. Disse erfaringer bærer de med sig og har måske ikke lært konstruktive måder at indgå i dem på. Det er derfor vigtigt, at de også lærer konstruktive måder at håndtere konflikter på.
- Det, at få et plejebarn, øger også risikoen for konflikter imellem familiemedlemmerne i plejefamilien.
- Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om konflikter, og hvordan de som plejefamilie kan forebygge og håndtere dem med henblik på at fremme et positivt samspil med et plejebarn. Viden om forebyggelse og håndtering af konflikter vil ansøgeren også kunne anvende i andre samarbejdssammenhænge.
- Under emnet kommer der ind på, hvad konflikter er, og hvordan plejefamilier kan håndtere konflikter, herunder hvordan de kan samarbejde med plejebarnet for at skabe et positivt samspil.
- Indholdet i emnet er udarbejdet med inspiration fra primært Socialstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse og håndtering af konflikter og det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier: *Et hem at växe i – Familjehemmets bok*.

Hvad er en konflikt

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

HVAD ER EN KONFLIKT

- En uenighed mellem mennesker, der ikke bliver løst.
- Handler om en sag/et problem og påvirker en relation.
- Kan ikke undgås – og går hånd i hånd med enhver forandring eller udvikling. Konflikter skaber forandring, og forandringer kan føre konflikter med sig.
- Er i sig selv hverken skadelige eller gavnlige.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for barnet, plejefamilien og relationen mellem dem – hvis de ikke håndteres konstruktivt.

Dias 41: Hvad er en konflikt

Noter

Hvad er en konflikt. Centrale pointer:

- En konflikt kan beskrives som en uenighed mellem mennesker, der ikke bliver løst. Man kan sagtens være uenige om noget, uden at der er tale om en egentlig konflikt (Hammerich og Frydensberg, 2013).
- Når uoverensstemmelser mellem mennesker opstår, er det vigtigt, at de bliver håndteret korrekt for at undgå, at de eskalerer til en konflikt. En konflikt er en situation, der påvirker en relation mellem to eller flere mennesker.
- Konflikter handler om en sag/et problem og påvirker en relation. Konfliktarbejde handler om, at der bliver fundet holdbare løsninger på sagen (problemet) og arbejdet med de menneskelige relationer. Tager vi os ikke af sagen (problemet), lever løsningen kort. Tager vi os ikke af relationerne, fortsætter spændingerne (Hammerich og Frydensberg, 2013).
- Konflikter handler ofte om, at vi ikke ser, oplever og forstår verden/hændelser på samme måde. Vi fastholder vores eget syn på verden, så vi ikke kan se og få øje på hinandens perspektiver. Vi bliver, hvor vi er – på sikker grund. At forlade vores egen forståelse af verden kan være forbundet med usikkerhed, og for nogle er det direkte angstprovokerende. Vi kan dog lære en masse og udvikle os ved at blive ved med at forsøge.
- Konflikter i sig selv er hverken skadelige eller gavnlige. Alle vil opleve konflikter gennem livet, og de går hånd i hånd med enhver forandring eller udvikling. Konflikter skaber forandring, og forandringer kan føre konflikter med sig.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til barnet, hvis der er mange konflikter, og hvis de ikke bliver håndteret konstruktivt.

Forebyggelse og håndtering af konflikter

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FOREBYGGELSE AF KONFLIKTER

- Jo bedre plejefamilien er til at møde børnene eller de unge på en fagligt velfunderet, inddragende og individuelt tilpasset måde, des mindre er sandsynligheden for voldsom adfærd hos barnet.
- Det er derfor vigtigt, at plejeforældrene i fællesskab reflekterer over årsagen til konfliktfyldt adfærd og forstår, hvorfor barnet eller den unge ikke magter en given situation.

(Socialstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse af konflikter og magtanvendelse).

Dias 42: Forebyggelse af konflikter

Noter

Forebyggelse af konflikter. Centrale pointer:

- Selv om mange konflikter med et plejebarn kan forebygges, så er det vanskeligt at undgå at komme i situationer, hvor en konflikt opstår.
- I de situationer har plejeforældre brug for redskaber for at håndtere disse situationer og forebygge, at konflikten optrædes. Det er desuden vigtigt at lære af konflikter – med henblik på at forebygge fremtidige konflikter.

Forståelsen af barnet er afgørende

- Det er afgørende, hvordan barnets adfærd forstås. At det kan ses som en adfærd, der opstår i samspillet mellem barnet eller den unge og dennes omgivelser. At adfærden kan ses som en kommunikationsform eller en reaktion på, at der er noget i barnets eller den unges liv, der ikke matcher barnets eller den unges ressourcer eller behov (Socialstyrelsen, *Materiale til plejefamilier om forebyggelse og håndtering af konflikter*).
- Det handler om at se plejebarnet som et barn, der har behov for hjælp, og som gerne vil, men aktuelt ikke kan agere anderledes i den givne situation.
- Grundlæggende handler det om at forholde sig mentaliserende, det vil sige at se plejebarnets adfærd som meningsfulde udtryk og være nysgerrig overfor og forstå barnet ud fra de følelser og tanker, som ligger bag plejebarnets handlinger – og ikke ud fra, hvordan plejebarnet handler. Og respondere på det, som barnet føler, fremfor på barnets adfærd.
- Det, at praktisere et mentaliserende møde med børn og unge, kræver også evne og vilje til at vende blikket indad for at se på, hvad man selv bringer med sig ind i relationen, hvor man eventuelt selv er medskabere af konflikter, og hvor man kan komme til at stå i vejen for barnets eller den unges positive udvikling (jf. kursusdag 2 om mentalisering).
- Alle mennesker kan være i situationer, hvor de ikke har blik for, hvad der sker i deres eget eller andres sind. Mentaliseringssvigt opstår typisk i situationer, hvor individet oplever intensiv følelsesmæssig ophidselse eller oplever trussel (Bateman og Fonagy, 2007). Vi kan lære noget vigtigt ved at forholde os til egne og andres mentaliseringssvigt, idet vi her kan lære noget om barnet og vores måde at støtte det på.
- Det er også vigtigt at være opmærksom på, at den relation, som man har til sit plejebarn, ofte ikke kan "tåle" konflikter på samme måde, som relationen til ens egne børn kan det. De følelsesmæssige bånd og den trygge base, som man har opbygget til sine egne børn, betyder ofte, at forholdet kan tåle flere konflikter og hårde ord. Det gør måske ikke så meget, hvis ens egen "teenager" skriger: *Så flytter jeg!* Og man svarer: *Gør du bare det!*. Men for plejebarnet kan det gøre stor skade (Socialstyrelsen i Sverige, 2017).

I Socialstyrelsens materiale til plejefamilier om konflikthåndtering fremgår det, hvordan plejefamilier kan arbejde med forebyggelse af konflikter:

- For at forebygge konflikter skal plejefamilien blandt andet have viden om, hvornår risikoen opstår. Dette kan gøres ved at have:
 - Løbende refleksion over konflikter, så de enkelte episoder kan anvendes til læring samt at få indsigt i de mønstre, der ses.
 - Fælles drøftelser mellem plejeforældrene og med familieplejekonsulenten om konflikter.

- Jo bedre plejefamilien er til at møde børnene eller de unge på en fagligt velfunderet, inddragende og individuelt tilpasset måde, desto mindre er sandsynligheden for konfliktfyldt adfærd hos barnet. Det er derfor vigtigt, at plejeforældrene i fællesskab reflekterer over årsagen til barnets adfærd og forstår, hvorfor barnet eller den unge ikke magter en given situation. Samtidig skal barnet eller den unge have mulighed for at vælge alternative strategier.
- Mange børn og unge vil kunne reflektere over tidligere oplevelser og erfaringer, og de vil kunne sætte ord på, hvad der kan hjælpe til med at undgå en lignende situation. Forældre eller andre omsorgspersoner vil også kunne bidrage. Plejeforældrene får herved et indblik i barnets eller den unges egen oplevelse af, hvilke situationer der har udløst konflikter tidligere. Plejeforældrene får et indblik i, hvad barnet eller den unge selv har oplevet som hensigtsmæssig adfærd fra voksne, når det er lykkedes for de voksne at hjælpe barnet eller den unge ned igen, når de har været vrede.

Plejeforældre kan blandt andet spørge barnet eller den unge om:

- *Hvad har før været årsagen til, at du reagerer voldsomt? Konflikter med andre børn? Handlinger og udtalelser fra voksne?*
 - *Hvad kan du selv gøre/hvad gør du selv, som hjælper i situationen, hvor du reagerer voldsomt? Gå en tur ud i haven? Trække dig tilbage til dit værelse?*
 - *Hvad kan vi bedst gøre, når du er blevet så vred, at du reagerer voldsomt? Trække os tilbage? Blive hos dig? Tale? Holde mund?*
 - *Hvad kan vi gøre for at hjælpe dig med ikke at reagere voldsomt? Er det noget ved dit humør, som vi skal være særligt opmærksomme på? Noget, som vi kan hjælpe dig med, når du er vred?*
- Spørgsmålene tilpasses efter barnets eller den unges modenhedsniveau.

HÅNDBLING AF KONFLIKTER

- Refleksion og en fælles plan for, hvordan man håndterer det, er vigtige konfliktforebyggende elementer.
- Megen problemadfærd kan flyttes, gøres mindre eller helt fjernes ved, at omgivelserne opfører sig anderledes over for barnet eller den unge.
 - Skærpe bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser.
 - At vælge sine kampe.
 - Konfliktnedtrappende sprog.

Dias 43: Håndtering af konflikter

Noter

Håndtering af konflikter. Centrale pointer:

- Måden, hvorpå konflikter og episoder med voldsom adfærd håndteres, har betydning for den fremtidige forekomst af disse episoder. Refleksion og en fælles

plan for, hvordan man håndterer det, er vigtige konfliktforebyggende elementer. Megen problemadfærd kan flyttes, gøres mindre eller helt fjernes ved, at omgivelserne opfører sig anderledes over for barnet eller den unge.

- Adfærden skabes både af faktorer, som barnet har oplevet tidligere i sit liv og faktorer, der opstår i hverdagen og fremprovokerer denne adfærd. Hvis man kun har fokus på problemadfærd, kan der være risiko for, at man fremmer denne adfærd.

Skærpet bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser

- En forudsætning for at yde en professionel indsats er, at man skærper sin bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser, så de ikke bliver styrende for det professionelle arbejde. Egne normer kan fx være, at *Her i familien bliver vi siddende ved bordet, indtil alle er færdige*.
- Man bør kunne skelne mellem:
 - Personlige holdninger: egne normer og værdier for, hvad der er rigtigt og forkert.
 - Professionel etik: hvor der er faglige værdier, som ligger til grund for vurderingen af, hvad der er rigtigt og forkert.
- Egne holdninger og normer kan udgøre en barriere for at anerkende og støtte barnet eller den unge. De kan gøre det sværere at arbejde fagligt og etisk forsvarligt og også være en hindring for at skabe en positiv relation til barnet eller den unge.
- Plejefamilien har, i samarbejde med familieplejekonsulenten, ansvar for, at der er en løbende dialog om dette emne.

At vælge sine kampe

- Den amerikanske psykolog Ross Greene har udviklet et værktøj, som han kalder *A-B-C-modellen*. Modellen er udviklet til behandling af børn med forskellige diagnoser, fx ADHD eller Aspergers syndrom. Værktøjet er imidlertid også nyttigt ift. samspillet med børn uden diagnoser.
- Modellen bygger på antagelsen om, at et barns problemskabende adfærd skyldes manglende forudsætninger for at håndtere forskellige situationer på en måde, som tilfredsstiller omgivelsernes krav. Det er den voksnes opgave at identificere situationer, hvor barnet oplever vanskeligheder og, sammen med barnet, finde en løsning på problemerne.
- Modellen giver forældre et værktøj til at gennemtænke, hvilken handling der kan give den mest konstruktive løsning, ift. netop dette barn, i den konkrete situation. Fx kan det være en bevidst strategi ikke at kæmpe om tandbørstningen en aften, når barnet af en eller anden grund er særligt ked af det eller meget træt. I en anden situation kan det være mere hensigtsmæssigt at forsøge at få barnet til at forstå, at tandbørstning er nødvendig.
- Ifølge Ross Greene er der typisk tre forskellige muligheder, som man har som voksen, når man stiller børn en opgave eller et krav, også kaldet plan A, B og C.
 - Plan A – gennemtrumfe (kravet er ikke til forhandling): Plan A er, når den voksne håndhæver et krav eller en forventning – og på den måde søger at løse problemet ved at gennemtrumfe sin egen vilje. Dette vil, ifølge Greene, ofte resultere i flere konflikter. Derfor bør dette undgås.
 - Plan B – forhandle: Plan B er, når den voksne søger at samarbejde med barnet om at finde en løsning (kravet er til forhandling; den voksne og barnet finder sammen en løsning). Det knytter sig til en samarbejdsbaseret problemløsning, hvor den voksne og barnet samarbejder om at løse de problemer, der ligger til grund for barnets uhensigtsmæssige adfærd. Plan B indebærer tre elementer, der udføres trinvis: empati, problem og invitation. Det er vigtigt, at barnet reflekterer over og italesætter sine problemer og, sammen med den voksne,

tænker sig frem til løsninger. Derigennem får barnet trænet kompetencer som fleksibilitet, konflikthåndtering og problemløsning.

- Plan C – give slip: Den voksne kan i situationen give slip på sit krav og kan bruges, når den voksne bevidst sætter sin forventning til barnet ned. Det er vigtigt, at plan C er en planlagt strategi, så den voksne ikke blot giver efter for barnet
(<https://vidensportal.dk/temaer/Opmaerksomhedsforstyrrelser/indsatser/cps-2013-collaborative-and-proactive-solutions>).

Konfliktnedtrappende sprog

- Konflikter kan op- eller nedtrappes gennem den måde, som man taler til hinanden på, både verbalt og non-verbalt. Jo større indsigt, som man har i de sproglige mekanismer, desto bedre bliver man til at bevare roen og finde en konstruktiv vej ud af begyndende konflikter.
- En velkendt metode for konfliktnedtrappende sprog er *girafsprø*: Den amerikanske psykolog Marshal Rosenberg skelner i sin bog *Ikkevoldelig Kommunikation* mellem ulve- og girafsprø (Rosenberg, 2005).
- Girafsprø er konfliktnedtrappende sprog. Princippet i girafsprø er, at man i en samtale bliver på egen banehalvdel og giver udtryk for sine egne behov, holder sig til sagen og lytter til modparten med empati.
- Ulvesprø er konfliktoptrappende. Ulvesprø er girafsprø modsætning. Når man taler ulvesprø, så vurderer og anklager man den anden, hører det, som man vil høre, og har svært ved at holde sig til sagen.
- Rosenberg taler om, at man som ulv ikke iagttager, men vurderer, anklager og ser fejl og mangler, der kan slås ned på. Man reagerer umiddelbart på sine følelser og stiller krav og beordrer. Ulven overlever ved at kæmpe. Som giraf har man derimod det store overblik. Man observerer og iagttager, hvad der sker i situationen, det vil sige, at man ikke dømmes og vurderer, men beskriver og tager udgangspunkt i fakta.
- Girafsprø er kendetegnende ved *jeg-sprø*. Man lytter til ende, interesserer sig for den andens perspektiv, bruger åbne spørgsmål, respekterer den anden og anerkender, at begges perspektiv er lige vigtigt. Man er konkret, fokuserer på nutiden og går efter problemet.
- Ulvesprø er kendetegnet ved *du-sprø*. Man afbryder, bebrejder, interesserer sig ikke for den andens perspektiv, bruger ledende spørgsmål, er abstrakt, fokuserer på fortiden og går efter personen.

Reaktioner i konflikter

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

REAKTIONER I KONFLIKTER – KAMP- FLUGT - FRYS

- **Kamp:**
Aggressivitet ved konflikter, truer, bliver voldelig, kritiserer, har afvisende kropssprog, anklager og skaber fjendebilleder.
- **Flugt:**
Tager flugten, når der er konflikter, glatter ud, ignorerer, undskylder, taler udenom, fortrænger og går sin vej.
- **Frys:**
Manglende reaktioner ved konflikter, passivitet, flad i kontakten, upassende reaktioner på situationer, "Jeg er ligeglad", "nå", "og hvad så?"

Dias 44: Reaktioner i konflikter – kamp – flugt – frys

Noter

Reaktioner i konflikter: Kamp-flugt-frys. Centrale pointer:

- Plejebarnets reaktioner kan virke uforståelige.
- Viden om hjernen og hvordan traumatiske hændelser påvirker den, kan hjælpe til at forstå barnets reaktioner.
- Plejebarnets reaktioner kan hænge sammen med, at barnet har været udsat for traumatiske hændelser (jf. kursusdag 2).
- Hver gang vi udsættes for en påvirkning, bliver oplevelsen lagret i kroppen.
- Hjernen består af tre hovedområder:
 - Sanseshjernen/reptilhjernen: Instinktive og ubevidste funktioner
 - Følelhjernen/pattedyrhjernen: Som vi har til fælles med andre pattedyr: følelser
 - Tænehjernen/primathjernen: Som kun findes hos mennesker: tanker
- Når man har været udsat for traumatiske hændelser, kan nervesystemet blokere og blive fastlåst i en stressreaktion, hvor hjernestammen overtager, og reaktionen bliver instinktiv.
- De fleste kender fra sig selv reaktionerne kamp, flugt og frys, og de fleste ved også, at reaktioner ofte kan give mening i forskellige situationer. Det kan fx være livsreddende at tage flugten, når der er fare på færde, og det kan også være hensigtsmæssigt at tage kampen, når nogle bliver truende.
- Disse reaktioner stammer fra det, som vi kalder for reptilhjernen. Reaktioner, som vi kender fra dyreverdenen, hvor overlevelse er en daglig bedrift.
- Det kan variere fra situation til situation, hvordan vi reagerer. Men ofte kan vi have en tendens til at anvende ét reaktionsmønster mere end de andre.

- For anbragte børn, der har været udsat for traumatiske hændelser, kan nervesystemet, som før nævnt, blokere og blive fastlåst i en stressreaktion. Denne stressreaktion kan vise sig på én af ovenstående måder og give barnet en strategi, hvor det enten laver frys – kamp – eller flugt.
- Dette sker, fordi hjernen er struktureret til at sætte følelser højere end intellekt, og vi derfor reagerer instinktivt på de hændelser, der er omkring os. For et barn, der har erfaring for, at en strategi har hjulpet tidligere, og som er i konstant alarmberedskab, vil det betyde, at barnet også, når det bliver anbragt, anvender den strategi, som det tidligere har lært. Fuldstændig ligesom ved tilknytningssystemet.
- Fx kan plejeforældre opleve, at plejebarnet i konflikter (også i hvad der kan betegnes som små konflikter) bliver meget opfarende, afvisende og måske bliver truende (kamp) (*Jeg ringer til min sagsbehandler og fortæller, at I er dumme...*). Fx kan plejeforældre opleve, at plejebarnet trækker sig i konflikter og bliver undskyldende eller går sin vej for at komme væk fra konflikten (flugt) (reaktionen er måske indadvendt: *Jeg kan heller ikke finde ud af noget eller Nu kan jeg sikkert ikke bo her mere*).
- Fx kan plejeforældre opleve i konflikter, at ligegyldigt hvad de siger, er der ikke nogen kontakt at mærke hos plejebarnet. Plejebarnet er passivt eller ”flad i kontakten”, og det er umuligt (tror man) at trænge igennem (frys) (*Jeg er da ligeglad*). *I kan da bare ringe til sagsbehandler og sige, hvad I vil*).
- Kendskabet til disse reaktionsmuligheder i konflikter kan hjælpe plejeforældre til at holde fokus på, at konflikterne er udviklingsmuligheder for barnet (Hagelquist, 2017), og at barnet gennem konflikterne bl.a. lærer, at andre kan rumme og tolerere barnets følelser. Barnet kan også, gennem de voksne, lære, hvordan konflikter håndteres.
- Det er meget vigtigt, at plejeforældre husker at tage ansvar for at genskabe relationen efter en konflikt, og hjælper barnet med det samme.

At skabe et godt samarbejde med plejebarnet

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KOMMUNIKATION MED SÅRBARE BØRN – AT FREMME ET GODT SAMARBEJDE MED BARNET

Positivt samvær og god kommunikation fremmer et godt samarbejde med plejebarnet.

Positivt samvær

- Fokus på barnets ressourcer og den adfærd, som vi ønsker at se.
- Leg og hyggestunder.
- Balancerede regler.

God kommunikation

- Kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde.
- Aktiv lytning.

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

Noter

Kommunikation med sårbare børn – at fremme et godt samarbejde med barnet.

Centrale pointer:

- Et godt samarbejde med plejebarnet er afgørende for at skabe en god relation og et positivt samspil med plejebarnet, herunder forebygge konflikter.
- Positivt samvær, balancerede regler, grænser og konsekvenser og god kommunikation fremmer samarbejdet.

Positivt samvær

- At drage omsorg for et plejebarn handler grundlæggende om at give varme, kærlighed, anerkendelse og opmuntring og dermed skabe et grundlag for et godt selvværd.
- At have hyggelige øjeblikke sammen er af stor betydning. Dette kan lyde enkelt og indlysende. Virkeligheden er, at for mange familier i en travl hverdag kan en stor del af kommunikationen let komme til at bestå af krav eller irettesættelser. Det problematiske ved dette er, at for meget irettesættelse og kritik fører til øgede konflikter og problemer (Forster, 2009).
- I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på balancen mellem den voksnes positive og negative reaktioner på barnets adfærd. Den amerikanske psykolog Martin Forster har givet et bud på, hvordan denne balance bør være. Ifølge ham er opskriften på et vellykket samspil mellem voksne og børn fem gange så meget positivt socialt samvær som negativt socialt samvær (Foster, 2005).

- Positiv interaktion med yngre børn sker ofte gennem leg. Leg styrker også forholdet mellem barnet og den voksne. Det er ofte godt at følge børn i legen, se, hvad de tager initiativ til, og så gå med på det. *Børnekontrolleret leg*, hvor den voksne er lydhør og nærværende, synes at øge barnets evne til at samarbejde mere end lege mellem voksne og børn generelt (Foster, 2005).
- Det vigtigste er dog, at man har regelmæssigt positivt socialt samvær. Forskning har vist, at 15 minutters positivt samvær om dagen mellem børn og forældre påvirker kontakten positivt (Webster Stratton, 2005).
- Positivt samvær med større børn og unge handler mere om at være til rådighed for både aktiviteter og samtaler. At tage initiativ, men også respektere den unges behov for at frigøre sig og have sit eget liv.
- Hvis plejebarnet har en problemskabende adfærd (som kan være en del af grunden til anbringelsen), kan der være et ekstra stort behov for kontrol. Den unge kan også have brug for særlig støtte til at opbygge positive sociale relationer, hvilket dog også kan kollidere med den unges ønske om og behov for frihed og selvstændighed. I sådanne situationer er det vigtigt at arbejde tæt sammen med andre omkring den unge, fx plejefamiliekonsulent, sagsbehandler, skole og biologisk familie, så plejefamilien ikke skal stå alene med det at skulle sætte grænser, så negativt socialt samvær ikke kommer til at fylde for meget i relationen til den unge.

Balancerede regler, grænser og konsekvenser

- Konflikter opstår ofte omkring regler og grænsesætning.
- Faste rutiner og klare regler kan give ro og kan opfattes som interesse og omsorg. Regler bør dog ikke være rigide og autoritære, men balanceres. Det understøtter også, at barnet lærer at forhandle og gå på kompromis.
- I Børnerådets undersøgelse *De prøver at gøre det så normalt som muligt – fortællinger fra 113 anbragte børn og unge* fortæller børnene om deres perspektiv på regler.
- De fleste børn synes, at regler og faste rammer er nødvendige – det er noget, som man er nødt til at have for at få en fornuftig hverdag. Børnene fortæller bl.a. om faste huslige pligter og regler, der på forskellig vis regulerer hverdagens gøremål. Regler, som mange af børnene bakker op om, og som, de mener, er med til at forberede dem på voksenlivet.
- En del plejebørn behøver tid til at vænne sig til de nye regler i plejefamilien. Mange kommer fra hjem med ganske anderledes regler eller uden regler. Det kan godt give nogle sammenstød i den første tid, og børnene fortæller, at det er vigtigt, at plejeforældrene har tålmodighed og lader være at råbe eller skælde ud. Det betyder i det hele taget meget for børnene, at plejeforældrene er søde, respektfulde og ikke skælder ud.
- Selv om der blandt børnene er en udbredt accept af, at regler er nødvendige og langt hen ad vejen er til for deres skyld, er det ikke godt, hvis der er for mange.
- Det er også vigtigt, at reglerne ikke er ufleksible, og at de forstår ideen med dem, fx synes de ikke, at de voksne skal blande sig i, hvilket tøj de går i, eller hvordan de sætter håret. Mange synes også, der er for mange regler for, hvordan og hvornår man må ses med venner og kæresten.
- Mange accepterer også, at det kan være nødvendigt med konsekvens og kontrol. Regler kan opleves som en støtte og som udtryk for, at de voksne ikke er ligeglade med én.
- Men det er ikke ligegyldigt, hvordan de voksne gør det. Børnene giver udtryk for, at konflikter håndteres bedst af voksne, der er gode at snakke med og ikke straffer bare for at straffe. De fremhæver også at det er vigtigt, at de voksne ikke

håndhæver reglerne alt for stramt og kan give en lidt længere snor i situationer, hvor man selv kan se, at man er gået over strengen. Der skal være plads til fejl.

- Mange af børnene giver udtryk for, at de gerne vil være med til at udforme reglerne og fastsætte de konsekvenser, som det skal have, hvis man overtræder dem.
- Opsummerende fremhæver børnene følgende som vigtigt:
 - Når reglerne er fleksible og tilpasset den enkelte.
 - Når de voksne er forstående, til at snakke med og ikke for regelrette.
 - Når overtrædelser af reglerne vurderes individuelt.
 - Når børnene har indflydelse på udformningen af reglerne og konsekvenserne.
 - Når børnene får lov at køle af for sig selv efter et følelsesudbrud.
 - Når de voksne respekterer børnenes privatliv.
 - Når børnene selv må bestemme, hvordan de går klædt og ser ud.
- Grænser: Plejeforældre skal også sætte grænser, men grænsesætning skal være passende og ske med fleksibilitet og i en varm relation mellem barnet og den voksne (Socialstyrelsen i Sverige, 2017) – ikke på en autoritær og straffende måde. Forskning viser, at en autoritær og straffende opdragelsesstil er negativ for et barns udvikling (Socialstyrelsen i Sverige, 2017). Det krænker også barnets rettigheder og bør derfor ikke finde sted, hverken i plejefamilier eller i opdragelse af egne børn.
- Konsekvenser: Kan være nødvendige, men må aldrig være straf. Det er vigtigt, at konsekvenser udformes i samarbejde med barnet. Det er også vigtigt, at konsekvenserne er gennemtænkt og har et formål, der er tydeligt for barnet. Ellers sker der nemt det, at konsekvenserne bliver lavet ud fra situationer, hvor man er vred eller irriteret, og som resultat af en konflikt.

God kommunikation

- Som plejeforældre skal man være meget opmærksom på, hvordan man kommunikerer med og omkring plejebarnet.
- Mange af de børn, som anbringes i pleje, har været udsat for omsorgssvigt eller har i en længere periode levet under forhold, som har gjort dem følsomme overfor bl.a. måden, som man kommunikerer med dem på. De ser, lytter og er ekstremt opmærksomme på, hvorvidt vores forskellige måder at kommunikere på hænger sammen. Deres evne til at aflæse de voksne har været afgørende for dem for at klare sig i en ellers usikker verden.
- Dernæst er der en anden pointe omkring, hvad det er, at vi viser børnene med vores kommunikationsformer. Vi kender alle sætningen: *Børn gør ikke, som vi siger – børn gør, som vi gør*. Og det er der til dels en sandhed i. Det er derfor væsentligt, at vi er opmærksomme på vores mimik, kropssprog og handlinger.

Aktiv lytning

- For at få en god kommunikation er det bl.a. vigtigt med aktiv lytning. Særligt over for personer, som ikke er vant til at udtrykke sig på en effektiv måde og/eller ikke er vant til at blive lyttet til
- I *Et hem at växa i* – det svenske materiale til grunduddannelse for plejefamilier – gives (med henvisning til Webster Stratton, 2005) følgende gode råd til aktiv lytning:
 - Vis aktivt med din krop, at du lytter, fx ved at holde øjenkontakt med barnet. Der er dog børn, som synes, at øjenkontakt er ubehagelig. I forhold til teenagere er en snak i bilen ofte vellykket.
 - Lyt, før du stiller spørgsmål. Det er ikke ualmindeligt for os voksne at afbryde børns historier med spørgsmål, gode råd eller endda kritik. Risikoen er, at barnet bliver tavst og ikke får lyst til at fortælle mere.
 - Brug åbne spørgsmål, ikke spørgsmål, der har karakter af påstande, eller som barnet kan besvare med ja eller nej.

- Hjælp barnet med at sætte ord på sine følelser. Gør det forsigtigt. Det vigtige er at fokusere på barnets version, fx af noget, der er sket. Det er ikke sikkert, at de følelser, det vækkede i dig, da du lyttede til barnet, er de samme, som barnet følte.

At kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde

- Udover at lytte aktivt er evnen til at kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde vigtig for et godt samarbejde med barnet.
- I *Et hem at växa i* – det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier – gives følgende gode råd om effektiv kommunikation:
 - Vælg et godt tidspunkt til at fange barnets opmærksomhed. Respekter fx, hvis barnet er optaget af noget, fx er midt i sin yndlingsserie.
 - Vær kortfattet og klar. Ofte bliver vi detaljerede, når vi virkelig ønsker at nå modtageren, men risikoen er, at vi så mister modtagerens interesse.
 - Tænk over det, som du vil sige, før du siger det.
 - Giv positive og specifikke meddelelser om, hvad du gerne vil have i stedet for at fortælle, hvad du ikke vil have.
 - Hvis du vil give barnet en opgave, og du vil have, at han eller hun skal udføre den, så giv barnet tid til det. Gentag ikke samme anmodning flere gange. Både børn og voksne kan have brug for tid til at bearbejde oplysningerne først og derefter omsætte det til handling.

Opsøge støtte, råd og vejledning

- Allerede i matchningen skal ansøgere være opmærksomme på at få så megen viden om barnet som muligt.
- Ansøgere må sørge for at afklare, om det plejebarn, som de får, har særlige adfærdsmæssige problemer; om de selv som ansøgere har de rette kompetencer til at understøtte barnets behov; om hvilken supplerende støtte barnet eventuelt har brug for og vil få.
- De skal allerede nu også tænke over, hvad de kan gøre for at lære plejebarnet at kende. Herunder, hvordan de kan inddrage barnet eller den unge selv eller andre relevante personer, fx barnets forældre, i dette.
- Under anbringelsen er det vigtigt, at ansøgerne søger støtte i tide, hvis de oplever konflikter med plejebarnet, som de ikke kan håndtere. Det kan fx være i forbindelse med begyndende misbrug eller højt skolefravær.
- Viden, forståelse og værktøjer er vigtige. For hvis man gang på gang befinder sig i en situation, hvor man ikke føler sig kompetent, bliver man let opgivende og ked af det, og man kan føle sig afmægtig og magtesløs. Det øger risikoen for, at man bruger forkerte strategier, reagerer uhensigtsmæssigt og kommer ind i en ond cirkel, som kan være ødelæggende for både plejebarnet og plejefamilien.
- Hvis det bliver relevant, kan ansøgerne få støtte til konflikthåndtering ift. det konkrete plejebarn, som de får fra anbringende kommune. Det kan fx være en del af den intensive støtte, som plejefamilien skal have i starten af en anbringelse.

Øvelse: God kommunikation mellem voksen og barn

Formål: Case og drøftelse i plenum.

Varighed: 10 minutter.

Underviser læser casen højt for ansøgerne (se noter til dias 45). I plenum drøftes de forskellige kommunikerede svar fra moren til barnet. Det er væsentligt, at ansøgerne får forståelse for, at den mentaliserende voksne i eksempel 3 har størst sandsynlighed for at få en samtale i gang med barnet.

Formål: Øvelsens formål er at give ansøgerne forståelse for, hvordan voksnes måde at lytte og spørge på har betydning for kommunikationen med barnet.

Dias 46: Case-øvelse: Kommunikation mellem voksen og barn.

Noter

Case-øvelse: Kommunikation mellem voksen og barn.

Tekst, der skal læses højt for ansøgerne:

I hvilket af eksemplerne nedenfor tror du, at der er størst sandsynlighed for, at Kevin fortæller dig om sin dag?

Kevin: Det var ikke sjovt i skolen i dag. Alle var dumme, især Jesper! Jeg måtte ikke være med, og jeg måtte ikke låne hans skateboard i frikvarteret.

Eksempel 1: Mor: *Du ville sikkert have fået lov til at låne hans ting, hvis du var mere forsigtig. Kan du huske det spil, der gik i stykker, da du lånte det? Hvorfor leger du ikke mere med Robin i stedet for? Det virker som om, at I to bedre kan blive enige om tingene?*

eller

Eksempel 2: Mor: *Er du virkelig sikker på, at det var sådan? Jesper kan bare have været optaget af noget andet. Han kan sikkert godt lide dig.*

eller

Eksempel 3: Mor: *Det lader til, at du har haft en hård dag, Jeg kan godt forstå, hvis du blev ked af det eller vred over, at du ikke måtte være med. Kan du fortælle mig mere om, hvad der skete?*

(Inspiration fra *Et hem at växe i*, Socialstyrelsen i Sverige).

3.6. Emne: Understøttelse af plejebarnets skolegang

Formål med emnet

Forskningen peger på, at anbragte børn og unge klarer sig dårligere end almindelige børn og unge på en række områder. Anbragte børn har en langt mere udfordrende skolegang end deres jævnaldrende, både fagligt og socialt. Næsten halvdelen af alle anbragte børn tager ikke folkeskolens afgangseksamen, under halvdelen går direkte videre på en ungdomsuddannelse, som 30-årig står 2 ud af 3 tidligere anbragte uden en kompetencegivende uddannelse og halvdelen er på offentlig forsørgelse. Langt de fleste anbragte børn har ikke kognitive vanskeligheder, så der peges på, at de præsterer dårligere, end de har evner til, og at de kan mere, end der forventes af dem (Lausten m.fl., 2018; Egmont, 2017).

Samtidig peger forskning også på, at en god skolegang er én af de vigtigste beskyttelsesfaktorer i et anbragt barns liv. Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om betydningen af skolegang, og hvordan de kan støtte op om plejebørns skolegang, både for at forbedre plejebarnets livskvalitet i barndommen og barnets muligheder i livet på langt sigt (Eiberg & Andersen, 2017).

UNDERSTØTTELSE AF PLEJEBARNETS SKOLEGANG

Dias 47: Understøttelse plejebarnets skolegang

Ingen noter.

Betydningen af skolegang for anbragte børn og unge

Underviser starter med at fortælle om betydningen af skolegang for anbragte børn og unge.

Derefter præsenteres viden fra forskningen om anbragte børns skolegang, og hvorfor anbragte børn og unge klarer sig dårligere end deres jævnaldrende. Underviser kan invitere ansøgere til også selv at reflektere over mulige årsager, inden forskningsresultaterne præsenteres.

Efterfølgende præsenteres anbragte børns egne perspektiver på deres skolegang og ønsker til skolestøtte. Afslutningsvist fremhæves det, med baggrund i resultaterne fra forskningen og anbragte børns egne perspektiver, hvordan plejeforældre kan støtte et plejebarns skolegang i hverdagen.

HVILKEN BETYDNING HAR SKOLEGANG FOR ANBRAGTE BØRN OG UNGE

En god skolegang er noget af det bedste, man kan hjælpe anbragte børn og unge til at få. Det øger deres livschancer og fungerer som en beskyttende faktor mod arbejdsløshed, kriminalitet og misbrug. Det er langt fra det eneste, de har behov for, men det er en af de vigtigste – og letteste – veje til at forebygge nederlag og styrke selvværd.

(Professor Bo Vinnerljung i Egmont-rapporten 2017, "Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed")

Dias 48: Hvilken betydning har skolegang for anbragte børn og unge

Noter

Hvilken betydning har skolegang for anbragte børn og unge. Centrale pointer:

- Citatet er fra *Egmont Rapporten 2017: Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed*.
- Bo Vinnerljung er professor i socialt arbejde ved Stockholm Universitet. Han er en af Nordens førende forskere i indsatser, der fremmer anbragte børn og unges skolegang. Han er også involveret i flere danske forsknings- og udviklingsprojekter på området. Bo Vinnerljungs begrundelse for at styrke plejefamilier i deres opgave med at støtte de anbragte børns læring og skolegang er:
 - At et plejebarns skolegang er én af de vigtigste beskyttelsesfaktorer i et anbragt barns liv.
 - En god skolegang forbedrer både plejebarnets livskvalitet i barndommen og barnets livsmuligheder på langt sigt – læring er en vigtig nøgle til succesoplevelser og livsduelighed.
 - At det, at understøtte plejebarnets skolegang, er en af de mere konkrete og overkommelige opgaver for plejefamilier.
 - Kommunerne stiller mange svære krav til plejefamiliers arbejde med det anbragte barn. Det forventes af plejefamilier, at de på kort tid kan hjælpe anbragte børn til et mindre komplekst følelsesliv; men det er komplicerede og langvarige processer, som kan være meget svære at nå i mål med.
 - At støtte barnet til at klare sig bedre i skolen er derimod noget, som alle plejefamilier kan lære at mestre.

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse i kvalitetsmodellen

- *Skolegang og Uddannelse* er et tema i kvalitetsmodellen, som ansøgere bliver vurderet på, både ved godkendelsen og i det løbende tilsyn.
- Ansøgere vurderes på, om de vil kunne understøtte et plejebarns fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.

- *Fuld potentiale* sigter på, at det er vigtigt, at plejeforældrene har passende (og ikke for lave) forventninger til, hvad plejebarnet kan.
- Der er to indikatorer, som de vurderes på: om barnet går i skole, og om barnet kommer stabilt af sted (fordi man ved, at for mange anbragte børn har skolepauser, og fordi man ved, at fravær er en risikofaktor).
- Ved godkendelsen skal socialtilsynet vurdere, om plejefamilien har *forudsætninger og forventet evne*. Her ses der på ansøgeres holdninger og værdier ift. skolegang og – for ansøgere med egne børn – deres tilgang og erfaringer ift. egne børn.
- Plejefamilier bliver, i forbindelse med driftstilsynet, vurderet på deres evner til at støtte deres plejebarns skolegang i praksis, både fagligt og socialt, fx ift. om barnet kommer stabilt i skole/uddannelse.
- Det er kommunens ansvar og beslutning, hvilket skoletilbud plejebarnet skal have. Plejebørn kan således have behov for specialundervisning eller særlige skoletilbud. Det, som plejefamilien bliver vurderet på, er, om plejebarnet går i skole/uddannelse og kommer stabilt af sted.

Forskning om anbragte børn og unges skolegang

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FORSKNING OM ANBRAGTES SKOLEGANG

- Skolegang er en af de vigtigste beskyttende faktorer i forhold til at klare sig godt – både på kort og lang sigt.
- Samtidig er det veldokumenteret, at anbragte børn og unge på en række områder klarer sig dårligere end almindelige børn og unge:
 - Næsten halvdelen af alle anbragte børn og unge tager ikke folkeskolens afgangseksamen.
 - Under halvdelen går direkte videre på en ungdomsuddannelse.
 - Seks år efter grundskolen har kun hver 5. en ungdomsuddannelse.
 - Som 30-årige står 2 ud af 3 tidligere anbragte uden en kompetencegivende uddannelse.
 - Som 30-årige er halvdelen på offentlig forsørgelse.

(Egmontfonden, 2017)

Dias 49: Forskning om anbragtes skolegang

Noter

Forskning om anbragte børn og unges skolegang. Centrale pointer:

- Skolegang er en af de vigtigste beskyttende faktorer i forhold til at klare sig godt. God skolegang og uddannelse hænger sammen med andre positive forhold, som fx bedre psykisk trivsel, lavere risiko for at begå kriminalitet og positiv

samfundsdeltagelse i voksenlivet – herunder beskæftigelse (Forsman et al., 2016; Berlin, Vinnerljung & Hjern, 2011).

- Samtidig er det veldokumenteret, at anbragte børn og unge på en række områder klarer sig dårligere end almindelige børn og unge (Lausten et al., 2018, Egmont, 2017; Bryderup, 2017; Forsman & Vinnerljung, 2012).
- Anbragte børns trivsel i skolen er dårligere end deres jævnaldrendes, og de er på et lavere fagligt niveau end deres jævnaldrende.
- Der er sket en positiv udvikling de senere år, jf. seneste undersøgelse af trivsel blandt anbragte børn og unge (Lausten m.fl., 2018).
- Anbragte børn er glade for at gå i skole. 90 procent af alle anbragte børn og unge, der går i skole, er glade for at komme der (Lausten m.fl., 2018). Det er flere end i 2014, og her nærmer de anbragte sig deres jævnaldrende, hvor 95 procent godt kan lide skolen (Ottosen m.fl., 2014).

FORKLARINGER PÅ, HVORFOR ANBRAGTE BØRN OG UNGE KLARER SIG DÅRLIGERE

Noget af det, som forskningen peger på, er:

- Manglende fokus på vigtigheden af skolegang.
- Skoleskift, fravær, skolepauser.
- Lave forventninger.

(se fx Bryderup, 2017, og Egmontfonden, 2017)

Dias 50: Forklaringer på, hvorfor anbragte børn og unge klarer sig dårligere

Noter

Forklaringer på udfordringer ved anbragte børns skolegang. Centrale pointer:

- Udfordringerne omkring anbragte børns skolegang hænger langt fra alene sammen med vanskeligheder hos børnene. Udfordringerne hænger i høj grad også sammen med faktorer i omgivelserne.
- Mange anbragte børn har udfordringer, der kan spænde ben for deres trivsel og læring i skolen. De kan være følelsesmæssigt påvirkede af eventuelle omsorgssvigt. De fleste anbragte børn har behov for støtte til at komme ind i de sociale og faglige fællesskaber i skolen. Nogle behøver en faglig håndsrækning, andre en socialfaglig indsats (Egmont Fonden, 2017).

- Men det er et mindretal af de anbragte børn, der har så store psykiske og adfærdsmæssige problemer, at de ikke fungerer godt i skolen.
- Langt de fleste anbragte børn har ikke kognitive vanskeligheder, så der peges på, at de faktisk præsterer dårligere, end de har evner til, og kan mere, end der forventes af dem. Der peges på flere forskellige årsager:
 - Skoleskift
 - Skolepauser og fravær
 - Manglende fokus
 - Lave forventninger.

Skoleskift, skolepauser og fravær

- Anbragte børn har, sammenlignet med andre unge, markant flere skoleskift, og flere og længere skolepauser, samt et højere almindeligt fravær. Anbragte børn oplever typisk at skulle skifte skole, når de anbringes i plejefamilie eller skifter anbringelsessted. Data viser, at anbragte børn skifter skole tre gange så hyppigt som almindelige børn. De hyppige skoleskift har et tydeligt sammenfald med at klare sig dårligt i skolen og ikke være i gang/eller komme i gang med en uddannelse (Egmont Fonden, 2017; Bryderup, 2017).
- Professor Inge Bryderup har i undersøgelsen *Familiepleje i Danmark* set på de skolefrie perioders udbredelse og betydning for børn og unge i familiepleje. Hvert tredje skift er, ifølge Inge Bryderups undersøgelse, ikke planlagt, og der er derfor ofte ikke, inden skiftet, fundet en relevant ny skole det nye sted, som barnet flytter hen. Skolepauserne kan også skyldes mobning eller mistrivsel, som får anbringelsesstedet til at skønne, at barnet eller den unge har brug for en pause fra skolen. Pauserne skader børnenes læring og trivsel. Dels kommer børnene bagefter fagligt, men de kommer også til at stå uden for det sociale fællesskab, hvilket gør det svært at komme tilbage efter en lang pause. Også selv om pausen måske er vurderet til at give barnet ro i en turbulent periode (Bryderup 2017).

Manglende fokus

- Tidligere var det en udbredt opfattelse, at børnenes personlige og sociale problemer stod i vejen for indlæring. Opfattelsen var derfor, at der først og fremmest var behov for at arbejde med børnenes følelsesmæssige og adfærdsmæssige vanskeligheder, inden man kunne fokusere på skolegangen. I dag ved man, at det skal gøres samtidigt: at faglig succes har betydning for trivslen (Inge Bryderup i; Egmont Fonden, 2017).

Lave forventninger

- Omgivelsernes forventninger spiller en vigtig rolle, og flere undersøgelser peger på, at omgivelserne generelt har lavere forventninger til anbragte børn og unges faglige kompetencer (Eiberg m.fl., 2018; Olsen og Jamil de Montgomery, 2017) og undervurderer barnets uddannelsespotentiale (Olsen & Jamil de Montgomery, 2017; Vinnerljung, Berlin og Hjern, 2010; Tideman m.fl., 2011).
- Forventninger til børns skoleresultater og deres faktiske præstationer hænger sammen. De voksnes forventninger påvirker deres tilgang til barnet, ligesom det også påvirker barnets egen selvforståelse og forventningsdannelse. Det er således sandsynligt, at vigtige voksnes undervurdering af anbragte børns uddannelsespotentiale – i samspil med en lang række af andre faktorer – bidrager til, at de ikke får realiseret deres uddannelsespotentiale (Olsen og Jamil de Montgomery, 2017).
- Det er, i denne sammenhæng, også vigtigt at huske på den såkaldte Rosenthal-effekt, som refererer til eksperimenter om, hvordan en adfærd kan ændres alene ved fortællingen og forventningen, og hvordan dette kan blive en selvopfyldende

profeti (jf. kursusdag 2 om *Ressource og anerkendende tilgang* under emnet *Børns udvikling og identitetsdannelse*).

Anbragte børns perspektiver på skolegang

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

ANBRAGTE BØRNS PERSPEKTIVER PÅ SKOLEGANG

- Bliv bedre til at lytte til vores ønsker.
- Stil højere faglige krav, og hav forventninger til os.
- Tro på, at vi kan, og udfordr os – mød os ikke kun med omsorg.
- Støt os i ikke at give op, når noget i skolen føles svært.
- Interessér jer for vores skolegang, og spørg til skoledagen og lektier.
- Læg et mildt pres på os for at gøre en indsats i skolen.
- Skab trygge og faste rammer om skolegang.

(Egmontfondens børnetopmøde 2017)

Dias 51: Anbragte børns perspektiver på skolegang

Noter

Anbragte børns perspektiver på skolegang. Centrale pointer:

- Udsagnene er fra Egmont Fondens Børnetopmøde 2017, der er beskrevet i rapporten *Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed*.
- I rapporten *De prøver at gøre det så normalt som muligt – Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv* gives der også gode råd fra børnene selv. De peger blandt andet på, at det er vigtigt for dem, at der støttes op om deres skolegang, blandt andet med hjælp til lektierne; at de voksne omkring dem hjælper til, at de ikke bliver "stemplet". De fleste vil gerne behandles som børn i almindelighed. Både de voksne på skolen, på institutionen og kammeraternes forældre skal være opmærksomme på dette.
- I et skoleprojekt i Københavns Kommune *Bedre støtte til anbragte børn og unges skolegang – perspektiver fra Københavns Kommune* (Klyvø og Larsen, 2016) er anbragte børn og unge blevet interviewet og peger på faktorer, der, ifølge børnene/de unge, har gjort en positiv forskel i forhold til deres skolegang.
- Den faktor, der har størst betydning for, at de klarer sig nogenlunde godt i skolen, er, ifølge børnene og de unge, anbringelsen i sig selv. Herunder at de er kommet til at bo hos plejefamilier, hvor der, til forskel fra derhjemme, i langt højere grad er ro til at koncentrere sig om skolearbejdet, rutiner, struktur og rammer omkring skolegang

og lektielæsning, og hvor der er voksne, der kan hjælpe dem med lektier i konkrete fag. Andre børn og unge i plejefamilien kan også være til hjælp og støtte og fungere som positive rollemodeller.

- Det, der havde betydning for, at de unge oplevede at trives og lære i skolen, var først og fremmest de andre elever og lærerne. Kammeratskaber har stor betydning og kan både fremme lyst til læring eller det modsatte. Ligesom lærere kan give lyst til at engagere sig og tro på sig selv – eller det modsatte. Klassekulturen blev også omtalt som noget, der kan have stor indflydelse på, hvad man får ud af sin skolegang. Desuden talte børnene og de unge også om, at det var helt afgørende for deres position i klassen og deres trivsel og læring i skolen, at de følte sig så normale som muligt. I den forbindelse var det en vigtig pointe for de unge, at de gerne selv ville bestemme, hvad der eventuelt skulle siges om deres baggrund til hvem og hvornår.
- Desuden blev andres forventninger fremhævet som noget, der har stor betydning. I forhold til plejeforældre, så betyder det, ifølge børnene og de unge, meget at kunne mærke, at de har positive forventninger til dem.
- Forventningerne alene er dog ikke nok, men skal følges op af et mildt pres og tydelige rammer, fx i forhold til lektielæsning. Børnene og de unge ved godt, at skolegang er vigtig. De har selv erfaret, at det styrker deres selvværd og trivsel, når det går dem godt i skolen, og de er opmærksomme på, at gode skolepræstationer øger deres chancer for at klare sig godt senere i livet. De værdsætter derfor, når de voksne omkring dem, herunder plejeforældre, italesætter, at skolegang er vigtig, og hjælper dem på vej.
- Helt konkret har børnene og de unge brug for hjælp til lektier i de fag, som de har det svært med, og hvis de ikke kan få denne hjælp i skolen eller på anbringelsesstedet, vil de gerne have den på anden vis.

Hvordan kan plejeforældrene støtte plejebarnet i forhold til skolegang og uddannelse

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

PLEJEFORÆLDRES STØTTE TIL PLEJEBARNETS SKOLEGANG

- Styrk plejebarnets oplevelse af at høre til i familien.
- Se styrkerne hos barnet, og hav positive forventninger til plejebarnets evner og muligheder.
- Fremhæv værdien af at lære noget og gå i skole.
- Se og læs nyheder sammen med jeres plejebarn, læs bøger og interessér jer sammen for samfundet.
- Sørg for, at jeres plejebarn kommer i skole hver dag.
- Støt jeres plejebarn med lektier. Hvis I har svært ved at hjælpe, så sørg for, at barnet får hjælp fra andre.
- Bidrag konstruktivt til samarbejdet med andre omkring skolen.

Dias 52: Plejeforældres støtte til plejebarnets skolegang

Noter

Plejeforældres støtte til plejebarnets skolegang. Centrale pointer:

Styrke plejebarnets oplevelse af at høre til i familien

- Skilbred m.fl. (2017) har undersøgt forhold i plejefamiliekonstellationen, der er betydningsfulde for barnets skolesucces. Undersøgelsen er baseret på interview med 13 plejeforældre og 16 unge voksne med igangværende eller afsluttede universitetsstudier. Ét af de forhold, der fremhæves i interviewene, som betydningsfuldt for skolesucces, er, at plejeforældrene behandler plejebarnet som sine egne, og at plejebarnet derfor oplever at høre til i familien.
- At sikre anbragte børn og unge nære relationer til voksne er en helt central nøgle til læring og livsduelighed og bør derfor prioriteres meget højt (psykolog Kuno Sørensen, Egmont, 2017).

Se styrkerne hos barnet – at have positive forventninger

- Forskere og praktikere anbefaler, at man ser anbragte børn og unge som både ressourcestærke og sårbare (Egmont, 2017).
- At se og arbejde med både de muligheder og styrker, der ligger i det særlige, og med den sårbarhed, som er et vilkår for anbragte børn og unge med en opvækst, der afviger meget fra normaliteten. Voksne omkring anbragte børn og unge skal have blik for begge dele (jf. *Det særlige som potentiel ressource* på kursusdag 2).
- Det særlige kan, ifølge professor Hanne Warming, have mange former. Det kan være stædighed, evne til at sætte sig ud over fysiske behov som sult, tørst, træthed samt opsathed på at vise, at man kan noget. Det kan også vise sig som modstand mod autoriteter, retfærdighedsfølelse og energi til at kæmpe. Desuden er mange anbragte børn og unge gode til at tænke i risikoscenarier, at navigere i kaos, at tage

meget ansvar, at *aflure* koder og magtrelationer og at kunne navigere i dem. Styrkerne vil afhænge af, hvad barnet har været ude for, og hvordan det har reageret på det (Warming, 2018).

Giv skolegangen fokus

- Plejefamilier skal se det som en lige så vigtig opgave at understøtte anbragte børns faglige kompetencer, som at understøtte deres følelsesmæssige udvikling og arbejde med adfærd. Et godt læringsmiljø hjemme og faglige succesoplevelser understøtter udviklingen af alle de kompetencer, som barnet behøver for at kunne skabe sig et godt liv (Bryderup, 2017; Vinnerljung i Egmont Fonden, 2017).
- Plejeforældrene bør have som kerneværdi, at skolearbejde skal tages alvorligt, og at man bør yde sit bedste – og dermed motivere plejebarnet til skolearbejdet. Desuden fremhæves det som vigtigt, at plejefamilien skaber faste rutiner i hverdagen, herunder for lektielæsning.

Skabe et lærende miljø i plejefamilien

- Flere forskere, bl.a. professor Bo Vinnerljung og professor Inge Bryderup beskriver i Egmont Fondens rapport vigtigheden af gode læringsmiljøer og behov for prioritering og støtte til anbragtes skolegang.
- Når et barn bliver anbragt i en plejefamilie, er plejeforældrene de vigtigste personer i hverdagen, og dermed også de primære kilder til et lærende miljø. Med et lærende miljø mener Vinnerljung, at plejefamilien både bakker op om skolearbejdet og fx hjælper med lektier og generelt tænker læring ind i aktiviteterne med barnet.
- Det er også vigtigt for barnet, at der i hjemmet er samtaler om, hvad der sker i verden, at der er bøger i hjemmet, som barnet selv kan læse, og at plejeforældrene regelmæssigt læser bøger sammen med barnet.
- Plejeforældre skal også læse højt for barnet og fx spille spil. Det træner barnets kognitive evner, men det understøtter samtidig i høj grad barnets oplevelse af livskvalitet og livsduelighed.
- Der findes forskellige skolestøttende indsatser målrettet plejefamilier, fx *Makkerlæsning* og *Klub Penalties*, *Forældre som Lektiehjælpere* og *LUKoP* (Læring, Udvikling, Kognition og Pædagogik). Forskning ift. disse indsatser peger blandt andet på, at kognitiv udvikling hos børnene er mulig, selv for børn med meget store vanskeligheder (Eiberg m.fl., 2018).
- Erfaringer fra projekterne viser også, at det har stor positiv effekt, hvis plejefamilier læser med deres barn bare 20 minutter om dagen, fra barnet er to-tre år. Barnet får gode læsevaner, og samtidig værdsætter børnene tiden med fx plejemor med fælles læsning. For flere børn er det den bedste stund på dagen, viser interview med de deltagende børn og plejefamilier.
- Ifølge Vinnerljung har alle børn og unge brug for at vokse op et sted med voksne, som de kan læse bøger og lektier sammen med, og hvor der ved middagsbordet er samtaler om hverdagen og den omgivende verden. Men for anbragte børn og unge er sådan et læringsmiljø ikke en selvfølge, og det er en medvirkende årsag til, at de har en meget forhøjet risiko for at få problemer i skolen og ende uden en brugbar uddannelse.

Bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring barnets skolegang

- Kommunen har ansvaret for barnets skolegang. Der skal tages stilling til barnets skolegang, samtidig med at anbringelsen og mål for skolegangen skal fremgå af handleplanen.
- Plejeforældre kan ikke selv tage beslutninger vedrørende plejebarnets skolegang. Beslutningskompetencen ligger udelukkende hos anbringende kommune.

- Det kan være vanskeligt for plejeforældre, hvis de oplever, at plejebarnet har problemer med skolegangen.
- Plejeforældres opgave er, i den forbindelse, at beskrive det, som de oplever, og fx medbringe disse beskrivelser til møder omkring barnet. Ved at videreformidle deres viden kan plejeforældre fremhæve særlige ressourcer eller vanskeligheder, som er vigtige for de beslutninger, der skal tages omkring barnets skolegang, fx hvis det kommer på tale, at barnet skal skifte skole, eller måske skal barnet have støtte i skolen.
- Samarbejdet med skolen er også centralt for barnets gode skolegang.
- Samarbejdet med skolen handler om at sørge for, at barnet møder forberedt og til tiden.
- Det handler også om at interessere sig for skoledagen og skoleaktiviteter, bakke op om barnets deltagelse i sociale arrangementer i skoleregi og støtte barnet med at danne venskaber, deltage i legegrupper m.m. – på samme måde som man sandsynligvis har gjort for sine egne børn.
- Samarbejde med skolen handler også om en tæt løbende dialog med skolen om barnets trivsel, herunder hvis der er udfordringer.
- Plejeforældre skal være opmærksomme på at tale med plejebarnet om, hvilken information skolen og klassekammeraterne skal have om, at barnet bor i en plejefamilie. At bo i plejefamilie og at være anbragt uden for hjemmet er for mange børn og unge forbundet med følelser af at være *anderledes*, og mange har behov for at have indflydelse på, hvad der fortælles til andre om det, af hvem og hvornår.

Søg råd, vejledning og supervision

- Plejeforældre skal huske, at de ikke står alene med ansvaret for plejebarnets skolegang og opgaven med at støtte barnet.
- Det er vigtigt, fra starten af anbringelsen – og allerede i forbindelse med match – at søge at få så mange oplysninger som muligt om barnets skolegang og få afdækket, hvordan de som plejefamilie forventes at skulle støtte op omkring plejebarnets skolegang. Herunder er det vigtigt at få relevante dele af handleplanen, hvor mål for skolegang bør fremgå.
- Det er vigtigt, at de beder om hjælp, hvis der bliver behov for det. Mange plejefamilier er gode til at støtte op omkring børnenes lektielæsning. Der kan imidlertid være fag, hvor deres viden ikke slår til, eller strukturelle forhold, der gør, at de ikke kan være til stede og hjælpe barnet eller den unge, når der er behov for dette. I disse tilfælde anbefales det, at der etableres en anden form for lektiehjælp, enten via andre kompetente personer fra barnets eller den unges netværk, eller måske ved at købe sig til hjælp (Klyvø og Larsen, 2016).

3.7. Emne: Fællesskaber og relationer

Formål med emnet

Et centralt mål med indsatsen i plejefamilier er at bidrage til, at barnet, i så høj grad som muligt, indgår i sociale relationer og får opbygget kompetencer til at leve et selvstændigt voksenliv i overensstemmelse med egne ønsker og behov. Et væsentligt led heri er, at plejefamilien medvirker til, at barnet sikres mulighed for personlig udvikling og aktiv deltagelse i netværk og sociale aktiviteter, herunder at plejefamilien understøtter barnet i at deltage i fritidsaktiviteter. Plejefamilien skal medvirke til, at barnet opnår de kompetencer, som dette kræver (jf. kvalitetsmodellen).

Børn udvikles i sociale fællesskaber. Undersøgelser viser imidlertid, at mange anbragte børn og unge oplever at føle sig isolerede fra fællesskaber, at de i mindre grad end andre børn og unge har venner og deltager i fritidsaktiviteter. De er, som følge heraf, i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær og dermed ikke inkluderet i bredere sociale sammenhænge. Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de kan støtte et kommende plejebarn i forhold til dette. Og det er også vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de kan støtte et plejebarn i forhold til sociale medier. Sociale medier har i dag stor betydning og indflydelse på børn og unges liv, også anbragte børn og unge. Anbragte børn og unge er desuden i særlig risiko for at blive krænket på nettet.

FÆLLESSKABER OG RELATIONER

Dias 53: Fællesskaber og relationer

Noter

Fællesskaber og relationer. Centrale pointer:

- Børn udvikles i sociale fællesskaber, og et vigtigt fællesskab er de jævnaldrende. Dette gælder både små børn, men også i høj grad unge.
- I skolemiljøet møder barnet andre børn, som det kan spejle sig i. Det er også i mødet med andre børn, at barnet søger sin identitet.
- I teenageårene bliver det ligeledes en vigtig del af identitetsudviklingen, at der er jævnaldrende at spejle sig i, en særlig ven eller måske en kæreste, som man kan udforske verdenen med.
- Relationer til jævnaldrende er også en beskyttelsesfaktor
- Undersøgelser viser imidlertid, at anbragte børn og unge, i mindre grad end andre børn og unge, har venner og fritidsaktiviteter.
- Børn med få relationer til jævnaldrende er, som følge heraf, i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær og dermed ikke inkluderet i bredere sociale sammenhænge. Derfor er det vigtigt at kigge nærmere på, hvordan man som plejeforældre kan understøtte plejebarnet.
- Sociale medier er centralt i børn og unges liv i dag. Derfor er det også vigtigt at se på, hvordan man som plejefamilie kan understøtte plejebarnet i forhold til dette.

Indhold i emnet:

- Betydningen af venskaber og fritidsaktiviteter.
Plejebørns perspektiv og anden viden fra forskning.
- Hvordan kan plejeforældre understøtte deres plejebørns venskaber og fritidsinteresser.
- Sociale medier.

Venskaber og fritidsaktiviteter

Underviser holder oplæg omkring venskaber og fritidsaktiviteter fra plejebørns perspektiver.

VENSKABER OG FRITIDSAKTIVITETER – PLEJEBØRNS PERSPEKTIVER

Anbragte børn og unge fremhæver følgende om, hvad der "virker" for dem i forhold til venskaber og fritidsaktiviteter:

- Når der ikke er for mange regler om besøg udefra.
- Når man får støtte til at bevare kontakten til gamle, gode venner.
- Når man får støtte til at bryde med dårlige venner og vaner.
- Når man har adgang til mobil og internet, så man kan være i kontakt med vennerne.
- Når der er penge nok til fritidsforhold.

(Børnerådet, 2012)

Dias 54: Venskaber og fritidsaktiviteter – plejebørns perspektiver

Noter

Betydningen af venskaber og fritidsaktiviteter for anbragte børn og unge. Centrale pointer:

- Adgangen til og deltagelse i sociale fællesskaber er centralt for børn og unges læring og udvikling, og social eksklusion kan have alvorlige konsekvenser for deres udvikling og handleevene (Schwartz, 2014).
- Danske undersøgelser af anbragte børn og unges trivsel viser, at omkring 10 procent af anbragte børn og unge ofte føler sig ensomme. Blandt jævnaldrende ikke-anbragte er det ca. 5 procent, der ofte føler sig ensomme. Piger oplever mere ensomhed end drenge (Lausten m.fl., 2018; Rambøll 2018).
- Ensomhed er et fænomen, der har flere facetter. Man kan være ensom, hvis man kun har få eller slet ingen sociale relationer – men også, hvis man ikke føler, at man er rigtig inkluderet i de fællesskaber og sociale relationer, som man færdes i. Ensomhed kan defineres som det *at mangle meningsfulde sociale relationer og samhørighed med andre*. Det er en følelse, som næsten alle oplever på et tidspunkt i løbet af deres liv. Forskning viser imidlertid, at hvis denne ensomhed bliver vedvarende, er det et langt mere alvorligt problem, der kan bidrage til udviklingen af eksempelvis selvskadende adfærd, depression, skolefrafald mv. (Rambøll, 2018).
- Anbragte børn og unge har desuden ofte vanskeligheder, der gør, at de har behov for hjælp til at udvikle de personlige og sociale kompetencer ved at få støtte til at opretholde venskaber og indgå i forskellige sociale netværk, fritidsaktiviteter mv.
- Derfor er der også fokus på det i lovgivningen. Af serviceloven fremgår det af § 46 (formålet med støtten til anbragte børn og unge), at støtten blandt andet skal have til formål at sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk (servicelovens § 46, stk. 1, nr. 2).
- Derfor interesserer socialtilsynet sig også for det og skal blandt andet vurdere, om plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed (jf. kriterium 2 i kvalitetsmodellen) – og herunder om plejebarnet indgår i sociale aktiviteter i det omgivende samfund (jf. indikator 2.a.).
- Det er således en central del af opgaven som plejefamilie at understøtte barnets sociale relationer og deltagelse i fællesskaber.

Anbragte børn og unges venskaber. Centrale pointer:

- Venskaber betyder meget for alle børn og unge.
- Når man bliver anbragt, og særligt hvis man flytter langt væk, kan det være svært at holde kontakten med gamle venner ved lige.
- Ifølge seneste undersøgelse af anbragte børn og unges trivsel (Lausten m.fl., 2018) har størstedelen af de anbragte børn og unge to eller flere venner. Der er dog en lille andel (7 procent), der svarer, at de kun har én ven eller slet ingen. Det er mest udtalt på socialpædagogiske opholdssteder, hvor 10 procent svarer, at de højst har en enkelt god ven. Det er ikke angivet, hvor mange det gælder blandt anbragte i plejefamilier. Men det er et vigtigt opmærksomhedspunkt, da disse unge er i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær – og dermed for ikke at blive inkluderet i bredere sociale sammenhænge (Lausten m.fl., 2018; Rambøll, 2018).

Anbragte børn og unges fritidsaktiviteter. Centrale pointer:

- Også fritidsaktiviteter er vigtige for anbragte børn.
- Fritidsaktiviteter, både de organiserede og de uorganiserede, kan fungere som vigtige åndehuller i en vanskelig hverdag; som en platform, hvor børn med svære opvækstvilkår kan lægge deres baggrund fra sig for en tid og gå i ét med den identitet, som fritidsaktiviteten definerer for dem. Et engagement i en fritidsaktivitet

kan også være en måde at lære sig selv at kende på, finde sin identitet, udtrykke sine følelser eller præstere noget – og dermed opnå anerkendelse fra andre børn og voksne. Fritidsaktiviteter giver også mulighed for at møde rollemodeller og få et netværk til voksne, som børnene kan søge hjælp hos, hvis det er svært at få hjælp i hjemmet (Dahl, 2007).

- De giver også mulighed for at få nye venner, som er med til at styrke fællesskabet på anbringelsesstederne, og det er ofte gennem aktiviteterne i fritiden, at de anbragte børn får kontakt med lokalmiljøet.
- En del plejebørn fremhæver netop fritidsaktiviteter og ture, fx muligheden for at lege i en have, have kæledyr eller at komme på familieudflugter, som noget af det gode ved at bo i plejefamilien.

Hvordan kan plejefamilier understøtte et plejebarns venskaber og fritidsinteresser.

Centrale pointer:

Fritidsaktiviteter:

- Som plejeforælder kan man gøre en stor forskel. Når barnet er mindre, fx ved at støtte barnet i legeaftaler, på samme måde som det formentlig er blevet gjort med plejeforældrenes egne børn. Når barnet bliver ældre, er der ikke samme naturlighed i at kontakte andre i forbindelse med aftaler. Her kræves der støtte på afstand, måske et godt råd – men mest opbakning til aktiviteter (fx kørsel til fester, mulighed for at deltage til arrangementer m.m.).
- Plejeforældrene må huske på, at børnene er som flest, og at de langt hen ad vejen har brug for samme støtte og opbakning som egne børn.
- Barnets helbred er af stor betydning for barnets trivsel. Et godt helbred påvirker barnets deltagelse i hverdagens aktiviteter og relationer på længere sigt og også deres muligheder for at få et selvstændigt voksenliv. Plejeforældres opmuntring og forventninger til barnets deltagelse i fysiske aktiviteter påvirker barnets sundhed og gavner barnet i sociale sammenhænge.
- Plejeforældrene får en central rolle ved at støtte barnet i fritidsaktiviteten; hjælpe med at udstyret er i orden, følge til og fra aktiviteten, støtte op om aktiviteter i forbindelse med aktiviteten (kampe i weekenden, lejrture, kagebagning m.m.).
- Herudover skal plejeforældrene være rollemodeller og støtte barnet i at komme af sted til fritidsaktiviteten, så barnet oplever sig som en del af aktiviteten, som én de andre kan regne med.

Støtte i forhold til venskaber:

- Ifølge plejebørn selv (Børnerådet, 2012) har det stor betydning, at de voksne støtter op om venskaber, og en del efterspørger mere støtte. Det gælder både i forhold til at indgå nye venskaber – på anbringelsesstedet eller i en ny skole – og til at vedligeholde venskaber fra tidligere steder, som man har boet. Specielt for de børn, der lige er flyttet ind på deres nye sted, er støtten til at dyrke venskaber vigtig.
- Børnene ønsker at blive inddraget, når de regler og eventuelle sanktioner, der regulerer deres samvær med hinanden og med venner, besluttet. Når de involveres i processen med at udforme dem, vil de også i langt højere grad overholde reglerne og acceptere de konsekvenser, som det har at bryde dem.
- Sociale medier har i dag stor betydning for og indflydelse på børns liv og er centrale i børn og unges venskaber og fællesskaber. Det gælder også for anbragte børn og unge.
- Det skaber nogle ændrede fokusområder for plejeforældre – hvilket der sættes fokus på i det følgende.

Sociale medier

Underviseren holder oplæg omkring sociale mediers betydning for børn og unges sociale liv og fællesskaber.

SOCIALE MEDIERS BETYDNING

- Sociale medier spiller en afgørende rolle i børn og unges sociale liv.
- Gennem sociale medier kan børn og unge indgå i virtuelle fællesskaber.
- Gennem sociale medier kan anbragte børn og unge holde forbindelsen med familie og venner.

Dias 55: Sociale mediers betydning

Noter

Børn og sociale medier. Centrale pointer:

- Sociale medier har i dag stor betydning for og indflydelse på børns liv.
- De er en central del af hverdagen og er centrale i børn og unges venskaber og fællesskaber.
- Samværsformer blandt børn og unge er, gennem de senere år, markant forandrede. Børn og unge er meget mindre fysisk sammen og har i højere grad samvær gennem virtuelle fællesskaber (Ottosen m.fl., 2018). Dette gælder også for anbragte børn og unge.
- Plejeforældre kan måske opleve, at barnet har bedste venner, som barnet ikke har mødt i virkeligheden, men hvor de udelukkende har et venskab online. Der peges endda på muligheden for at have mere fortrolige samtaler med en onlineven, da onlinevennen ikke er en del af en, måske kompliceret, offline-verden.
- For anbragte børn og unge er elektroniske medier desuden vigtige midler til at holde forbindelsen med venner ved lige. For mange børn betyder mobilen mulighed for tæt kontakt til venner, som de ikke ser til hverdag, og Facebook o.lign. giver også mulighed for at følge med i vennernes liv på afstand.
- Det er en stor og spændende verden, der åbner sig for børnene, når de får mulighed for at være online. Men det er samtidig en verden fuld af kommentarer, som kan være svære at navigere i, og oplevelser, der kan være svære at perspektivere. En undersøgelse foretaget af Børns Vilkår (2017) viser, at halvdelen af eleverne i en 4. klasse har oplevet at modtage grimme kommentarer, enten på

sms eller på de sociale medier. Mange børn oplever således digital mobning i en eller anden form.

UDSATTE BØRN OG UNGE PÅ SOCIALE MEDIER

- Sociale medier er både en ressource og en risikofaktor i anbragte børns og unges liv.
- Børn og unge med ringe adgang til venskaber får gennem sociale medier styrket omgangen med ligesindede.
- Omsorgssvigtede børn og unge har større risiko for at blive krænket på nettet.

Dias 56: Udsatte børn og unge på sociale medier

Noter

Udsatte børn og unge på sociale medier. Centrale pointer:

- Sociale medier og internettet er, først og fremmest, en ressource i børns og unges liv. Også for anbragte børn og unge.
- Undersøgelser peger bl.a. på, at børn og unge, som har ringe adgang til venskaber, har fået styrket deres sociale omgang med ligesindede på baggrund af sociale medier (Red Barnet, 2014).
- Som nævnt fremhæver anbragte børn og unge sociale medier som vigtige midler til at holde forbindelsen til familie og venner. For mange børn betyder det at have mobilen tæt på, kontakt til venner, som de ikke ser til hverdag. Facebook, Twitter, Messenger, Snap Chat o.lign. giver også mulighed for at følge med i vennernes liv på afstand (Børnerådet, 2012).
- Mange børn og unge er venner med deres familie, søskende, bedsteforældre m.m. på Facebook. Dette giver i udgangspunktet et godt tilhørsforhold til gruppen *Familie*, og barnet har mulighed for at holde sig opdateret med, hvad der sker, "like" familiemedlemmers opslag og modtage og skrive beskeder til familien. Det hænder, at børn opdager søskende, som de ikke kendte til, eller andre familiemedlemmer, som kan være en stor gevinst at kende til.
- Men der er også risici ved brug af sociale medier, særligt for udsatte børn og unge.
- Kontakt til familie og venner via sociale medier kan også være konfliktfyldt, og der kan komme beskeder, som børnene ikke kan navigere i. Man kan fx opleve, at der er konflikter, som barnet ikke fortæller om, som er startet på Facebook. At der bliver skrevet beskeder, som man intet kender til. Det hænder også, at familiemedlemmer, som børnene ikke skulle have kontakt til, alligevel kontakter dem på Facebook eller via andre sociale medier. Det kan være meget vanskeligt at være barn og afvise et voksent menneske.

- En anden form for risiko er krænkelser på nettet. Alle børn og unge kan opleve krænkelser på nettet, men en række undersøgelser viser, at omsorgssvigtede børn og unge har større risiko for at blive krænket på nettet end andre børn og unge; det gælder både mobning, chikane og seksuelle overgreb (Børns Vilkår, 2017).
- Fx er børn og unge, der har været udsat for fysiske og seksuelle overgreb, langt mere modtagelige for seksuelle tilbud på nettet, og unge, der har oplevet vold, er mere tilbøjelige til at lægge upassende billeder af sig selv på nettet (Center for Digital Pædagogik, 2012).

Socialstyrelsen har udgivet en *faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier* (Socialstyrelsen 2020). *I denne kan der findes mere viden om problemstillinger relateret til udsatte børn og unges brug af sociale medier.*

Eksempler, der kan anvendes til at understøtte og illustrere de centrale pointer:

- En 15-årig dreng oplever, at hans udviklingshæmmede mor skriver til og om ham på Facebook. Han er flov over det, som hun skriver, og bange for, hvad hans venner vil tænke. Sammen med plejeforældrene kontakter de sagsbehandler, der hjælper drengen med at lave en aftale med moren om, hvor og hvordan hun må skrive til ham.
- En 14-årig pige bliver kontaktet af sin storebror, som hun aldrig har kendt, på Facebook. I tæt samarbejde med plejefamilien og sagsbehandler aftaler de, at de to skal mødes. Det bliver starten på en vigtig relation for både pigen og storebroren.
- En 15-årig pige har aldrig kendt sin far, men får kontakt til ham gennem Facebook og oplever, at hun har fået en ny familie, og at de gerne vil og har overskud til at være familie for hende. Det bliver starten på en vigtig relation for hende ift. faren, søskende, bedsteforældre osv.
- En 13-årig pige er blevet forelsket i en dreng fra klassen. I deres korrespondance spørger han efter billeder af pigen uden tøj. Hun er bange for, at han vil miste interessen, hvis hun ikke sender dem. Plejeforældrene opdager det et par dage efter, da moren til drengen ringer og fortæller, hvad hun ved.
- En 13-årig pige oplever pludselig at blive kontaktet af sin morfar på Facebook. Han ønsker at mødes. Hun taler med plejemor om det. Sammen henvender de sig til sagsbehandler, som fortæller dem, at morfaren ikke må have kontakt med pigen pga. seksuelle overgreb mod andre børn inden for aldersgruppen.

**SOCIALE MEDIER – HVORDAN KAN
PLEJEFORÆLDRE UNDERSTØTTE PLEJEBARNET**

- Plejebørns digitale liv har brug for ekstra opmærksomhed, idet deres risiko på nettet er større.

Plejeforældre kan:

- Engagere sig i og omkring de sociale medier, så de ved, hvad der sker, og kan støtte barnet, når der er behov for det.
- Være særlig opmærksom på barnets kommunikation og færden på nettet.

Dias 57: Sociale medier – hvordan kan plejeforældre støtte plejebarnet

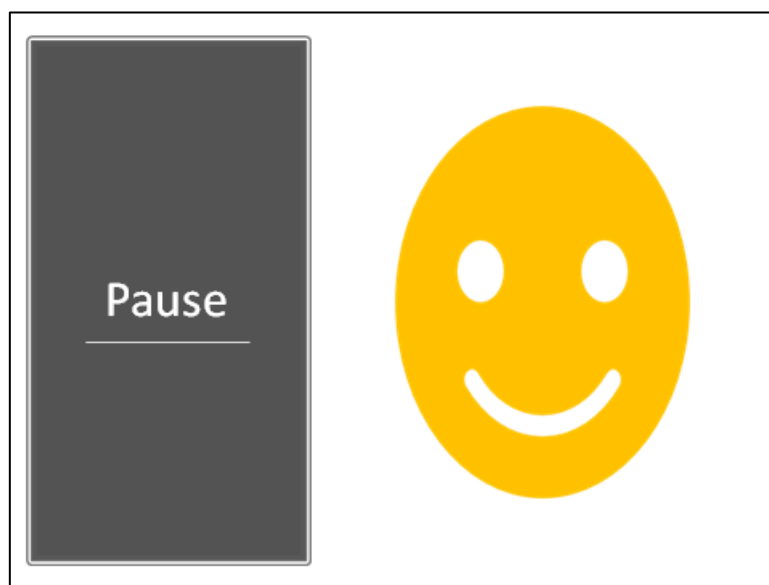
Noter

Sociale medier – hvordan kan plejeforældre støtte plejebarnet. Centrale pointer:

- Generelt set handler det om at have fokus på plejebarnets sociale liv på nettet (og i øvrigt også andre platforme), og være nysgerrig på samme måde, som man er nysgerrig på, hvordan deres fest er gået, eller deres skoledag har været. Og være deltagende og støttende omkring plejebørnenes brug af sociale medier.
- Plejeforældre er rollemodeller og kan kun understøtte børns identitetsdannelse og udvikling, hvis de kender de sociale medier, som børnene anvender (Det gælder også spil med chatfunktion på fx spillekonsoller eller på telefonen mv.).
- Som nævnt har sociale medier stor betydning for anbragte børns mulighed for at holde kontakten til familie og venner.
- Derfor har det meget stor betydning for børnene at have fri adgang til mobil og sider som Facebook.
- Børnene oplever det som et meget alvorlig indgreb, når de fratages disse medier helt. Derfor er det vigtigt, at sådanne sanktioner overvejes nøje og, som en selvfølge, følges af en fair forklaring.
- Børn og unge har ret til privatliv (jf. børnekonventionen). Samtidig har plejefamilien også har en særlig forpligtigelse til at passe på barnet, så det ikke fx oplever overgreb og krænkelser på nettet.
- Plejefamilien bør ikke overvåge plejebarnets brug af sociale medier eller fratage plejebarnet sine rettigheder, men have en særlig årvågenhed overfor sociale medier og have samtaler med plejebarnet herom.
- Plejeforældre bør tage opgaven omkring dette lige så alvorligt som al anden opdragelse og omsorg omkring børn og unge.
- Det kræver, at der bruges tid på at sætte sig ind i de forskellige sociale medier, at man hjælper barnet med at navigere på nettet, støtter barnet i skriftlig formidling (skriftsprog), kender til slangord mv. og holder sig ajour.
- Mange voksne siger, at deres børn er indfødte på de sociale medier, og at de har meget bedre styr på sociale medier end de voksne. Børnene har uden tvivl mange færdigheder og en viden, som de voksne ikke umiddelbart har, men de har også

brug for hjælp, råd, vejledning – og ikke mindst spejling fra de voksne – til at kunne begå sig på nettet.

- Plejebørn har brug for endnu mere støtte.
- Børn og unge, der tidligere har været udsat for fysiske og seksuelle overgreb, er langt mere modtagelige for seksuelle tilbud på nettet, og unge, der har oplevet vold, er mere tilbøjelig til at lægge upassende billeder af sig selv på nettet.
- Hertil kommer, at mange plejebørn vil have en stor voksegruppe på deres medier, og ofte med helt andre grænser og normer end i plejefamilien (Center for Digital Dannelse).
- Plejefamilier skal huske at involvere sagsbehandler, så vigtige informationer kan blive videregivet, og sagsbehandler kan hjælpe og støtte barnet (og plejefamilien), fx hvis der er situationer, der handler om plejebarnets relationer til familie.

Dias 58: Pause

Noter

Pause på 10 minutter.

3.8. Opsamling på dagens emner

Underviser samler op på dagen. Opsamlingen er vigtig, idet mange emner er blevet rundet på kort tid, og der er pointer, som ansøgerne har brug for at få ridset op igen. Samtidig er der mulighed for, at ansøgerne kan nå at stille de sidste spørgsmål til underviser.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Tab, sorg og krise:

- Mange børn vil, ved anbringelsen, være i krise.
- Uanset, hvor dårlige erfaringer barnet har med omsorgspersonerne, oplever det tab og sorg i starten af anbringelsen.
- Plejeforældre kan støtte et plejebarn i sorg og krise ved at skabe tryghed og kontinuitet i hverdagen, hjælpe plejebarnet med at håndtere svære følelser og ved en åben og ærlig kommunikation med barnet.

Forældresamarbejde:

- Plejebarnets kontakt til familie og netværk og samarbejdet omkring dette er af afgørende betydning for stabiliteten af anbringelsen og barnets trivsel og udviklingsmuligheder.
- Plejeforældre kan bidrage til et konstruktivt samarbejde ved at anerkende barnets forældre som en vigtig del af barnets liv og ved at inddrage dem i hverdagen.

Dias 59: Opsumming af dagens emner

Noter

Opsumming af dagens emner. Centrale pointer:

Tab, sorg og krise

- Mange/de fleste børn vil i starten af anbringelsen være i krise, og det er uanset, hvor dårlige oplevelser og erfaringer børnene har med sig fra sine omsorgsgivere.
- Børn i krise kræver og har brug for særlig omsorg for at kunne komme igennem krisen.
- Plejeforældre kan støtte et plejebarn i sorg og krise ved at skabe tryghed og kontinuitet i hverdagen. Hjælp plejebarnet med at håndtere svære følelser og ved en åben og ærlig kommunikation med barnet.

Kontakt, samvær og samarbejde med barnets familie og netværk

- Kontakt og samvær med familie og netværk har stor betydning for plejebarnet; både for plejebarnets trivsel i hverdagen og på lang sigt for at sikre kontinuitet i deres liv.
- Samarbejdet mellem plejebarnets forældre og plejeforældrene har også stor betydning for plejebarnet. Et plejebarn kan nemt have i loyalitetskonflikter, og det er vigtigt, at plejeforældre har en anerkendende og rummelig tilgang til forældrene. Forældre gør det så godt, som de kan.

- Et godt samarbejde fremmer også, at forældrene bakker op om anbringelsen, hvilket er vigtigt for, at barnet kan tage imod omsorgen fra plejefamilien og profitere af anbringelsen.
- Samarbejdet kan også være vanskeligt og behæftet med dilemmaer, fx både at skulle beskytte barnet mod svigt og skuffelser på den ene side, men samtidig at skulle lære barnet at mestre sin situation.
- Plejeforældre kan bidrage til et konstruktivt samarbejde ved at anerkende barnets forældre som en vigtig del af barnets liv og ved at inddrage dem i hverdagen.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Inddragelse, selv- og medbestemmelse:

- Anbragte børn har ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse, og det er en vigtig opgave for plejeforældre at understøtte dette.
- Det handler bl.a. om at respektere plejebarnet og give det indflydelse og medbestemmelse i hverdagen i plejefamilien.

Kommunikation og konfliktforståelse:

- I en plejefamilie er der forholdsvis stor risiko for konflikter.
- Konflikter er i sig selv hverken positive eller negative.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til plejebarnet, hvis de ikke håndteres på en konstruktiv måde af plejeforældrene.
- Det er bl.a. centralt at skabe et godt samarbejde med plejebarnet. Et godt samarbejde kan understøttes af en god kommunikation og positivt samvær.

Dias 60: Opsumming af dagens emner (fortsat)

Noter

Opsumming af dagens emner. Centrale pointer:

Inddragelse, selv- og medbestemmelse

- Anbragte børn har ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse, og det er en vigtig opgave for plejeforældre at understøtte dette.
- Anbragte børn og unge har ret til at blive inddraget i de beslutninger, der træffes om dem. De har ret til at udtale sig og skal høres, når der træffes beslutninger, fx om samvær. Det er anbringende kommunes ansvar at sikre dette.
- Plejefamilien har også en vigtig rolle i forhold til at understøtte barnets inddragelse, selv- og medbestemmelse. Her handler det om at blive respekteret som den, som man er, og have indflydelse og medbestemmelse i hverdagen i plejefamilien.

Kommunikation og konfliktforståelse

- I en plejefamilie er der forholdsvis stor risiko for konflikter.
- Konflikter er i sig selv hverken positive eller negative. Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til plejebarnet, hvis de ikke håndteres på en konstruktiv måde af plejeforældrene.

- Det er bl.a. centralt at skabe et godt samarbejde med plejebarnet. Et godt samarbejde kan understøttes af en god kommunikation og positivt samvær.
- Plejeforældre skal også huske at genskabe relationen efter en konflikt og hjælpe barnet med det samme.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse:

- Skolen er en beskyttelsesfaktor for barnet. Plejeforældre kan understøtte ved at:
 - Forvente noget af plejebarnet og tro på, at barnet godt kan.
 - Skabe et godt læringsmiljø i hjemmet.
 - Støtte barnet i dagligdagen, fx i forhold til lektier og netværk.

Fællesskaber og relationer:

- Venskaber og fritidsaktiviteter er vigtige for anbragte børn og unge.
- Sociale medier er en meget vigtig faktor i anbragte børns og unges liv. Det giver adgang til vigtige virtuelle fællesskaber, og det giver adgang til at holde forbindelsen med familie.
- Anbragte børn og unge er i særlig risiko for mobning og krænkelser på de sociale medier, så det er vigtigt, at plejeforældre giver plejebarnets færd på de sociale medier særlig opmærksomhed og støtter dem i at begå sig.

Dias 61: Opsumming af dagens emner fortsat

Noter

Opsumming af dagens emner. Centrale pointer:

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse

- En god skolegang, både fagligt og socialt, er vigtig for barnets trivsel her og nu og for barnets muligheder senere i livet.
- Plejeforældre har en vigtig rolle i forbindelse med at støtte barnets skolegang.
- Det handler både om at forvente noget af plejebarnet og tro på, at barnet godt kan.
- Det handler også om at skabe et godt læringsmiljø i hjemmet, hvor det at læse, se nyheder mv. er en naturlig del af hverdagen.
- Desuden handler det om støtte i dagligdagen, fx i forhold til lektier og netværk.

Fællesskaber og sociale relationer

- Venskaber og fritidsaktiviteter er vigtige for anbragte børn og unge (som for "almindelige" unge).
- Ifølge anbragtes egne perspektiver har de brug for støtte fra plejeforældrene. Plejeforældre kan støtte barnet ved at bakke op omkring fritidsaktiviteter, bl.a. ved at hjælpe barnet med at finde en interesse, kørsel, opmuntring m.m.
- Sociale medier er en meget vigtig faktor i anbragte børns og unges liv. Det giver adgang til vigtige virtuelle fællesskaber, hvilket er blevet meget almindeligt, og det giver adgang til at holde forbindelsen med familie.

- Anbragte børn og unge er i særlig risiko for mobning og krænkelser på de sociale medier, så det er vigtigt, at plejeforældre giver plejebarnets færden på de sociale medier særlig opmærksomhed og støtter dem i at begå sig.

3.9. Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn

Underviser forklarer ansøgerne, at den hjemmeopgave, som de nu får til kursusdag 4, er en fantasiopgave, hvor de skal forestille sig, at deres eget barn/egne børn skal anbringes. Ansøgere, der ikke har egne børn, tænker på et barn i deres familie, som de har en tæt relation til.

Der er sket en hændelse i ansøgernes familie, der gør, at de er nødt til at få anbragt deres eget barn/egne børn. Deres barn/børn skal anbringes i morgen tidlig her på kurset.

Ansøjerne skal i den forbindelse overveje følgende:

- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?*
- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med af en kommende plejefamilie?*

I morgen, på kursusdag 4, skal ansøjerne fortælle om deres overvejelser over anbringelsen af deres eget barn/egne børn.

Formål: Ansøjerne skal mærke på egen krop, hvordan det føles at skulle anbringe sit eget barn. De følelser og tanker, som ansøjerne formentlig får ved at skulle forestille sig og drøfte med hinanden, hvad deres børn har brug for i en plejefamilie, og hvad de selv har brug for, vil kunne sammenlignes med nogle af de tanker, som forældre har i en anbringelsessituation.

Hjemmeopgave til i morgen:
Anbringelse af eget barn/egne børn

- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?
- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?

Dias 62: Refleksionsspørgsmål til øvelse vedr. anbringelse af eget barn

Ingen noter.

3.10. Afrunding af dagen

Underviser sikrer, at der ikke er uafklarede spørgsmål.

Underviser sikrer, at alle har forstået hjemmeopgaverne til kursusdag 4.

Underviser samler op på dagen.

TAK FOR I DAG

Hjemmeopgaver til i morgen:

- Anbringelse af eget barn/egne børn.
- "Familiepakken" medbringes.

Evaluering af dagen:

Brug 5 minutter til at notere i notesbogen:

- Hvad tager jeg med mig?
- Hvad var de vigtigste begreber i dag?
- Hvad skal jeg tænke videre over?

Dias 63: Tak for i dag

Noter

Husk at spørge:

- Er der spørgsmål til dagens emne eller noget, der er uafklaret?
- Er der kommentarer til dagens undervisning? Er der noget, som underviser skal have særligt fokus på i forhold til undervisningen?

3.11. Litteratur til grundkursusdag 3

Andersson, G. 1998. *Forældrekontakt og familjetilhørighed ur fosterbarns perspektiv*. Socialvetenskaplig Tidskrift/1.

Andersson G. 2008. *Utsatt barndom – olika vuxenliv. Ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, nr 1; 2008.

Andersson G. 2005. *När barnet står mellan familj och fosterfamilj*. Socionomen 2005; 4:12–17.

Ankestyrelsen. 2010. Uledsagede mindreårige flygtninge - modtagelse og indsats i kommunerne. Ankestyrelsen.

Boyle, C. 2017. 'What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?' *A systematic review*. Child & Family Social Work 22 (2. februar 2017): 22–33.

Lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven), LBK nr. 1377 af 21/09/2020.

Lov om social service, LBK nr. 1287 af 28/08/2020.

Bekendtgørelse om plejefamilier, BEK nr. 522 af 30/04/2019.

Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 617 af 03/05/2020.

Bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge, BEK nr. 810 af 13/08/2019.

Bath H. *The three pillars of Trauma Wise Care: Healing in the other 23 hours*. Reclaiming Children and Youth 2015; 23(4): 5-11.

Bo Jacobsen. 2009. *Livets dilemmaer*. Hans Reitzel

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). 2015. *Skolesituasjonen for barn med tiltak i barnevernet*. Publisert 20. august 2015. Oppdatert. 05. oktober 2015.

(https://www.bufdir.no/Barnevern/Skoleveileder/Skolesituasjonen_for_barn_med_tiltak_i_barnevernet/)

Bressendorff og Klyvø, 2018, *Det gode match – erfaringer fra et projekt om inddragelse af børn og forældre i matchet til en plejefamilie*. Egmont Fonden.

Bruce P. og Szalavitz, M. 2011. *Drengen, der voksede op som hund: hvad kan vi lære af traumatiserede børn om tilknytning, tab og heling*. Hans Reitzel. 1. udgave, 7. oplag (2018).

Bryderup, I. M., Engen, M. og Kring, S. 2017. *Familiepleje i Danmark*. Forlaget Klim

Børnerådet. 2012. *De prøver at gøre det så normalt som muligt. Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv*. Børnerådet.

Børnerådet. 2014. *De skal være forberedt på, at deres liv bliver anderledes*. Børnerådet.

Børnerådet. Udateret. *Om Børneinddragelse - generelle betragtninger*.

Børns Vilkår. 2017. *Sammen stopper vi svigt. Digitale krænkelser af børn*.

<https://bornsvilkar.dk/faa-gode-raad/digitaltliv/>

Børne og Socialministeriet. *Analyse af kontinuitet i anbringelser af børn og unge*.

<https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/sou/spm/415/svar/1488977/1894354.pdf>

Center for Digital Pædagogik. 2012. *Digital Trivsel – i arbejdet med udsatte børn og unge*. CfDP.dk,

Cullberg, J. 2007. *Krise og udvikling*. Hans Reitzel

Dahl, K. M. 2007. *Udsatte børns fritid – Et litteraturstudie*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund, t, Tine Egelund, Jakobsen B. T, Hammen, I, Olsson, M og Høst, A. 2010. *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund, T. og Hestbæk, A., 2009. *Anbragte børn og unge, en forskningsoversigt*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund, T. Hestbæk, D. og Andersen, D. 2004. *Små børn anbragt uden for hjemmet: En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. Socialforskningsinstituttet.

Egmont Fonden. 2017. *Egmontrappen 2017. Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed*. Egmont Fonden.

Forster M. 2009. *Fem gange mer kärlek*. Stockholm. Natur & Kultur.

Foss, J. & Guldborg, P. 1994. *Brudstykker: når barnet bor et andet sted : digte, breve, prosa skrevet af forældrene*. Høst & Søn.

From, K. 2018. *Den sårbare hjerne*. Dansk Psykologisk Forlag.

Golding, K. 2010. *Styrk barnets tilknytning: rødder og vinger til adoptiv og plejebørn*. Dansk Psykologisk Forlag.

Greene, R. W. 2009. *Det eksplosive barn*. Pressto

Greene, R. på Vidensportalen:
<https://vidensportal.dk/temaer/Opmaerksomhedsforstyrrelser/indsatser/cps-2013-collaborative-and-proactive-solutions>

Guldin, M. 2018. *Sorg*. Aarhus Universitetsforlag.

Hagelquist, J. Ø. 2015. *Mentaliseringsguiden*. Hans Reitzels Forlag.

Hagelquist, J. Ø. 2012. *Mentalisering i mødet med udsatte børn*. Hans Reitzels Forlag.

Hammerich, E. & Frydensberg, K. 2012. *Konflikt og Kontakt*. Hovedland, 3. udg.

Hansen, Bodil H. 2015. *Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn*. KL

Hedin L. 2012. *Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families. An interactive perspective on foster youth's everyday life*. Doktorsafhandling. Örebro university: 2012. Örebro studies in social work 10.

Hofsten K. og Alfvén, M. 2011. *Trotsboken*. Norstedts.

Klingberg T. 2011. *Den lärande hjärnan*. Stockholm. Natur & Kultur.

Höjer, I. 2007. *Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem?* STIFTELSEN Allmänna Barnhuset.

Jørgensen, L., & Kabel, S. (red.) (2006). *Forældreinddragelse - til barnets bedste. Rør ikke ved min datters hestehale uden at spørge mig først*. København: Børnesagens Fællesråd og KABU.

Kaplan, T, Hendriks, J.H. og Black, D. 2004. *At hjælpe børn igennem traume og sorg*. Psykologisk Forlag

Klyvø, Line. 2011. *Når samværet er svært -Perspektiver på plejebørns samvær i Københavns Kommune*. Center for Familiepleje/ Videnscenter for Familiepleje.

Lausten, M. og Jørgensen. 2017. *Anbragte børn og unge – trivsel 2016*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Lundström, T. og Sallnäs M. 2009. *Samhällsvårdade ungdomars kontakter med föräldrar och syskon*. Socionomens forskningssupplement.

Mogensen, J. R og Engelbrekt, P. 2013. *At forstå sorg. Teoretiske og praktiske perspektiver*. 1. udgave. Samfundslitteratur.

Moldestad, B. 2007. *Å være foreldre til barn i fosterhjem*. Tidsskriftet Norges Barnevern/1.

Moldestad, B., & Skibred, D. 2009. *Foreldres opplevelse av et foreldreskap på afstand*. Fontene Forskning, 2, 41-52. Moldestad, B., & Skibred, D. (2010). Når barn bor i fosterhjem. Norges Barnevern, 87/1, 32-46.

Nesmith, A., Patton, R, Christophersen, K. og Smart, C. 2017. *Promoting quality parent-child visits: The power of the parent-foster parent relationship*. Child & Family Social Work 22(1):246–55.

Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Hestbæk, A.D., Lausten, M., Rayce, S.B. 2018: *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel 2018*. VIVE – Det nationale Forskningscenter for Velfærd.

Pallesen, Lea. 2017. *Inspirationsmateriale om anbragte børn og unges skolegang og læring - til plejeforældre, kontaktpædagoger, familieplejekonsulenter, sagsbehandlere og lærere på døgninstitutioner og folkeskoler*. Københavns Kommune Socialforvaltningen Videnscenter for Anbragte Børn og Unge (VABU).

Prehn, A. 2015. *Hjernesmarte børn. Styrk dit barns hjerne for livet (og bliv selv klogere)*. People'sPress.

Rambøll. 2018. *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. Rambøll.

Rasmussen, Lisa M. B. *12 anbefalinger til et godt forældresamarbejde*". Københavns Kommune, Socialforvaltningen, 2014.

Red Barnet. 2014. *Sårbar og søgende. Viden og værktøjer til at skabe dialog med udsatte unge om grænser og seksualitet på nettet*. Red Barnet

Rosenberg, M. (2005): *Ikke voldelig kommunikation – girafsprøget*. Borgen 3.udg.

Rygaard, N.P, Folden, M., og Larsen, M. 2014. *Plejefamilie – gaver og opgaver*. Systime Profession.

Schwartz, I., 2007. *Børneliv på døgninstitution. Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Ph.d. Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitetsforlag.

Schwartz, I. 2011. *Professionelles forståelser af børns særlige behov*. I T. Egelund & T. B. Jakobsen (red.). København: Hans Reitzels Forlag.

Schwartz, 2014. *Hverdagsliv og livsforløb. Tværprofessionelt samarbejde om støtte til børn og unges livsførelse*. Forlaget Klim.

Schofield G, Stevenson O. *Contact and relationships between fostered children and their birth families*. Schofield G, Simmonds J, red. The Child Placement Handbook. Research, policy and practice. London: British Association for Adoption and Fostering; 2009. s.178 - 202.

Schøler, M. 2016. *Mentorhåndbogen*. Turbine Akademisk forlag.

Socialstyrelsen. 2011. KRITH. *Vejledning til Undervisere - Grundkursus for kommende plejefamilier*.

Socialstyrelsen. 2011. KRITH. *Arbejdshæfte - Grundkursus for kommende plejefamilier*.

Socialstyrelsen. 2014. *BRA-fam – en standardiseret bedømningsmetode for rekruttering af familjehem*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2012. *Håndbog om forældresamarbejde – Forældrestøtte og samarbejde ved anbringelser af børn og unge*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2017. *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2020. *Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier. Til brug for inddragelse af emnet sociale medier i kvalitetsvurderingen*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse af konflikter og magtanvendelse. Materialet kan findes her:
<https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/voksenansvar/diverse-filer/plf-konflikthandtering-og-forebyggelse-for-plejefamilier-undervisernoter-03-02-17.pdf>

Svensden, G. 2013. *Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde*. Hans Reitzel.

Tellervo, J. 2015. *SORG – NÅR ÆGTEFÆLLEN DØR*. PAVI – Videncenter for Rehabilitering og Palliation.

Thormann, I. og Guldberg, C. 2001. *Den nænsomme anbringelse: Hvordan børn kan hjælpes til at ændre opholdssted*. Hans Reitzel.

Thorning, M. 2003. *Lær at løse konflikter*. 1.udgave. 2.oplag. Frydenlund.

Ulvik, O.S. 2002: refereret i Håndbog om Forældresamarbejde (Socialstyrelsen, 2012): Ulvik, O. S. (2002). Barnevernsbarns kontakt med sine foreldre - en diskusjon av kunnskapssituasjonen.

Nordisk Sosialt Arbeid, 22/2, 66 - 75. Refereret i "Håndbog om forældresamarbejde, Socialstyrelsen 2010.

Vindeløv, V. 2013 *Konfliktmægling. Den refleksive model*. Jurist og økonomiforbundets forlag.
Vinnerljung, B., Sallnäs M., og Kyhle Westermarck P. 2001. *Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution*. Socialstyrelsen.

Westberg M, Tilander K. 2010. *Att lära av fosterbarn – åtta års intervjuer med före detta fosterbarn*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, nr 1; (2010).

Wegler, B., Warming, H., Elgaard, R., og Storm, M. 2007. *Konfliktmægling og samarbejdssamtaler i anbringelsessager*. Frydenlund.

White, M. 2008. *Narrativ Praksis*. Hans Reitzel.

4. Grundkursusdag

Kursisters forberedelse til dagen

- ❖ Ansøgerne har hjemmeopgave fra kursusdag 3, *Anbringelse af eget barn/egne børn*.
- ❖ Ansøgerne skal medbringe deres *Familiepakke*.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Klargøre egen hjemmeside, så kursisterne kan se oplysningskema til driftsorienteret tilsyn, skema til ansøgning om væsentlig ændring samt andre relevante oplysninger på hjemmesiden.
- ❖ Medbringe et eksempel på en handleplan, en ICS¹⁰-statusudtalelse, en kontrakt og relevant materiale om takster, fx KL's vederlagstakst.
- ❖ Medbringe eksempel på *Familiepakken*.
- ❖ Medbringe kopier af cases til match-øvelsen.
- ❖ Eventuelt medbringe kursusbevis til ansøgerne.
- ❖ Forberede evaluering af grundkurset.
- ❖ Det bemærkes, at der, i dagens undervisning, henvises til en del lovgivning. Da lovgivningen løbende ændres skal underviser sikre sig, at henvisninger er korrekte.

Program (til undervisers eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
9:00-9:30	Velkomst og introduktion til dagen <ul style="list-style-type: none"> • Opfølgning på hjemmeopgaven <i>Anbringelse af eget barn</i>. • Dagens emner og læringsmål. • Dagens program. 	30 minutter
9:30-10:45	Samarbejde med anbringende kommuner <ul style="list-style-type: none"> • Anbringende kommunes opgaver og ansvar (oplæg). • Gennemgang af en børnesag i kommunen (oplæg). • Handleplan (oplæg). • Barnets rettigheder i egen sag (oplæg). • Plejefamiliens tavshedspligt (oplæg og øvelse). • Den første henvendelse fra anbringende kommune (oplæg og øvelse). 	75 minutter

¹⁰ Integrated Children's System (ICS) er en helhedsorienteret metode for sagsbehandling og udredning i sager om udsatte børn og unge. ICS som metode bygger på inddragelse af barnet og familien, fokus på ressourcer og problemer og en holistisk tilgang. Kernen i ICS-metoden er forståelse for, at børn og unges velfærd bliver formet i samspillet mellem tre hovedområder: 1. Barnets udvikling, 2. Forældrekompetencer, 3. Familie og netværk. Læs mere om ICS på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk

	<ul style="list-style-type: none"> • At bidrage konstruktivt til samarbejdet med sagsbehandler og familieplejekonsulent (oplæg og øvelse). 	
10:45-11:00	Pause	15 minutter
11:00-12:00	Samarbejde med socialtilsynet <ul style="list-style-type: none"> • Om socialtilsynet (oplæg). • Kvalitetsvurdering (oplæg). • Godkendelse (oplæg). • Driftsorienteret tilsyn (oplæg). 	60 minutter
12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12.45-14:45	Matchning <ul style="list-style-type: none"> • Det gode match (oplæg). • Præsentation af hjemmeopgaven <i>Familiepakken</i> (øvelse). • Afsluttende øvelse: Match mellem plejefamilie og barn (øvelse). 	120 minutter
14:45 -15:00	Pause	15 minutter
15:00 – 15:10	Opsamling på dagens emner <ul style="list-style-type: none"> • Opsummering af læringsmål og dagens emne. 	10 minutter
15:10 -16:00	Afslutning af grundkurset <ul style="list-style-type: none"> • Opfølgning på forventningsafstemning. • Den videre godkendelsesproces. • Evaluering af kurset. <p>Tak for denne gang.</p>	50 minutter

KURSUSDAG 4

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Overskriftdias. Kursusdag 4

Ingen noter

4.1. Velkomst og introduktion til dag 4

Underviser byder velkommen til grundkursets fjerde og sidste dag. Underviser spørger ansøgerne, om de har spørgsmål i forlængelse af sidste kursusdag.

Underviser følger op på hjemmeopgaven "Anbringelse af eget barn" fra kursusdag 3. Underviser introducerer derefter dagens læringsmål og dagens program.

<p>VELKOMST OG INTRODUKTION</p> <ul style="list-style-type: none">• Velkommen til kursusdag 4.• Er der spørgsmål til kursusdag 3?• Opfølgning på hjemmeopgaven til i dag: Anbringelse af eget barn/egne børn.	
--	---

Dias 2: Kursusdag 4 og opfølgning på kursusdag 3
Ingen noter

Opfølgning på hjemmeopgaven *Anbringelse af eget barn/egne børn*

Varighed: 20 minutter.

Underviser indleder med at gentage opgaven fra kursusdag 3:

- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?*
- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?*

Underviser beder ansøgerne fortælle om de overvejelser, som de har haft i forbindelse med at skulle lave hjemmeopgaven. Par fortæller sammen. Underviser må være nysgerrig og spørge ind til ansøgernes overvejelser. Alle skal have mulighed for at fortælle.

Underviser afrunder opgaven med at understrege, at formålet med opgaven har været at få ansøgerne til at mærke på egen krop, hvordan det kan opleves at skulle anbringe egne børn. Dette for at kunne sætte sig ind i, hvordan det må opleves for de forældre, som de skal samarbejde med omkring deres kommende plejebarn.

Underviser spørger ansøgerne, hvordan det var at lave denne opgave, og om det gav anledning til særlige opmærksomhedspunkter ift., når de skal modtage et barn fra en anden familie.

Hjemmeopgave:
Anbringelse af eget
barn/egne børn

- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?*
- *Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?*

Dias 3: Opfølgning på hjemmeopgave

Noter

Opfølgning på hjemmeopgaven *Anbringelse af eget barn/børn*. Overvejelser, som ansøgere kan have haft i forbindelse med hjemmeopgaven:

- Hvad er vigtigt for deres børn? Skal de anbringes sammen, har de samme behov, hvordan vil de reagere, og er der noget, som ansøgerne skal være opmærksomme på i den forbindelse?
- Har de talt om, hvor deres barn kunne være anbragt? Hvad har de tænkt og hvorfor? Kender de allerede et sted, hvor børnene kan være (netværkspleje eller almindelig plejefamilie).
- Hvad er vigtigt for dem som forældre, fx at børnene kan anbringes sammen, at de har godkendt plejefamilien (evt. at de har fundet familien selv), at de kan spejle sig i familien, at de kan tale med familien, at de bliver indbudt til at deltage, at sagsbehandler forstår deres overvejelser?
- Sidder der mon en familie i dette rum, som vil kunne passe på deres barn?

(Listen for overvejelser er ikke udtømmende).

Dagens læringsmål

Underviser præsenterer kort formålet med dagens emner med udgangspunkt i læringsmålene. Underviser gennemgår læringsmålene for dagen.

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Læringsmål 1: Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et plejebarn.
- Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Dias 4: Dagens læringsmål

Noter

- Læringsmål 1: Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et plejebarn.
- Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Dagens program

PROGRAM TIL KURSUSDAG 4	
Tid	Indhold
09.00 – 9.30	Velkomst
09.30 – 10.45	Samarbejde med anbringende kommuner
10.45 – 11.00	Pause
11.00 – 12.00	Samarbejde med socialtilsynet
12.00 – 12.45	Frokost
12.45 – 14.45	Matchning
14.45 – 15.00	Pause
15.00 – 15.10	Opsamling på dagens emner
15.10 – 16.00	Afslutning

Dias 5: Program

Noter

Programmet for dagen med underemnerne til dagens program:

- 1) Samarbejde med anbringende kommuner
 - Anbringende kommunes opgaver og ansvar
 - Gennemgang af en børnesag i kommunen
 - Handleplan
 - Barnets rettigheder i egen sag
 - Plejefamiliens tavshedspligt
 - Øvelse: Tavshedspligt
 - Den første henvendelse fra anbringende kommune
 - Øvelse: Mødet med kommunen

- At bidrage konstruktivt til samarbejdet med sagsbehandler og familieplejekonsulent
- Øvelse: Positioneringens kunst
- 2) Samarbejde med socialtilsynet:
 - Om socialtilsynet
 - Kvalitetsvurdering
 - Godkendelse
 - Driftsorienteret tilsyn.
- 3) Matchning:
 - Det gode match
 - Præsentation af hjemmeopgaven – Familiepakken
 - Øvelse: Match mellem plejefamilie og barn
- 4) Afslutning på grundkurset.
 - Formen vil igen være en blanding af oplæg fra underviser, øvelser og drøftelser.
 - Der tages igen udgangspunkt i børneperspektivet og grundsynet omkring børns udvikling og trivsel, hvor samarbejdet med andre samarbejdspartnere er en stor medvirkende faktor for, at en anbringelse lykkes, og barnets trivsel og udvikling får bedst mulige udviklingsbetingelser.

4.2. Emne: Samarbejde med anbringende kommuner

Formål med emnet

Der er ofte tale om, at en vellykket anbringelse for plejefamilierne står på tre ben:

1. Match af barnet
2. Samarbejdet med forældrene
3. Samarbejdet med kommunen.

Når samarbejdet med kommunerne bliver centralt i anbringelsen, er det med baggrund i, at kommunerne er bindeleddet mellem plejefamilierne og plejebarnet samt barnets forældre og netværk. Kommunerne træffer beslutninger og er den matchende part i alle anbringelser. Derfor bliver samarbejdet med kommunerne yderst vigtigt for plejefamilierne og noget, der skal prioriteres.

Under emnet får ansøgerne kendskab til processer i forvaltningen og rammerne for opgaven som plejefamilie, så de er klædt på til at navigere i lovgivningen og kender deres rettigheder og

pligter. Ansøgerne får desuden indsigt i, hvordan plejefamilien kan positionere sig i samarbejdet med kommunerne og bidrage til, at der er fælles fodslag til gavn for barnets trivsel og udvikling.

Ansøgerne får herunder kendskab til anbringende kommuners opgaver og ansvar, de får indsigt i en børnesags typiske forløb, handleplanen som et centralt element i en anbringelse, barnets rettigheder i egen sag og plejeforældres tavshedspligt. Desuden omfatter emnet det første møde med kommunen og matchet med et plejebarn.

SAMARBEJDE MED ANBRINGENDE KOMMUNER

Dias 6: Samarbejde med anbringende kommuner

Ingen noter.

Anbringende kommunes opgaver og ansvar

Som introduktion til emnet indleder underviser med et kort oplæg omkring anbringende kommunes opgaver og ansvar.

ANBRINGENDE KOMMUNES OPGAVER OG ANSVAR

- Kommunen træffer alle beslutninger.
- Kommunen har ansvaret for barnet og anbringelsen.
- Kommunen fører tilsyn med barnet.
- Kommunen har en koordinerende funktion, er bindeled mellem plejefamilier og de biologiske forældre og koordinerer det tværfaglige samarbejde omkring barnet.
- Kommunen yder råd og vejledning.
- Kommunen er plejefamiliens arbejdsgiver.

Dias 7: Anbringende kommunes opgaver og ansvar

Noter

Anbringende kommunes opgaver og ansvar. Centrale pointer:

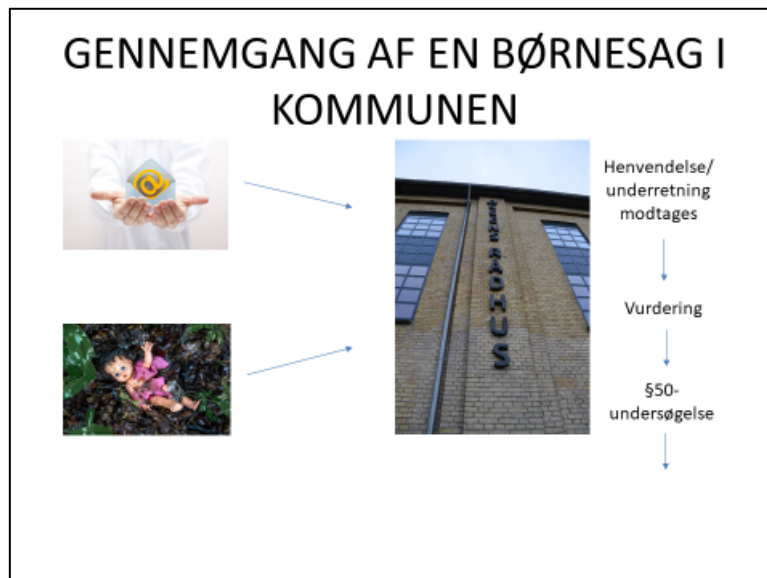
- Kommunen er plejefamiliens vigtigste samarbejdspartner.
- Det er kommunen, der træffer alle beslutninger (i samarbejde med barnet og barnets forældre).
- Det er kommunen, der beslutter, at et barn skal anbringes i familiepleje, og hvilken konkret familie barnet skal anbringes hos (match).
- Det er derfor kommunen, der er den indledende samarbejdspartner til plejefamilieopgaven for alle plejefamilier. Det er i hovedreglen sagsbehandler eller familieplejekonsulent, der besøger plejefamilien første gang og indleder samarbejdet med baggrund heri.
- Under hele anbringelsen har kommunen ansvaret for anbringelsen – det vil sige ansvar for, at barnet trives. Kommunen skal sikre sig, at formålet med anbringelsen opnås.
- Kommunen skal føre tilsyn med barnet: barnets trivsel og udvikling i plejefamilien (det personrettede tilsyn), og kommunen skal i den forbindelse tale med barnet (børnesamtale). Dette vil ofte foregå i plejefamiliens hjem.
- Kommunen har også en koordinerende rolle:
 - Kommunen fungerer som bindeled mellem de biologiske forældre (og plejebarnet) og barnets øvrige netværk.
 - Kommunen har ansvar for at koordinere ift. det tværfaglige samarbejde (herunder støtte til barnet i form af fx psykolog, samværskonsulent m.m.).
- Kommunen er plejefamiliens arbejdsgiver.
 - Der er kommet nye lovregler i forbindelse med, at det ikke må være den samme person, der forhandler kontrakt og vederlag, og som giver råd og vejledning.
 - Kommunen skal, jf. servicelovens § 66a, stk. 4, sikre, at plejefamilien, under anbringelsen, løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse samt sikre plejefamilierne den fornødne supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang.

- Kommunen skal tilbyde intensiv støtte i starten af et anbringelsesforløb. Det vil sige hver gang, at plejefamilien får et nyt plejebarn (se www.tsop.dk).

Gennemgang af en børnesag i kommunen

Underviser fortæller om en børnesags typiske forløb. Ved præsentationen af handleplan vises eventuelt et eksempel på en handleplan på skærmen, så ansøgerne kan få indblik i, hvordan en handleplan kan se ud.

I forbindelse med præsentationen af handleplanen kobles til temaet "Målgruppe, metoder og resultater" i kvalitetsmodellen, hvor der også er fokus på handleplanen, fordi den er et vigtigt omdrejningspunkt for en plejefamilies opgave.

Dias 8: Gennemgang af en børnesag i kommunen

Noter

Gennemgang af en børnesag i kommunen. Centrale pointer:

- Når det besluttes, at et barn skal anbringes i plejefamilie, sker det på baggrund af, at der er foretaget en børnefaglig undersøgelse (med mindre anbringelsen sker helt akut).
- En børnefaglig undersøgelse kan starte på baggrund af en henvendelse fra forældre eller barnet selv. Det kan også starte med en underretning.
- Den første vurdering, der foretages i kommunen, er, om der er grund til at undersøge henvendelsen/underretningen nærmere. I så fald laves der en § 50-undersøgelse.

- Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold.
- Undersøgelsen gennemføres, så vidt muligt, i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, hvis vedkommende er fyldt 15 år.
- Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsigter.

§50 – BØRNEFAGLIG UNDERSØGELSE

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens undersøgelse, jf. stk.1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der medmindre konkrete forhold betyder, at et eller flere af nedenstående numre ikke er relevante i forhold til det pågældende barn eller den unge, skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Dias 9: § 50, børnefaglig undersøgelse

Noter

§ 50, børnefaglig undersøgelse. Centrale pointer:

I undersøgelsen skal kommunen undersøge barnets:

1. Udvikling og adfærd
2. Familieforhold
3. Skoleforhold
4. Sundhedsforhold
5. Fritidsforhold og venskaber
6. Andre relevante forhold.

ANDRE KRAV, JF. §50 - FORTSAT

Andre krav, jf. § 50, stk. 3 - 9

- Samtale med barnet: Som led i undersøgelsen skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket.
- Inddrage fagfolk: Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Fx sundhedsplejerske eller pædagog.
- Forældre og barnets synspunkter på det, kommunen har besluttet, skal fremgå.
- Forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne skal fremgå.

Dias 10: § 50, børnefaglig undersøgelse (fortsat)

Ingen noter.

§50-UNDERSØGELSEN DANNER BAGGRUND FOR IVÆRKSÆTTELSE AF FORANSTALTNINGER

Der findes forskellige former for hjælp, som kommunen kan iværksætte (jf. servicelovens § 52). Blandt andet:

- Døgnophold, jf. § 55, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en almen plejefamilie, i en forstærket plejefamilie, i en specialiseret plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution (§ 52, stk. 3, pkt. 4).
- Aflastningsordning, jf. § 55, i en almen plejefamilie, i en forstærket plejefamilie, i en specialiseret plejefamilie eller i en netværksplejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution (§ 52, stk. 3, pkt. 5).
- Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet på et anbringelsessted (§ 52, stk. 3, pkt. 7).

Dias 11: Iværksættelse af foranstaltninger

Noter

Iværksættelse af foranstaltninger. Centrale pointer:

- Anbringelse uden for hjemmet skal ske, når det vurderes, at det er den foranstaltning, der vil være den mest formålstjenlige i forhold til barnets eller

den unges behov for hjælp. Vurderingen sker på baggrund af den børnefaglige undersøgelse, som kommunen har foretaget.

- Kommunen skal vælge det konkrete anbringelsessted i overensstemmelse med barnets eller den unges handleplan. Det betyder, at kommunen, ud fra det beskrevne formål med og mål for anbringelsen, skal vælge det anbringelsessted, der bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov for hjælp og støtte.
- Kommunen skal også lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer – herunder, om en plejefamilie kan være det mest hensigtsmæssige for barnet eller den unge.
- Hvis det barn eller den unge, der skal anbringes, har søskende, der også er anbragt eller skal anbringes, skal kommunen vælge samme anbringelsessted, med mindre at børnenes behov, eller andre forhold, taler i mod det.
- Der er forskellige former for anbringelse i familiepleje:
 - Døgnophold (lov om social service § 52, stk. 3, nr. 4).
 - Aflastning (lov om social service § 52, stk. 3, nr. 5).
 - Anbringelse uden for hjemmet (lov om social service § 52, stk. 3, nr. 7).
- Sagsbehandler vil forsøge at få forældrenes samtykke til foranstaltningen (lov om social service § 52, stk. 3). Hvis dette ikke lykkes, kan sagen behandles i Børn- og Ungeudvalget, hvor de kan træffe afgørelse om, at barnet skal anbringes uden samtykke, en såkaldt tvangsanbringelse. I Børn- og Ungeudvalget kan, i visse tilfælde, samtidig træffe beslutning om samværrets rammer. Børn- og Ungeudvalget består af 2 personer fra kommunalbestyrelsen, 1 dommer og 2 børnesagkyndige (ofte psykologer, eller andre med særlige kompetencer til at vurdere barnets behov).

Handleplan

Handleplanen

skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets og den unges forhold.

Skal indeholde:

- Formålet med indsatsen.
- Hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet.
- Konkrete mål i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling.
- Konkrete mål for overgangen til voksenlivet for den unge, der er fyldt 16 år.
- Indsatsens forventede varighed.
- Hvilke former for støtte der skal iværksættes over for familien, i forbindelse med anbringelse af et barn eller ung i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

Dias 12: Handleplanen

Noter

Handleplanen. Centrale pointer:

- Kommunen skal, på baggrund af den børnefaglige undersøgelse og med inddragelse af/i samarbejde med forældre og barnet, lave en plan for anbringelsen (handleplan).
- Handleplanen er en plan for anbringelsen, og evt. også for den støtte, som forældrene skal have sideløbende med, at barnet er anbragt, herunder evt. supplerende støtte i forbindelse med anbringelsen.
- I handleplanen skal der stå, hvad formålet med anbringelsen er, og hvor lang tid anbringelsen påtænkes at vare.
- Kommunen skal senest følge op på handleplanen 3 måneder efter, at foranstaltningen er iværksat, og derefter med højst 6 måneders mellemrum i henhold til lovgivningen. Opfølgningen skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal, så vidt muligt, finde sted uden tilstedeværelse af plejeforældrene.
- Afgørelse om revision af handleplanen eller relevante dele heraf træffes, så vidt muligt, med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, hvis vedkommende er fyldt 15 år.
- I forbindelse med en opfølgning bliver plejefamilien typisk bedt om en statusudtalelse vedrørende barnets udvikling.
- Handleplanen (i sin helhed) er kommunens/familiens plan. Plejefamilien har ret til at få udleveret relevante dele af den (jf. lov om social service § 140, stk. 7), der vedrører formålet med anbringelsen i den konkrete plejefamilie. Plejefamilier bør være opsøgende på at få de relevante dele af handleplanen, så det er tydeligt for dem, hvilke mål og delmål der er opsat for deres plejebarns udvikling, skole, fritid, sundhed m.m.
- Det er disse mål og delmål, at de som plejefamilie skal bidrage til at opfylde, og som de bliver vurderet på, når anbringende kommune følger op på, om anbringelsen forløber, som den skal, og om barnet udvikler sig ifølge formålet.
- Socialtilsynet spørger også til, om de kender målene i barnets handleplan (jf. næste dias).

Socialtilsynet har også fokus på, at plejefamilierne kender målene i handleplanen

Kvalitetsmodellen; målgruppe, metoder og resultater.

- Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien.
- Plejefamilien kender de mål, der er opstillet for anbringelsen eller aflastningsopholdet, i barnets handleplan.
- Plejefamilien kan redegøre for, hvordan de understøtter opfyldelsen af de mål, der er for barnets anbringelse eller aflastningsophold i plejefamilien.

Dias 13: Målene i handleplanen

Noter

Målene i handleplanen. Centrale pointer:

- Socialtilsynet skal vurdere, om plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien (kriterium 4).
- Socialtilsynet har her også fokus på, om plejefamilien kender de mål, der er i barnets handleplan (indikator 4.a), og om de kan gøre rede for, hvordan de understøtter opfyldelsen af målene (indikator 4.b). Det indgår således i socialtilsynets vurdering af dem som plejefamilie.
- Ved godkendelse (hvor der jo endnu ikke er et plejebarn) vurderer socialtilsynet det på følgende: [Her kan underviser fortælle, hvad det enkelte socialtilsyn lægger vægt på ved vurdering af kriteriet og i bedømmelse af indikatorerne].
- Socialtilsynet har fokus på dette forhold, fordi det er altafgørende, at plejefamilien kender målene for barnet/anbringelsen og arbejder efter dem. Som der står under temaet *Målgruppe, metoder og resultater*:
Det er afgørende for kvaliteten i en plejefamilie, at plejefamiliens indsats medvirker til at sikre barnets trivsel og resulterer i den ønskede udvikling for barnet,
 og:
Det er væsentligt, at plejefamilien imødekommer barnets behov og bidrager til, at de mål, der er opstillet i barnets handleplan for barnets udvikling og trivsel i plejefamilien, opnås.
- Ved at socialtilsynet har fokus på det, så tilskynder man også til, at plejefamilien selv tager medansvar for at nå målene. Det, at socialtilsynet har fokus på det, kan også hjælpe plejefamilien med at presse på hos anbringende kommune for at nå målene (hvis de ikke har fået dem/relevante dele af handleplanen).

Barnets rettigheder i egen sag

BARNETS RETTIGHEDER I EGEN SAG

- Barnet har ret til at blive hørt og inddraget.
- Barnet har ret til at lade sig bistå af andre.
- Barnet har ret til at klage (når det er fyldt 12 år).

Dias 14: Barnets rettigheder i egen sag

Noter

Barnets rettigheder i egen sag. Centrale pointer:

Barnet har ret til at blive hørt og inddraget:

- Ifølge FN's Børnekonvention, artikel 12, har børn ret til at blive hørt og inddraget i forhold, der vedrører barnet selv. Bl.a. skal barnet hjælpes til at udforme egne synspunkter, og disse skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed. Det betyder, at barnet, bl.a. via børnesamtalen, har ret til at blive hørt og inddraget i sin egen sag. Jf. ovenstående skal der, så vidt muligt, indhentes samtykke fra unge, der er fyldt 15 år.

Barnet har ret til at lade sig bistå af andre:

- Barnet/den unge har ret til at lade sig bistå af andre, jf. lov om social service § 48 a.
- Det er meget vigtigt for alle børn og unge, at der er voksne omkring dem, som de kan stole på og har tillid til. Når det gælder udsatte børn og unge, har de ikke altid forældre, som de kan støtte sig til. Nogle af disse børn og unge har i stedet andre voksne i deres netværk, som de føler sig trygge ved og er fortrolige med. Disse voksne kan være gavnlige for barnet eller den unge ift. at kunne deltage i møder med kommunen eller Ankestyrelsen.
- En bisidder for et barn eller en ung skal være fyldt 15 år og er omfattet af straffelovens § 152 om tavshedspligt.
- Beføjelserne for bisidderen er således, alene, at være til stede under møderne – og ikke at kommunikere med forvaltningen uden om barnet eller den unge selv. Det er op til barnet eller den unge selv, hvor meget bisidderen i øvrigt skal informeres om sagen. Barnet eller den unge har dog mulighed for at aftale med kommunen, at de skal udsende mødeindkaldelser mv. til bisidderen.

- Ansøgere kan evt. læse mere om regler og bestemmelser for bisiddere på www.boerninget.dk.

Støtteperson

- Det kan også være rart for barnet, at der er en voksen med på mødet, som barnet kan drøfte aftalerne med, jf. lov om social service 66b, stk. 4. Forud for anbringelsen skal kommunalbestyrelsen hjælpe barnet eller den unge med at finde en person i barnets eller den unges familie eller netværk, som kan udpeges til at være dennes støtteperson under anbringelsen. Kommunen kan, efter behov, dække støttepersonens udgifter til telefon, transport og lignende.

Barnet har mulighed for at klage (når det er fyldt 12 år):

- Børn, der er fyldt 12 år, har mulighed for at klage over afgørelser i egen sag: valg af anbringelsessted, samvær og hjemgivelse, jf. lov om social service § 167.
- Børn, der er fyldt 12 år, har også ret til aktindsigt samt advokat i forbindelse med børn og ungeudvalgssager, jf. lov om social service § 72.

Plejefamiliers tavshedspligt

Underviser holder et kort oplæg om lovgivningen vedrørende tavshedspligten. Derefter gennemføres øvelsen.

PLEJEFAMILIERS TAVSHEDSPLIGT

Retssikkerhedsloven § 43 stk. 2:

Ved opgavevaretagelsen, jf. stk. 2, er videregivelse og indhentelse af oplysninger vedrørende enkeltpersoner omfattet af forvaltningslovens §§ 27, 29, 31, 32. Dette gælder også for selvejende institutioner, der efter aftale udfører en opgave for en kommunalbestyrelse eller et regionsråd.

Forvaltningsloven, § 27, stk. 1:

§27. Den der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, jf. borgerlige straffelov § 152 og §§ 152c–152f, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den, for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Dias 15: Plejefamiliers tavshedspligt

Noter

Plejefamiliers tavshedspligt. Centrale pointer:

- Når et barn anbringes i familiepleje, bliver plejefamilien underlagt lovgivningen vedrørende tavshedspligt og udveksling af oplysninger.
- Plejefamilier har tavshedspligt, idet en familieplejeopgave, efter retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, er en opgave, der overlades til andre end offentlige myndigheder, hvorfor plejefamilien er omfattet af retssikkerhedslovens § 43, stk. 2, og efter forvaltningslovens § 27, stk. 1.
- Lovgivningen om tavshedspligt og udveksling af oplysninger skal sikre, at plejefamilien og andre i offentlig tjeneste kun udveksler fortrolige oplysninger om barnet og deres familie, når det er tilladt, ifølge forvaltningsloven, og relevant for barnets sag.
- Det betyder, at plejefamilier har tavshedspligt. Dvs. at det er forbudt at videregive fortrolige oplysninger om plejebarnet og om barnets familie over for andre personer. Andre personer kan fx være en veninde og dennes familie.
- Fortrolige oplysninger er fx oplysninger om de forhold, der førte til barnets anbringelse, en bestemt sygdom hos barnet eller dets forældre.
- Tavshedspligten betyder fx, at en plejefamilie ikke, uden forældrenes samtykke, må fortælle plejebarnets klasselærer, at barnet fx har ADHD. Det er en oplysning, der er omfattet af tavshedspligten. Hvis plejefamilien mener, at det er vigtigt, at skolen er informeret om dette, skal plejefamilien henvise skolen til den anbringende kommune (sagsbehandler). I langt de fleste situationer kan sagsbehandler aftale med plejebarnets forældre at fortrolige oplysninger om barnet, som har betydning for barnets trivsel i skole, daginstitution mv., kan videregives til relevante samarbejdspartnere.
- Vedrørende sociale medier:
 - Det er meget vigtigt at være opmærksom på reglerne om databeskyttelse og reglerne om tavshedspligt.
 - Plejefamilien bør altid overveje, hvorvidt et billede eller tekst, der offentliggøres, kan være til gene for barnet. Det er generelt altid en god idé at passe på med, hvad man offentliggør.
 - Offentliggørelse af tekster og billeder på sociale netværk som Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter o. lign., der kan henføres til plejebarnet, kræver et samtykke fra plejebarnet og dets forældre.
 - Læs mere på Socialstyrelsens hjemmeside i *Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje*.
- Tavshedspligten omfatter ikke udveksling af oplysninger mellem plejefamilien og den anbringende kommune.
- Hvis plejefamilien bliver i tvivl om, hvilke oplysninger der er tavshedsbelagte, bør plejefamilien kontakte den anbringende kommune, da det er kommunen, der er beslutningsansvarlig i plejebarnets sag.
- Det er vigtigt, at ansøgerne forbereder sig på, hvordan de vil forvalte tavshedspligten og eventuelt også oplyse venner og familie om tavshedspligten, før barnet ankommer til familien.

Øvelse: Tavshedspligt

Form: Case og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Underviser siger til ansøgerne:

Forestil jer, at I er Ryans plejefamilie. Ryans klassekammerats mor eller en nabo kommer og spørger nysgerrigt og interesseret til, hvordan det kan være, at Ryan har brug for at bo hos jer?

Hvad og hvordan vil I svare Ryans klassekammerats mor eller nabo? I skal fremlægge nogle problemstillinger, som I selv vælger fra casen – uden at overskride tavshedspligten.

Underviser læser casen højt for ansøgerne (se case tekst om Ryan i noterne).

Formål: Øvelsens formål er at give ansøgerne forståelse for tavshedspligten, herunder hvordan de i praksis kan udøve denne.

Noter

Case om Ryan:

Ryan er 12 år gammel. Ryans far bor i udlandet. Han så ham sidst for to år siden til jul. Ryans mor Gitte er sent udviklet. Socialforvaltningen har fulgt familien tæt, idet man er bekymret for, hvor lang tid Ryans mor kan tilgodese Ryans behov.

Da Ryan er 9 år gammel, bliver man for alvor bekymret for Ryan. Skolen beskriver, at Ryan igennem længere tid er blevet mere og mere urolig og har svært ved at sidde stille. Ryan virker til tider meget angst. Ryan kommer med en række frække og sjofle udsagn, og kammeraterne på skolen begynder at tage mere og mere afstand til ham.

Ryan har det i det hele taget meget svært. Det vurderes i første omgang, at Ryan reagerer voldsomt på uhensigtsmæssige hjemmeforhold, og man sætter i første omgang ind med massiv støtte til Ryan og hans mor, imens man udarbejder en § 50-undersøgelse, der skal være grundlaget for at beslutte, om der skal sættes ind med støtte, og hvilken type støtte der er brug for.

Skolepsykologen, der har været involveret i Ryans sag, henviser Ryan til udredning på børnepsykiatrisk afdeling. Hun har mistanke om, at Ryans ageren kan være udtryk for andet end hjemmeforholdene. Det bliver klarlagt på børnepsykiatrisk afdeling, at Ryan lider af Tourettes syndrom og andre adfærdsforstyrrelser.

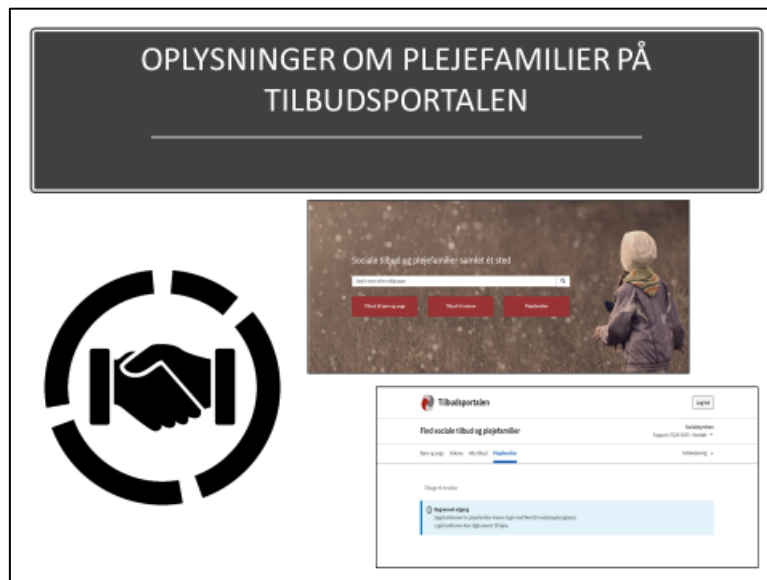
Udover voldsomme motoriske og verbale tvangshandlinger har Ryan desuden depressive træk. Det besluttes, at Ryan skal anbringes i familiepleje, idet moderen ikke formår at tage hånd om Ryans vanskeligheder. Det vurderes, at Ryans Tourettes syndrom bliver forværret, idet han stresses over de utilstrækkelige hjemmeforhold. Plejefamilien oplever, ved Ryans opstart hos dem, at hans tvangshandlinger forværres endnu mere.

Den første henvendelse fra anbringende kommune

Underviser indleder emnet med et kort oplæg om, hvordan anbringende kommuner bruger Tilbudsportalen til at finde mulige plejefamilier.

Derefter skal ansøgere i øvelsen "Mødet med kommunen" sætte fokus på, hvad de skal huske at spørge om, når en kommune henvender sig med henblik på at matche et barn til familien.

Formål: At ansøgerne får indblik i, hvordan oplysningerne på Tilbudsportalen bruges af sagsbehandlere, når de skal finde en plejefamilie til et konkret barn. Herunder at de får forståelse for, at de oplysninger, der findes om dem på Tilbudsportalen, bør være fyldestgørende. Derudover er formålet, at ansøgerne får reflekteret over, hvilke oplysninger der er vigtige for dem at få ved den første henvendelse fra en kommune.

Dias 16: Tilbudsportalen

Noter

Tilbudsportalen. Centrale pointer:

- Når en familie bliver godkendt som plejefamilie, bliver deres oplysninger samtidig sendt til Tilbudsportalen. Det betyder, at kommunerne (nogle få medarbejdere med login) kan finde oplysninger om alle godkendte plejefamilier på Tilbudsportalen. Socialtilsynet kan også se oplysninger om plejefamilien her.
- Tilbudsportalen er en søgemaskine med oplysninger på alle de plejefamilier (og døgninstitutioner), der er godkendt i Danmark. Tilbudsportalen er primært målrettet sagsbehandlere, så de kan få overblik over, hvilke plejefamilier der ville kunne passe til det barn, som skal anbringes. Der er forskellige søgekriterier, fx ledig plads, plejefamilietype, geografi, antal pladser, som plejefamilien er godkendt til mv.

- Sagsbehandler kan se en række stamdata, herunder fx plejefamiliens uddannelses- og erfaringsmæssige baggrund, fysiske rammer og fritidsinteresser.
- Sagsbehandleren kan endvidere se kvalitetsvurderingen fra det sidste driftsorienterede tilsyn
- En sagsbehandler kan, på den måde, udvælge et antal plejefamilier, der umiddelbart vil kunne passe til barnets behov. Derefter må sagsbehandler undersøge nærmere, hvilken af disse plejefamilier der passer til barnet.
- De oplysninger, som plejefamilierne giver socialtilsynet, er således meget vigtige i forhold til at sikre et godt match. Det er vigtigt, at de er gode, nuancerede og korrekte.
- Hvis oplysningerne ikke er korrekte, vil der være plejefamilier, der ikke bliver kontaktet, og omvendt plejefamilier, der bliver kontaktet, selv om det ikke er relevant. Det er spild af tid for både sagsbehandler og plejefamilierne, når der ringes forgæves. Det er KUN plejefamilierne, der kan give oplysninger om ændringer på Tilbudsportalen – der er ikke andre, der kan eller gør det.
- Plejefamilier skal selv kontakte socialtilsynet, hvis de får en ledig plads (når et barn flytter ud), eller hvis de ikke mere har en ledig plads (når et barn flytter ind).
- Når man søger som plejefamilie, skriver man under på oplysningspligten, jf. lov om socialtilsyn § 12. Det betyder, at når der søges om at blive godkendt som plejefamilie, skal der gives de faglige, organisatoriske og økonomiske oplysninger, som socialtilsynet anmoder om:
 - Plejefamilier skal af egen drift give oplysninger til socialtilsynet om væsentlige ændringer i forhold, der lå til grund for godkendelsen.
 - Plejefamilier skal, efter anmodning, give socialtilsynet de nødvendige oplysninger, for at socialtilsynet kan udføre det driftsorienterede tilsyn.
- Socialtilsynet har ret til at indsamle oplysninger om plejefamilien/ansøgere fra kommunen eller andre relevante personer, ifølge lov om socialtilsyn § 7, stk. 2, nr. 3 og 6.

Øvelse: Mødet med kommunen

Form: Plenumøvelse og individuel opgave.

Varighed: 10 minutter

Underviser beder ansøgerne om at komme med bud på relevante spørgsmål og følger derefter eventuelt op med flere. Ansøgerne skriver samtidig spørgsmålene ned i deres notesbog.

Underviser fortæller derefter kort om, hvordan en matchningsproces typisk forløber og fortæller herunder om kontrakt og vederlag.

Formål: At gøre ansøgerne opmærksomme på, at det er vigtigt, at de er forberedte, når en kommune henvender sig for at undersøge, om der er et match mellem plejefamilien og et barn. Ansøgerne skal, i plenum, sammen med hinanden og med underviser, reflektere over, hvilke oplysninger der er vigtige for dem at få ved denne første henvendelse – og derved få ideer til en huskeseddel, som de kan have klar derhjemme.

Dias 17: Øvelse: Mødet med kommunen

Noter

Mødet med kommunen. Centrale pointer:

- Den første kontakt med kommunen vil ofte være en sagsbehandler eller en familieplejekonsulent, der ringer for at aftale et besøg hos familien vedrørende et barn, som de vurderer evt. kan være et match i deres familie. I den forbindelse er det vigtigt, at plejefamilien på forhånd har overvejet, hvilke spørgsmål der er relevante for dem at få svar på med henblik på at vurdere, om barnet kunne være et match i deres familie.
- I praksis kan det ske, at plejeforældre glemmer at spørge om relevante ting i forhold til den opgave, som kommunen ringer om. De har måske ventet på, at en kommune skal ringe, og har glædet sig længe, at de glemmer at stille de relevante spørgsmål. Der kan opstå mange forskellige følelser og uro, når kommunen tager den første kontakt, som kan medføre, at plejefamilien ikke får stillet relevante spørgsmål om barnet og forholdene omkring barnet.
- Det kan også være svært for plejefamilien at huske, hvad kommunen har fortalt om barnet. Så et godt råd er – ud over en huskeseddel med spørgsmål – også at skrive ned, hvad kommunen fortæller, så der er mulighed for at vurdere sammen, om de er interesserede i at gå videre i matchningsforløbet. Det er også altid en mulighed at ringe eller skrive tilbage til kommunen og stille flere spørgsmål. Det er ikke i den første samtale, der træffes beslutning om at sige ja.
- Bud på relevante spørgsmål, når en kommune henvender sig om et evt. match:
 - Barnets alder?
 - Hvornår og hvor længe skal barnet anbringes?
 - Hvad er årsagen til anbringelsen?
 - Er det en frivillig eller tvangsanbringelse?
 - Har barnet været anbragt tidligere?
 - Hvis ja, hvorfor skal det anbringes et nyt sted?
 - Hvilke særlige støttebehov har barnet?
 - Hvad er forventningerne til samarbejdet med biologiske forældre og netværk?
 - Hvor meget samvær og kontakt med forældrene skal barnet have?

- Er der andre i netværket, som man forventer, at barnet skal have kontakt og samvær med?
- Hvad ved sagsbehandler om plejefamilien? Hvorfor har kommunen lige præcis udvalgt denne plejefamilie? (Listen er ikke udtømmende)
- Er der vigtige oplysninger om plejefamilien, som sagsbehandler ikke nævner, men som er vigtige for et plejebarn og for kommunen at vide? Det kan fx være, at plejefamilien sejler i mange uger om sommeren, eller at de har andre særlige ting, som de laver, der er relevante for sagsbehandler at vide.
- Det er vigtigt, at plejefamilien husker at fortælle om alle væsentlige forhold ved deres familie, så der ikke opstår misforståelser, som kunne have været undgået.

Den videre matchningsproces:

- Hvis kommunen og plejefamilien er indstillet på det, så fortsætter matchningsprocessen og den næste samtale er omkring matchningen. Her vil både plejefamilier og kommunen have mulighed for at spørge endnu mere ind til plejefamilien og til plejebarnet.
- Der er ikke en præcis køreplan for, hvordan det foregår, men én måde kunne være:
 - 1) Møde med sagsbehandler og familieplejekonsulenten
 - 2) Møde med sagsbehandler, familieplejekonsulenten og forældrene
 - 3) Møde med sagsbehandler, familieplejekonsulenten, forældrene og barnet.
- I mange kommuner vil det i praksis være familieplejekonsulenten, der har den første samtale med plejefamilien, og sagsbehandler deltager først, når familieplejekonsulenten har tænkt plejefamilien som match. Forældrene bliver normalt først introduceret for plejefamilien, når sagsbehandler også har valgt plejefamilien som mulig match. Og barnet bliver først introduceret for plejefamilien, når forældrene, i samarbejde med sagsbehandler, har besluttet, at familien kan være barnets plejefamilie.
- Ovennævnte forløb gør sig typisk gældende for frivillige planlagte anbringelser. Når forældrene ikke er enige i, at barnets skal anbringes, er forløbet anderledes. Forældrene deltager ofte ikke på samme måde i matchningen, hvis det er en tvangsanbringelse.
- Hele vejen i matchningsprocessen er det meget vigtigt at vurdere og mærke efter, om det er et barn, der passer ind i familien, om det er en opgave, som plejefamilien kan og vil påtage sig, om de kan se sig selv arbejde sammen med de mennesker, der sidder i deres hjem. Derfor er huskesedlen med spørgsmål til kommunen også vigtig.

Kontrakt og vederlag (eksempel kan fremvises)

- Når alle samstemmigt er blevet enige om, at der er et match mellem plejefamilien og plejebarnet, laves der en kontrakt.
- Plejeforældre bliver ikke ansat i et ordinært ansættelsesforhold, og derfor sker ansættelsen på en kontrakt. I kontrakten står den skattepligtige honorering (vederlagene) for plejeopgaven. Herudover er der en skattefri omkostningsdel, som skal dække mad, el, vand, fritidsaktiviteter, buskort m.m.
- Vederlagene afspejler barnets behov for omsorg, støtte og behandling samt de opgaver, som plejeforældrene forventes at have i forhold til barnet.
- Kommunerne benytter generelt tre forskellige typer honoreringsmodeller for plejefamilier, omend der findes et større antal i praksis. De tre modeltyper er:
 1. Den klassiske model
 2. Gennemsnitsmodellen
 3. Livsfasemodellen.

Langt de fleste kommuner anvender den klassiske model (jf. *Undersøgelse af honorering af familieplejere*, KL, 2019).

Ad. 1. Den klassiske honoreringsmodel er kendetegnet ved, at kommunerne som udgangspunkt fastsætter honoreringen 1 år ad gangen. Det betyder, at der typisk vil være en årlig genforhandling af vederlag.

Ad. 2. Gennemsnitsmodellen, der anbefales af KL, er kendetegnet ved, at honoreringen for hele plejeforløbet fastsættes ved plejeforholdets start. Honoreringen genforhandles kun, hvis barnet udvikler sig markant dårligere end forventet.

Gennemsnitsmodellen har færre honoreringsniveauer, samtidig med at honoreringen kan veksle, fra barnet er lille, til det bliver større. Der sker typisk en genforhandling i større livsfaser (førskole, grundskole osv.).

Ad. 3. Livsfasemodellen kan ses som en hybrid mellem de to andre modeller.

- På Kommunernes Landsforenings hjemmeside findes de vejledende honoreringstakster: www.kl.dk
- Underviser skal være opmærksom på, at vederlagstaksterne justeres årligt.

Indkøringsplan

- Efter at der er indgået en kontrakt, skal der udarbejdes en indkøringsplan for barnets opstart i plejefamilien. Det er forskelligt, hvordan indkøringen tilrettelægges, og det afhænger ofte af mange forskellige parametre, såsom barnets alder, årsagen til anbringelsen og hvorfra barnet anbringes (fra hjemmet eller andet midlertidigt anbringelsessted).
- Der er mulighed for at søge om ydelser til andre udgifter i forbindelse med barnets anbringelse, herunder konfirmationspenge, briller, cykel, ferier m.m.
- Plejebarnet modtager penge til tøj og lomme penge hver måned, som kommer sammen med vederlagene til plejefamilien på månedsbasis.
- Kontrakten kan også omfatte en forventning om, at den ene plejeforælder er hjemmegående med opgaven, enten i en periode eller under hele anbringelsen.
- Plejeforældrene skal være opmærksomme på, at kommunerne normalt ikke indbetaler pension.

At bidrage konstruktivt til samarbejdet med sagsbehandler og familieplejekonsulent

Underviser starter med et oplæg om, hvorfor samarbejdet mellem plejefamilier og kommune er vigtigt.

Derefter gennemføres øvelsen "Positioneringens kunst".

Efter øvelsen holdes oplæg om samarbejde med sagsbehandler og plejefamiliekonsulent

Underviser fremviser til slut en skabelon til en ICS-statusudtalelse, som er den mest anvendte statusrapport i kommunerne. Underviser skal bruge tid på at vise ansøgerne, hvordan rapporten er opbygget, og give tid til at vise forskellen mellem at beskrive ressourcer hos barnet (udvikling siden sidst) og vanskeligheder (der skal arbejdes med).

Formål: At give ansøgere mulighed for at reflektere over, hvordan de kan positionere sig som samarbejdspart. De har ansvar for og kan gøre noget aktivt selv for at bidrage til, at samarbejdet omkring barnet bliver konstruktivt.

Dias 18: Et konstruktivt samarbejde

Noter

Et konstruktivt samarbejde. Centrale pointer:

- Forskning, der fokuserer på stabilitet og sammenbrud i anbringelser, finder, at der er en sammenhæng mellem ustabile anbringelser og børnenes vanskeligheder, alder, adfærd, men også i forhold til plejefamilien og påvirkninger fra kommunen, fx skift af sagsbehandler og konflikter mellem samarbejdspartnere.
- Plejefamiliers oplevelser af belastninger og succeser ser derfor ud til også at hænge sammen med plejefamiliens relationer til kommunen, sagsbehandleren og familieplejekonsulenten.
- Der kan være mange forskellige samarbejdspartnere rundt om barnet, hvilket også i nogle tilfælde betyder, at samarbejdspartnere bliver udskiftet undervejs. Nye samarbejdspartnere betyder nye øjne på sagen og tab af viden samt nyetablering af samarbejde.
- Ansøgerne bør, så vidt muligt, inden barnets anbringelse, få afklaret forventninger til kommunens serviceniveauer, forventning til evt. ferie/weekender uden barnet, hvordan samvær med barnets netværk skal være, om plejefamilien forventes at hente/bringe barnet til samvær mv. Uanset, hvilke aftaler og forventninger der er til samarbejdet omkring barnet, så kan barnets forhold ændre sig i løbet af anbringelsen, og dermed kan de vilkår, der er indgået aftaler om, også blive ændret.
- Der peges i forskningen også på, at plejefamilierne finder det tilfredsstillende at blive inddraget i vigtige beslutninger omkring barnet.
- Der er altså god grund til at overveje, hvordan et samarbejde med kommunen kan foregå bedst muligt. Det er centralt for en plejefamilie at have fokus på, hvordan de

kan bidrage til, at samarbejdet bliver konstruktivt. Herunder også, hvordan plejefamilien kan blive inddraget som en professionel samarbejdspartner, der har vigtig og relevant viden om plejebarnet. Plejefamiliens viden om barnet er væsentlig at tage i betragtning, når kommunen skal træffe, nogle gange, svære beslutninger med fokus på barnets perspektiv (Bryderup, 2017; Rock, 2013).

Øvelse: Positioneringens kunst

Form: Oplæsning af tekst og drøftelse af spørgsmål.

Varighed: 10 minutter.

Underviser læser en tekst op for ansøgerne (se teksten i noterne).

Formål: Ansøgerne skal via casen reflektere over, hvordan de konkret kan bidrage til at positionere sig som en professionel samarbejdspartner. Det belyses i casen, hvordan en plejefamilie kommer til at fremstå uforberedt og med begrænsede ressourcer i samarbejdssituationen.

Dias 19: Positioneringens kunst

Noter

Tekst, der læses op for ansøgerne:

Forestil jer følgende scenarie: Der er indkaldt til statusmøde på forvaltningen. Endelig er det lykkedes for sagsbehandleren at få alle sagens parter til at mødes. Der er sat 1 time af i det store mødelokale på kommunen. Sagsbehandleren har forberedt mødet med en skarp dagsorden (der er meget, der endelig kan blive talt igennem), lavet kaffe og er klar! Forældrene er ankommet og sidder klar i mødelokalet, støttepædagogen og repræsentanten fra skolen er klar, familieplejekonsulenten er også netop trådt ind ad døren – men plejefamilien lader vente på sig. De ankommer småløbende et par minutter for sent. De siger undskyld for forsinkelsen – de var kommet bagefter. Vel mødt sidder alle rundt om bordet, og sagsbehandler indleder: "Vi skal høre, hvordan det går med barnet i plejefamilien, i skolen, på institutionen og under samvær med forældrene – og plejefamilie – vil I starte ud med at fortælle, hvordan det går hjemme hos jer?" Plejemor starter ud med at sige, at: "Det går da meget godt – jeg har glemt mine notater, så jeg ved ikke helt, hvad jeg skal sige... Barnet er virkelig svært at være sammen med i øjeblikket".

Spørgsmål til ansøgere:

- *Hvad tænker I om scenariet?*
- *Hvordan vil I positionere jer til møder med de forskellige aktører?*
- *Er der noget, som er særlig væsentligt at have for øje?*

Følgende kan supplere ansøgernes udsagn:

- Kom ikke for sent til møder. Glem ikke møder. Notér altid nye møder ned, inden mødet forlades, så der ikke er noget, der bliver glemt.
- Vær forberedt inden mødet. Se det som en lektie, der skal bruges tid på inden. På den måde har man styr på, hvad der skal siges, og hvad man på forhånd har tænkt, er vigtigst at få sagt på mødet.
- Tal evt. med familieplejekonsulenten inden mødet. Hvad er dagsordenen, er det muligt selv at sætte noget på dagsordenen, skal der træffes beslutninger på mødet og om hvad?
- Tag noter under mødet. Så kan man efterfølgende bedre huske, hvad der er blevet sagt og eventuelt besluttet. Hvis man alligevel bliver i tvivl, så kan familieplejekonsulenten kontaktes.
- Hold aftaler. Hvis man lover at gøre noget, skal man overholde det.
- Lad være med at afbryde andre til mødet.
- Husk at holde fokus på barnet. Det er barnet, og barnets udvikling og trivsel, der er i centrum.

Dias 20: Samarbejde med sagsbehandler og familieplejekonsulent

Noter

Om sagsbehandlers rolle og opgaver. Centrale pointer:

- Anbringende kommune har ansvaret for anbringelsen og har en vigtig koordinerende funktion. Anbringende kommune har beslutningskompetencen og træffer beslutninger og afgørelser omkring forhold i barnets anbringelse.
- Sagsbehandleren har, under en anbringelse, blandt andet til opgave at føre tilsyn med det anbragte barn (det personrettede tilsyn). Formålet er løbende at sikre, at barnet trives og udvikler sig i overensstemmelse mellem formålet med og målene for anbringelsen. Samt at barnets medbestemmelse er i fokus – det vil sige, at barnet bliver hørt og anerkendt i bl.a. børnesamtalen. Sagsbehandleren skal løbende sørge for, at der ligger faglige og veldokumenterede vurderinger til grund for indsatsen.
- Som tidligere nævnt har sagsbehandleren løbende børnesamtaler med barnet, så der kan justeres i vurderingerne, og der hele tiden træffes beslutninger på baggrund af barnets bedste og med blik for børneperspektivet.
- Sagsbehandleren har barnets perspektiv for øje og er barnets sagsbehandler – det er vigtigt at vide, at sagsbehandleren ikke er plejefamiliens sagsbehandler. Mange misforståelser kan undgås, hvis plejefamilien er opmærksom på, hvilke henvendelser de laver til sagsbehandleren, og hvilke de laver til familieplejekonsulenten, som er plejefamiliens nærmeste samarbejdspart i kommunen.
- Plejefamilien kan opleve at stå i situationer, hvor de ikke er enige i kommunens afgørelse, fx om samvær mellem plejebarn og forældre, støtteforanstaltninger til plejebarnet eller andet.
- Plejefamilien skal alligevel efterleve beslutningen og samarbejde i den retning, som sagsbehandleren har besluttet. Det er ikke altid nemt. Der kan komme mange følelser i klemme, hvis plejefamilien ikke mener, at den rigtige beslutning er truffet, fx fordi de oplever, at barnet ikke trives med en beslutning.
- Plejefamiliens opgave er at have fokus på barnet. De kender barnet godt og har en vigtig opgave i at beskrive og formidle, hvad de oplever fra barnets perspektiv. Fx skal de være opmærksomme på barnets reaktioner, både før, under og efter et

samvær, og videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen.

- Det er vigtigt hele tiden at have barnets perspektiv for øje. Et konstruktivt samarbejde er meget vigtigt for plejebarnet. Plejebarnet kan komme meget i klemme, hvis de voksne omkring det ikke kan samarbejde.
- Plejefamilier er ikke part i sagen og har derfor ingen beføjelser i sagen.
- Kommunen skal dog indhente udtalelse fra plejefamilien (til belysning af sagen), inden der træffes afgørelse om ændret samvær, samt afgørelse om hjemgivelse eller ændret anbringelsessted jf. lov om social service § 69, stk. 5. Der er ingen formkrav ift. udtalelsen, så man skal være opmærksom på, at det kan være et formelt brev, såvel som et telefonopkald.
- Gensidig respekt og anerkendelse af hinandens roller og ansvar er afgørende.
- Plejefamilier bør først og fremmest gå så langt som muligt via dialog med kommunen og gøre sig umage med at få beskrevet og formidlet deres oplevelser og oplysninger fra barnets perspektiv. Fx skal de være opmærksomme på barnets reaktioner, både før, under og efter et samvær, og videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen.
- Skulle plejefamilien opleve fortsat at være uenige, er der mulighed for at klage til Ankestyrelsen over kommunens sagsbehandling. Ankestyrelsen tager herefter konkret stilling til kommunens sagsbehandling.
- Plejefamilien kan også underrette til Ankestyrelsen, hvis de er bekymrede for et barns eller en ungs udvikling og sundhed, eller hvis de mener, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Underretningen skal først og fremmest ske til kommunen og sekundært til Ankestyrelsen. Underretningen kan ske på Ankestyrelsens hjemmeside og skal gerne indeholde så mange kontaktoplysninger om barnet eller den unge og/eller forældrene, så det er nemt at lokalisere dem. Hvis man underretter anonymt, skal man ikke opgive sit navn eller kontaktoplysninger. Ankestyrelsens hjemmeside adresse er: www.ast.dk
- Sagsbehandleren sammensætter materiale fra alle instanser i barnets liv og træffer herudfra den beslutning, der synes bedst for barnets udvikling og trivsel.
- Sagsbehandler skal have øje for alle aspekter i barnets liv – og ikke kun i plejefamilien.
- I disse tilfælde bliver samarbejdet med familieplejekonsulenten også meget vigtig, idet konsulenten kan hjælpe med at perspektivere den beslutning, som sagsbehandler har truffet.

Familieplejekonsulentens rolle og opgaver:

- Kommunerne har ansat familieplejekonsulenter eller én med lignede funktion. Konsulenten er som regel den, der primært har kontakten til plejefamilien, og har til opgave at give støtte, råd og vejledning i plejefamilien under anbringelsen.
- Det er forskelligt fra kommune til kommune, hvor meget familieplejekonsulenten kommer på besøg. De fleste kommuner tilbyder møder med familieplejekonsulenten 2-4 gange om året, afhængigt af opgavens karakter. Nogle plejefamilier har både en familieplejekonsulent og en supervisor. Ofte hænger det sammen med sværhedsgraden af den opgave, som man varetager. Der knytter sig fx særlige supervisionstimer til en godkendelse som specialiseret plejefamilie.
- Det skulle gerne være sådan, at samarbejdet med familieplejekonsulenten bærer præg af gensidig tillid, så der er mulighed for at drøfte både lette og svære problemstillinger omkring plejebarnet/anbringelsen, herunder at kunne dele bekymringer og succes historier omkring barnet, dilemmaer omkring samarbejde med forældrene m.m.
- Det er også en mulighed, at plejeforældrene, over for familieplejekonsulenten, kan give udtryk for uenighed i forhold til en beslutning. Familieplejekonsulenten har ingen beslutningskompetence og er ikke et talerør mellem plejeforældre og

sagsbehandler. Konsulenten har dog en særlig indsigt i både sagsbehandlers og plejefamiliens situation og kan derigennem dels forstå sagsbehandlerens beslutning ud fra en anden kontekst, end plejefamilien måske kan, og dels forstå eller perspektivere, fx plejefamiliens tvivl omkring en beslutning. Konsulenten kan på den måde være bindeled og formidle viden mellem de to parter, som kan være gunstigt for samarbejdet.

- Det er ofte i samarbejde med familieplejekonsulenten, at plejefamilien får tilbud om kursusdage, som udbydes af kommunen. Plejefamilier har ret og pligt til to kursusdage om året. Det gælder for begge plejeforældre.
- En vigtig del af plejefamiliens samarbejde med familieplejekonsulenten omhandler beskrivelser af plejebarnets trivsel og udvikling til brug for statusrapporter til anbringende kommune.

Støtte, råd og vejledning:

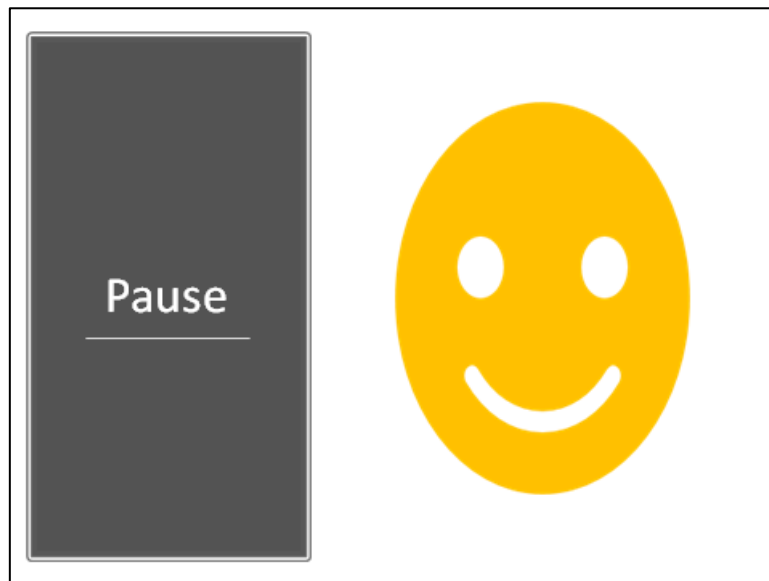
- Den kommunalbestyrelse, der træffer afgørelse om anbringelse, er forpligtet til at tilbyde efteruddannelse og supervision, herunder rådgivning og vejledning i overensstemmelse med plejeopgavens omfang til almene plejefamilier, forstærkede plejefamilier og specialiserede plejefamilier jf. bekendtgørelse om plejefamilier § 5.
- Støtten til plejefamilien, jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 7 og 13, skal være intensiv i begyndelsen af anbringelsen, dvs. i det første år, som plejefamilien har barnet eller den unge anbragt hos sig. Den intensive støtte skal, som udgangspunkt, være påbegyndt inden for anbringelsens første halve år, medmindre særlige hensyn til barnet eller den unge taler imod. I de tilfælde skal opstartsforløbet senest være gennemført inden for 1 år fra anbringelsestidspunktet.
- Støtten til plejefamilien, efter § 66 c stk. 3 i lov om social service, skal ydes af en anden person end den, der aftaler honorering og andre vilkår med plejefamilien.

Eksempel på en ICS-statusudtalelse. Centrale pointer:

- Det er væsentligt, hvad der bliver skrevet i udtalelsen.
- Børnesynet i ICS er sammenligneligt med børnesynet i dette materiale, og at der netop skal ses på ressourcer og vanskeligheder – og i den rækkefølge.
- Det er vigtigt, at ansøgerne kan identificere barnets ressourcer, idet ressourcerne er basis for at kunne arbejde videre med de vanskeligheder, der måtte være.
- Som plejeforældre er det samtidig vigtigt at se på egne ressourcer og vanskeligheder.
- Jf. undervisningen på dag 2 er det vigtigt at huske, at børn lærer i samspillet og i relationen med den voksne.
- Så plejeforældrene må spørge sig selv: *Hvorfor er det svært for barnet, og hvordan kan jeg/vi arbejde med dette?*
- Som plejefamilie er det en fast del af opgaven at observere og beskrive barnets udvikling og trivsel.
- Det er en rigtig god idé at få en fast rutine i forhold til at notere beskrivelser, iagttagelser, observationer og konkrete eksempler fra hverdagen med plejebarnet. Disse noter kan dels bruges til samtaler med familieplejekonsulenten. De kan også bruges til de skriftlige statusrapporter, som de fleste kommuner forventer, at plejefamilier kan bidrage med.
- En statusudtalelse kan have mange læsere (kommunen, forældrene, barnet fra 12-årsalderen, ved aktindsigt og medinddragelse). Det er i høj grad et værktøj, som kommunen anvender til statusmøder sammen med forældrene og til at lave indstillinger om fx særlig støtte til barnet. Derfor skal plejeforældrene være meget opmærksomme på, hvad de skriver. Herunder være opmærksomme på de fortællinger om barnet, som de anvender i udtalelsen, og helst søge at beskrive forholdene så objektivt som muligt. De skal også være opmærksomme på, at der ikke opstår unødige konflikter med forældrene på baggrund af en udtalelse. De kan

bede om hjælp og fx få familieplejekonsulenten til at læse statusudtalelsen igennem, inden den bliver givet videre.

- Mange kommuner tilbyder et kursus i at udfylde ICS-statusudtalelsen, samtidig med at der indgås kontrakt. Det kan være svært at udfylde udtalelsen, især hvis der er en forventning om, at plejefamilien kan anvende pædagogiske og psykologiske begreber. Det er vigtigt, at plejefamilien er ærlig omkring deres kompetencer inden for statusudtalelser, og at de beder om hjælp, hvis de er usikre på, hvordan de skal gribe det an.

Dias 21: Pause

Noter

Der er 15 minutters pause.

4.3. Emne: Samarbejde med socialtilsynet

Formål med emnet

Formålet med emnet er at give ansøgerne viden om og indsigt i det samarbejde, som de fremadrettet skal have med socialtilsynet, såfremt de bliver godkendt som plejefamilie.

Når ansøgerne er godkendt, vil der fortsat være et tæt samarbejde med socialtilsynet i forbindelse med det driftsorienterede tilsyn, som indebærer minimum et årligt tilsynsbesøg. Plejefamilierne skal kende til socialtilsynets rolle og opgaver – og blandt andet kende til deres pligt til at indgå i driftsorienterede tilsyn, deres muligheder for at søge om ændringer af deres godkendelse, samt hvilke udviklingspotentialer der ligger i samarbejdet med socialtilsynet.

SAMARBEJDE MED
SOCIALTILSYNET

Dias 22: Overskriftdias. Samarbejde med socialtilsynet

Ingen noter.

Om socialtilsynet

Underviser præsenterer, med udgangspunkt i lovgivningen, socialtilsynet. Herunder formålet med socialtilsynet, socialtilsynets kvalitetsvurdering og de lovgivningsmæssige rammer omkring godkendelse og tilsyn.

Oplægget har afsæt i lovgivningen og kan derudover tilpasses den lokale praksis for godkendelse og tilsyn. Det kan fx være relevant at orientere om, hvordan den videre godkendelsesproces konkret vil forløbe. Der kan også være nogle særlige forhold omkring tilsynet, der er vigtige at formidle til ansøgerne i forhold til at understøtte et smidigt og konstruktivt samarbejde. Underviser kan, i den forbindelse, præsentere ansøgerne for eget socialtilsyns hjemmeside, og hvor de kan finde vigtig information som skemaer, informationsbreve, nyhedsbreve m.m.

OM SOCIALTILSYNET

§ 1. Formålet med denne lov er at bidrage til at sikre, at borgerne ydes en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med offentlige og private tilbud efter lov om social service og kapitel 40 i sundhedsloven. Formålet skal opnås gennem en systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetagelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med tilbuddene.
(Lov om Socialtilsyn)

Dias 23: Om socialtilsynet

Noter

Om socialtilsynet. Centrale pointer:

De fem socialtilsyn:

- Siden 1. januar 2014 har socialtilsynene varetaget opgaven med at godkende og føre tilsyn med plejefamilier og sociale tilbud.
- Der er fem socialtilsyn oprettet i fem regioner: Socialtilsyn Hovedstaden i Region Hovedstaden, Socialtilsyn Øst i Region Sjælland, Socialtilsyn Syd i Region Syddanmark, Socialtilsyn Midt i Region Midtjylland og Socialtilsyn Nord i Region Nordjylland.
De fem socialtilsyn har ansvaret for at godkende og føre tilsyn i deres region, med undtagelse af den kommune, som de er bosat i (for at sikre uvildighed). Derfor fører

de også tilsyn i ét af de andre socialtilsynstilsyns områder: Socialtilsyn Hovedstaden fører også tilsyn i Holbæk Kommune, Socialtilsyn Øst fører også tilsyn i Hjørring Kommune, Socialtilsyn Syd fører også tilsyn i Frederiksberg Kommune, Socialtilsyn Midt fører også tilsyn i Faaborg-Midtfyn Kommune og Socialtilsyn Nord fører også tilsyn i Silkeborg Kommune. Der er således ingen, der "bare" har byttet. Dette med fokus på uvildighed.

Formålet med socialtilsynet:

- Sikre, at borgerne ydes en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med offentlige og private tilbud efter lov om social service og kapitel 40 i sundhedsloven.
- Systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetagelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med tilbuddene.
- Uvildighed sikres gennem organiseringen, hvor ingen fører tilsyn med tilbud i egen kommune.
- Kompetent udførelse sikres blandt andet ved, at det er samlet i fem kommuner, hvilket giver mulighed for større enheder med de nødvendige kompetencer (socialfagligt, juridisk, økonomi); modsat tidligere, hvor opgaven lå hos de enkelte kommuner, hvilket betød, at der nogle steder var meget få medarbejdere til at varetage opgaven.
- Systematik sikres bl.a. ved, at socialtilsynet skal bruge kvalitetsmodellen til at vurdere kvaliteten. Det vil sige, at det er de samme kvalitetskrav, der gælder for alle typer af plejefamilier/tilbud (med enkelte undtagelser).
- Ensartethed sikres bl.a. ved, at socialtilsynet skal følge et fast godkendelseskoncept ved godkendelse af nye plejefamilier (mere om dette senere).

Kvalitetsvurdering

KVALITETSKRITERIER

- Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed.
- Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk.
- Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale sundhed og trivsel.
- Plejefamilien tilbyder barnet trygge og stabile rammer.
- Plejefamilien har relevante kompetencer i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie.
- De fysiske rammer understøtter barnets udvikling og trivsel.

Dias 24: Kvalitetskriterier

Noter

Kvalitetsvurdering. Centrale pointer:

- Ansøgerne er kort blevet præsenteret for socialtilsynets kvalitetsvurdering/kvalitetsmodellen på kursusdag 1, og formentlig også under socialtilsynets besøg i deres hjem. Nu gennemgås den mere i dybden.
- Det er en betingelse for godkendelse, at der er den fornødne kvalitet i plejefamilien.
- Kvaliteten vurderes inden for otte temaer.
- Kvaliteten vurderes ved brug af kvalitetsmodellen. Økonomi vurderes særskilt/indgår ikke i kvalitetsmodellen.
- Kvalitetsmodellen er et dialogredskab, som skal give et systematisk og målrettet udgangspunkt for socialtilsynets samlede faglige vurdering af plejefamiliernes kvalitet.
- Kvalitetsmodellen er struktureret ud fra syv af de otte overordnede kvalitetstemaer, der fremgår af § 6 i lov om socialtilsyn.
- For hvert tema er der en række kvalitetskriterier. Kriterierne er konkrete mål for indsatsen i plejefamilien. Der er i alt ni kriterier for plejefamilier, jf. dias.
- For hvert kriterium er der én eller flere indikatorer. Indikatorerne er tegn på, om kvalitetskriteriet er opfyldt.
- I godkendelsen (hvor der endnu ikke er et plejebarn) vurderes det, om ansøger har forudsætninger og forventet evne til at kunne opfylde kriterierne.
- I tilsynet – når de har fået et plejebarn – vurderer socialtilsynet, om plejefamilien i praksis lever op til kriterierne. Socialtilsynet ser fx ift. temaet *Uddannelse og beskæftigelse* på, om plejebarnet har stabilt fremmøde i skolen, og ift. temaet *Selvstændighed og relationer*, om plejebarnet indgår i sociale aktiviteter uden for plejefamilien.

Plejefamiliernes oplysningspligt:

- Ansøgere, der søger om godkendelse, skal, til brug for vurderingen af ansøgningen, give socialtilsynet de faglige, organisatoriske og økonomiske oplysninger om tilbuddet, som socialtilsynet anmoder om.
- De skal, af egen drift, give socialtilsynet oplysninger om væsentlige ændringer i forhold, der lå til grund for godkendelsen.
- De skal, efter anmodning, give socialtilsynet oplysninger om, hvilke kommuner der har ansvar for at yde hjælp til de plejebørn, som er anbragt hos dem.
- De skal, efter anmodning, give socialtilsynet de oplysninger, som er nødvendige for, at socialtilsynet kan udføre det driftsorienterede tilsyn (lov om socialtilsyn § 12).

Godkendelse

GODKENDELSE

- Det samlede materiale danner grund for socialtilsynets afgørelse.
- Godkendelsen er dialogbaseret.
- Høringsret på det indsamlede materiale og godkendelsesrapporten.
- Afgørelse.
- Klareret.
- Tilbudsportalen.

Dias 25: Godkendelse

Godkendelse. Centrale pointer:

Fast godkendelseskoncept:

- Socialtilsynet skal, ved godkendelse af nye plejefamilier, følge et fast koncept. Godkendelseskonceptet fremgår af bilag 3 til bekendtgørelsen. Konceptet skal sikre, at socialtilsynet foretager en grundig undersøgelse af ansøgerfamilierne, herunder sikre, at kvaliteten i ansøgerfamilien afdækkes systematisk og målrettet, og at godkendelsesprocessen er ensartet på tværs af de fem socialtilsyn.

Centrale elementer i godkendelseskonceptet er:

- Grundkursus i at være plejefamilie.
- Besøg i ansøgers hjem, herunder tre redskaber til afdækning af ansøgers kompetencer.
- Afsluttende samtale med ansøger.

De tre redskaber er:

1. *Mentaliseringsinterview*: Redskabet er udviklet til at afdække kommende plejeforældres mentaliseringsressourcer og -sårbarheder. Mentalisering afdækkes, fordi det blandt andet er afgørende for, at plejefamilien kan skabe og opretholde tilknytning til et plejebarn (jf. indikator 8.a).
2. *Redskab til afdækning af hjemmeboende børns perspektiver*, hvor der overordnet skal tales med børnene om:
 - Hverdagen i familien
 - Relationer til forældre, søskende og øvrig familie
 - Kommunikation i familien
 - Overvejelser ift. at være plejefamilie.

Formålet er at belyse ansøgernes egne børns perspektiver på at være barn i familien.

3. *Observation af ansøgerses familiedynamik*, hvor formålet er, at tilsynet får viden om dynamikken i en ansøgerfamilie ved at observere familiens indbyrdes samspil, relationer, kommunikation og refleksioner over egen dagligdag.

Vurdering:

- Socialtilsynet skal, på baggrund af de indsamlede oplysninger (skriftligt materiale, samtaler og observationer), vurdere, om ansøgere opfylder betingelserne for at blive godkendt, herunder vurdere kvaliteten efter kvalitetsmodellen. Socialtilsynet skal også vurdere, hvilken type plejefamilie ansøger kan godkendes som.
- Kvalitetsvurderingen fremgår af godkendelsesrapporten.

Afgørelse:

- Socialtilsynet er forpligtet til at have dialog med ansøgere i forhold til at træffe afgørelser om godkendelse/ikke-godkendelse. Der er derfor åbenhed omkring både procedure og den afgørelse, som socialtilsynet træffer. I dialogen fremlægges de overvejelser, som socialtilsynet har haft omkring afgørelsen.
- Ansøgere har høringsret forud for tilsynets afgørelse (jf. forvaltningsloven § 19). Der er ikke noget formkrav på høringen, men socialtilsynet sender, som fast procedure, godkendelsesrapporten i høring. Hvis ansøgere ikke er enige i socialtilsynets afgørelse, kan de klage til socialtilsynet og efterfølgende til Ankestyrelsen, indtil 4 uger efter, at afgørelsen er truffet. Klager over afgørelse om ikke at blive godkendt som plejefamilier har ikke opsættende virkning.
- Socialtilsynets afgørelse skal meddeles i en skriftlig afgørelse, der skal begrundes i overensstemmelse med forvaltningslovens kapitel 6.

Oplysninger gøres synlige på Tilbudsportalen

- Når ansøger er godkendt, gøres deres oplysninger på Tilbudsportalen synlige, og derved afslutter godkendelsesprocessen.
- Der vil være driftsorienteret tilsyn inden 12 måneder efter en godkendelse, uanset om der er plejebørn eller ej.

Driftsorienteret tilsyn

DET DRIFTSORIENTEREDE TILSYN

- Kontrol og kvalitetsudvikling.
- Dialogbaseret.
- Tilsynsbesøg minimum én gang årligt.
- Anmeldte og uanmeldte besøg.
- Kvalitetsvurdering med fokus på resultater.
- Socialtilsynet kan iværksætte skærpet tilsyn, udstede påbud og træffe afgørelse om ophør af godkendelsen.

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

Noter

Driftsorienteret tilsyn. Centrale pointer ift. de lovgivningsmæssige rammer:

Formålet med tilsynet:

- Socialtilsynet fører driftsorienteret tilsyn med tilbud/plejefamilier for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet og opfylder betingelserne for godkendelse (lov om socialtilsyn § 7).
- Socialtilsynet skal, som led i det driftsorienterede tilsyn, både føre kontrol med forholdene i tilbuddet og indgå i dialog med tilbuddet. Dialogen skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i tilbuddet (lov om socialtilsyn § 7).

Hvordan udføres tilsynet:

- Socialtilsynet skal, ved varetagelsen af tilsynsopgaven, indhente relevant information, herunder:
 - Aflægge anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg
 - Indhente oplysninger fra plejefamilien
 - Indhente oplysninger om plejefamilien fra de kommuner, som har ansvar for de enkelte børns ophold i plejefamilien og indhente oplysninger fra plejebarnet/-børnene samt fra andre relevante personer (lov om socialtilsyn § 7, stk. 2).
- Socialtilsynet skal, som led i det løbende driftsorienterede tilsyn, besøge alle plejefamilier/tilbud, mindst en gang om året (lov om socialtilsyn § 7).
- Tilsynsintensiteten skal tilrettelægges efter forholdene og fastsættes af socialtilsynet efter en risikovurdering. Socialtilsynet skal foretage en konkret vurdering af behovet for antal tilsynsbesøg i hvert enkelt tilbud (bekendtgørelse om socialtilsyn § 6, stk. 2).

Uanmeldte tilsynsbesøg:

- Socialtilsynet skal komme på både anmeldte og uanmeldte besøg.
- Et uanmeldt tilsynsbesøg kan have den fordel, at socialtilsynet kan få bedre indblik i plejefamiliens almindelige dagligdag og plejeforældrenes samvær med og behandling af plejebarnet.
- Et uanmeldt besøg kan have forskellige formål. Det kan fx være en første kontrol, der følges op af et grundigere anmeldt tilsynsbesøg, og det kan være opfølgning på tidligere anmeldte tilsynsbesøg med henblik på at påse, om plejefamilien har handlet på tidligere kritikpunkter. Der kan også være særlige forhold, hvor socialtilsynet vurderer, at der er brug for et øjebliksbillede. Det kan fx dreje sig om, at der er bekymring for, at dagligdagen ikke er tilstrækkelig struktureret.
- Tidspunktet for aflæggelse af et uanmeldt besøg planlægges ud fra formålet med tilsynsbesøget og socialtilsynets kendskab til og oplysninger om plejefamiliens dagligdag. Det kan således planlægges at komme på uanmeldt tilsyn, hvor man kan forvente fx at kunne træffe plejebarnet/-børnene.
- Der skal være tale om forhold, hvor det er nødvendigt og giver mening at komme uanmeldt, herunder at der er sandsynlighed for at få viden om de forhold, som socialtilsynet ønsker at undersøge.
- Tilsynsbesøg skal altid tilrettelægges, så det, på den ene side, tager udgangspunkt i, at der er tale om tilbud, hvor udsatte børn og unge bor på samfundets foranledning og for samfundets midler, hvorfor det må kunne kræves, at der er gennemsigtighed med, hvad der foregår i plejefamilien. På den anden side skal tilsynet også tilrettelægges, så det tager højde for, at der er tale om børnenes hjem og plejefamiliens bolig. Tilsynsbesøg skal således altid tilrettelægges, så der både udvises hensyn til dem, som bor i plejefamilien, og samtidig så det giver tilsynsbesøget mulighed for den nødvendige indsigt og kontrol med forholdene i plejefamilien.
- Hjemlen til uanmeldte tilsynsbesøg giver ikke adgang for socialtilsynet til, uden retskendelse, at tiltvinge sig adgang til private hjem. Hvis en plejefamilie ikke ønsker at lukke socialtilsynet ind, hvis det kommer på uanmeldt besøg, kan plejefamilien have acceptable grunde til det. Det kan fx være tilfældet, hvis socialtilsynet møder uanmeldt op under en familiesammenkomst. Hvis socialtilsynet vurderer, at de anførte grunde ikke er acceptable og kan være udtryk for bekymrende forhold i plejefamilien, må socialtilsynet overveje, hvilke konsekvenser det skal have for plejefamilien. Det kan bl.a. give socialtilsynet anledning til at føre et mere intensivt tilsyn med plejefamilien, fx i form af at indhente oplysninger om plejebarnet/-børnene hos andre myndigheder og foretage opfølgende tilsynsbesøg. I sidste ende kan der blive tale om at træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (jf. vejledning om socialtilsyn, punkt 197-204).

Dialogforpligtelse ved sanktioner:

- Afgørelser om skærpet tilsyn, påbud og ophør af godkendelse kan kun træffes efter forudgående dialog med tilbuddet om de forhold, der begrunder overvejelserne om skærpet tilsyn eller påbud. Afgørelserne kan dog træffes straks, hvis særlige forhold gør dette påkrævet, herunder pludselig opstået begrundet mistanke om strafbare forhold eller akut risiko for borgernes sikkerhed og sundhed (bekendtgørelse om socialtilsyn §§ 9-13).

Påbud:

- Socialtilsynet kan træffe afgørelse om at udstede påbud, hvis overholdelse kan gøres til en betingelse for fortsat godkendelse (bekendtgørelse om socialtilsyn § 7).
- Når socialtilsynet træffer afgørelse om udstedelse af påbud, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn § 10 stk. 1, skal der i afgørelsen anføres de forhold, der begrunder påbuddet, og som plejefamilien pålægges at rette op på som en forudsætning for fortsat godkendelse (bekendtgørelse om socialtilsyn § 10, stk. 2).

- Socialtilsynet skal fastsætte en frist for påbuddets overholdelse. Fristen kan, under særlige omstændigheder, forlænges efter anmodning fra plejefamilien (bekendtgørelse om socialtilsyn § 10, stk. 3).
- Afgørelse om iværksættelse af påbud kan kun træffes, når der er en berettiget forventning om, at plejefamilien kan og vil rette op på de forhold, der ligger til grund for afgørelsen. Hvis det ikke forventes, at plejefamilien kan eller vil rette op på de bekymrende forhold, skal socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (bekendtgørelse om socialtilsyn § 11, stk. 2).
- Når socialtilsynet har truffet afgørelse om udstedelse eller ophævelse af påbud, orienterer tilsynet de kommuner, som har ansvar for de enkelte børn og unges ophold i plejefamilien efter lov om social service, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, eller som har visiteret borgere til tilbuddet efter § 141, stk. 1, i sundhedsloven (bekendtgørelse om socialtilsyn § 12).
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Skærpet tilsyn:

- Socialtilsynet skal træffe afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn, hvis konkrete forhold i en plejefamilie skaber bekymring for plejefamiliens kvalitet, eller hvis socialtilsynet, ud fra en samlet vurdering af plejefamilien, finder, at plejefamilien ikke længere har den fornødne kvalitet (lov om socialtilsyn § 8).
- Afgørelse om skærpet tilsyn træffes for en periode på højst 3 måneder ad gangen. Varigheden fastsættes på baggrund af en individuel vurdering af det konkrete forholds karakter (lov om socialtilsyn § 8).
- Som led i en afgørelse om skærpet tilsyn skal socialtilsynet træffe afgørelse om påbud (lov om socialtilsyn § 8 stk. 2).
- Afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn kan kun træffes, når der er en berettiget forventning om, at plejefamilien kan og vil rette op på de forhold, der ligger til grund for afgørelsen. Hvis det ikke forventes, at plejefamilien kan eller vil rette op på de bekymrende forhold, skal socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (bekendtgørelse om socialtilsyn § 11, stk. 2).
- Når socialtilsynet har truffet afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn, orienterer tilsynet de kommuner, som har ansvar for de enkelte børn og unges ophold i plejefamilien, efter lov om social service, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, eller som har visiteret borgere til tilbuddet efter § 141, stk. 1, i sundhedsloven (bekendtgørelse om socialtilsyn § 12).
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Ophør af godkendelse:

- Socialtilsynet kan træffe afgørelse om ophør af godkendelsen af en plejefamilie, hvis plejefamilien ikke længere opfylder betingelserne for godkendelse.
- Socialtilsynet skal fastsætte en rimelig frist for ophøret (med mindre særlige forhold gør det påkrævet). Fristen skal fastsættes på baggrund af en vurdering af de forhold, der har ført til, at der træffes afgørelse om ophør.
- Socialtilsynet kan bringe en godkendelse til ophør straks, hvis særlige forhold gør dette påkrævet, herunder pludselig opstået begrundet mistanke om strafbare forhold eller akut risiko for borgernes sikkerhed og sundhed.
- Socialtilsynet skal underrette de kommuner, der har ansvaret for plejebarnets/-børnenes ophold i plejefamilien.
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Bortfald af godkendelse:

- Godkendelsen bortfalder af sig selv, hvis plejefamilien ikke har været benyttet til det godkendte formål i en sammenhængende periode på 3 år.

- Det er vigtigt, at ansøgere er opmærksomme på dette. De skal igennem godkendelsesprocessen igen.

Gensidig underretningspligt mellem socialtilsyn og anbringende kommuner:

- Hvis socialtilsynet bliver opmærksom på bekymrende forhold i plejefamilien, skal socialtilsynet underrette anbringende kommune(r), når plejebarnet/-børnene kan blive berørt. Socialtilsynet kan også orientere anbringende kommune, hvis socialtilsynet bliver opmærksom på bekymrende forhold vedrørende kommunens opgaver ift. den enkelte borger (lov om socialtilsyn § 10). Som eksempel kan nævnes, at oplysninger om en plejefamilies misbrug af narkotika eller alkohol skal videregives til barnets eller den unges handlekommune, da det kan have betydning for dennes ophold i plejefamilien.
- Anbringende kommune har (efter servicelovens § 148, stk. 3) omvendt også pligt til at underrette socialtilsynet, hvis de, i forbindelse med udførelsen af det personrettede tilsyn, bliver opmærksomme på bekymrende forhold i en plejefamilie. Det kan fx være, hvis de bliver opmærksomme på oplysninger om magtanvendelse, som ikke bliver indberettet, eller oplysninger om uhensigtsmæssig adfærd fra tilbuddets ansatte (vejledning om socialtilsyn, punkt 52).

Oplysninger offentliggøres på Tilbudsportalen:

- Socialtilsynet offentliggør oplysninger om godkendelse, tilbuddets aktuelle status i forhold til godkendelsen, herunder oplysning om eventuelle vilkår, påbud og skærpet tilsyn og resultaterne af udført tilsyn med et tilbud, herunder vurderingen af tilbuddets kvalitet, på Tilbudsportalen (bekendtgørelse om socialtilsyn § 13).

Whistleblowordning:

- Socialtilsynet skal give borgere mulighed for at henvende sig anonymt omkring bekymrende forhold i et tilbud. Dette hedder i daglig tale whistleblowordningen. Socialtilsynet har også pligt til at orientere børn og voksne på anbringelsesstederne om denne mulighed.
- Socialtilsynet har tavshedspligt, i forbindelse med disse henvendelser, med mindre at den, der henvender sig, samtykker til, at socialtilsynet må videregive oplysninger.

Kvalitetsvurdering ved det driftsorienterede tilsyn:

- I tilsynsrapporten fremgår vurderingen af kvaliteten for hvert af de syv temaer.
- For hvert kriterium og indikator er der en skriftlig vurdering/bedømmelse.
- I forlængelse af det skriftlige gives også en score for, i hvor høj grad indikatorerne er opfyldt. Scorerne udtrykkes grafisk i form af et spindelvæv.
- Formålet med at score er at tydeliggøre socialtilsynets bedømmelser og skabe overblik over kvalitetsvurderingen. Det kan være med til at tydeliggøre udviklingspunkter eller mangler i kvaliteten. Spindelvævet bruges kun i dialogen med plejefamilien om at fastholde og udvikle kvaliteten fremadrettet. Scoren fremgår ikke på Tilbudsportalen, kun i Tilsynsrapporten.
- For Socialtilsynene giver scoren mulighed for, i konkrete sager, at drøfte og sammenligne angivelse af score og argumentationen bag. Scoringen af indikatorerne kan på den måde bidrage til at skabe ensartethed i vurdering af plejefamiliernes kvalitet.

Samarbejde med socialtilsynet:

- På samme måde, som gennemgået under samarbejdet med anbringende kommune, er det også vigtigt at indgå i samarbejdet med socialtilsynet på en god og konstruktiv måde i det løbende tilsyn. I forhold til positioneringen i samarbejdet gælder flere af de samme ting.

- Socialtilsynet skal komme på besøg som minimum en gang årligt. Socialtilsynet skal indhente oplysninger fra plejefamilien, plejebarn/-børn, anbringende kommune og eventuelt andre (fx barnets forældre eller netværk, læge, skolelærere, pædagoger).
- Ansøgere vil modtage et brev (med mindre tilsynet er uanmeldt), hvori der står, hvornår der er tilsynsbesøg, hvor længe det varer, hvem der skal deltage, og hvilke fokuspunkter der vil være under besøget. Besøget varer som regel et par timer. Socialtilsynet kan også bede plejefamilien om at fremsende oplysninger, fx årsregnskab, årsopgørelser eller andet relevant for tilsynet.
- Socialtilsynet indhenter også oplysninger fra plejebarnet og skal derfor have mulighed for at træffe jeres plejebarn. Socialtilsynet forsøger at tilrettelægge det sådan, at det ikke forstyrrer barnets hverdag for meget. Det kan fx være, at besøget ligger, når barnet kommer hjem fra skole. Typisk er barnet med i en del af tilsynet.
- God forberedelse er vigtig. Jo bedre forberedt både socialtilsynet og plejefamilien er, desto bedre udbytte af besøget. Det kan fx spare tid og kræfter, at det undgås, at indsendte oplysninger ikke er fyldestgørende udfyldt.
- I *Håndbog for Socialtilsyn* er der to film for hhv. yngre og ældre børn, der fortæller om hvad socialtilsynet er, og hvorfor tilsynskonsulenten kommer på besøg. Filmene kan anvendes i forberedelsen af plejebarnet. Hent filmene på Socialstyrelsens hjemmeside: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende/malgruppespecifikke-guides-og-redskaber/inddragelse-af-born-unge-og-parorende>
- Det er vigtigt, at man som plejefamilie er opmærksom på og opfylder oplysningspligten, ikke kun ved tilsynsbesøg, men også løbende.

Ændringer i godkendelsen:

- Plejefamilier har mulighed for at søge om ændring af deres godkendelse.
- En ændring kan fx være, at en plejefamilie ønsker at søge om at være døgnplejefamilie i stedet for aflastningsfamilie eller ønsker at ændre antal af pladser.
- Der er også mulighed for at søge om en anden plejefamilietyologi.

Dias 27: Frokost

Noter

Der er frokostpause

4.4. Emne: Matchning

Formål med emnet

Emnet *Matchning* afslutter grundkursets 4 kursusdage. Emnet er valgt som afsluttende, idet ansøgerne på dette tidspunkt af grundkurset har haft mulighed for at få viden, indsigt og kendskab til de forskellige elementer af en anbringelse. Plejefamilien har samtidig fået indblik i deres kompetencer og ressourcer i forhold til at skulle have et plejebarn – og herunder hvilke fokuspunkter de skal have, når de skal i gang med matchningsprocessen af et plejebarn.

Formålet med emnet er således, at ansøgerne skal sammenbinde deres viden fra grundkurset med deres kompetencer og familiens ressourcer. Via deres "*Familiepakke*" og en matchøvelse får ansøgerne lejlighed til at udvikle en profil af sig selv, som de kan bruge i et kommende match.

MATCHNING

Emne: Matchning

Dias 28: Overskriftdias. Matchning

Ingen noter.

Underviser starter med, som optakt til øvelsen, kort at fremhæve nogle overordnede pointer om matchning.

Underviser følger derefter op på hjemmeopgaven "Familiepakken". Underviser indbyder ansøgerne til at fortælle om indholdet af deres "Familiepakke", og hvilke overvejelser der ligger bag. Er der fx noget specifikt, som deres børn har givet med eller sagt, som ansøgerne er blevet opmærksomme på? Noget andet?

Underviser kan trække tråde til teorioplæggene fra de 4 kursusdage igennem spørgsmål. Fx: "Er der noget omkring plejebarnets adfærd, som ansøgerne har tænkt ind i forhold til deres egne børn? Børnebørn? Er der noget i forhold til plejebarnets tilknytning, som de har tænkt ind i deres familie?"

Afslutningsvist gennemføres grundkursets sidste opgave, nemlig øvelsen med at matche et plejebarn til ansøgerens familie.

Det gode match

Underviser holder et kort oplæg som optakt til øvelsen

DET GODE MATCH – MED FOKUS PÅ BARNET

- Forskning viser, at det gode match er karakteriseret ved inddragelse af barnet og forældrene.
- At være blevet taget med på råd, når det kan lade sig gøre, danner grundlag for succes.
- Plejefamilier kan udvikle en profil, som barnet kan kigge på – fx "Familiepakken".
- Hvad indeholder jeres "Familiepakke", og hvilke overvejelser ligger bag? Fortæl om indholdet.

Dias 29: Det gode match – med fokus på barnet

Noter

Det gode match. Centrale pointer:

- Forskning viser at inddragelse af barnet og forældrene i matchningen, er en væsentlig forudsætning for en stabil anbringelse.
- Matchningen er en helhedsorienteret proces, hvor det, med afsæt i barnet/familiens ønsker og de opstillede mål i handleplanen, afsøges, hvilken plejefamilie der, i videst muligt omfang, kan bidrage til at understøtte barnets trivsel og udvikling.
- Matchning er altså en kompleks faglig vurdering, som omfatter og beror på mange aspekter. Herunder skal det vurderes, om der er behov for at iværksætte supplerende støtte til barnet og/eller plejefamilien under anbringelsen for at undgå sammenbrud.
- Det er ikke hensigten, at plejefamilier skal kunne imødekomme samtlige af barnets støttebehov. Der kan fx være behov for at iværksætte supplerende psykologsamtaler, motorisk træning eller etablere et samarbejde mellem plejefamilien og en døgninstitution. Plejefamilierne må have fokus på at få stillet de spørgsmål, som der vigtige forud for en anbringelse (jf. plenumøvelsen *Mødet med kommunen*).
- Inden en anbringelse er børn/unge ofte nervøse, og derfor anbefales det, at plejefamilien udarbejder en profil af sig selv, som barnet kan se (eller få beskrevet), inden det første møde (Bressendorff og Klyvø, 2018).
- Dette kan ansøgere bruge deres *Familiepakke* til. Formålet med, at ansøgere skulle lave *Familiepakken*, har været, at ansøgere har kunnet arbejde sammen i familien om at finde frem til, hvad der kendetegner netop deres familie. Samtidig kan *Familiepakken* bruges til at give et kommende plejebarn et indtryk af familien, fx inden barnet skal besøge familien.

Indholdet i ansøgernes *Familiepakker*. Fokuspunkter til underviser:

- Emnerne, som de sidste 4 dage er blevet gennemgået, skal nu komme i spil.

Præsentation af hjemmeopgaven - Familiepakken

Ansøgerne præsenterer deres "Familiepakke" på skift.

Dias 30: Hjemmeopgave - "Familiepakken"

Noter

Eksempel på strukturen i en præsentation:

I vores "Familiepakke" ligger der:

- En rejsebog, da vi i vores familie holder meget af at rejse.
- Kattelegetøj, fordi vi har en kat, der hedder Miw.
- En fjerbold, fordi begge vores drenge spiller badminton på højt niveau.
- Et svedbånd, fordi vi voksne holder af at løbe sammen.
- Et sylteglas, fordi vi, sammen med vores bedsteforældre, sylter sidst på sommeren.
- Et glas med kogler, fordi vi har et sommerhus i skoven, hvor vi tit er i weekenden.
- At vi har sommerhus i skoven betyder, at vi ofte er væk i weekenden og i ferierne. Det betyder også, at det kan være vanskeligt for os at indgå i samvær i weekenden.
- At vi har et sylteglas i skattekisten repræsenterer, at vi har et stærkt familiesammenhold med mange traditioner, men det betyder også, at der er plads til flere børn i vores familie.
- At vi løber sammen, er vores måde at lave noget sammen i hverdagen. Vi træner ikke op til maraton eller lignende, så vi kan godt springe over i en periode. I forhold til et barn betyder det blot, at vi er i god form.
- At vores drenge spiller badminton på højt niveau betyder, at vi bruger tid i badmintonhallen. Det betyder, at vi ønsker, at et barn kan deltage. Måske har det lyst til at spille selv – eller i hvert fald heppe på?
- Kattelegetøjet betyder, at der ikke kan være et barn med allergi i vores hus.
- Og rejsebogen repræsenterer noget, som vi elsker at lave sammen, og som vi håber, at vi kan invitere et barn med til. Et barn skal meget gerne have pas hos os.

Øvelse: Match mellem plejefamilie og barn

Form: Case, refleksion og fremlæggelse af match.

Varighed: 85 minutter.

Underviser fortæller, at det er blevet tid til dagens sidste opgave, nemlig at matche et plejebarn til ansøgerens familie/plejefamilie. (Oplæg i 15 minutter, gruppearbejde i 25 minutter, opsamling i 45 minutter).

Underviser starter med at fortælle ansøgerne, at den følgende øvelse skal hjælpe dem med at skabe et "prøverum" til den teori og de drøftelser, som de har haft over de sidste 4 kursusdage. Det er vigtigt, at de forsøger at gøre brug af viden fra dagene og fra de forskellige emner i materialet, så de kan træffe et begrundet valg ud fra deres overvejelser over, hvilke kompetencer, begrænsninger, krav og ønsker de har i forhold til at være plejefamilie.

Det er samtidig vigtigt at sige, at det er et prøverum – og at ingen dumper matchøvelsen. De skal, gennem øvelsen, få erfaring og blive klædt endnu bedre på til den dag, hvor det er virkeligt. Måske kommer der yderligere spørgsmål til huskelisten.

Ansøgerne er i grupper som par. Enlige ansøgere er derfor alene i matchøvelsen.

Underviser læser alle cases højt (varighed: ca. 15 minutter) og lægger hver case i en bunke, så ansøgerne kan tage den case eller de cases, som de ønsker at arbejde videre med.

Underviser præciserer over for ansøgerne, at det er vigtigt, at de vælger en case/et plejebarn ud fra det, som de har lært undervejs på kurset. Ansøgerne skal kunne begrunde deres match i plenum/i fremlæggelse efterfølgende.

Underviser noterer overskrifter på cases på tavlen, fx tvang/frivillig, navn, alder, pleje/aflastning osv. Dette med fokus på at fremhæve informationer undervejs, så ansøgerne, mens de lytter, kan huske de forskellige cases.

Cases findes i noterne til dias 31 (nedenfor).

Der skal være nok cases til, at alle kan vælge flere fra starten, og så ansøgerne, i den nærmere drøftelse med deres partner, har mulighed for at lægge en case fra sig igen. Det er okay at vælge flere fra starten. De fleste vil formentlig ende ud med én case – eller måske ingen til sidst.

Underviseren giver ansøgerne 25 minutter til at træffe valg om, hvilket barn/hvilke børn de ser som et match i deres familie.

Underviser må indlægge en pause undervejs.

Underviserne kan cirkulere og være til rådighed for ansøgerne, så de kan få hjælp, hvis de har brug for det. Dette afspejler også virkeligheden, når de drøfter en opgave med den anbringende kommune.

Efter pausen er der opsamling i plenum (ca. 45 minutter), hvor ansøgerne, ud fra ovenstående opgave, fremlægger deres valg. Alle fremlægger. Ansøgere, der ikke har valgt en case, fremlægger begrundelsen og overvejelserne bag deres fravalg. Underviser spørger uddybende ind til valgene og supplerer med teorien fra kursusdagene.

Formål: At ansøgerne får mulighed for at omsætte den viden, som de har fået fra kursusdagens teorioplæg, øvelser, drøftelser og hjemmeopgaver i et match med et plejebarn/ung til deres familie – og herigennem øve sig på den virkelighed, der venter efter godkendelsesprocessen.

ØVELSE: MATCH MELLEM PLEJEFAMILIE OG BARN

- Begrund jeres valg af plejebarn/match.
- Hvorfor er I lige nøjagtig det bedste match til det valgte barn?
- Havde forældrenes karakteristika nogen betydning for jeres valg og fravalg?
- Er der oplysninger, som I ville spørge kommunen om, hvis I kunne?
- Er der særlige kompetencer i forhold til en opgave, som I ville efterspørge med det samme? Senere?

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn

Noter

Spørgsmål, som kan stilles i opsamlingen:

Hvilke forhold ved barnet har ansøgerne lagt vægt på?

- Barnets særlige behov: type af omsorgssvigt og traumer, sorg, tab, krise og tilknytningshistorie?
- Alder, køn og interesser?
- Hvilken støtte til skole og sociale relationer har barnet brug for?

Hvilke forhold ved barnets forældre har ansøgerne lagt vægt på?

- Forældresamarbejde: fx ukompliceret, kompliceret eller meget kompliceret.

Hvilke forhold ved dem selv/deres egen familie har ansøgerne lagt vægt på?:

- Hvilke kompetencer har de, som matcher barnets behov?
- Egne styrker og begrænsninger?

- Hvad kan de tilbyde?

Plejefamilietyper:

- Er det et barn for en almen, forstærket eller specialiseret plejefamilie?

Andre fokuspunkter til undervisere:

- Ansøgerne skal kunne stille sig selv spørgsmål som:
 - Hvor er deres vigtigste ressourcer i forhold til en opgave med et plejebarn eller et aflastningsbarn?
 - Hvor er deres begrænsninger (Der er stor forskel på at varetage et spædbarn, et børnehavebarn og en teenager)?
 - Er der særlige karakteristika omkring et kommende plejebarn, som ansøgerne skal være opmærksomme på (tilknytning, adfærd, udvikling, diagnoser); kan de fx som familie drage omsorg for et barn, der er udadreagerende?
 - Hvad har dette barn brug for (andre børn i familien, ældre børn, at være alene med plejeforældrene, vil barnet matche plejefamiliens børn)?
 - Har barnet udviklingstraumer, som de skal være særligt opmærksomme på?
 - Er der noget, som de allerede nu skal have hjælp til osv.

Cases:

Tvillingerne Sultan og Nestat¹¹

Del 1

Da Sultan og Nestat er fem år, underretter en nabo socialforvaltningen, fordi der er forfærdelig megen råben og skrigen fra både forældrene og børns side. Naboen beskriver børnene som *ustyrliche*. Ved hjemmebesøg finder sundhedsplejersken, at tvillingerne er grænseløse i deres kontaktform og *klæbende over for voksne*, at forældrene fokuserer på drengenes negative sider, og at samspillet mellem forældre og børn er højtråbende og udskældende. Både boligen og drengene virker beskidte. Børnene leger sammen, men noget stereotyp, og de kommer ofte op at skændes eller slås. Forældrene ser passivt til. Drengenes sprog er dårligt, men de lader til at forstå hinanden.

Del 2

Da Sultan og Nestat er ni år, underretter skolen socialforvaltningen. Drengene beskrives som hyperaktive, de forstyrrer de andre, er ofte aggressive og bliver udelukket fra de andres lege. Deres sprog og begreber er dårlige. De er ofte uvaskede, og de andre børn siger, at de lugter. Forældrene deltager ikke i forældremøder. Ved hjemmebesøg kommer sagsbehandleren til en rodet lejlighed. Faren sidder i undertrøje og drikker øl. Han mener, at drengene bare *skal opføre sig ordentligt*. Moren er passiv, bortset fra råben til drengene, som farer omkring under besøget. Forældrene henviser til, at drengene er for tidligt fødte og har skavanker på grund af det, men der er ikke brug for hjælp udefra. Kommunen iværksætter en § 50-undersøgelse, og på den baggrund arbejdes der på en anbringelse af drengene med forældrenes samtykke.

¹¹ Beskrivelsen er lånt fra RUGO

Erik¹²

Del 1

Da Erik er to år gammel, mener vuggestuen, at han udviser tegn på udviklingsproblemer. Han er ængstelig, passiv i forhold til børn, er sprog- og begrebsfattig og har et stort behov for kontakt med voksne. Vuggestuen synes, at morens omsorg for Erik er mangelfuld, både materielt (mad, hygiejne, påklædning) og i forhold til kontakt, tryghed og stimulation. Dette betyder, at vuggestuen søger om bevilling til nogle støttepædagogtimer til Erik i institutionen, idet personalet finder, at der er behov for ekstra stimulation af Erik.

Del 2

Da Erik er 12 år, underretter skolen kommunen. Skolen beskriver Erik som ængstelig, sårbar, med lav selvfølelse og dårlig koncentrationsevne. Han er bagud fagligt og har meget behov for kontakt med de voksne. De andre børn opfatter Erik som *speciel*, og han er socialt isoleret. Ved undersøgelse hos en skolepsykolog bliver Erik vurderet som normalt begavet, men med store sociale og emotionelle problemer. Psykologen vurderer, at Erik nu har stort behov for kontakt og stimulation. Der er stærke bånd mellem moren og Erik, men morens begrænsede ressourcer betyder, at hun – selv med en ekstra indsats og støtte – vil have vanskeligt ved at opfylde Eriks behov. Moren vil gerne samarbejde om nye hjælpeforanstaltninger til Erik for at kunne beholde ham hjemme. Psykologen vurderer, at det vil blive tiltagende vanskeligt for moren, når han bliver ældre og kommer i puberteten. Kommunen beslutter, at Erik skal i plejefamilie, og hvis ikke moren accepterer dette, vil det blive en tvangsanbringelse.

Frederik¹³

Del 1

Frederik er diagnosticeret med ADHD og 11 år gammel. Han går i 5. klasse i folkeskolen. Da Frederik er 12 år gammel, flytter han hen til sin far, men føler sig uønsket i sin fars nye familie. Han kommer dårligt ud af det med jævnaldrende, forstyrrer, truer, skaber frygt i klassen og har stort skolefravær.

I fritiden holder Frederik sammen med nogle lidt ældre unge, som beskrives som *socialt belastede*, og han begynder at eksperimentere med hash og alkohol. Da han er 13 år, går han til angreb på en skolekammerat, som han slår og sparker, til kammeraten besvimer. Han bliver bortvist fra skolen, som også underretter socialforvaltningen.

Del 2

Frederik er 15 år, og politiet ringer til kommunen og beder en repræsentant fra socialforvaltningen deltage i afhøring. Frederik er blevet anholdt sent foregående aften, fordi han havde overfaldet en midaldrende mand. Manden havde forsøgt at stoppe Frederik og en jævnaldrende kammerat i at begå hærværk mod en bil. Manden blev slået bevidstløs af drengene og blev kørt til sygehuset, hvor han nu er uden for fare. Det overgives til

¹² Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

¹³ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

socialforvaltningen at tage stilling til, hvad der skal ske nu. Kommunen beslutter, at Frederik skal anbringes i plejefamilie.

Kirsten¹⁴

Del 1

Kirsten er fire år og går i børnehave. Børnehaven underretter socialforvaltningen. Kirsten selv er en aktiv og kvik lille pige, men hjemmemiljøet er stærkt præget af morens alkoholmisbrug. Kirsten må ofte stå op selv og tage morgenmad, hvis der er noget. Indimellem må hun selv gå til børnehaven, der også har indtryk af, at hun af og til lades alene om aftenen. Kirstens far henter hende nogle gange, og barnet virker glad for ham. Børnehaven ved imidlertid meget lidt om ham. Også Kirstens mormor henter hende af og til. Børnehaven har mistanke om, at også hun kan have et alkoholproblem.

Del 2

Kirsten er blevet seks år. I forbindelse med overgang fra børnehaveklasse til 1. klasse er Kirsten blevet vurderet af en psykolog. Psykologen opfatter Kirsten som en velbegavet, robust pige, der klarer sig godt intellektuelt og socialt i klassen. Kirsten har imidlertid alt for mange pligter og for meget ansvar i hjemmet, som i perioder er ret kaotisk på grund af morens misbrug. Kirsten sørger ofte for praktiske ting, og hun afgør selv, hvornår hun vil over til sin mormor for at blive passet, og hvornår hun er hjemme. Mormoren har selv en række sociale og psykiske problemer. Kirsten er knyttet til sin far, men periodisk forhindrer moren ham i at komme i hjemmet og have kontakt med hende. Forvaltningen leder efter en plejefamilie, der kan have Kirsten i aflastning.

Kim¹⁵

Del 1

En nabokone, som har fortalt hjemmesygeplejersken om familien, ringer til socialforvaltningen og siger, at hun ofte hører lille Kim på 4 år skrike eller græde. For et par dage siden stod hun ved vinduet og så, hvordan faren slog drengen hårdt. Kim var kommet til at smadre en rude, da han havde fået lov til at spille fodbold med nogle lidt ældre drenge. Faren var meget oprørt, råbte af drengen og ruskede ham kraftigt. Naboen siger, at det ikke er første gang, at hun ser faren være hård mod Kim.

Del 2

Ved en helbredsundersøgelse i børnehaven opdager sundhedsplejersken flere blå mærker på Kims ryg og et par runde brændemærker på hans ene arm. Forældrene siger, at Kim ofte falder og slår sig, fordi han er en meget aktiv dreng. Brændemærkerne fik han, ifølge forældrene, da han – uden at se sig for – løb ind i farens tændte cigaret. Ved helbredsundersøgelsen viser det sig også, at Kim er gået ned i vægt siden sidste undersøgelse et halvt år tidligere. Moren beretter, at drengen i den sidste tid har haft dårlig appetit som eftervirkning af nogle nylige infektioner. På baggrund af en § 50-undersøgelse er

¹⁴ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

¹⁵ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

det blevet besluttet, at Kim skal anbringes i familiepleje. Forældrene har ikke givet samtykke til anbringelsen.

Lise¹⁶

Del 1

Lise, som nu er otte år, har, fra hun var to år, boet i samme plejefamilie, hvor hun blev anbragt på grund af forældrenes stofmisbrug, ustabile livsform og omsorgssvigt.

I skolen klarer Lise sig lidt under middel og har vanskeligheder ved at koncentrere sig. Hun har gode kammerater i nabolaget og på skolen og er godt integreret i plejefamilien og dens netværk. Men plejemoren er blevet syg. En alvorlig ryglidelse hæmmer hende fysisk, og hun har kroniske smerter, som tapper hende for overskud, så hun må give op som plejemor. Plejefaren har nok at gøre med at passe sit arbejde og støtte sin kone og kan ikke også påtage sig ansvaret for Lise. I lyset af dette har Lises biologiske mor ønsket hende hjemgivet.

Begge forældre har nu været stoffrie i 2 år efter lang tid på en behandlingsinstitution. I en periode afbrød de behandlingen og var tilbage i stofmiljøet. Efter et halvt år gik de imidlertid med til et fornyet ophold på institutionen. Begge forældre har ind imellem job, men er også afhængige af kontanthjælp. Begge har besøgt Lise under anbringelsen, dog har besøgene i perioder været sporadiske. De har god kontakt med Lise, når de besøger hende i plejefamilien. Forældrene bor ikke sammen mere, men har jævnlig kontakt. Moren har en 2-værelses lejlighed, faren bor i nærheden. Forældrene vil støtte hinanden, hvis Lise flytter hjem. De oplyser, at de har ringe kontakt med deres familier, og deres øvrige netværk er også begrænset, efter at de har brudt med stofmiljøet. Forvaltningen søger en aflastningsfamilie til Lise, som også kan tage Lise i døgnpleje, hvis forældrene ikke magter opgaven.

Katrine¹⁷

Del 1

Katrine er fire år og født med Downs syndrom. Katrine kan som fireårig sige fire ord: *Moh* (mor), *Dah* (far), *houu* (hov) og *Bebe* (Bertram, storebror). Katrines storebror Bertram er seks år. Faren har en lederstilling, og moren er psykolog. Begge er udearbejdende karrieremennesker. Katrines mor er gået på deltid for at kunne passe Katrine hjemme. Familien bor i et stort hus. Forældrene føler, at Katrine tager meget af opmærksomheden fra deres søn. Hun skal have hjælp og støtte til rigtig mange ting. Katrine er født med en hjertefejl. Hun er opereret, men skal sandsynligvis opereres igen senere. Katrine har en meget usikker balance og skal støttes og trænes meget i sine fysiske udfoldelser. Katrine har svært ved at spise og synke. Hun skal derfor overvåges og støttes meget i spisesituationer for ikke at få maden galt i halsen. Samtidig har hun ikke nogen mæthedsfornemmelse. Hun har derfor ikke nogen *stopklods*, når hun spiser. Katrine, hendes mor og storebror er godt i gang med at lære *Tegn til tale* (TTT), idet det er vurderet på Taleinstituttet, at det vil være en mulig og god kommunikationsform for Katrine. Far havde ikke tid til at tage med på TTT-kurset.

Del 2

¹⁶ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

¹⁷ Beskrivelsen er lånt fra KRITH.

Katrine's mor får en kræftdiagnose. Moren bliver opereret og er efterfølgende igennem en lang periode med efterbehandlinger, som tager meget hårdt på hende og hele familien. I denne periode ansætter de en ung pige til at passe Katrine. Desværre overlever moren ikke kræftsygdommen. Katrine er nu blevet fem år. Katrine's far har fået en depression og magter ikke at varetage omsorgen for Katrine. Storebroren bor hos sin faster, der ikke ønsker også at tage sig af Katrine. Faren er begyndt at drikke voldsomt. Katrine græder meget efter sin mors død, og den unge pige magter ikke længere at passe Katrine og er også noget skræmt af farens duktur. Det besluttet, at Katrine skal anbringes i familiepleje. Faren er indstillet på dette og ønsker et langvarigt og tæt samarbejde med plejefamilien omkring Katrine.

Sofus¹⁸

Del 1

Sofus er 13 år. Han er spastiker og epileptiker. Han sidder i kørestol. Sofus har spasticitet i lungerne, hvilket nogle gange stopper hans talestrøm. Sofus' epilepsi har i perioder været svær at medicinere stabilt, hvilket medfører, at han til tider må akut på hospitalet, når plejeforældrene ikke kan få ham ud af anfaldet. Sofus er super god ved computeren. Han er verbal og sprogligt meget stærk. Sofus bruger sin humor rigtig meget og er vild med at fortælle vittigheder, især sjofle vittigheder, som han finder på nettet. Sofus skal, på grund af sin spasticitet, gå til fysioterapeutisk behandling tre gange om ugen. Hver morgen skal han op at stå i en speciel strækmaskine for at blødgøre og forlænge sine muskler. I weekender og ferier er det plejefamiliens opgave at sørge for, at Sofus får den passende hjælp til motorikken.

Sofus forældre døde i en trafikulykke, da Sofus var 2 år, og han har siden boet i den samme plejefamilie. Sofus går på en specialskole i den nærmeste storby, som ligger 50 kilometer væk. Sofus har meget svært ved matematikken, hvor han kæmper med 2.-3. classes niveau, men i de mere sproglige fag ligger han på et 4.-5. classes niveau. Sofus har en kammerat, Mads fra specialskolen, som han kommunikerer med over nettet hver dag. I skolen er de sammen i alle frikvarterer. Det er svært for dem at besøge hinanden, da de begge sidder i el-kørestol. Mads bor 35 km i den modsatte retning af Sofus' plejeforældre.

Del 2

Sofus plejeforældre fortæller nu, at de skal skilles. De magter ikke at have Sofus i pleje længere. Forvaltningen har længe overvejet, hvorvidt der skulle findes en ny plejefamilie til Sofus. Man har i en længere periode fra fysioterapeuten fået det indtryk, at plejeforældrene ikke helt magtede opgaven med at træne med Sofus i fritiden. Og i ferierne har de ikke fulgt ordentligt op på hans fysioterapi. Sidste sommer kom han stort set ikke til fys og måtte derfor undergå endnu en operation på hospitalet efter sommerferien. Anbringelseskonsulenten udtaler, at det samtidig virker som om, at plejefamilien ikke rigtigt har knyttet sig til Sofus. Hvilket da også viser sig ved skilsmissen, da ingen af dem ønsker at få Sofus med. Sofus selv har givet udtryk for, at han synes, at det er meget svært, at hans plejeforældre skal skilles, og at de skændes rigtig meget. Sofus er meget, meget ked af, at ingen af plejeforældrene ønsker at have ham boende. Sofus har en servicehund, som han fik af en fond for fire år siden. Hunden Balder kan åbne penalhuse, åbne døre og låger – og henter ting til Sofus. Plejeforældrene ønsker ikke at beholde hunden.

¹⁸ Beskrivelsen er lånt fra KRITH.

Forvaltningen beslutter, at Sofus skal anbringes i en anden plejefamilie.

Ufødt pige¹⁹

Kommunen har iværksat en undersøgelse, efter en underretning fra en praktiserende læge, som var bekymret pga. mistanke hos en gravid. Hun har to ældre børn på 10 og 13 år, som begge er anbragt i (samme) plejefamilie, hvor de har boet i 8 år. Igennem graviditeten har moderen været fulgt af familieambulatoriet, men har været ustabil i sit fremmøde der. Der er viden om, at moderen har haft et misbrug af hash og amfetamin i løbet af graviditeten. Det vides ikke med sikkerhed, om hun også har indtaget alkohol under graviditeten.

Der er 4 uger til termin. Der er risiko for, at barnet bliver født tidligere end termin med en lav fødselsvægt. Barnet skal være indlagt til nedtrapning og observation efter fødslen, og plejemor eller plejefar skal være indlagt sammen med barnet.

Det må forventes, at barnet har behov for skærmning, og familien skal være indstillet på, at barnet skal følges i familieambulatoriet.

Moderen har samtykket til anbringelsen. Faderen er ukendt.

Lucas²⁰

Lucas på 7 måneder er søn af samlevende forældre, som ikke har andre børn. Der har været bekymringer for familien siden graviditeten, idet forældrene har vanskeligheder, både individuelt og i relation til hinanden og Lucas. Moderen har udviklingshæmning, og faderen kan være vred og udadreagerende. Forældrene har haft svært ved at læse Lucas' behov. De har fx ikke kunnet se, hvornår han var træt eller sulten. Lucas har i perioder ikke fået tilstrækkelig kost, ligesom han har en ureguleret døgnrytme.

Familien har, i de seneste tre måneder, boet på familieinstitution med henblik på udredning af deres forældrekompetencer. Undersøgelsens resultat betyder, at forvaltningen har besluttet, at Lucas skal anbringes. Forældrene ønsker ikke at samtykke til anbringelsen, og sagen skal således fremlægges for Børn- og Ungeudvalget om en uge. Lucas skal anbringes umiddelbart derefter, hvis forvaltningen får medhold i deres indstilling. Plejemor eller plejefar skal være hjemmegående på fuld tid med Lucas i mindst et år.

Trods den svære start på livet beskrives drengen som en glad dreng, der gerne vil kontakten med de voksne, der er omkring ham.

¹⁹ Case lavet til Socialtilsyn Øst.

²⁰ Case lavet til Socialtilsyn Øst.

4.5. Opsamling på dagens emner

OPSAMLING PÅ DAGENS EMNER

- Samarbejde med anbringende kommuner (kommunens rolle og ansvar, en børnesags forløb, lovgivning, og hvilke opmærksomheder I skal have i mødet med kommunen med fokus på barnet).
- Samarbejde med socialtilsynet (om socialtilsynet, godkendelsesprocessen og det driftsorienterede tilsyn).
- Matchning (Hvordan ser vores "Familiepakke" ud, og hvordan sikrer vi det gode match med fokus på vores familie).

Dias 32: Opsamling af dagens emner

Noter

Opsamling af dagens emner. Centrale pointer:

- Dagens emner har været:
 1. Samarbejde med anbringende kommuner
 2. Samarbejde med socialtilsynet, herunder kvalitetsvurderingen
 3. Matchning.

- Dagens læringsmål er:

Læringsmål 1: At få forståelse for vigtigheden af at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et plejebarn.

Læringsmål 2: At få kendskab til rettigheder og pligter i samarbejdet med anbringende kommuner og socialtilsynet.

Læringsmål 3: At få kendskab til og afprøve matchning i et prøverum med vejledning.

Ad. 1. Samarbejde med anbringende kommuner:

- Kommunerne bliver en central samarbejdspartner. Sagsbehandler og plejefamiliekonsulent.
- Samarbejdet er yderst vigtigt – og noget, der skal prioriteres.
- Ansøgerne skulle gerne have fået kendskab til processer i forvaltningen, så de kender roller og ansvarsfordeling og deres rettigheder og pligter.

- Ansøgere skal kunne bidrage konstruktivt til samarbejdet omkring barnet.

Ad. 2. Godkendelse og tilsyn:

- Socialtilsynet bliver ligeledes en vigtig samarbejdspartner. Ud over at godkende og føre tilsyn bliver socialtilsynet også en vigtig sparringspartner, hvor der kan være fokus på at opkvalificere og kvalificere den vigtige opgave, som plejefamilierne varetager.
- De har nu kendskab til rettigheder og pligter – både i samarbejdet med socialtilsynet, men også i samarbejdet med kommunerne.

Ad 3. Afprøvning af matchning

- Der har været en indføring i, hvilke overvejelser der skal være i fokus, når plejefamilien skal præsentere sig (Hvem er vi, hvad repræsenterer vores familie og vores familieliv?) i form af *Skattekisten*, og efterfølgende i øvelsen, hvor matchet skulle drøftes og kvalificeres.

4.6. Afslutning på grundkurset

AFSLUTNING

- Forventningsafstemning fra kursusdag 1.
- Den videre godkendelsesproces.
- Evaluering af grundkurset.
- Tak for denne gang!

Dias 33: Afslutning af grundkurset

Noter

Forventningsafstemning:

- Med udgangspunkt i flipover fra første kursusdag, hvor ansøgernes forventninger blev noteret, drøfter underviserne med ansøgerne, i hvilket omfang deres forventninger til kurset er blevet indfriet.

Den videre godkendelsesproces

- Orientering til ansøgerne om, hvor langt de er i godkendelsesprocessen, og hvad der skal ske efter grundkurset.
- Ansøgerne opfordres til at danne netværk med hinanden efter kurset. At være plejefamilie kan være ensomt, og det er vigtigt at have et netværk. I mange kommuner vil der være mulighed for at danne netværk, eksempelvis via supervision og netværksgrupper. Hvis ansøgerne ønsker at danne netværk med hinanden, skal de selv gøre det – socialtilsynene gør det ikke.

Evaluering:

- Grundkurset evalueres ud fra den model, som det enkelte tilsyn har valgt.

4.7. Litteratur til grundkursusdag 4

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, LBK nr. 1555 af 02/11/2020.

Lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven), LBK nr. 1377 af 21/09/2020.

Lov om social service, LBK nr. 1287 af 28/08/2020.

Bekendtgørelse om plejefamilier, BEK nr. 522 af 30/04/2019.

Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 617 af 03/05/2020.

Bryderup, I. M., Engen, M. og Kring, S. 2017. *Familiepleje i Danmark*. Forlaget Klim.

Bressendorff og Klyvø, 2018. *Det gode match – erfaringer fra et projekt om inddragelse af børn og forældre i matchet til en plejefamilie*. Egmont Fonden.

Rask, L. og Jakobsen, I. S m.fl. 2012. *Teoretiske perspektiver på arbejdet med ICS*. Socialstyrelsen.

Rygaard, N.P, Folden, M., og Larsen, M. 2014. *Plejefamilie – gaver og opgaver*. Systime Profession.

Socialstyrelsen, *Håndbog for socialtilsynet*: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialtilsyn/redskaber-for-tilsynsforende>

Socialstyrelsen. 2018. *Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet*.

Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Vejledning til Undervisere – Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. 2011. *KRITH. Arbejdshæfte – Grundkursus for kommende plejefamilier*. Servicestyrelsen.

Socialstyrelsen. 2016. *Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje*. Socialstyrelsen.

Strøm, I og Åkjær. H for KL m.fl. 2005. *RUGO – Manual til forundersøgelse*. Kommunernes Landsforening, Socialpædagogernes Landsforbund, Familieplejen Danmark, Dansk Socialrådgiverforening, HK/Kommunal, Amtsrådsforeningen, Københavns Kommune.

Tilbudsportalen.dk

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

Maj 2021